Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2021.01.12. 9:21

dr. Ambrus Péter

Halhatatlan CSAJNéP

Garbo KIADÓ

© 2015 dr. Ambrus Péter
Minden jog fenntartva

ISBN 978-615-5007-82-8

Jelen könyvet, illetve annak részeit a kiadó előzetes engedélye nélkül
tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni,
bármilyen formában
vagy eszközzel – elektronikus vagy más módon – közölni.

Kiadja: GARBO Kiadó
Felelős kiadó: Máté Gabriella
Szerkesztő: Döme Barbara

Nyomdai előkészítés: Csizmazia Zoltán
Borító grafika Lázár Zoltán (www.lazarportre.hu)
Köszönet Janka Viktornak a képek szerkesztéséhez nyújtott segítségéért.

Nyomdai kivitelezés: Tama Solutions Kft.
www.tamaso.hu

A kiadó elérhetőségei:
www.garbokiado.hu
szerk@garbokiado.hu
www.lilakod.garbokiado.hu

dr. Ambrus Péter

Halhatatlan CSAJNéP

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó ..... *6. oldal*
Kezdetek ..... *7. oldal*

ÉDESAPÁM ..... *35. oldal*

Gáyer Gyula Általános Iskola ..... *87. oldal*
Mayer Lajos Vízügyi, Út-, Híd- és Vasútépítő Szakközépiskola ..... *89. oldal*
Kemenesmihályfa ..... *99. oldal*
Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola ..... *103. oldal*

ÉDESANYÁM ..... *134. oldal*
HOFI képek ..... *160. oldal*

Katonaság ..... *226. oldal*
Budapesti Rendőr-főkapitányság III. Kerületi Rendőrkapitányság ..... *235. oldal*
Budapesti Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Főosztály ..... *241. oldal*

FIAM ..... *243. oldal*

Rendőrtiszti Főiskola ..... *278. oldal*
Központi Bűnüldözési Igazgatóság,
Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság, Nemzeti Nyomozó Iroda ..... *278. oldal*
Eötvös Lóránd Tudományegyetem ..... *298. oldal*

LÁNYOM ..... *300. oldal*

Budapesti Rendőr-főkapitányság XIII. Kerületi Rendőrkapitányság ..... *336. oldal*
Rokonok ..... *343. oldal*
Befejezés ..... *346. oldal*

Előszó

Nagy örömömre szolgál az előszó írása, hiszen a könyv szerzőjét, Ambrus Pétert általános iskolás kora óta ismerem. Gyermekként szinte második otthona volt a Celldömölki Városi Könyvtár, ahol édesanyja dolgozott. A könyvek világa elvarázsolta, életének meghatározójává vált. Miután tanulmányait befejezte, számos sikeres riportkönyv jelent meg a tollából érdekes és különleges emberekről. Talán nem véletlen, hogy elérkezettnek látta az időt, az élet vándorútján most érzett erőt, hogy saját és szüleinek élettörténetét e szépen szerkesztett és gazdagon illusztrált kötetben jelentesse meg.

A családi emlékkönyvek ritka műfajában színvonalas kiadványt vehet kezébe az olvasó. Péter édesanyja - mindenki Rózsi nénije - közel három évtizeden keresztül gyermekkönyvtárosa volt Celldömölk városának. Szolid kedvessége, szeretete, figyelme mellett generációk ismerkedtek meg az olvasás rejtelmeivel egy olyan világban, ahol még a könyvek jelentették a gyermeki képzelet birodalmát. Édesapja - fafaragó népi iparművészként - sokakat elkápráztatott kézügyességével, az ősi anyag tiszteletén alapuló paraszti motívumaival. A vasutas munkakörében megszokott fegyelem és precizitás szerencsésen ötvöződött a szabadidős tevékenységben kibontakozó kreativitással.

A könyvben megszólal a szerző szülein kívül két csemetéje is. A tíz és tizenkét éves gyermekek élményei üde színfoltként az új nemzedék látásmódját is felvillantják. Kuriózumnak számítanak a híres rokon, Hofi Géza eddig még nem publikált családi dokumentumai, melyekkel a szerző a korszakos zsenire emlékezik, akinek jövőre ünnepeljük 80. születésnapját.

Több mint háromszáz fénykép illusztrálja a könyvet, melyben helyet kapnak a szerző édesapjának zsűrizett alkotásai is. Karácsonyi meglepetésnek készült el ez a könyv, az ünnepi együttlétet kiegészítő ajándéknak, melynek minden sorából süt a gyermeki és szülői szeretet. Bízom abban, hogy a „Halhatatlan CSAJNéP" a hétköznapok során és az ünnepi órákban még sokáig örülhet egymás társaságának!

Boldog karácsonyt kívánok az egész családnak: Németh Tibor, a celldömölki Kemenesaljai Művelődési Központ és Könyvtár Kresznerics Ferenc Könyvtárának vezetője!

Dr. Ambrus Péter

- *Vasútépítő mérnökként végzett, majd a Rendőrtiszti Főiskolán, és az ELTE jogi karán szerzett diplomát. 1993-tól különböző beosztásokban a rendőrség állományában dolgozik.*
- *2006-ban jelent meg első riportkötete nagybátyjáról, Hofi Gézáról **„Az igazi Hofi”** címmel, melyet a terrorelhárító szolgálatról írt **„Az igazi kommandó”**, majd a közjogi méltóságokat is védő **„Az igazi testőrök”**, ezután pedig a külföldön szolgálatot teljesítő katonáinkról írott **„Az igazi misszió”** című könyve követett.*
- *2011-ben **„Gór Nagy Mária”** címmel (35 interjúban mutatta be a művész pályáját, Tanodáját) írt könyvet, majd **„Hofi második menet”** címmel jelent meg életrajzi visszaemlékezése.*
- *Tavaly **„Gyógyító missziók”** címmel, a külföldön szolgálatot teljesítő katonaorvosok, ápolók munkáját mutatta be Vietnámtól napjainkig, idén pedig a londoni paralimpia hőseit, és segítőiket - 28 interjúban -, **„Nincs akadály”** címmel.*
- *Riportköteteiben részletesen, hitelesen mutatja be az adott témát olvasóinak. Ennek érdekében beöltözött kommandósnak, menekítették a Köztársasági Elnök testőrei, járt Afganisztánban, beállt diáknak a GNM Színitanodába, kipróbált több paralimpiai sportágat, és az Állami Egészségügyi Központban az orvoslás fortélyait is megpróbálta ellesni.*

„Amikor születtem, nem jeleztek nagyot
messiás-mutató különös csillagok,
csak az anyám tudta, hogy királyfi vagyok.”

(Mécs László)

A kezdetek...

Ez idáig nyolc riportkönyvet írtam. Több, mint száz személlyel készítettem interjút. Rendőrök, katonák, színészek, sportolók, orvosok életét dolgoztam fel, s úgy érzem, ezzel örömet szereztem nekik is.

2004 őszén kezdtem el a Hofi könyvemet, egy kazettás magnóval. Régen volt. Nagyon szerettem felidézni a múltat, megmenteni annak a nagyszerű embernek az életéből valamit, akit annyira szerettem.
Miután elkészítettem az interjúkat, próbáltam belőlük könyvet összeállítani. Nagyon nagy munka volt - persze minden nemű gyakorlat nélkül tettem ezt -, de soha nem éreztem fáradtságos, és lehetetlen küldetésnek.
Erről a könyvről az IWIW közösségi oldalon rengeteg pozitív visszajelzést kaptam, sok olvasó kifejezte köszönetét.

Egy évig kerestem könyvkiadót. Héttel tárgyaltam, míg megtaláltam azt, aki változtatás nélkül, olyan formában jelentette meg a gondolataimat, ahogyan szerettem volna.
Emlékszem, több kiadóhoz szépen felöltöztem, öltönyben mentem el. Persze most már tudom, hogy nem ezen múlott. Ma, ha valahova elmegyek tárgyalni, farmerben, vagy éppen bőrnadrágban teszem azt, amin meg szoktak lepődni...
Ekkor még nem volt internetem. Nem tudtam ajánló leveleket küldeni. Hanem, telefonon, és személyesen próbáltam „eladni" a kéziratot. Mivel, mint írót nem ismertek, gyakran furcsán néztek rám, méregettek. Volt, hogy a kiadó vezetője - ahogyan ott álltam előtte - a szemembe nézett, majd végigpásztázott a tekintetével. Olyan érzésem volt, mintha azt gondolná: „na, ez meg mit akar itt, könyvet kiadatni"?
Ezek nem voltak kellemes percek. A mai internetes világban, ezt már sokan el sem tudják képzelni. Ma már csak leveleket írunk - ritkán kell

személyesen találkozni -, és így a kudarc lehetősége is sokkal kisebb, nemleges válasz esetén.
De én a kudarctól, újabb lendületet kapok, azt mondom: „csak azért is megcsinálom". Ezt az erőt láttam apai nagyanyámon, apámon, és Hofi Géza bácsin is.
Volt úgy, hogy szikrát szórtak a szemei, amikor felment a színpadra, és azt mondta előtte:
- Felmegyek, és *szétt.aszom* a színpadot!

A Hofi könyv 2006-os megjelenése óriási öröm volt számomra. Boldogan nézegettem a Rákóczi úton az utcáról - a kirakat üvegén keresztül -, hogy a könyvet a pénztárnál elhelyezve, folyamatosan veszik az olvasók.
Amikor pedig Géza bácsi húgának, Kati néninek vittem belőle, sírva puszilta meg a borítót. Nem tudott könnyeitől megszólalni. Aztán amikor a könyv elkészítéséről beszélgettünk, azt mondta nekem:
- Te is ugyan olyan pitbull vagy, mint Géza! Amit egyszer elhatározol, azt véghez is viszed!
A mű három kiadást ért meg, hatezer példányban kelt el, és a könyveladási listákon volt dobogós helyen is.

Most - több mint tíz év után - ismét családi könyvet írtam. Visszakanyarodva a kezdetekhez, ismét saját magam gépelem, és állítom össze azokat a történeteket, készítem el az interjúkat melyeken keresztül feldolgozom családunk életét. Ezen keresztül szeretném megköszönni szüleimnek, gyermekeimnek azt a szeretetet, ami éltet a mai napig is.
Édesanyám ebben az évben 72, édesapám 75 éves. Őszintén kívánom, hogy még hosszú évekig ilyen szellemi, és fizikai állapotban legyenek.
De talán ez az utolsó időszak, amikor még tőlük tudhatom meg múltunkat, és életükben emléket állíthatok nekik.
Géza bácsi mondta egyszer:

- Találj ki valamit, ami csak a tiéd! Amihez el tudsz vonulni, amiben örömödet leled.
Neki ez a hivatása mellett, a vadászat volt. Nekem a könyvek írása. Ami ebben a rohanó világban megnyugtat, kikapcsol, ráadásul a „végtermékeket" megnézni a polcokon, belelapozni, csodálatos élmény.

Egészen kicsi koromból csak homályos emlékeim vannak. Halványan rémlik, hogy két óvodába jártam. De inkább szüleim élménybeszámolói maradtak meg bennem, mint például:
- Volt, hogy ketten-hárman fogtak le, mert annyira hisztiztél, nem akartál ott maradni!

A fényképalbumunkban sokszor megnéztem két kedvenc képemet. Az egyiken még alig tudok járni, és magam előtt tartva egy nagykanalat „csak" olyan „vastag" volt a csípőm, mint egy kanál. A másik kedvencem, amikor édesanyám - aki egy szem gyermekként a széltől is óvott - szépen felöltöztetett: fehér sapkában, kardigánban, nadrágban, és cipőben. Tiszta fehérben, olyan „rendes kisfiú voltam".
Ez sokáig jellemző is volt rám kisgyermekként. Nem verekedtem, félénk, sírós kisfiú voltam. Ha valamit elvettek tőlem, nem próbáltam visszaszerezni, inkább elkeseredetten félre vonultam. Bár általános iskola alsó tagozatban kitűnő tanuló voltam, emiatt inkább féltettek a tanárok, sokszor kérdezgették: mi lesz így velem felsőben.
Alsó tagozatról nem jutnak eszembe történetek, nevek. Sem tanároké, sem diákoké. Felsős biológia tanárom - Babi néni - mondta egyszer:
- Írjátok oda a tanárok, diákok neveit a közös osztályfénykép hátoldalára, mert nem fogtok rá évekkel később emlékezni!
Akkor mosolyogtunk ezen a mondatán. Hogyan is felejthetnénk el őket, aztán igaza lett.

1970. április 7-én Celldömölkön születtem. Ez a hely kezdetben nagy-

község volt, majd 1970. január 6-tól várossá avanzsált. Erre akkor nagyon büszke voltam.
A mai napig is, a szülői házban lakik édesanyám és édesapám. Azóta kisebb átalakítások történtek benne, de így sem hivalkodó. Mindig is a középosztályba tartoztunk. Soha nem voltunk szegények - mint arra divatos napjainkban hivatkozni -, de nélkülöznünk sem kellett, szüleim szorgalmasan dolgoztak.
Bár azt megjegyzem csak 1989-ben vettünk autót - egy használt tíz éves Skodát -, és színes tévénk is csak akkor lett, amikor környezetünkben már sokaknak volt.
Nem volt zuhanyzónk, még felnőttként is lavórban fürödtem, igaz gyermekként nyáron néha kádba is bemehettem. Azokat a napokat nagyon szerettem jó volt lubickolni egy kicsit a fárasztó falusi munka után.

Édesanyám mindig tiszta ruhában járatott, de gyermekként soha nem voltak márkás, „trendi" holmijaim. Amikor középiskolás koromban - ismerőseink révén - eljutottunk Bécsbe, és ott vettünk egy fehér-kék színű, bőr puma cipőt - hiába volt az a legolcsóbb, és nem is volt annyira kényelmes -, nagyon megörültem, mert ez volt az első márkás cuccom. Hasonlóan, amikor - szintén középiskolában - kaptam egy fekete koptatott farmert, és egy sok zsebes szürke dzsekit, már „nagyfiúnak" éreztem magam. Jól esett, amikor a többiek is megdicsértek benne. Vagy amikor Pesten - egy rokonlátogatásnál - az Ecseri piacon vettek nekem egy casucci farmert, hát, el voltam ájulva tőle.
Persze a kiegészítő ruháim nem voltak „menők". Emlékszem, Győrben vasárnap esténként - amikor jöttünk vissza a kollégiumba -, a sétálóutcával párhuzamosan mentünk, mert nem szerettük volna, ha cikiznek ruháink miatt az ott beszélgető győri „vagányok". Nekem akkor „szegényes" Tisza cipőm volt - bár mostanság újra divat lett -, de abban az időben nem voltam rá büszke.
Mi kollégisták sokszor félrehúzódtunk, és vágyakozva néztük a

GYŐRIEKET, márkás ruháikban, vagy, hogy milyen menőn viselkednek egy-egy iskola diszkóban. Talán már történelem, hogy nagy szó volt az is, amikor úgynevezett videó diszkót csináltak nekünk. Ez azt jelentette, hogy az ebédlői tévén a zene alatt, videó klip is ment.
A kollégisták külön kasztba tartoztak. A győriek mindig azt kérdezték tőlünk:
- Na, mi van, mentek a paraszteloszt óba?
Első emlékeim egyike az is, hogy a Balatonban majdnem megfulladtam. Unokanővéreméknek ott volt nyaralójuk, ő nagyon jól úszott. Gondoltam, ha neki megy, nekem is menni fog. Belegázoltam a tóba. Nagy baj lett belőle, majdnem meghaltam. Úgy elsüllyedtem a vízben, mint egy balta. Na, ennek meg is lett az „eredménye". Soha többet nem akartam megtanulni úszni. Persze ebben közrejátszott az is, hogy Cellben nem volt uszoda, sem úszás oktatás, így kísértés sem volt.

Műszaki Főiskolás koromban három féléven keresztül volt testnevelés órám, mindig más sportágat kellett választani. Első félévben kötelező úszás volt. Amikor megkérdezték, ki nem tud úszni, hallgattam, mint nyuszi a fűben, de tankör társaim „kedvesen" mutogattak rám:
-Ő nem tud!
Na, be is osztottak úszni. Sétálgattam a vízben, a fejemet sem akartam sokáig belerakni. Az úszómester többször megjegyezte:
- Ha középiskolás lennél, úgy ütnélek, mint a répát!
De ez sem hatott. Míg nem, félév vége előtt közölte velem, nem fogja aláírni az indexemet, és így nem tudom emiatt a következő félévben folytatni tanulmányaimat. Hű-ha, gondoltam.
Matek, mechanika, ábrázoló geometria, és a többi tantárgyat legyűröm, de kirúgnak, ha nem tudok úszni? Tizenkilenc évesen tehát elkezdtem - a siklással - úszó karrieremet.
Két jól úszó évfolyamtársamat megkértem, hogy segítsenek. Ők két oldalról mellém álltak, és amikor siklottam az 50 centiméteres vízben

- majd elsüllyedtem -, onnan kivettek, és röhögve, könnyes szemmel mondták:
- Papa, te már tudsz úszni!
Aztán mellúszásban - nagy nehézségek árán - annyira megtanultam, hogy a 25 méteres tanmedencét végigúsztam. Bár olyan eset azért előfordult, hogy úszást immitálva sétáltam a vízben, mert leért a lábam. Később jöttem rá, hogy a víz átlátszó, és mindezt látja az úszómester. Nem csoda, hogy kiabált.
Végül teljesítettem a félévi 200 méteres követelményt, amire azt mondták, ez már a vízi jártasságot jelenti. Hát, ha részemről azt nem is, de mindenesetre a mai napi megnézem a Balatonon vagy a tengeren meddig ér le a lábam, és csak addig úszom, mert így érzem magam biztonságban.

Kicsi koromban sokat betegeskedtem. Ezért ki kellett venni a mandulámat. Szombathelyen operáltak. Emlékeim között egy véres ollószerűség képe ugrik be, és fények. A szülői háztól távol kicsi gyermekként. Szüleim vettek egy kis plüss kutyát - ez a mai napig is megvan -, és ezt nyújtották be nekem a kórház nagy rácsos kapuján keresztül, amikor elmentek a látogatásból. Nekem ekkor patakokban folytak a könnyeim.

Általános iskolában nagyon szerettem volna saját kutyát, kertes házban laktunk, lett volna helye. Szüleim azonban sokáig nem engedték. Aztán egy szép napon, amikor hazajöttem a suliból, apám megkérdezte:
- Na, akkor mehetünk a kutyáért?
- Igen! - válaszoltam örömmel.
Elhoztuk az ír szetter - díjnyertes szülőktől származó - Bizsu nevű kutyát. Ez óriási örömet jelentett számomra. Megváltozott a családunk élete. Amikor hazajöttem mindig játszottam Bizsuval, de fürdettem is, sétáltattam.

Nagyon okos, kedves kutya volt, de nem egy házőrző típus. Ha jött valaki hozzánk, inkább a ruháját kellett féltenie, mert állandóan felugrált rá, majd lefeküdt, széttette a lábát, hogy simogassák meg.
Télen szalmazsákon feküdt, kutyaháza ajtajára pedig függönyt szereltünk. Egyszer karácsonykor bevittük a lakásba, hogy lefényképezhessük. Nem szeretett bent lenni.
Csak fürdés után - és ha sokat játszottam, futottam előtte - „kergült meg" egy kicsit. Ilyenkor olyan gyorsan futott az udvaron, hogy vigyázni kellett, nehogy elsodorjon.
Olyan okos volt, hogy a kertünkben csak az ágyások között ment, nem futott át rajtuk. És a teraszra sem jött fel soha, mert az nem az ő birodalma volt.
Ha oltásra vittem, azt is békésen tűrte, és utána annyira szeretett volna hazaérni, hogy ha felültem a biciklimre, hazahúzott, a végén már habos szájjal.
Mivel nem volt a környéken ilyen fajtájú kan kutya, nem lettek kiskutyái. Aztán tíz évesen mégis vemhes lett, de meghaltak a hasában kicsinyei, és ő is elment. A szülők megsiratták, és eltemették a kertünkben.

Olyan fájdalmas volt a búcsúzás, hogy azt hittem soha többé nem lesz kiskutyám. Míg nem megérkezett a skót juhász - kis gömböc - kölyök kutya, akinek - már annyira megszoktuk az előző nevét -, szintén Bizsu lett a neve. Őt egészen pici korában kaptam, így nagyon hozzánk nőtt.
Emiatt például olyat is meg tudtam vele csinálni, hogy - nagy korában is - megfogtam az alsó állkapcsát, belenyúltam a szájába, és elkezdtem azt rángatni. Közben pedig folyamatosan hergeltem, beszéltem hozzá. Ő pedig összezárta a száját - de csak úgy, hogy ne harapjon rá a kezemre -, és bár végig morgott rám, soha nem bántott volna.
Ekkor már kollégista voltam, péntekenként jártam haza Celldömölkre.

Amikor jöttem - ő ezt már megérezte -, a kapuban feküdt. Ha pedig édesanyám mondta neki, hogy:
- Jön haza Péterke, örömmel, hangosan nyüszített.
Aztán egyszer csak beteg lett - valószínű valaki a kerítésen keresztül megmérgezhette -, és elaludt. Őt is kertben temette el apám, és soha többet nem lett kutyánk. A szülők nem akartak még egyszer sírni.

Gyermekkoromban rengeteget fociztam. Labda nélkül azonban nem szerettem futni. Ha iskolában kimentünk a ligeti sportpályára, és ott le kellett futni 400 métert, gyűlöltem. Viszont focizni órákig tudtam, és azon a szinten elég jól is ment, sok gólt lőttem.

Esténként az utcán gyülekeztünk, pontosan a házunk előtt. Fűcsomókat szedtünk ki, azok voltak a kapufák. Tehettük, hiszen alig volt forgalom.
Órákon át, „vérre menő" csatákat vívtunk. Az sem zavarta ezt meg, hogy az utcában egyik néni rendszeresen pont ilyenkor - mivel őt zavarta a hangoskodás - borította ki lavórból a vizet a „pályánkra".
A szomszéd Lajos bácsi, gyakran döntőbíró volt - ha nem tudtunk megegyezni -, hogy a labda a fűcsomón belül gólba tartott-e, vagy sem.
Emlékszem, csak egyszer nem játszottam, mert megsérültem, és nagyon fájt a lábam. A szülők tudták, hogy tényleg baj van, ha már focizni sem állok be.
Sötétedéskor édesanyám mindig beparancsolt, ebben nem ismert pardont.

Voltak baleseteim is. Játék közben egyik barátom egészen közelről fa nyílvesszővel szemen lőtt. Nagyon megijedtem, mert napokig alig láttam vele.
A mai napig van egy heg a jobb combomon. Erről mondta édesanyám:
- Ez alapján mindenki közül megismernélek!
Kis biciklimmel olyan gyorsan mentem a járdán, hogy az egyik bal

kanyarnál elestem, és a betonból készített csatorna lefolyó egy kis darab bőrt lenyúzott a combomból. Ma is előttem van a lavór, amelyben tiszta véres volt a víz.
De általános iskolában voltam „hős" is. Egy lányt úgy védtem meg, hogy ököllel az őt cikiző fiút fejbe vertem. Ez olyan jól sikerült, hogy a kisujjam elrepedt, bekellett gipszelni. Annyira égett, hogy hazafelé a hóba raktam bele, hogy enyhítsek a fájdalmamon. Persze a suliban nem mertem elmondani „verekedésem történetét", így azt mondtam:
- Futottam le az iskola lépcsőn, és elestem!
Példálóztak is velem a tanárok a többiek előtt, hogy nem szabad gyorsan lefutni az iskola lépcsőjén. Furcsa volt ezután három hétig két újjal írni.

Csodálva hallgattuk az Apáczai Kiadó jelenlegi vezetőjének, Esztergályos Jenőnek - aki akkor iskolai szakfelügyelő volt - szavait:
- Próbáljátok megfejteni, hogyan lehetséges a következő számolás?
És a kezén lévő ujjakat sorban mutatta felénk.
-Eggyem, kettem, hármam, négyem, ötöm, hatom, hetem, hétem!
Nyolc ujját mutatta nekünk, és csak hétig számolt. Sokáig gondolkodtunk a megfejtésen.

Gyermekkoromban a szomszéd gyerekekkel sokat játszottunk. Volt egy jellemző fütyülésünk, amit, kiállva az udvarunkra, hangosan hallattunk. A szomszédos kertekből jött rá a válasz fütty. Ezután átkiabálva egymáshoz, megbeszéltük, mit is csináljunk. E-mail, telefon, mobil nem volt, de nem is hiányzott.
Legjobban gombfocizni szerettünk. A szomszéd gyerekeknek volt egy fehér ajtólapjuk, azt rajzoltuk meg pályának. Az otthon található összes gombot - néha még a ruhákról is levágtuk - felhasználtuk a különböző válogatottak elkészítéséhez. A gombok alját egyenesre, az egyik oldalát pedig ferdére lereszeltük, hogy jobban csússzanak. A gombok

tetejére fehér körformájú papírokat ragasztottunk, de előtte a különböző válogatottak színeiben kifestettük azokat, ráírva a játékosok neveit is. A válogatottakat nagy papírdobozban - külön rekeszekben - tároltuk, mindenkinek volt hat-nyolc csapata.
És így elkezdődött a világbajnokság. Volt időmérés, füzet, amibe beírtuk az eredményeket. Nyaranta, hetekig eltartott, amíg befejeződött a VB.
Másik szórakozásunk a hajós játék volt. A szomszédban a vágott hasáb tűzifából, a földre kiraktunk egy hajóformát. Ezen belül kabinokat alakítottunk ki, alvó résszel. Volt játékpénzünk, így kaptunk fizetést is. Mi csak hajóztunk-hajóztunk, különböző történeteket kitalálva.
De csináltunk rendes hajót is, vitorlákkal. Az enyémet édesapám készítette. Ez akkora volt, hogy mozgatható kezű és lábú, fegyverekkel felszerelt, tíz centiméter körüli katonákkal tudtunk benne játszani.
Szerettünk indiánosat is játszani. Volt fejdíszünk, cowboy forgótáras pisztolyunk, puskánk, így kergettük egymást. Emlékszem, a forgótáras pisztolyba vettek nekünk szüleink olyan patront, amit ha belefűztünk, és elhúztuk a ravaszt, nagyon pukkant. Erre, akkor rendkívül büszkék voltunk.

Gyermekkoromban sokkal több hó volt, mint manapság. 1986-ban például akkora, hogy Győrben nem jártak a városi buszok sem. A helyi diákok nem jöttek iskolába. Engem anyám ennek ellenére - több kollégista anyukával egyetemben - visszaküldött a 80 kilométerre lévő kollégiumba, nehogy hiányozzak.
Élénken emlékszem egyik karácsonyra, amikor cipőre felcsatolható sílécet kaptam, és nagy örömömre, a Jézuska estére hóesést is küldött. A sötétben - udvari lámpafénynél - „profin" síeltem.
Robi barátoméknál a fa „sílécen" - rá volt szerelve a lécre egy gumi darab, abba dugtuk bele a cipőnket - a szőlőtőkék melletti úton versenyeztünk: ki tud gyorsabban sífutni a kijelölt pályán. A győztes - per-

sze a vesztes is - „nénjétől" olyan finom csoki pudingot kapott, aminek az ízét a mai napig a számban érzem.

A karácsonyokat, mint minden kisgyermek, én is nagyon vártam. 1978-ban egy macit kaptam, ami a mai napig az ágyamon van. De emlékezetes egy nagy felnőtt bicikli is, amit a szüleim a szomszéd Balogh bácsinál dugtak el, és csak Szenteste hozták át hozzánk.
Soha nem kaptam nagy ajándékokat, de a karácsony számomra mégis az egyik legszebb ünnep volt az évben.
Amikor már volt egy kis zsebpénzem, édesanyámnak vettem egy kis kék vázát. Azért azt, mert a celldömölki Lakberendezési Áruházban lévő ajándékok közül, csak arra volt elég a pénzem.

Nyáron sokat kellett segítenem szüleimnek, kevesebb idő jutott játékra. Ők is végigdolgozták a nyarat, hosszabb szabadságra soha nem mentek, hosszú családi nyaralásokra nem is emlékszem.
Ami viszont nagyon megmaradt bennem, az az, hogy általános iskolás koromban minden évben elmentünk Budapestre, és egy éjszakát a vasutas szállóban aludtunk. Aznap ellátogattunk a vidámparkba és a Fővárosi Nagycirkuszba. Nekem ez a kirándulás volt az év csúcspontja. Budapestre utazni...
Csak egy vidéki érheti meg, hogy ez akkor mit jelenthetett nekem. Érezni a metró illatát... Már oda belépni sem volt egyszerű, egy forintot kellett bedobni a gépbe, és ha nem haladtál el mellette elég gyorsan, úgy oldalba ütött, hogy csuda.
A vidámparkban főleg a dodzsemre emlékszem, azt nagyon szerettem, különösen, amikor már vezethettem is.
Onnan a szállóra sétálva mindig kaptam szüleimtől egy-két „mozgatható kezű" katonát, amivel otthon sokat játszottam, egyszer pedig vettek nekem egy kis Western házat is. Az maga volt a csoda.
Szívesen emlékszem vissza a vasutas szállóra is, ahol mindig én kér-

hettem el a kulcsot a recepcióról a szobánkhoz, és én is vihettem vissza oda. Amikor visszaértünk lakhelyünkre az egész napos sétából, jó volt megpihenni, grill csirkét enni, és elaludni. Reggel aztán már nagy volt a gépkocsi zaj. Előfordult az is, hogy csak kétágyas szobát kaptunk, és apa egyik kezével - mivel mellette aludtam -, a földön támaszkodott egész éjjel.

Eszembe jutnak Déri János - egykori tévés személyiség - utolsó interjújában elhangzott szavai: végig dolgozzuk az egész életünket, és csak a halál árnyékában jövünk rá, hogy milyen nagy dolog egy jót enni, és egy jó nadrágot felvenni! Ezek az igazi értékek, amik sajnos sokunk életéből kimaradnak.
Én erre már 45 évesen, sőt már jóval előbb is rájöttem.

A cirkusz egy külön fejezet volt. Cellből elindulva még nagyobbnak tűnt. Elvittek a szülők egyszer vidéken is egy utazó cirkusz előadását megnézni, de össze sem lehetett hasonlítani a kettőt. Mindig nagyon élveztem az előadásokat. Több dologra ma is élénken emlékszem.
Az egyik talán kellemetlen is volt. Az első sorban ültünk, és odajött hozzánk a bohóc. Csak mi voltunk megvilágítva. Felém nyújtotta a kezét, majd amikor én nyújtottam - és kezet akartam vele fogni - ő visszahúzta a sajátját. Az egész nézőtér ezen nevetett, én pedig roppant kellemetlenül éreztem maga. Azt mondtam édesanyámnak:
- Soha többé nem akarok az első sorban ülni!
De a többi emlék nagyon kellemes. Például csodálatos volt, a vízi cirkusz előadás. A küzdőteret vízzel árasztották el, és különböző színekben pompázott a szereplők attrakciói alatt.
Soha nem felejtem el, amikor ágyúból egy nagy golyót lőttek ki, és azt a mellkasán, egy bőr védő ruhában lévő férfi, kb. hét méterről elkapta.
A pesti kirándulásokon kívül több magyarországi nagyvárosban Szegeden, Pécsett, Debrecenben is voltunk - ilyenkor szintén vasutas szál-

lókban aludtunk -, de ezekből igazán talán csak a szegedi szökőkútra emlékszem.
Még eszembe jut a hortobágyi Kilenclyukú híd, a Somló hegy megmászása, illetve a csónakázás a tapolcai tavas barlangban, ahol nagyon mélyre le lehetett látni az átlátszó vízben.

Óriási élmény volt, mindenkinek ajánlani tudom, a kerékpár túrákat. Általános iskola hatodik-hetedik osztályában vettem részt ezeken. Az egyik évben Celldömölkről egy hét alatt elmentünk a Velencei tóhoz, és vissza. A másik évben Celldömölk-Mór-Komárom-Győr útvonalon tértünk haza szülővárosomba. Az utolsó napon Győrből 80 kilométert tekerve egyhuzamban mentünk haza.
Minden nap máshol - kollégiumokban - aludtunk, és esőben, napsütésben is tekertünk. Szép tájakat láttunk, remek volt a hangulat is. Itt történt, hogy néhány barátommal, egyik este viccből sokak biciklijének gumiját leengedtük. A magunkét persze nem, így lebuktunk.

Ötödikes koromban voltam őrsvezető képző táborban, Apátistvánfalván. Nem akartam elmenni - még soha nem voltam távol a szüleimtől -, de az iskola küldött, kötelező volt. Már csak annyira emlékszem belőle, hogy volt egy bátorság próba. Ez azt jelentette, hogy éjszaka az erdőben, vaksötétben egyedül kellett menni pár tíz métert. Volt egy útelágazás, ahol egyik felé elindultam, majd egy kéz nyúlt ki a fák közül, megfogta a karom, zseblámpával a szemembe világítottak. Ezután közölték velem, hogy sikerült. Felírtam a nevem egy nagy lapra, és másnap megnéztük, kinek sikerült még végigmenni az útvonalon. Itt egyik nap meglátogattak a szüleim, aminek nagyon örültem.

Szerettem azt is, amikor apa iskolatársa haza látogatott Amerikából. Ilyenkor mindig hozott valami apróságot. Egy alkalommal bérelt kocsijával elvitt minket az őrségbe, kirándulni.

Kaptam tőle egy különleges delfint, aminek az orrára egy pumpáló gomb segítségével karikákat kell felrakni. Még ma is működik. De emlékszem, hogy toblerone csokit is ő hozott nekünk először. Apám pedig fa szobraival ajándékozta meg őt.

Unokanővéreméket is mindig vártam - ő két évvel idősebb nálam -, nekem nem volt testvérem, így egy kicsit ő pótolta a nővéremet. Irigyeltem bordó Lada, majd sárga Dacia autójukat, mert nekünk nem volt.

Furcsa leírni, hogy hétfőnként műsorszünet volt a tévében. Már nagyobb koromban lett több tévécsatorna. Csak később jelentek meg a kereskedelmi tévék, és lehetett parabola antenna segítségével - műholdakon keresztül - külföldi adókat fogni, például foci meccseket nézni. Nekem az 1970-es években maradt esténként a családi torna, és az egy esti mese - előtte anya mesélte kis ujjamat mindig feltartottam, jelezvén, hogy jön a mese -, illetve az említett hétfői napokon a Vas megyében fogható osztrák tévéműsor, bár azt meg nem értettük, mert nem tudtunk németül.
Amikor már nagyobb lettem, itt láttam szombatonként az osztrák foci összefoglalót - kedvenc focistámmal - Nyilasi Tiborral, aki abban az időben óriási összegért - 300.000 USA dollárért - igazolt a bécsi Austria Wien-hez.

Szombatonként rendszeres programom volt a Petőfi rádióban a körkapcsolás a magyar NB1-es mérkőzésekről. Írtam az eredményeket, táblázatot vezettem a bajnokság állásáról. Akkor még nagyon érdekelt a magyar foci. A felnőttek már ekkor is mondták, hogy nem érdemes vele foglalkozni. Most már én is így gondolom. A sok külföldi harmad, negyedosztályú focistákkal felálló magyar klubcsapatok nemzetközi megmérettetései önmagukért beszélnek.

1986-ban jutottunk ki utoljára világbajnokságra. Előtte volt a Népstadionban Magyarország- Brazília válogatott mérkőzés. 3-0-ra megnyertük. Telt ház volt, hiába utaztunk fel Győrből, már nem kaptunk jegyet rá. Itt volt kiírva egy transzparensre: „Mezeyre hallgattunk Mexikóba jutottunk." *(Mezey György volt a válogatott edzője- A szerző.)*
A VB előtt, Hollandia után második helyen tartották számon a magyar válogatottat a világranglistán, és komolyan számoltak velünk a világbajnokságon.

Emlékezetes számomra az az eset is, amikor elvesztettem édesanyám kesztyűjét, amit előzőleg adott oda, hogy abban menjek iskolába. De az egyik kesztyűt nem találtam meg, hiába kerestem. Nagyon féltem, hogy kikapok. Gyorsan hazamentem, és elmosogattam. Mire anya hazajött végeztem is. Furcsállotta a dolgot, de nagyon megdicsért jó cselekedetemért. Csak utána mertem elmondani az én „nagy bűnömet", amin drága édesanyám jót mosolygott.

Külön fejezetet érdemel gyermekkoromból a Celldömölki Városi Könyvtár. Rengeteget voltam ott. Anya a gyermekkönyvtár részleget vezette, és nekem oda kellett menni suli után, és ott kellett este hatig lennem, amíg be nem zártak.
Addig én fülhallgatóval zenét hallgattam, megnéztem közben az újságokat - főleg a sport témájúak érdekeltek -, és ha mindennel végeztem, kimentem a könyvtár előtti térre. Sétálgattam, nézegettem a kirakatokat.

A könyvtárban tanultam meg sakkozni is. Alig értem fel az asztalt, de odaálltam, és néztem a nagyfiúkat. Ők nem tanítottak, de figyelhettem őket. Hiába, én voltam a „könyvtáros Rózsi néni fia". Ez később is sokszor jól jött. Például, amikor cigánygyerekekkel összetalálkoztunk a városban, engem soha nem bántottak édesanyámra való tekintettel.
Anya kollégája - Tibor bácsi - több alkalommal tanított a sakkozás

rejtelmeire. Egy idő után azt vettem észre, hogy elég jól ellestem a fortélyokat. A nagyobb fiúk is egyre többször szóltak - az igazsághoz hozzátartozik, olyankor, amikor már más nem volt -, hogy:
- Na, gyere, játszhatsz velem!
Én ennek roppant mód örültem. Így elindultam anya által szervezett sakkversenyen is. Több partit nyertem, és ezek után mindig mentem oda édesanyámhoz, hogy:
- Anya, nyertem! Légy szíves írd be a táblázatba!
Ő minden egyes alkalommal mosolyogva kérdezte a legyőzöttemtől:
- Biztosan nyert Péter?
- Igen, Rózsi néni! -válaszolt az éppen aktuális ellenfelem.

Apa a vasúton állomásirányító volt a celldömölki rendező pályaudvaron. Olyan volt a munkarendje, hogy egyik nap nappal dolgozott, utána nap estére ment, majd jött két nap szabadnap. Persze, amikor éjszakára ment, előtte aludt. Ilyenkor ebéd után lefeküdt, és nekem csöndben kellett lennem, majd felkelt és este ötkor leadott anyánál ismét a könyvtárba, hogy ne legyek egyedül.
Ha pedig reggel jött haza - délelőtt aludt -, szintén csendben kellett lennem. Így sokat játszottam egyedül. Kocsikkal, katonákkal, vagy sakkoztam, társasoztam. Kérdezték is tőlem:
- Nem rossz egyedül játszanod? Ugye kár, hogy neked nincsen testvéred?
- Van testvérem, anya, és apa! - válaszoltam.
Az ilyen munkarend miatt - a különböző ünnepek alkalmával is - éjszaka gyakran anyával kettesben voltunk. Ilyenkor még a hálószoba ajtónkat is bezártuk.
Felsős koromban már kulcsot kaptam, és magam melegítettem meg az ebédemet, ami persze gyakran odaégett. Néha kaptam anyától pénzt, és akkor vehettem császármorzsát, és egy üdítőt hozzá az önkiszolgáló étteremben. Azt nagyon szerettem.

Érdekesek voltak édesanyámmal a városi ügyintézéseink, sétáink. Ha bementünk a városba, körülbelül öt métert tudtunk menni, mindig megállított valaki minket, és kedvesen üdvözölte anyát. Generációk nőttek fel keze alatt a gyermekkönyvtárban. Rengetegen ismerték, és szerették - ez így van a mai napig is -, bár később kamaszként - az igazsághoz hozzátartozik -, egy kicsit untam ezt a nagy népszerűségét.

Külön fejezet az életemben Hofi Géza. A róla szóló könyveimben részletesen meséltem róla. Az ott leírtakat nem ismétlem meg. De azt mindenképpen elmondom, ha ő nincs, biztosan nem így alakul az életem. Segítségével jöttem fel Budapestre 1993-ban, és a rendszeres találkozások alkalmával vele töltött beszélgetések, olyan útmutatást nyújtanak a mai napig is, amiért hálás vagyok.

Neki köszönhetem az első tévés szereplésemet - „Az igazi Hofi" című könyvemmel kapcsolatban -, a TV2-nél. Itt találkoztam Liptai Klaudia műsorvezetővel:
- Nem szeretem a hozzátartozók próbálkozásait! - mondta.
Az élő interjú előtti reklám alatt megkérdeztem tőle:
- Megmondja, mit fog kérdezni?
- Nem! - válaszolta.
De, amíg kézzel mutatták a 3-2-1 számokat - visszaszámoltak az élő beszélgetésünk kezdetéig -, én a kérdéseket tartalmazó papírt felfordítottam, és csak megnéztem mire számíthatok.
De az MTV Napkelte című műsorában, Orosz József műsorvezetővel is hasonlóan jártam. Ő sem árulta el - kérdésemre sem - konkrétan miről fogunk beszélgetni.
Megtanultam azt is, hogy a riporterek - hiába kellett nekik könyvet küldeni - ritkán készültek fel az interjúkra. Futószalagon jöttek hozzájuk a beszélgető partnerek, és velem is előfordult, hogy élő adásban

belelapoztak a könyvembe, és ott, ahol kinyílt - rápillantva -, abból kérdeztek. Persze én előtte, mindig felkészültem otthon - az aktuális könyvből -, és olyan sztorikat mondtam el, amikről tudtam, hogy érdekesek, és mindenkinek tetszeni fognak.
De azért olyan is előfordult, hogy a Petőfi rádióban, ahol egy barátom szervezte az interjút, kedvesek, és érdeklődőek voltak a kérdések.
Legtöbb tévés szereplést a kommandós könyvemnek köszönhetek. Hat nap alatt ötször szerepeltem vele a különböző tévécsatornákon. Előfordult, hogy reggel, és este is. Édesanyám aggódott is miatta:
- Már a csapból is te folysz! - mondta.
Később - nehogy idegeskedjen - csak közvetlenül az élő adás előtt hívtam fel telefonon, hogy kapcsolja be a tévét.

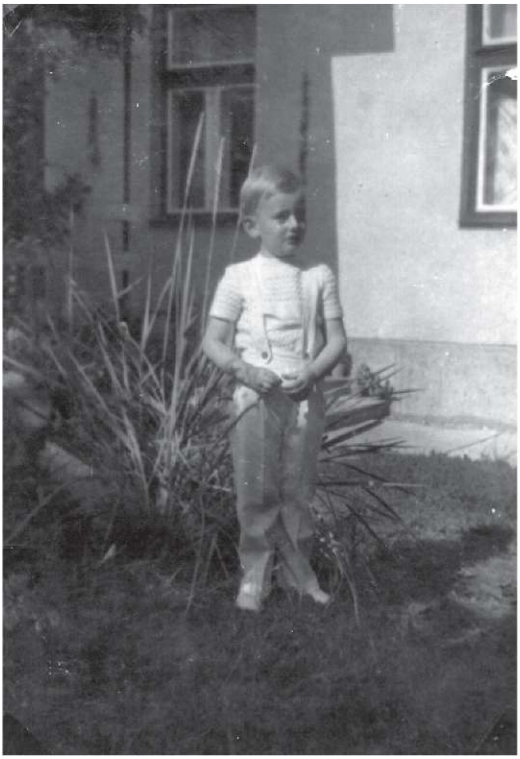

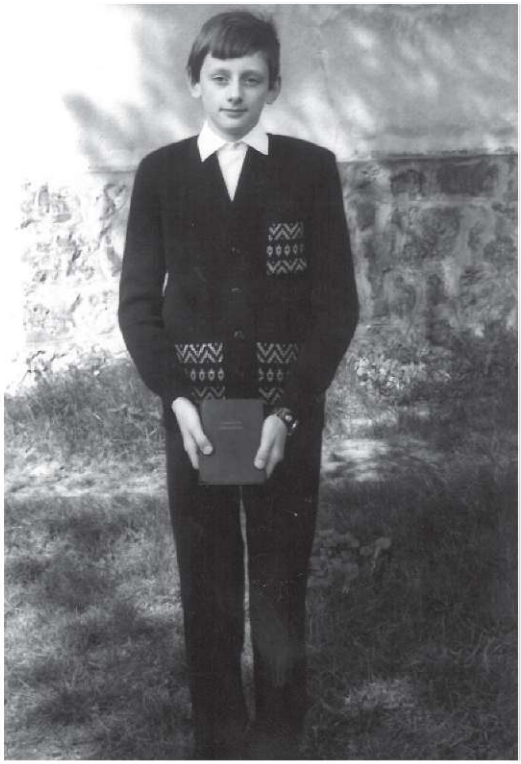

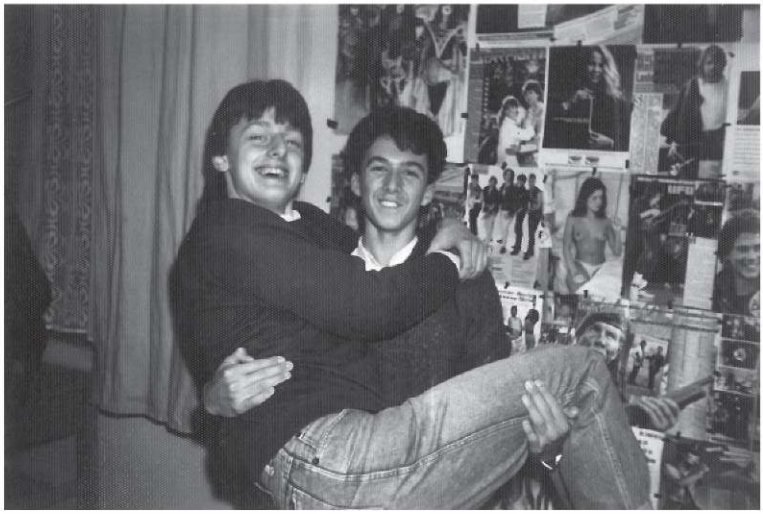

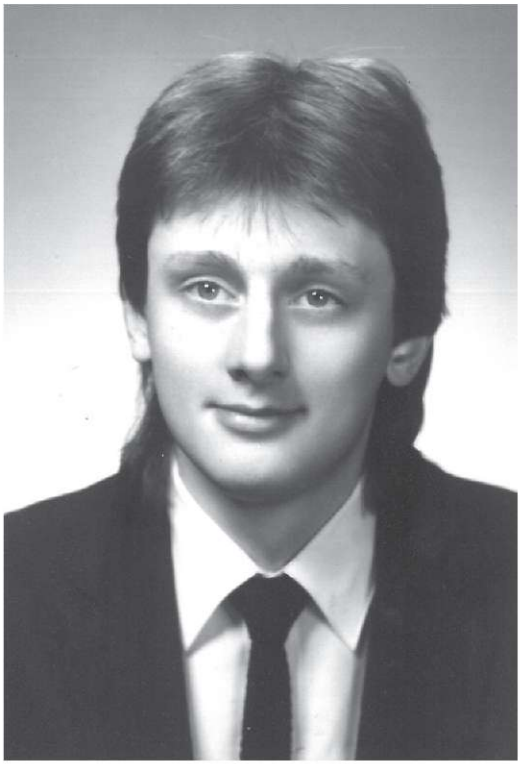

BGZ-378

Édesapám

Az élet úgy hozta, hogy 2003. július 12.-én - pont a születésnapján - avattak fel doktornak. Utána lévő ünnepi ebéden átadtam neki, az erről szóló okiratot, és megkérdeztem:
- Szülinapi ajándéknak, jó lesz?
- Jó! -válaszolta boldogan.
Ez egyébként egy üvegkeretben - azóta is - ki van rakva a szülői házban.

Édesapám gyermekkorom óta szobrokat farag. Mivel nagyon csökönyös, öntörvényű ember, soha nem engedett beleszólni alkotásaiba, ritkán tudták rábeszélni, hogy vigye őket versenyekre.
Hofi Géza ezt mondta neki egy alkalommal:
-Van nekem egy haverom. Fele annyira tud faragni, mint te, és ő is Mercedesszel jár! Butaságot csinálsz, hogy nem használod ki tehetségedet!

Bár apám ezzel nem foglalkozott, de én 2008-ban elvittem a szobrait a Hagyományok Házába, lezsűriztettem, és az év karácsonyára - bekeretezve - hazavittem neki a fafaragó Népi Iparművész címéről szóló okiratot.

Édesapám mindig rengeteget dolgozott. Munkahelyén, utána falun, és közben faragott. Elsősorban neki köszönhetem anyagi biztonságomat. Én is igyekszem ezt megteremteni gyermekeimnek, akiket kiskorukban cipelt, játszott velük, rajzolt nekik, manapság pedig tanul velük.

Nem akarta ezt a könyvet, nem akart szerepelni. Én mindig megnyugtattam, csak írja le élményeit, válaszoljon kérdéseimre - amire nem is számítottam, hogy ilyen jól sikerül -, nem lesz belőle könyv, csak „nekem lesz". Talán megbocsát miatta...
Én is örülnék, ha gyermekeim felnőtt fejjel - amit előbb leírtam „ajándékokkal" -, így emlékeznének meg rólam.
És ha, haza megyek a szülői házba, mindig megnézem azt a gallyat, amit születésemkor tört le, és azóta egy vázában őriz.

Ambrus József

1940. július 12-én született Sömjénmihályfán. Édesanyja Tőke Erzsébet háztartásbeli, édesapja Ambrus József földműves volt.
Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában, a gimnáziumot Celldömölkön végezte el.
1958-60 között a celldömölki statisztikai hivatal dolgozója volt, majd a katonaság után - egészen az 1995-ös nyugdíjazásáig - a MÁV alkalmazásában állt. Először Veszprémben dolgozott, majd 1973-tól Celldömölkön volt állomásirányító.
Felesége Szabó Rozália nyugdíjas gyermek könyvtáros. Fia dr. Ambrus Péter rendőrtiszt. Két unokája van, Csanád és Antónia.
1973-tól kezdett fa szobrokat faragni. Számos kiállítása volt belföldön, de munkái a világ különböző pontjaira is elkerültek.
2008-ban megkapta a fafaragó népi iparművész címet.

Gyermekkor

Születésem elég körülményesen kezdődött, aratáskor július 12-én jöttem napvilágra. Anyám reggel apámmal, meg nagyapámmal - Ambrus Istvánnal - a falutól három kilométerre elmentek aratni. Dél körül anyám hazament - hogy ebédet vigyen nekik -, de nem tudott visszamenni, mert ahogy hazaért, megszülettem, a szobában ahol laktak, bábaasszony - Juli néninek hívták - segítségével. Este, amikor hazaértek a férfiak, öregapám odaállt a szobaajtóba, és csak annyi mondott:
-Ezek a gyerekek meg úgy jönnek, mint az óvodából!
A bátyám másfél évvel volt idősebb nálam. Anyám ezért a kijelentéséért egész életében átkozta, és okolta, hogy a bátyám 12 éves korában, azért halt meg, mert sokallotta a két gyereket. Pedig neki öt volt, igaz abból egy szintén meghalt.

Mi az első emléked gyermekkorodból?- kérdezem édesapámat.
A háború. Mesélték, hogy négyéves koromban elindultam otthonról. Nem vettek észre, és amikor elkezdtek keresni, én már a falu túlsó végén voltam, olyan másfél kilométerre a szülői háztól. Amikor találkoztak velem a falubeliek, és kérdezték hova megyek, én azt válaszoltam:
- Sömjénbe!

Mire emlékszel még gyermekkorodból?
Hat-hét éves lehettem, aratáskor mindig öreganyám készítette az ebédet. Délben menni kellett vele. Föltette a fejére a vékát, és három kilométert gyalogolt vele, mezítláb. Hozzá sem nyúlt, míg oda ne értünk. Nekem csöcsös korsóban a vizet kellett vinni utána, amit mielőtt elindultunk, vizes konyhaköténnyel betekert, hogy a víz föl ne „melegüljön".
Amikor én általános iskolában jártam, mások voltak a nevelési módszerek. Igaz, akkor nem volt ennyiféle beosztású ember. Például ombudsman, aki mindenféle felügyeletet gyakorolt.
Az osztályban hosszú padok voltak, öt-hat gyerek ült egymás mellett. Mindenki előtt volt tintatartó, ami bele volt süllyesztve a pad tetejébe. Abba kellett a tollat mártani. Nem volt töltőtoll.
Amikor az első osztályba jártam, még volt palatábla - amire írtunk -, és ha betelt letöröltük. Az egyik fele vonalas volt, a másik kockás.
A tanítónak elég volt mérgesen nézni valakire, már be is húzta a nyakát. Ha valaki rosszat tett, felfektette a padra - volt egy méteres mogyorófa pálcája -, és azzal elverte a fenekét, úgy hogy másnap is meglátszott. Vagy körmöst adott neki, ami szintén nagyon fájt.
Volt olyan, aki nehezen jegyezte meg a feladatot. Neki az osztályban lévő másfél méteres vaskályhának ki kellett nyitni a felső ajtaját, és bele kellett kiabálnia:
- Hülye vagyok, szamár vagyok!
Ha ezt, most csinálná valamelyik tanító, az ombudsmantól kezdve, még az országgyűlés is foglalkozna vele. Igaz, akkor nem kellett attól tartani, hogy a gyerek neki megy a tanítójának.

Otthon minden gyereknek volt feladata, az iskola után ez volt a munkára nevelés. Nyáron, ha szüleink a mezőn dolgoztak, otthon az állatok alól ki kellett trágyáznunk. Az apró állatokat megetettük. Minden szombaton, estefelé az utcát felöntöztük, és összesöpörtük. Akkor még nem volt aszfaltos út.

Milyen környezetben születtél?
Szobakonyhás kis házban. A konyhában aludtunk mindnyájan. Volt még kamránk, és hozzá tartozott egy istálló, és pajta.

Jártál bölcsibe, oviba?
Nem volt a faluban akkor sem bölcsőde, sem óvoda.

Mennyit tanultál egy nap?
Nagyon keveset. Abban az időben - az iskola után délutánonként - mindenkinek dolgozni kellett, nem a tanulás volt az első a gyerekek életében.

Édesanyád

Édesanyádról - nagymamámról - mesélnél?
Négyen voltak testvérek, Kemenesmihályfán született. A kötelező hat osztályt végezte el, kitűnő tanuló volt. Egykori osztálytársa pár éve mondta:
- Az iskolában anyád, tudod-e miért mellettem ült az első sorban? Én a tanító lánya voltam, és csak ő ülhetett velem, mert mindig ő súgta meg nekem a feladat megoldását!
Tizenkét éves korában elkerült szolgálni Tokorcsra, a tanítóékhoz, aki később meglátogatta anyám szüleit, azért, hogy rábeszélje őket, taníttassák lányukat. De ez nem valósult meg, mert akkor a másik három testvért is taníttatni kellett volna, de pénz nem volt rá.

Mama három testvéréről mit tudsz?
Egyikük négy éves korában meghalt. Gulyásné - Ida néni -, ő volt a

legidősebb, őt kevésbé szerették. Ostffyasszonyfára ment férjhez, Mihályfán élt, ott halt meg.
Erdélyi Károlyné, Roza néni - őt te is ismerted - Hőgyészbe ment férjhez. Ő is Mihályfán élt. Mivel férjével nem volt gyerekük, engem akartak örökbe fogadni, de anyám nem adott nekik oda. Tőke Jóska bácsi - akit szintén ismersz -, mai napig is Mihályfán él.
Édesanyám a tanítóék után még több helyen szolgált, a keresetéből földet vett. Majd 1938-ban férjhez ment apámhoz, kettő gyermekük született.
Anyámnak nagyon küzdelmes élete volt, de előteremtett mindent. Sokszor éjfélig fönn volt, csuhából fonta a lábtörlőket, passzírozta a csitke lekvárt, és másnap vitte piacra. Ez a piacozás egész öreg koráig szokása volt.
Nagyon jól sütött, főzött. Sok lakodalmat „kisütött". Öreg korára, amikor már a keze nem tudott annyira dolgozni, akkor is mindig csinált valamit. Végül azt mondta: ha már nem lehet dolgozni, nem is érdemes élni!
Anyám sok emberen segített kölcsönnel. Egyszer a közelben lakó öregasszony cserépkályhát akart rakatni, de pénze nem volt. Anyám odaadta a rávalót, hogy ha majd lesz pénze, részletekben megadja. Hasonló történetek sokszor megismétlődtek.
A szomszédok azt mondták, jó pénzügyminiszter lett volna, borzasztó takarékos volt.

Édesapád

Édesapádról - nagypapámról - mesélnél?
Apám a mezőgazdaságban dolgozott. Ő is a kötelező hat osztály végezte el, Mihályfán. A munka mellett sokat eljárt - szolgálni - a pincénk felett lévő uradalmi szőlészetbe.
A Rákosi időben arra kényszerült, hogy elmenjen Ajkára a timföldgyárba dolgozni, fizikai munkásnak. Reggel négy órakor gyalog jöttek be Cellbe - öt kilométerre -, és este ért haza.

Amikor a sok munkának köszönhetően már jobban ment volna a sorsuk, jött a termelőszövetkezeti rendszer, és mindent elvettek tőlünk. Csupán egy tehenet tarthattunk meg. Az összes állatot, és földjeinket be kellett adni a TSZ-be.

Hogyan zajlott a TSZ-esítés?

Kötelező volt. Télen, meleg ruhában a kályha mellett történtek az „elbeszélgetések". Közben szakadt róluk a víz. Voltak vigécek, akik szervezték a parasztokat. Volt, akit meg is vertek, de szüleimet szerencsére nem bántották.

Apámat a II. világháborúban elvitték katonának Felvidékre. Én csak arra emlékszem, amikor hazajött sebesülten. Hat éves voltam. A feje be volt pólyázva, ugyanis szilánkot kapott, egyik szemére megvakult. Nagyon sokat dolgozott, a sok munkától a tenyere megkérgesedett. Többször mondta:

- Olyan a tenyerem, mint az ökör nyaka!

Sokat dolgoztunk vele együtt. Ha fát szedtünk az erdőn, és az akác tüske a kezébe ment - mindig kesztyű nélkül húzkodta a tüskés fákat - késsel addig faragta a tenyerét, míg a tüske ki nem jött. A bőrt pedig - ahol berepedezett az ujjain -, faggyúval kente be.

A kút előtt volt egy csöbör - fa dézsa -, amiből a teheneket itatták. Legtöbbször még késő ősszel, hidegben is - reggelente - abban mosakodott. Nem emlékszem, hogy valaha is influenzás lett volna.

Rokonok

Testvéred Sándor, fiatalon távozott az élők sorából.

A bátyám tizenkét éves korban meghalt. Erős, fejlett gyerek volt. Hatodik osztályig kitűnő tanuló volt. A szomszédban marhákat őrzött, amikor teljesen váratlanul elkezdett fájni a hasa. Megoperálták. Genyes vakbél gyulladása volt, majd hashártyagyulladást kapott, és két hét alatt meghalt.

Akkor még penicillin nem nagyon volt. Anyám Sopronba ment el, hogy azt vegyen valahol, de hiába, mert akkor már késő volt. Anyám - testvérem halála utána - a bibliához menekült, a kert alatt olvasgatta.

Sanyi milyen testvér volt, mit éreztél, amikor meghalt? „Ez a pici mindig bánt" - mondta édesanyátoknak!
Másfél év volt közöttünk, kicsi voltam, amikor meghalt. Sokszor veszekedtünk, mint a fiúk többsége, de nagyon másra már nem emlékszem vele kapcsolatban.

Mivel tudtatok játszani?
Egy rongylabdánk volt, harisnyába belevarrva. A Gulyás gyerekekkel a hegyben játszottunk, ők egy-két évvel voltak idősebbek nálunk.
A bakszekereket összekötöttük taligával, így lett három kerekű járgány. Ezzel játszottunk öreganyám udvarán, mert az lejtős volt.
Előfordult, hogy Gulyáséknál négyen aludtunk egy ágyban. A két nagyobb „fejtől", mi kisebbek „lábtól", és állandóan egymást rúgtuk.

Őri Nani néninek deszkapalánkból volt a kerítése, mi pedig Gulyás Gézával bottal ütöttük azt. Szaladt is utánunk emiatt. Mi pedig befutottunk öreganyámhoz. Mi belülről, ő kívülről nyomta az ajtót. Öreganyám alig tudta lecsitítani. Ezt sosem felejtem el.

Távolabbi rokonainkra hogyan emlékszel?
Anyai nagyapámat tekintettem példaképnek. Tőke öregapád nagyon szorgalmas parasztember volt. Hetvenegy éves korában halt meg. A szívének volt baja, mert a háború alatt - 1945-ben - zsuppos házban laktak, és az orosz katona meggyújtotta a zsuppot. A szomszédja jól elverte a ruszkit, és utána öregapám hetekig a szomszéd faluban bujkált, mert azt hitték ő verte meg az oroszt, pedig Mészáros Lajos bácsi volt. Ez aztán egész életére kihatott. Az egészségére is.
Nagyon jó kézügyessége volt. Boroshordótól kezdve, kádat, bakszekeret, létrát, vendégoldalt a szekérhez, mindenféle famunkát megcsi-

nált. Emellett a kőműves, suszter munkát, ami a ház körül volt, szinte mindent. Kitartó ember volt.
Minden nap átmentem hozzájuk. Egyszer hátul a kamrában vasreszelővel reszelte egyenesre a fogait. Kérdeztem:
- Mit csinál?
Azt válaszolta:
- Az anyja Istenit, ez a szipka mind elvásította a fogaimat, majd én kiélesítem, egyenesre reszelem őket!
Fogorvoshoz sem járt. Ha valamelyik foga fájt, addig feszegette, míg maga kihúzta. Mindig azt mondta:
- Édesanyád olyan dolgos volt, hogy mire én kimentem utána a mezőre, addigra már kétszáz öl árpát lekaszált.

Életem végéig megmarad emlékeim között, amikor öreganyámék háza leégett. A ház egy hosszú zsúpfedeles épület volt, kettő lakásos. A hátsó részbe az Alföldről költözött oda egy család. Az asszony kenyeret sütött, a kemencét szalmával fűtötte, közben átment a negyedik szomszédba valamiért, mire hazament, égett az egész ház.
A hátsó részben volt egy istálló, ami szintén leégett, és több állat, bent pusztult. De volt olyan is, ami elszaladt, és hetekkel később a határban találtak rá.
Ősszel történt. Az én feladatom az volt, hogy egy komódra vigyázzak, amit a szomszéd hídjára hoztak ki. Öreganyám mondta nekem:
-El ne mozdulj innen, mert benne van a pénzünk!
Onnan figyeltem a tüzet. Közben akkora szél kerekedett, hogy felkapott egy tüzes „gicát" , azaz szalma köteget, amivel a házat fedték, és elvitte körülbelül 100 méterre a túlsó szerre, és az a ház is leégett...

A szomszédban volt egy nagy szénakazal. Mivel az Őri Sanyi bácsi nyilas volt, a fegyvereit, lőszereit abba dugta el, valamint a fináncok elől a boroshordókat. Hatalmas puskaropogás lett, és durrogás, mivel a hordók is szétdurrantak a tűztől.

Sajnos a házunkat nem lehetett újjáépíteni, pedig a gyerekkori emlékeim oda húztak.

„Az átok”

Tőke öregapám a vasúton is dolgozott. A fűtőházban volt a „szenezőknél”. Az volt a munkája, hogy a gőzmozdonyokra kellett kosarakban felhordani a szenet - ami 40-50 kilogramm volt - vállon. A falutól öt kilométer gyaloglás után értek be Cellbe, éjjel is dolgoztak.
Egyik műszak után a munkatársával mentek hazafelé. Utánuk ment egy falubeli módos ember kétlovas szekérrel. Sötét felhő kerekedett. Öregapám mondta a társának:
- Te Pista, jó lenne, ha felvenne bennünket a szekérre, különben megázunk!
Mire a lovas kocsi elérte őket, a falubelijük belecsapkodott a lovakba:
- Ne Túzok, ne! - ösztökélte őket.
A két ember lemaradt, és jól elázott. Öregapám mondta Pista bácsinak:
-Ez a Túzok reggelre dögölne meg!
Az átok beteljesült. Túzok reggelre elpusztult, a gazdáját az Isten megverte a rosszindulatáért!
Gyermekkori emlékem még, hogy öregapád, amikor Sanyival hangoskodtunk, mindig azt mondta:
-Ne csaho, a szád Istenit, mert kiváglak bennetek oda a tóba!
Előttünk egy kacsaúsztató volt.

Korcsolyáztatok rajta?
Igen, minden délután ott volt a falu összes gyereke. A cipőnkre lehetett rászerelni a korcsolyát.
Ha gyenge volt a jég, beszakadt alattunk. Ilyenkor a sparhelt tetején szárogatta anyám a ruháinkat és persze a szomszéd gyerekekét is. Addig nem mertek hazamenni, míg meg nem száradt, mert kiverték volna a feneküket.

Nyáron ludak fürödtek a tóban. A kiskacsák ujjaik közötti uszonyokat - az azonos gazdához tartozókat, ugyanolyan módon, például egy vágással - ollóval vágták be. Mert napközben összekeveredtek, és este a tulajdonos csak így tudta hazavinni őket. Egyébként a nap végeztével bementek valamelyik házhoz a kapuk alatt.
Volt olyan is, hogy a ludak feje tetejét egy pöttyel jelölték meg. Előfordultak veszekedések, míg eldöntötték, kié a kacsa.
Öregapám kemény ember volt, ha a hegyről jött haza, és a konyhán a vizes vödör üres volt, megfogta azt, és kidobta az udvarra. Arra emlékszem, hogy egy ilyen alkalommal, öreganyám perlekedett vele. Ekkor csak azt vettem észre, hogy csizmavetővel lehúzta a csizmáját, és azt a konyha másik oldalára, öreganyám felé repíti.

Nagymamádra hogyan emlékszel vissza?
Öreganyám minden év szeptemberében, mire jöttek a búcsúsok Cellbe, a Cserdomb alá - az út szélére - kirakta edényekre a szilvát, és ott árulta. Abban a világban még gyalog jöttek - húsz kilométerről is - a búcsúsok. Eljártam vele gombát szedni, behoztam a piacra, és ő másnap eladta.
A falutól három kilométerre volt egy nagyerdő, a Vidos uraságnak egy nagy akácos erdeje, ami a később az állami gazdaságé lett. Hatalmas szelíd gesztenyefák voltak benne. Egyszer hajnalban - nagyon korán - apámmal elmentünk, mire kivilágosodott, arra értük oda. Annyi gesztenyét szedtünk, hogy egy kukoricaszár kúpba tettük bele, mert nem bírtuk el. Haza kellett mennem bicikliért, mert másképpen nem bírtuk volna hazavinni. Utána öreganyád azt is eladta, vitte a piacra.
Nagyon élelmes, szorgalmas volt nálunk mindenki. Tőke öregapámnak volt egy mondása:
-Tanuld meg, minden ember maga oka a nyomorúságának! Akinek kevesebb van, dolgozzon többet, aztán majd lesz neki is!
Téli estéken apám általában kukoricát morzsolt a konyhában. Öreg-

anyám testvére - János bácsi - majdnem minden este átjött beszélgetni. Legtöbbször az I. világháború volt a téma, amiben részt vett.
Sokszor elmesélte az Isonzói csatát, a Pó folyón hogyan keltek át, és a Galiciai ütközetet. Közben pipált. Ha kialudt a pipája, újra töltötte. De nem kellett neki gyufa, a sparhelt ajtaját kinyitotta, szabad kézzel kikapott egy darab parazsat, azzal gyújtott rá.
A rokonságból az idősebbek közül már - egy kivétellel - mindenki eltávozott. Anyámnak egy öccse él, ő kilencvenegy éves.
A II. világháborúban elhurcolták Oroszországba, ahol sokat sínylődött. De az ottani embereknek sem volt rózsás a helyzetük, mínusz negyven fokban kellett sínylődniük. Az állataik közül a kecske, és a tehén is egy helyiségben volt velük. A bikát a házon kívül tartották.
Az asszony, amikor a tehenet megfejte, leült egy székre. A felső szoknyáját felhajtotta, az alsóban megszűrte a tejet, egy kicsit megrázta, és folytatta a munkát.
Több történetet mesélt. Például, amikor jöttek hazafelé, oroszok támadták meg őket. Egy út alatti áteresz alá menekültek be. Aki oda befért megmaradt, aki kívül rekedt, mind agyonlőtték az oroszok.
Amikor vitték ki őket a frontra, Devecsernél kaptak ebédet. Ő kétszer állt sorba, de az ebédosztó felismerte. Merőkanállal akkorát ütött a kezére, hogy ezt még öreg korában is emlegette.
Édesapám testvérét Gyulának hívták, Esztergomban lakott, a vasúton volt váltóőr. Másik tetvére Lina volt, ő Mihályfán élt. Vele nem tartottuk a kapcsolatot.
Pesten élt öreganyám féltestvére, Roza néni. Érettségi után, amikor először voltam a fővárosban, meglátogattam.
Mesélte, úgy mentett meg egy zsidót - Baron urat -, hogy a házába befalazta, amíg a zsidóüldözés tartott. Hosszú hónapokig, így látta el. Majd a háború után Baron úrral együtt, üzleteltek. Ruhás boltjuk volt, és arannyal is kereskedtek, amit a háború alatt a padló alá rejtettek.

Falu

Mesélted, hogy több vicces történetet is hallottál!

Az idősebb emberek, akik velem együtt ástak, többféle anekdotát mondtak el munka közben. Az egyiket a keresztapámtól tudom, aki segédmunkásként dolgozott az evangélikus papnál. Az ő kútját, a kútásó Feri bácsi - mert csak így hívták - tisztította ki. Mielőtt a munkához hozzá fogtak volna, a tisztelendő úr megkérdezte Feri bácsit:

- Ferenc, mikor iszik egy kis pálinkát, előtte vagy utána?

Feri bácsi azt válaszolta:

- Tiszteletes úr, előtte is, utána is, meg közben is!

Erre föl a tisztelendő úr, mondta a kislányának:

- Eridj kislányom, hozz ki a Feri bácsinak pálinkát.

Miután megitta leereszkedett a kútba, és egyszer csak harsogott fölfelé a hangja:

- Kismariska, Nagymariska ki .*aszott* meg az éjszaka?

Erre föl a tisztelendő úr mondta a lányának:

- Eridj kislányom, menjél be, mert a Feri bátyád elég pajzán nótákat énekel!

Egy másik történet. Ez a Feri bácsi egyszer nálunk is tisztította a kutat. Egy 50 literes fa bödönbe rakta a sáros vizet, amit onnan kiszedett. Engem állítottak oda, hogy emeljem ki a vödröt, ami egyszer csak megbillent, és Feri bácsi már kiabált is:

-Gyerek, az anyád istenit megfürösztöttél!

Emlékszem még, öregapád a háború idején valahonnan hozott egy enyves vászon anyagot - ami ágyúcsőre volt ráhúzva -, anyám abból csinált iskolatáskát, amit éveken át használtunk.

Volt egy olyan tehenünk, ami csak akkor adott tejet, ha folyamatosan magyar nótákat énekeltek neki. Ennek magam is tanúja voltam.

Ősszel a kukoricaszedés nem így volt, mint most. A mezőn csuhésan kellett letörni, aztán az egészet szekerekre raktuk. Ha enyhe ősz volt, az udvarra szórták nagy halomba. Volt úgy, hogy holdvilágnál az udvaron fosztottuk ki, ha hűvös volt a pajtában.
A szomszédokat összehívták, előfordult, hogy 10-15-en is dolgoztak. Általában éjfélig fosztottak. Utána túróval, őszi barackkal, szőlővel, újborral vendégelték meg a segítőket.
A fosztáshoz a szomszédok körbejártak egymásnak segíteni. Ezt meg is faragtam, lezsűrizték.
Ez a régi szokás a kombájnok megjelenésével változott. Persze részünkről ennek is volt haszna. Főleg először, mivel nagyon sok kukoricát elhagytak a földön, így aki nem volt rest, gyűjthetett utánuk.
Előfordult, hogy ősszel húsz zsákkal is megszedtem, amit mind biciklivel hordtam haza. Mivel majdnem a mezőn születtem meg, a mai napig is nagyon szeretek ott lenni, ott legalább csönd van, nem kell senkivel mérgelődni. Míg dolgoztam, volt benne részem bőven.
A kukorica szárát szedés után szárvágó kapával, vagy sarlóval, levágták. Emlékszem, hogy 300-400 kévét raktunk kúpokba. Általában kiszámították, hogy hány kéve kell, hogy tavaszig kitartson az állatoknak. Etetés után naponta egy kévét tettek alájuk. A levágott kukorica szárát összekötözték. Száradás után kenyérsütéskor azzal fűtötték a kemencét.

Gyermekkoromban apámmal el szoktam menni Cellbe a malomba vagy Ostffyasszonyfára. Megpakolta a szekeret búzás, rozsos gabonás zsákokkal, és egy évre szóló gabonát őröltetett. Ez egy napba került, mert sorban kellett állni.
A kenyeret otthon sütötte mindenki. Minden háznál volt kemence. Anyám éjjel kettőkor kelt fel, hogy mire a mezőre kellett menni, kihűljön a kenyér.
A dagasztás nehéz munka volt:
- Akkor jó a tészta, ha a plafon csepeg! -mondta anyám.

Úgy értette, hogy az izzadság csepeg a fejről.
Erre mondta a faluban egy asszony, akinek tizenkettő gyereke volt, hogy:
- Inkább világra hozok egy gyereket, mint egy teknő tésztát dagasszak!
Hét-nyolc kenyeret sütöttek, amit a kamrában kenyértartóba raktak fel. Kenyérsütéskor nagyon finom volt a „langaló", ami maradék tésztából készült, zsírral és fokhagymával bedörzsölve.
A háború idején nem volt őrlés, így a faluban a Barti Sanyi bácsi őrölte az állatok takarmányát. Őhozzá vittük el mi is a terményt. Apám az udvaron kicsépelte a rozsot, amiben kavics is volt. Életem végéig érzem, ahogy a kavics ropog a fogam alatt. Magam előtt látom a kávé színű kenyeret, de akkor annak is örültünk.

Általános iskolában jártam, és volt olyan nyár, hogy Kovács Endréénél marhákat őriztem. A Rákosi rendszerben tőlük is mindent elvittek. Kulákok voltak, így vasárnap ebédre mindig galambleves volt náluk. A galambok az udvaron a galambdúcban éltek. A mezőre vizet, és szilvalekváros kenyeret adtak, amit ezért egy életre megutáltam.
Amikor gimnáziumban jártam a nyári vakációm a mezőn telt el. Kapálással, aratáskor marokszedéssel, kévekötözéssel, gereblyézéssel.

Lopás ritka számba ment. Ha véletlenül megtörtént, évtizedek múltán is megemlegették.
Egyszer valaki a faluban zsírt lopott, leeresztette a kútba - oda dugta el -, és a falu úgy kirekesztette, hogy elmenekült Franciaországba.
Nem kellett tartani a betörésektől sem. Öreganyáméknál a pénzköteg újságpapírral volt körültekerve, egy madzaggal átkötve, és egy fedeles karkosárban a mestergerendára volt felakasztva. Nem féltek, hogy valaki bemegy, és elviszi. Akkor ilyen világ volt.

A parasztembereknek téli elfoglaltsága volt a tüzelő beszerzése a következő évre. Akinek volt erdeje kiadta a fa szedését olyanoknak, akinek nem volt.

A favágás fejszével, a darabolás két emberes hosszú fűrésszel történt. A fa törzse, és fele ág a tulajdonosé volt. A tuskója - mert úgy kellett kiszedni -, azé aki kiszedte, plusz még a fele ág. Az ágat télen összevágták, nagy kupacokba rakták, és az volt a nyári tüzelő.
Amikor felnőttem, én is eljártam az erdőre apámmal. Akkor már stihl fűrésszel vágták ki a fákat. Nekünk fejszével le kellett ágazni. Minden télen két vontatóval szedtünk. Egyet nekünk Cellbe, egyet az öregeknek haza.

Az aratás végén a kévébe kötött gabonát kepébe kellett összerakni. Ezek kereszt alakú bálák voltak, amelyek egymáshoz kapcsolódtak. Volt négy-öt lábas is. Egy báb gabonában tizenhat, egy keresztben húsz kéve volt. Ez a mezőn volt takarulásig.
Akinek nem volt földje, elszegődött módosabb emberekhez, részaratónak. Megegyeztek, hogy a learatott gabonából hány kereszt lesz az övé.
Általában augusztus elején kezdődött a takarulás - gabona behordás - amire a rokonságból, vagy a jó ismerősök közül hívtunk segítséget. Majd ezt a munkát szüleim visszasegítették, ha ők takarultak.
Ez a nap volt, amikor a „nagy kakast" levágták ebédre, mert az erős munka után jó étel dukált.

A gabonát osztagba rakták. Egyik oldalra az ősit - a búzát -, a másikra a rozsot, és mindegyik végére az árpát, külön a zabot. Ház formájúra készítették, csúcsos tetőre, hogy az eső lefolyjon róla. A gabonára - csűrre - nagyon vigyáztak, még éjjel kint is háltak mellette. Egyszer én is kint aludtam apámmal.
Augusztusban volt a masinálás, cséplés. Barti Sanyi bácsinak volt cséplőgépe is, és egy körmös traktorja. Ő járt házról házra csépelni.
Volt cséplő banda, amibe lehetett jelentkezni, annak, aki gabonát akart keresni vele. A munkáért ugyanis gabonarész járt, amit a masinálás végén - amikor az egész faluban végeztek -, a résztvevők között elosztottak.

A cséplés nehéz munka volt. Különböző feladatokra más-más személyt jelőltek ki. A gép tetején volt az „etető”, akinek a kévéket beszórták a kazalról. Ő, miután a mellette lévő lány a kéve kötelet elvágta, a cséplőgépbe engedte. Ez veszélyes volt. Ismertem olyan embert, akinek egyik lábát a cséplőgép levágta, mert beleesett az „etetőbe”, a „dobba”.
Külön volt, aki a zsákokat csatolta, majd ha megteltek, a gépről elszedte, lekötötte, és a mázsára rakta.
Voltak a törekes lányok, akik a lehullott töreket - pelyvát - hordták be a pajtába, amit télen takarmányrépával megetettek az állatokkal. Ez a törek hordás nagyon poros, testet csípő munka volt. Anyám is csinálta lánykorában.
Dolgoztak szalmatoló lányok, akik két oldalt álltak, ahogy kijött a szalma a gépből. Volt egy földbe vert cölöp, amihez szorosan oda verték, majd a nyársolók - ami három méter hosszú hegyes fa volt - beledugták az összerakott szalmába, vállra vették, és kazalba rakták.
Ez is nehéz munka volt, mert létrán kellett vele egyensúlyozni, és sok helyen magas szalmakazlakat raktak.
Amiben a töreket vitték le, az volt a lafonya. Egy két kétméteres fa, közötte vászonruha, amit összefogtak.
A lányok fele részt kaptak masinálásnál, a férfiak - akik erősebb munkát végeztek - egész részesek voltak.

Mindennek meg volt a rendje. Külön kazlakba kellett rakni a búza, és rozsszalmát, amit alomnak használtak. Külön a tavaszi szalmát - árpát, zabot -, amit az állatokkal etettek meg. A lemért gabonát a mázsáról zsákokba hordták. Egy-egy búzás zsák 80 kilogramm is volt.
A módosabb helyeken a gabona tárolására hombárt használtak. Ez 2x2x2 méter széles, mély és magas volt, ebbe kellett a gabonát a kamrába beleönteni, elkülönítve.
Legtöbb helyen azonban a padlásra kellett felvinni, fajtánként külön halmokba önteni. Nagyon nehéz munkának számított.

A cséplés előtt az asszonyok dolga volt a padlást sározni, ugyanis az nagyon kevés helyen volt betonnal fedett.
A zsákokat cséplés előtt szapusajtárba - fa dézsába - beáztatták. Hamut szórtak a vízbe, és abban mosták ki a zsákokat. Majd száradás után, ahol lukas volt a zsák, kijavították.
A mosást hamulúggal végezték. Az úgy keletkezett, hogy fahamut tettek egy edénybe, vizet öntöttek rá - például a vödörbe 1/5 rész fahamu, 4/5 rész víz volt -, megkeverték, és amikor lesüppedt, a fönt lévő lúggal mostak.

A zsákok hozzá tartoztak a lányok stafirjához. Mindegyikbe belavarrták a monogramot. Nekem is szövettek hat darabot. A faluban volt egy takács, aki ilyennel foglalkozott.
A stafirba volt továbbá, egy darab tehén, szekrény, varrógép, hosszú fekete kabát, tavaszi kabát, kötött nyakravaló, nagykendő. Anyám ezt mind megkapta.
Apám Lina nővére, amikor férjhez ment, csak egy borjút kapott. A férje egész életében neheztelt is öregapámra, és anyámnak példálózott is ezzel.

„A Lőrinc lova”

Sokféle történet maradt meg a faluban, amik egyik generációról a másikra szállt.
Tudni kell, hogy a „kötekedős” ló olyan, hogyha megáll, hiába ütik, nem megy tovább. Így volt ez Lőrinc lovával is. Nem messze lakott öreganyáméktól. Nyár volt, takarulás - gabonahordás - ideje.
Lőrinc is megrakta a szekerét gabona kévékkel, jó magasan. Elindult hazafelé, csakhogy a lova útközben megállt, és akárhogy ütötte nem mozdult.
Gondolt egyet, kimarkolt a kévéből egy jó adag szalma csutakot, meggyújtotta, és a lova hasa alá tartotta. Gondolta, majd megindul.

Meg is indult, csakhogy éppen annyira, hogy az égő szalma a szekér alá került, és egy-kettőre meggyulladt a rakomány. Vele együtt elégett Lőrinc szekere is. Így járt szegény ember.

„Szokások és csibészségek”

Fiatalkoromban minden nagy ünnepen bál volt a faluban. Színdarabot tanítottak be a fiataloknak, néha még a felnőttek is szerepeltek. Óriási érdeklődés mellett a falu nagy része ott volt ezeken az eseményeken. Előtte egy lovas szekérrel el kellett menni a nyolc kilométerre lévő Ságra, ugyanis a cigányzenekart el kellett hozni. Cimbalmost, hegedűst, nagybőgőst.
A lányos anyák általában elkísérték gyermeküket, körbeülték a termet, és dukált nekik egy fél deci is.

Táncolni Koroncaiéknál tanultam meg. Nálam idősebb volt Irma lányuk, és a szomszéd lány, Jolán, velük gyakoroltam. Jolán bátyja, Sanyi fésűre selyempapírt tett, úgy zenélt. Gimnazista koromban Cellben jártam tánciskolába, de én akkor már tudtam táncolni.
A szomszéd falvakban, ha volt búcsú vagy bál, a barátokkal mindenhova elmentünk biciklivel, azt sem bántuk, ha a tizenöt kilométerre volt.

Sokszor a fiatalok megviccelték a háziakat. Egyszer kukorica fosztáskor mi is feltettük a szomszédba, a kazal tetejére a bakszekeret. Csak hogy előtte nap a szomszéd, a miénket kérte kölcsön, így apámnak másnap reggel le kellett szednie azt.

Luca napján korán reggel, a fiatal gyerekek járták - főleg - a lányos házakat, mondták a verset:
Luca luca, kitty-kotty,
Néném asszony kitty-kotty.
Jó tojók legyenek a tikjuk, lúdjuk.
Ha nem adnak szalonnát, levágom a gerendát.

A széjjel lucázott szalmát utána az asszonyok a tyúkok alá rakták, hogy jól tojjanak. Luca napján az asszonyoknak nem szabadott varrni, mert a mondás úgy tartotta, hogy akkor bevarrják a tyúkok fenekét.
Megtörtént az is, hogy az előbb említett Koroncaiéknál, Lucakor este levették a kaput, és az utcaajtót. Koroncaiék háza alacsony zsuppos épület volt, két kis ablakkal. Egyik, és a másik oldalon is voltak ablakok. Ezeknek támasztották a kaput, és az utcaajtót.
Reggel Bözsi néni - mivel sötét volt - mondta az urának:
-Te Kari, az Atya Úr Istenit, máma nem virrad meg?
Aztán kimenve látták mi történt.

Sokszor tollfosztáskor a legények verebeket fogtak, és beengedték a konyhába a tollfosztók közé, ami nagy riadalmat váltott ki. Mindenhová szállt a toll, de ez már mind a múlté.

„Elölről vagy hátulról"

A faluban nem minden ház udvarán volt kút, csupán három-négy helyen lehetett vizet venni, de azt is az utcán a „csigás kútból". A kút hengerén, középen egy lánc volt átvetve, és kettő fa bödön volt mindegyik végén. Az egyiket, ha felhúzták tele vízzel, a másik már lent belemerült a kútba, így nem volt üresjárat.
Ezekből a kutakról hordták be a házakba az állatoknak is a vizet. Mindenhol volt egy csöbörfa, ami egy méter hosszú volt. Közepén egy lánc lógott, aminek a végén volt egy rövidebb, vékonyabb fa, amit innen-onnan beleakasztottak a csöbör fogantyújába.
Egyszer a „Szercsák" Ambrus Kálmánék is itattak - akit a faluban csak Szercsáknak hívtak, így különböztették meg a sok Ambrus név közül -, és a feleségétől a kútnál azt kérdezte:
- Anyjuk elölről vagy hátulról?
Ugyanis a vízzel teli csöbröt, a csöbör fán a vállukon vitték be. Egyik elől ment, a másik mögötte. A felesége azt mondta:

- Nekem mindegy!
Valaki ezt meghallotta, így fönnmaradt az a szólás:
- Mindegy, mint a Szercsákéknak, elölről vagy hátulról!
Erről is szobrot faragtam.

„A kórálás"

A hegyen nem volt szabad mindenfelé járkálni, ugyanis a tulajdonosok szőlőpásztort fogadtak, aki ügyelt mindenki tulajdonára.
Mint afféle rossz gyerekek, mi is hamar megtanultuk a csúfolódó verset, amit unokatestvéremmel kiabáltunk oda Barti bácsinak, aki csősz volt:
„Barti bácsi olyan csősz,
.alagából jön a gőz.
Három ölet megkerül,
negyedikre leterül.
Tarisznyáját leteszi,
tele.zarja, megeszi."
Ezután nem győztünk futni, mert az öreg szaladt utánunk.

Gyerekkoromban mindent meg kellett becsülni. Szüret után szabad volt a hegyen a „kórálás". Ha valakinek a gyümölcsfáján maradt egy-két alma, dió, birs, naspolya, le szabadott enni, aminek mi nagyon örültünk. A mostani gyerekek ezt már nem értékelnék.
Igaz, a hegy is olyan lett, mint a dzsungel. A TSZ-rendszerben azt is elvették, összecsereberélték, hogy majd szelídgesztenyét telepítenek. A sok pénzt az államtól felvették erre, de persze fa nem került bele egy sem. Helyette vadrózsa, galagonya, szilvafahajtás nőtt.

Almásunk is volt, szedtünk ott sok almát.
Igen. Kárpótlásban mi is kaptunk egy nagyobb területet, ami tele volt almafával. Sokszor jártunk oda almát szedni, és vittük haza. Bár jó messze volt Celldömölktől.

Gyermekkoromban sokat szánkóztunk a „Gál sűrűben" vasárnap délutánonként. A fél falu gyereke ott szórakozott. Nagyon magas „hegy" volt. Még akkor hidegebb telek voltak, sok hóval. Valóságosan ki volt jegesedve a szánkók alatt a hó.
Nemrég voltunk az unokákkal ott. Szomorúan láttam, alig tudtunk oda menni. Az akácfa teljesen benőtte, csak másik helyen találtunk egy kisebb lejtőt szánkózni. Ott is megváltozott a világ, sajnos rossz irányba. A vadak elszaporodtak, a kertekben fekszenek az őzek. A tyúkokat - amik már csak egy-két háznál vannak -, csak úgy lehet kiengedni, hogy a gazdájuk odaáll melléjük, mert még nappal is elviszi őket a róka.

„Az uraság"

Gyermekkoromban máig emlékszem rá, amikor a házunk előtt az úton vonultak a szürkemarhás fogatok. Ezeknek az állatoknak nagy szarvuk volt, és hogy egymásba ne tegyenek kárt, a szarvuk végére ólomgolyókat raktak. Ezeket az uraság béresei hajtották, ugyanis a földjeik hozzánk közel voltak. Ameddig a szem ellátott, földek, erdők mind az övék voltak.
Szigorúan védte őket. Kiadta a csőszének, hogy aki a földjére lép, lője le, mint a kutyát. Egyszer megkérdezték tőle:
-Maga szerint, ha ki kellene irtani a nőket, az asszonyokkal vagy a lányokkal tenné ezt?
-Az asszonyokkal, mert a lányokból még lehet „asszonyt" csinálni! -jött a határozott felelet.
A falutól öt-hat kilométerre is volt egy majorja. Egy a faluban is volt, istállókkal, körülötte legalább tizenöt család részére alacsony cselédlakásokkal.
A távoli majorba - ahol szintén istállók, és cselédlakások is voltak -, sokszor kikocsikázott. Félúton is volt egy major, ahol tíz-tizenöt család lakott. Az egyik háznál szép lányok voltak, őket „megkocsikáztatta".

Másnap az apjuk „fizetség fejében" elmehetett két várandós malacért. Ezt adta a „kocsikáztatásért" az uraság. A történet igaz.

Mesélted, voltak olyan falusiak, akik szándékosan keveset aludtak, hogy többet tudjanak dolgozni.
Volt egy asszony, aki az alsó szoknyája kötőjét meghúzta, hogy ne tudjon mélyebben aludni, korán felkeljen. Az ura pedig, a szekérdeszkán aludt, szintén ezért.
Ő a Rákosi rendszerben megbolondult - mert mindent elvettek tőlük -, és élete hátralévő részét a spejzben élte le, háborodottan.

Világháború

Hogyan emlékszel vissza a II. világháborúra?
Öt éves voltam, amikor véget ért. Az orosz katonák az udvaron vonultak végig, a konyhaablakból figyeltük őket. A szomszéd Páli István bácsi átjött beszélgetni, és egyszer csak a füléhez kapott. A ruszki katona belőtt a szobaablakon - a szobaajtón keresztül jött a lövedék - és az, István bácsi füle mellett süvített el néhány centire.

A második szomszédban volt két huszonkét és huszonöt éves lány, ők annyira féltek, hogy átjöttek hozzánk. Nálunk a konyhában, az ágyba vetették be őket a párnák közé, mert a ruszkik mindenhol a lányos házakat keresték. Igaz, csúnyák voltak mint az országút, de az oroszoknak az mindegy volt. Minden nőt meg akartak erőszakolni.

Egyik este már összepakoltuk otthon az ágyneműket, hogy szomszéd pincébe megyünk éjjelre aludni. Közben szüleim meggondolták magukat. Megtudták, hogy a faluban az egyik háznál, egy verembe menekült a család. A ruszki katona bedobott oda egy kézigránátot, és mind a négyen meghaltak.
Később a közeli bakterház előtt kilőttek egy páncélvonatot, apám onnan hozott haza kockacukrot. Igaz, majdnem mind meg volt feketedve, de azért rájártunk. Örömmel ettük, mert nem volt más.

Ebben az időben milyen világ volt, mennyi pénzből éltetek?
Nem volt pénzünk, de mindent megtermeltek szüleim. A többi falusi is így élt.

Rákosi rendszer

Milyen volt ezekben az években Magyarország?
Az 1950-es években - a Rákosi korszakban - szegény világ volt. Meg volt határozva, mennyi gabonát, zsírt, húst, kellett beszolgáltatni. Ezután sokszor annyi kukorica sem maradt a padláson, hogy anyám a kotlóstyúkot megetesse. A szomszéd faluba Csöngére - hét kilométerre volt -, gyalog ment el, hogy tojást vásároljon a leadásba, mert nem tojtak annyit a tyúkok. Disznót pedig csak úgy lehetett leölni, hogy apám fejszével a korlátban fejbe vágta, hogy ne ríjon, ne visítson. Ennek ellenére, amikor anyám elment boltba, a tanácselnök - akinek tizenkettő gyereke volt - azt mondta neki:
- Bözsi néni, maguk a dolgozók elöl eleszik a kenyeret!

A Rákosi rendszerben minden után adózni kellett. A paraszt ember azonban leleményes volt. A zsírba - amit minden disznóvágás után le kellett volna adni - krumpli kását főztek, és közé keverték. A bor egy részét eldugták.
Nálunk a kamrában volt ásva egy akkora gödör, hogy egy 250 literes hordó belefért. A tetejét padlóval fedték le, és lesározták. Ősszel a takarmányrépát mindig magasan arra rakták. A finánc sosem találta meg.

A finánccoktól mindenki rettegett, csavaros észjárással rendelkeztek, amikor ősszel jártak. A szomszédban a Bince Sándor bácsitól rákérdezett az egyik:
-Sándor bácsi, mekkora az a hordó, amit eltettek?
-Te Eszter, mekkora is? -kérdezte a feleségétől.
Természetesen megbüntették őket.
A Rákosi rendszerben sok család nem tudott belenyugodni, hogy min-

denét elvették. A szomszéd faluban volt egy módos família, ők sem. Egyik nap közös megegyezéssel, a férj és a feleség kimentek a pajtába. Az asszony borotvával először elvágta az ura nyakát, utána a sajátját.

De volt olyan is, amikor a végrehajtók bejártak lovaskocsival, hogy a padlásról lehordják a gabonát. Miután felmentek, az öregasszony elvette a létrát, vasvillát fogott a kezébe, és a lovakba belecsapott, azok meg elfutottak.
Az embereknek pedig azt mondta:
-Odaállok a feljáróhoz, és ha valamit lehoznak, agyon szurkálom őket!
Persze egy fecske sosem csinált nyarat.

1956

Amikor a forradalom kitört, tizenhat éves voltam, harmadikos gimnazista. A faluban - Kemenesmihályfán - is volt felvonulás. Emlékszem rá, a Gőcze tanító - jó nagy kommunista volt - mellett mentem. Énekeltük:
-Krasznahorka híres vára, ráborult az éj homálya. Rákócziék dicső kora, nem jön vissza többé soha!
A tanító úr azt mondta mellettem:
-Jóska, most következik a jó világ!
A forradalom leverése után köpönyeget váltott, sok embert följelentett, akik börtönbe kerültek…

Mi volt az emberek véleménye a forradalomról?
Várták a jó világot, a Rákosi rendszer után. Örült neki mindenki, főleg az egyszerű emberek. A kommunisták nem, ők behúzták a fülüket, farkukat.

Otthon mit meséltek erről szüleid?
Nem beszélgettek velünk, sokat dolgoztak. Semmit sem tudtam róluk.

Voltak-e harcok a faluban?
Nem, csak felvonulás volt, de Celldömölkön sem volt erőszakoskodás.

Nyitva voltak a boltok?
Hangya bolt volt, ahol sorban kellett állni.

Mennyi idővel utána rendeződtek a viszonyok?
Év vége felé már kezdett az élet a régi mederben folyni.

Milyen megtorlások voltak?
Feljelentették egymást az emberek, a kommunisták mindenkit. Azokat, akik szervezkedtek, elvitték börtönbe.

Kádár korszakról

Hogyan emlékszel vissza Kádár János megjelenésére?
A falvakban az ő ideje alatt épült a legtöbb ház, igaz kölcsönre. A termelőszövetkezetek megalakulása után, mindenkinek volt munkahelye. Aki pedig nem akart dolgozni, börtönbe csukták.
Otthon lehetett tartani egy tehenet, egy növendéket - borjút -, és disznót. A TSZ-ek megerősödtek, a szorgalmas parasztnak is jól ment.
Akinek volt megtakarított pénze, húsz százalék kamatot kapott. Sokan takarékba is tették a pénzüket, és olcsó kamatra meg kölcsönt vettek fel, például abból építkeztek.

Hogyan fogadták őt az emberek?
Ki voltak vele békülve. Majd az emberek megöregedtek, a fiatalok elvándoroltak, és így elnéptelenedtek a falvak.

Fiatal felnőtt

Jól tanultál?
Általános iskolában kitűnő tanuló voltam. Gimnáziumban hármas, négyes. Celldömölkön a Berzsenyi Dániel Gimnáziumban érettségiztem.

Ezután sokat gondolkodtam, hogy elmegyek Győrbe kőfaragóhoz tanulni, de maradtam, mivel nem sokkal előtte halt meg a testvérem, és nem akartam az öregeket magukra hagyni. Így érettségi után két évig a statisztikai hivatalban dolgoztam, Cellben. Itt irodában végeztem a munkámat, például amit faluhelyeken összeírtak, azokat ellenőriztem. Majd húsz éves koromban elvittek huszonöt hónapra Pusztavacsra katonának, ami ember próbáló volt. A mostani fiatalokra is biztosan ráférne ez. Nem gondolkodnának a kábítószeren, és a betöréseken.

Hogyan merült fel a kőfaragás ötlete?
Egyik barátom mondta, hogy van restaurátor ismerőse Győrben, és menjek el hozzá tanoncnak.

Mikor vetted észre, hogy jó a kézügyességed?
Tizenhat-tizenhét évesen, már otthon mindent megcsináltam. Kőből disznóólat, vagy például tyúkólat készítettem.

Hogyan folytatódott az életed?
Érettségi után volt egy uradalmi szőlő, ahova mindig hívtak napszámosokat. Mivel nem tudtam egyszerre elhelyezkedni, én is elmentem szőlőt ásni, hatvan forintos napszámba. Olyan agyagos, sáros földbe, hogy elég volt belőle kihúzni az ásót.
Az unokatestvérem - akivel egész életünkben, harag volt az osztozkodás miatt - ott ment el, és odakiabálta:
-Ezért érettségizett le, hogy elmenjen napszámba szőlőt ásni!

De azért volt egy - nagyon menő - „gojzer varrott" cipőd!
Megdolgoztam érte, keveseknek volt olyan.

De továbbra sem volt megállás, közben Kemenesmihályfán pincét építettünk, szőlőt telepítettünk, amiből később anyám sokat árult.
Még előzőleg - mielőtt 1969-ben megnősültem - összeraktunk 110.000 forintot, ami egy tömbházban lévő lakás ára volt. De én egy kisebb, kertes házat vettem meg, amit még egyszer akkorára átépítettünk.

Újra sok munka volt... Sokszor az akácgerendákat a villanyfénynél faragtam, de kölcsön nélkül megoldottuk.

Katonaság

A katonaság milyen élmény volt?
Húsz évesen vittek el katonának Pusztavacsra, őrszázadhoz. Itt reggeli tornával kezdődött a nap, félmeztelenül az udvaron. Télen, amikor jeges volt az út, a fekvőtámaszkor a kezünk beleolvadt a jégbe. Az udvaron kötél, meg rúdmászás is volt. Ha valaki nem akart a tetejéig felmászni - mert túlsúlyos volt -, az őrvezető késsel odaállt a rúd alá, és azt mondta:
- Ha visszacsúszik, beleszúrom a *.icsájába!*

Sokszor volt gyakorlatunk, latyakos téli időben. Átázott rajtunk a pufajka, lecserélni nem lehetett. Egy életre szóló ízületi gyulladást szedtem össze - a többi katonatársammal együtt -, mert utána menni kellett éjjelre őrségbe. Ott két óránként váltottuk egymást. Sokszor úgy bederesedtünk, hogy alig ismertük meg magunkat.
Ha riadó volt, a géppuskával a harmadik emeletről kellett lefutni. Pechemre, én géppuskás voltam. Belém rögződött a súlya: 40 kiló 40 deka volt. A mostani gyerekek, szerintem azt el sem bírnák.

Szakaszparancsnok-helyettes voltam. Ez azt jelentette, hogy három raj volt - egyenként tíz emberrel -, akinek szintén én voltam a parancsnoka. Én csináltam a szakasznál az őrségbe vezénylést is.
Egyszer egy falubeli társamat nem írtam be őrségbe. A századparancsnok behívatott, ordított velem. Mérgében akkorát vágott az íróasztalon lévő vastag üveglapra, hogy az rapittyára törött. Aztán megszólalt:
-*.assza* meg az Isten, ez is eltörött!
Mondtam neki:
- Miért vágott rá akkorát!

A beosztottak között volt olyan, aki életében először akkor ült vonaton, amikor behozták katonának. Volt olyan, aki írni sem tudott, de elsőrendű kártyás volt. Amikor a gyereke megszületett, én írtam a nevében feleségének.
Amikor leszereltünk, Molnár százados az ajtónál megszólított, azt javasolta, maradjak bent katonának, de mondtam neki:
- Inkább felakasztom magam!

Vasút

A honvédség után a vasúthoz kerültem. Egy éven belül leraktam a szakvizsgákat, három éven belül Budapesten elvégeztem a MÁV tisztképzőt.
A szamárlétrát megjártam: kocsi felíró, távírász, személypénztáros, majd a tisztképző után, forgalmista lettem.
Ezután Cellbe kerültem, de egy „jóakaróm" által áthelyeztek Veszprémbe, mert a barátjának kellett a helyem. Akkor is úgy volt, hogy „aki a tűzhöz közelebb áll, az melegszik".
A főnök akkor azt mondta:
-Tanuld meg, széllel szemben nem lehet pisálni! Csak hat hónapról lesz szó!
Hat és fél év lett belőle. Mindenki azt kérdezte:
- Mit vétettél, hogy ide helyeztek?
Veszprém ugyanis büntetőtábor volt.

Apám falujától balra volt Celldömölk és Veszprém, jobbra Sárvár. A faluból először el kellett menni személyvonattal Sárvárra - mert a faluban nem állt meg a gyorsvonat - és Sárváron felszállni a Veszprémbe menő gyorsra.
Nappali szolgálatból este fél kilenckor érkeztem haza. Az éjjeli szolgálatra délután kettőkor kellett menni, ami délután öttől reggel nyolcig tartott, tízkor értem Cellbe. Utána biciklin haza, télen pedig tizenkettőkor vonattal.

Sok alvás nem volt, legfeljebb két-három óra, mert menni kellett a mezőre. Így teltek az évek.

1969-ben megnősültem. Két és fél éves voltál, amikor visszahelyeztek Cellbe. Külsős forgalmista, majd a toronyban rendelkező lettem, ezután lekerültem a Celli Rendező pályaudvarra, ahol húsz évig voltam állomásirányító, egészen 1995-ig, nyugdíjazásomig.

Már itt dogoztam, amikor a veszprémi főnök felhívott, hogy tetszik-e a munka, mert bármikor visszavárnak. Pedig egyszer nagyon megmondtam neki a véleményemet.
Volt a forgalmisták között egy, aki mindig több jutalmat kapott a többinél. Abban az időben még elég sok mellékes pénzt adtak. Miután elhelyezték más állomásra, a forgalmi ajtóban odaállt mellém a főnök és azt mondta:
-Te Jóska, ami itt köztetek elhangzik, mindig elmondhatnád nekem!
Erre azt válaszoltam:
-Ezt ne várd! Ha a munkám után nem élek meg, *le.zarom* a bokámat!
Úgy látszik nem sértődött meg, mert később sem éreztette. Mindig voltak spiclik, akik árulkodtak.

Életemben egy pártnak sem voltam tagja. Sokszor letelefonált a pártitkár a rendezőbe, hogy lépjek be, leküldi a belépési nyilatkozatot. Mondtam neki:
-Kár fáradni, a Rákosi rendszer annál jobban belém ívódott, hogy ezt megtegyem!
A kommunisták azt szerették volna, ha mindenki egyforma. Ezért mindent elvettek a szorgalmasoktól.

A szocialista brigádot is csak azért csináltuk a turban, mert jóformán köteleztek rá. Bár az egész csak színlelés volt. Én ugyan megmondtam, hogy csak akkor csinálom, ha igazságos lesz az elbírálás.
Egyszer brigádmunkában vízvezeték árkot kellett ásni, a főépülettől a rendező végéig. Mi az egyik tolatásvezetővel - nagyon szorgalmas

falusi ember volt - hamar kiástuk, annak ellenére, hogy mészköves, kemény föld volt.
Az utánunk következő brigád, másnap az általunk kiásott ároknál fényképezkedett, és így a turonkénti brigádversenyt - pénzjutalommal - ők nyerték meg.
Ezzel ért véget az én brigádmozgalmam. Másnap a főnök asztalára odadobtam a brigád naplót:
- Megmondtam az elején, csak akkor csinálom, ha az elbírálás igazságos lesz!

Ötvenöt éves korodban mentél nyugdíjba, éppen húsz éve. Hogyan emlékszel rá vissza?
A rendszerváltás után, az átszervezések miatt volt rá lehetőség, és megkérdezték.
- Már holnap elmennék! -válaszoltam. Éltem a lehetőséggel.

Faragás

1973-ban kezdtem el faragni. Először csak késsel, később vettem különböző alakú vésőket, és azokkal. A faragásokat nem rajzból, könyvekből, hanem saját elgondolás szerint csinálom.
Általában mind falusi témájúak. Minden mozzanatát ismerem ennek az életnek.
Először évente csak négy-öt darabot faragtam - munka mellett -, mert állandóan haza kellett járni dolgozni. Ha ritkábban mentem, apám azt mondta:
- Mit tudsz csinálni abban a Cellben? Már biztos megint azzal a fával feszegeted a kezeidet!

Apámat is megfaragtam, ahogy ült a fűben és evett, mellette a kutyája. Amikor elkészült, éppen a hegyen volt, a szekérre rakodott. Odaadtam neki, és azt mondta:
-Te, ez meg én vagyok!

Erre anyám azzal riposztozott:
- Csak az a hibája, hogy a fazék helyett boros pohár kellett volna a kezébe!
Ez a szobor, most is meg van - itt Cellben, ezt nem adtam oda neked -, le van zsűrizve.

Később már egyre jobbak lettek a faragások, és egyre több készült belőlük. Sokfelé elkerültek - USA, Olaszország, Ausztria, Belgium, Svédország -, de közben kiállításra is vitték őket. Celldömölkön nem volt egy teljes kiállításom, nem könyörögtem, hogy mutassák be a munkáimat. De Szombathelyen, Sárváron, Nagykanizsán, Kecskeméten, és Ausztriában is voltak tárlataim.
Balatonalmádiban például, egy országos kiállításon, első díjat nyertem. Kapoli Antal fafaragó juhász tiszteletére rendezték.
Kecskeméten is volt, közösen egy szabadkai festővel. Jó érzés volt, amikor a résztvevők azt írták a vendégkönyvbe:
-Szépek a festmények is, de a faragások csodálatosak!
2008-ban Kemenesmihályfán, az ottani polgármester barátom kérésére adtam oda huszonhat darabot bemutatásra, ezek nagy tetszést arattak. Még este nyolc órakor is kinyitották a termet, hadd nézzék meg.
Ezeket a faragásokat utána elvitted Pestre a Hagyományok Házába megmutatni, és azt kérdezték tőled:
-Hol volt az édesapja ezidáig?
Lezsűrizték őket, és ennek eredményeképpen a „Fafaragó népi iparművész" címet is megkaptam.

Most már 75 évesen kevesebbet faragok, de azért minden nap három-négy órát dolgozom. Többet nem, mert a kezeim begörcsölnek. De hát azt mondja a közmondás: „A mór megtette kötelességét, a mór mehet!"
Legalább 500 darab szobrot készítettem. Abból 50 darab nálad, 150 darab itthon, az előszobában van. Jó rajtuk végignézni. Kiállításra már

nem adom oda a munkáimat, mert legtöbbször elvitték, de a hazahozatalról már nem gondoskodtak.
Van egy olyan mondás, hogy az ember addig él, amíg a munkája után emlegetik. Ezek szerint én sokáig élek.

33 éves korodban hogyan jött az ötlet a fa szobrok készítésére?
Csillárt, polcot csináltam már előtte is. Majd egy öregasszonyt próbáltam késsel kifaragni.

Nem mentél el soha alkotótáborba, pedig több alkalommal is hívtak.
Nem tudtam elviselni, hogy belemagyaráznak, mit hogyan kell csinálni.

2009-ben Budapesten a Vajdahunyad várában is szerepeltél a Magyar Kézművesség című kiállításon, és az arról készült magyar-angol-német nyelvű könyvben is. Hogyan fogadtad ezt az elismerést?
Örültem neki! Minden küldött szobromat kiállították, és a „Gyerekvivő öreg" című alkotásom bele is került a könyvbe.

Mit szólt a szobraidhoz Hofi Géza?
Egyik alkalommal éppen faragtam, amikor meglátogatott. Elmesélte azt a történetet, amikor az egyszeri embertől megkérdezték:
- Mi lesz belőle, bácsi?
- Petrencefa! - válaszolta, majd faragott tovább.
Kis idő múlva ismét kérdést intéztek hozzá:
- Hol tart, mi készül?
- Sétapálca! - riposztozott az öreg.
Később ismét faggatták:
- Mi lesz a végeredmény?
- Fogpiszkáló, ha el nem *aszom*!

Neki is több mindent faragtál!
Igen. Megfaragtam őt is, de az általa kért vicces szobrokon át, az agancs alátétig, sok alkotásom került hozzá.

Géza bácsi mondta: „Nem olyan nagydolog egy fa rönkből szobrot faragni. Csak a feleslegeset kell leszedni róla, és már kész is!"
Ez így van! *(Nevetés.)*

Mire gondoltál, amikor 68 évesen fafaragó népi iparművész lettél?
Nem szeretek kérkedni a tudásommal, de rendkívül jólesett!

Évekkel ezelőtt készítettem neked egy mappát, amiben az alkotásaid zsűrizett jegyzőkönyvei, rólad szóló újságcikkek, kiállításaiddal kapcsolatos dokumentumok vannak. Most ebből idézek.

Önéletrajzodban így vallasz magadról: „Témáim mind dolgos paraszti alakok. Én magam sem tudok tétlenül lenni. A szobraimat is dolgoztatom, mert ebben nőttem fel, ezt ismerem."
„Most is kedvenc időtöltésem a faragás, a fa megmunkálása az életem."

Új Kemenesalja újság 1992. novemberi számában cikk jelent meg rólad „Akit 50 évesen fedeztek fel" címmel. Az interjú így kezdődik, „Tétlenül nem tudok lenni egy percig sem..."
Itt nyilatkoztad:
„Idén huszonharmadik alkalommal rendezték meg a kiállítást a Kossuth-díjas somogyi fafaragó emlékére. Kecskemétről küldték a felkérést, hogy nevezzek a rendezvényre. Mindenkinek öt alkotással lehetett pályázni. Első díjat szereztem, s ezt azért is érzem értékesnek, mert kevesen voltunk amatőrök."
„A száznál több induló közel félezer faragását vonultatta fel. A díjazottak száma húsz körül volt, akik szinte kivétel nélkül az iparművészek, illetve a népművészet mesterei köréből kerültek ki. A záró kiállításon mintegy 150 alkotást láthatott a közönség, köztük valamennyi szobromat."
„Emlékszem rá, hogy az első kísérlet nem igazán sikerült, elhasadt a fa, és el kellett dobnom. Később már gyakrabban faragtam, magamtól

rájöttem minden technikai fogásra, és lassan egyre elégedettebb lettem a formákkal."

„A celli vasúton dolgozom állomásirányítóként, ez fárasztó szellemi munka. Így tulajdonképpen a faragás fizikai tevékenysége jól kiegészíti a munkámat, segít a kikapcsolódásban. Eddig hobbiként űztem, és főleg a téli időszakban, mert egyébként a kertre, a szőlőre kellett fordítanom a szabadidőmet. A faragást idegesen, kapkodva nem lehet végezni, hosszabb, nyugodt időszakra van szükség az alkotáshoz. Idén nagyon belelendültem, mert 10-12 darabot is elkészítettem a nyáron. Általában a 40-50 centiméteres alkotásokat kedvelem, de méteres is található közöttük."

„Ha van időm, akkor kigondolom, hogy mit fogok faragni. A kőris-, körte-, alma-, és diófa szolgáltatja a legjobb alapanyagot, mert nem hasadnak. 3-4 évig száradniuk kell, míg faragásra alkalmasak lesznek. Ahogy ráteszem a kertben lévő rönkre, már forgatás közben tudom, hogy mi lesz belőle."

„Egy átlagos nagyságú szobor elkészítése, mintegy 4-5 munkanapba kerül. Teljes napot azonban szinte sosem tudok rá fordítani, ezért jóval hosszabb a tényleges elkészülési idő."

„Néhány alkalommal vettem már részt kiállításon, de számomra nem ez jelenti a munka értelmét. Őszintén megmondom azt is, hogy nehezen viselem el a bírálatot. Ha valaki jobban tudja, csináljon különbet… Úgy tűnik azonban, hogy - minden tartózkodásom ellenére - felfedeztek, mert 1993 tavaszán önálló kiállításon mutathatom be 25 szobromat Kecskeméten."

Új Kemenesalja újság 1993. májusi számában ezt írták kecskeméti kiállításodról:

„Kerékgyártó István megnyitójában kiemelte Ambrus József mély emberismeretét, jellemábrázoló képességét, azt a kifejező erőt, amelylyel a lassan múltba tűnő paraszti életformát szobraiban megjeleníti."

A kiállítás meghívójában ez szerepel: „Amelyik fából faragok, még az eredetét is tudom."
„A szobrokat nem kiállítás céljából készítettem, hanem a fiamnak szántam emléknek."

A Vas Népe újság 1994. szeptember 13.-i számában tudósított a megyében élő, illetve alkotó kézművesek legújabb alkotásainak kiállításáról. Ebből idézek:
„A Vas megyei népi kézművesek kiállítás nagy felfedezettje egy új naiv művészünk, a celli Ambrus József. Szobrai kiforrott stílusról, egyéni arculatról tanúskodnak. „Széle-hossza egy" tramplisságukat a görbületek, hajlatok varázsolják szívet melengetővé."

Új Kemenesalja újság 1995. februári számában „Találkozás Máraival és Ambrussal" címmel jelent meg írás a Magyar Kultúra Napja alkalmából.
„Szerencsés kísérletnek mondható a Kresznerics Ferenc Könyvtár idei rendezvénye. Két, témában és műfajában igen eltérő dolgot ötvöztek igen ügyesen. A fát, a fafaragást a költészettel, Márai Sándor verseivel. Nem arra kell gondolni, hogy egyik a másik kisegítője, vagy háttere volt, hanem inkább arra, hogy két teljesen önálló művészi egészet volt szerencsénk látni.
Míg Ambrus József fa szobrairól hallgattuk dr. Bellérné Horváth Cecília megnyitó szavait, a háttérben ott érződött a Halotti beszéd, a Szerelem és halál, a Hegyek, erdők, a Térképek, a Monológ, és a többi vers hangulata. Amikor kialudtak a fények, és Pálffy Magda szavalni kezdte verseit, a félhomályban ott lebegett a munkához görnyedő szoboralakok szelleme, a kitartásuk, a konokságuk."
„Ambrus József erőtől duzzadó szobrai továbbra is ott állnak a könyvtár feljárójában. Ahogy megfigyeltem: mindenki, aki betér a könyvtárba, vet rájuk egy-két pillantást. Van, aki elcsodálkozik, amikor megtudja kinek az alkotásai, van, aki csak elismerően bólint."

A Sárvári Hírlap 1995. november 17.-i számában olvashattuk „Szabad idejében kezdett el faragni" címmel. Ebből idézek:

„A közelmúltban nyílt meg Ambrus József celldömölki fafaragó kiállítása a Sylvester János könyvtárban. A húsz szobor, és az öt táblakép csak szerény válogatás - az idén a vasúti fizetés helyett a nyugdíjat választó - alkotó munkáiból.

A laikus szemlélő is azonnal érzékeli, hogy Ambrus Józsefet nem köti a mesterségbeli tudás, és az iskolázott rutin. Mint említette is, munkáit az anatómia, a perspektíva tanult ismerete nélkül, spontán komponálással készíti.

Az ösztönös önkifejezésnek ezt a sajátos megjelenítését naiv művészetnek nevezzük. (Szűkebb hazájában a kívánatosnál bizonnyal kevesebben ismerik, holott már állított ki a Kecskeméti Naiv Művészek Múzeumában is. Az intézmény őrzi alkotását.)

A naiv művészeknek legtöbbször messze esik a pénzkereső foglalkozása a művészettől. Mintegy húsz éve kezdett el faragni szabadidejében saját elképzelése szerint.

Az alkotó meglehetősen nehéz életiskolát járt végig. Ha kellett, ott volt a szántóföldeken dolgozók közt, ha kellett erdőt irtott, s szinte kötelességszerűen ismerkedett meg a szőlőműveléssel.

Pásztorai, szántó-vetői, aratói, szőlőművelő munkásai, kukoricamorzsolói, ezért is élethűek. Magunk is, nap mint nap találkozunk hasonló hús-vér alakokkal.

A természeti formák kínálta adottságokat szem előtt tartó alkotó különösen a körte- és a diófát szereti. Elbeszélő stílusa közérthető, előszeretettel alkalmazza a tömbszerűséget.

Alakjai - szinte kivétel nélkül - a földhöz kötöttek, kemény, mindenre elszánt emberek, mint akiket a föld formál. Mintha nem is Ambrus József „gyermekei" lennének, hanem a természet formálta volna ilyenre őket.

A népi alkotások, és a népi élet szintézise, így valósulhat meg a sajátos

meleg tónusú fa segítségével. Ahol is Ambrus József legfőbb mondanivalója a fáról is az ember."

Több újságcikkben alkotásaid fényképei is láthatóak. Például az 1995-ös budapesti Néprajzi Múzeumbeli kiállításról tudósító anyagban is.

Új Kemenesalja újság 2003. áprilisi számában ismét portré cikk jelent meg rólad. Ebből idézek:

„Fakerítéses házba sok helyre bemehetnénk itt, a városban is. De olyan kerítést, melynek minden léce, minden mintája kézi megmunkálással készült, így lett a ház ékessége, és gazdája büszkesége, nem sokat látni.

Ambrus József portájának nem ez az egyetlen különlegessége: a kapun belépve fa szobrok vezetnek a bejárati ajtóig. Mielőtt belépnénk még megakad a szemünk egy pillanatra az élet fáján: rajta évszakonként a régi paraszti élet egy-egy életképe.

Élethű alakjait nézve önkéntelenül nyúlna az ember, hogy valamelyik válláról lesegítse a nehéz zsákot. Merthogy nehéz, azt látni a plasztikus formákból is.

Hogy mindezt hogyan kell előteremteni, persze nem tudom, de arra gondolok odabenn, beszélgetés közben majd csak kiderül. Nem derül ki. Józsi bácsi kevésbé a szavak embere, de beszélnek helyette a szobrok.

Például arról, hogy már legényke korában - Mihályfán - segített minden olyan tárgy elkészítésében, mely fából volt: létra, góré nem készülhetett nélküle. Ha az erdőbe jártak tüzelőért, a szedett fa sem a meleget jutatta eszébe, hanem azt, vajon mit lehetne belőle készíteni.

A gimnáziumi évek nyári szünetében dolgozott a család apraja-nagyja. Jó alkalom volt ez is, hogy a munkálkodó ember mozdulatait eszébe vésse, hogy egyszer majd a fába vésve idéződjenek föl.

A MÁV alkalmazásában hosszú évtizedekig dolgozott Celldömölkön. Sok ember, sok gond. Jó volt hazamenni kedves szobrai közé, várta

barátja, a fa, és az a nyugalom, melyet emberek között soha meg nem találni. A véső és a fűrész, a faragás egyszerű, de mindenre képes szerszámai.
Józsi bácsi legkedvesebb fája a dió, és a körte. Az előbbinek szép az erezete, és nehezen hasad. A körte fája „kezes": könnyen megjeleníthető belőle egy arc, egy alak, egy mozdulat, egy érzés. Egy arc, mely a fénykép hűségével ismerteti fel Józsi bácsi nagyapját.
Egy alak, mely megfáradt, görnyedt hátán viszi a kapát. Egy mozdulat, amely a kaszáló ember mára már alig ismert mozdulatát örökíti meg. És egy érzés: a dolgozó ember tisztelete."
És az interjú - rád jellemzően -, így végződik:
„Ambrus József azt vallja: a visszajelzéseket köszönöm, de a nyilvánosságot nem szeretem."

Új Kemenesalja újság 2008. augusztusi számában tudósítottak szülőfaludban - a falunapon - tartott kiállításodról. Ebből idézek:
„Értékes kiállítást láthattak az érdeklődők az iskolában, ahol Ambrus József kemenesmihályfai származású, Celldömölkön élő fafaragó szobrait tekinthették meg."
„A 25 alkotás mindegyike él, mindegyiknek lelke van, megszólítja az embert, és visszaidézi a letűnőben lévő paraszti világot, melyre az idősebbek még igen, a fiatalok már sajnos nem emlékezhetnek."

Új Kemenesalja újság 2009. májusi számában ismét portré cikk jelent meg rólad „Faragásokba mentett régi szép világ" címmel. Ebből idézek:
„Sokszor megyünk el értékeink mellett, pedig néha csak karnyújtásnyira vannak tőlünk. Így van ez Ambrus Józseffel és alkotásaival.
Önmagát kissé keményfejű embernek vallja, aki nem keresi hangosan a nyilvánosságot, szinte magának való. Pedig megmutatnivalója van bőven, és a tavaly elnyert Népi Iparművész cím a garancia arra, hogy maradandó értéket alkot.

Mikor a riport készítésének ürügyén beléptem a Batthyány utcai ház kapuján, szinte gyökeret vert a lábam. Szebbnél szebb faragványok mindenütt. Kicsik és nagyok. Portrék a dolgozó emberekről, régi sorsok tükröződése az arcokon.
Ambrus József alkotásait elnézve Petőfi jutott eszembe, mikor így írt Arany Jánoshoz: „Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű, De oly tiszta is, mint a puszták harangja..."
A házba belépve, csak nőtt az ámulatom. Még finomabb, még kidolgozottabb formák, és a munka, a dolgozó ember verítékének tisztelete és szeretete minden alkotáson."

Írták rólad, hogy 33 évesen Krisztusi korba érve kezdtél el faragni. Érlelődött művészi éned, és kiforrottan álltál neki már az alkotó munkának, és lehet, hogy a technika változott, de a stílus már nem.
„Nem is szabad már ezeknek változni, mert akkor eltérnék a valóságtól. Én ezeket a parasztfigurákat szeretem, ezeket a munkákat végeztem, ezt tudom megfaragni hitelesen."
„Parafinolajjal kenem be mindegyiket, akad néhány, amelyik be van pácolva. Általában azért, mert meghasadnak, és akkor pótolni kellett azt a részt, hogy egységes legyen.
A fák közül legjobban a diófát szeretem, mert annak korától függően szép árnyalatai vannak. Szeretem a körtefát is, mert az sem hasad.
Persze van a fában rejtély is, hiszen előfordul, hogy egész nap dolgozom vele, aztán a végére mire odaérek, akkor látszik meg, hogy a közepe pudvás, és el lehet dobni."

Kedvenc témádról így nyilatkoztál:
„A szőlővel, borral való bánásmód, hisz nekem is volt szőlőm. Van több hordóvivő, vagy éppen lopótököt tartó figurám. Aztán a kaszás alakot említhetem, hisz én még kaszáltam fiatal koromban, nem is keveset, mikor édesapám helyett be kellett állnom.
Már gimnáziumba jártam, de még minden nyáron markot szedtem, a

kötőfák máig megvannak. Gulyásgyerek voltam, minden munkát elvégeztem, amit máig sem bánok.
Nem unatkoztam soha életemben, csak sajnálni tudom azt, aki unatkozik, nem tud mit kezdeni magával."

A Népi Iparművész címről ezt mondtad:
„1993 óta többször meg lehetett volna már, de ez engem nem izgatott. Aztán a fiam elhatározta, hogy ennek utánajár, és bőven meglett a címhez szükséges zsűrizett alkotás. 35 kellett volna, nekem 46 van, és persze nem is vitt el mindent Péter.
Ezek most mind Pesten vannak, csak azt az egyet tartottam meg itthon, ami az édesapámat ábrázolja. Az itthon is lesz, amíg én élek..."

„Ambrus Józseffel sokáig beszélgettünk még. Megnéztük a száradó fákat, a félben lévő parasztfejet, ami most akácfából készül.
A folyamatos gyarapodás mellett is teljes életművet láttam, egy kiegyensúlyozott művésszel, szerető feleségével, Rózsikával az oldalán. Minden gondolatuk gyermekük, és a két unoka. Észrevétlenül röpült el szinte két óra.
A beszélgetést megköszönve, mégis hiányérzettel távoztam. Ambrus József kemenesalja paraszti életének - ami sokunk közös múltja generációkra visszamenőleg - hiteles krónikása.
Sajnálatos, hogy Celldömölkön köztéri alkotás nem őrzi keze nyomát, és a régi életet. Azt mondja, nem is kértek tőle ilyet. Nagy kár..."

Család

Milyen voltam kicsinek?
Sokat betegeskedtél. A hátamon cipeltelek, ha azt akartuk, hogy egyél. Nem szerettél oviba járni, úgy kellett betaszítani. Rúgtál, haraptál, nem akartál ott maradni.

Tizenhat éves voltál, amikor a kertszomszéd meghalt, és a házát megvettük a nevedre. Gondoltam majd átépítjük.

Abból a célból, hogy az átépítéshez kell majd az erő, akik építkeztek rokonok, és ismerősök, náluk ledolgoztam a majdani segítséget, csak-hogy a visszasegítségre már nem volt szükség.
Az összes anyagot megvettük, közben a házat albérlőknek adtuk ki. Mire a műszaki főiskolát elvégezted, a tervből semmi sem lett, mert Pesten helyezkedtél el. A házat eladtuk, és Zuglóban vettünk neked lakást, amit felújítottunk.
Anyám halála után, 1999-ben kertes házat vettünk neked, szintén Zuglóban. Az előző lakást is eladtuk, és megint kezdődött a tortúra elölről. Ez jelenleg öt szobás, amiben az összes örökségem - Mihályfai ház, pince, szőlő -, minden belement, de nem sajnálom. Én is sokat kaptam szüleimtől, igaz a szomszédom azt szokta mondani:
- Te két ember életét ledolgoztad!
De az Isten mindig adott erőt hozzá. Van egy olyan mondás, hogy:
„A szeretetet a gyerek a szüleinek nem tudja visszaadni, hanem a gyermekének adja tovább."

2003-ban születésnapodra kaptad tőlem - pont aznap avattak fel jogi doktorrá - a doktori oklevelemet. Mit éreztél ekkor?
Boldog voltam a sikered miatt, és jólesett, hogy születésnapomra nekem adtad az okleveledet.

Hogyan ismerted meg anyát? Menyi idő után házasodtatok össze?
A vonaton ismerkedtünk meg. Bejártam Veszprémbe, akkor forgalmista voltam, ő pedig Devecserben könyvtáros. Megtetszett, szóltam neki a fülkében, hogy jöjjön ki, mert meg szeretnék vele ismerkedni. Majd egy év udvarlás után elvettem feleségül.

Jellemeznéd, ekkor milyen volt az édesanyám?
Szép lány volt, mosolygós.

Hova menetek nászútra?
Visegrádra. A vasúttól kaptam két hetes üdülést. Akkor voltam ilyen hosszan először, és utoljára pihenni.

Pesten elmentünk evangélikus, és katolikus templomba is megesküdni, mert Celldömölkön anyád munkahelye miatt nem lehetett volna. Így házasodtunk össze templomban, „titokban".

2003-ban megszületett Csanád, 2005-ben Antónia unokád. Mesélnél róluk?

Csanádot állandóan cipeltem. Nagyon örültem neki, mikor jöttetek. Vártam már nagyon, hogy unokám legyen. Antónia sokszor ült az ölemben. Tanítottam rajzolni, és a mai napig vele tanulok, ha itthon vagytok nálunk. És persze kényeztetem őket, amíg csak élek.

Befejezés

Visszagondolva a leírtakra, nem bántam meg a sok munkát. Ha újra kezdeném, hasonlóan csinálnám. Mindig kitűztem magam elé feladatokat, amit meg kellett valósítani. Célok nélkül nem lehet élni, persze sokan nem ezt vallják. Várják, hogy a sült galamb a szájukba repüljön. Az ilyen embereknek kevés örömük van.

Az ember, amire megöregszik, jönnek a betegségek. De ha anyagilag rendben van, eggyel több oka van arra, hogy nyugodtan álomra hajtsa a fejét. Anyám is mindig azt vallotta:

-Nem sokat ér ez a pénz, de ha több van, könnyebb belőle osztani!

Sokszor lenullázódtunk anyagilag, de kölcsönt sosem kellett kérni. Az Isten mindig adott erőt a gyarapodáshoz.

Amikor megnősültem, előtte a ház elkészült, 1000 forintunk maradt, amit a nagybátyám adott nászajándékba. Amikor neked megvettük a szomszéd házat, szintén nagyon kellett a pénz, így öt hektár cukorrépát kapáltunk azon a nyáron, amiért jó pénzt adtak.

Mindig azt tartottam, az Isten az embernek kezet azért teremtett, hogy dolgozzék vele, a fejét pedig azért, hogy gondolkodjon. Persze a maga hasznára.

A munkát nem szabad restellni. Ha az ember a fenekétől kér tanácsot, akkor csak elül, mint az iszap.
Életemben egyedül csak a dologtalan, lusta emberekre haragudtam, akik mindig a másét irigyelték. Apám, és anyám is dolgos volt.

Mindig voltak talpnyalók, meg lesznek is, erre születni kell. Lehet, hogy kevesebbet kellett volna dolgoznom életemben, ha erre hajlandó vagyok én is. De az ÚrIstenen kívül, másnak nem tudtam fejet hajtani. Most már az életem vége felé, örülök neki, hogy az OTP-be csak betettem pénzt, kölcsönt sosem kértem.
Neked is megmondtam, hogy kövessél abban, hogy akkor kell valamit megvenni, ha van rá pénz. Ha megtudom, hogy nem így teszel, egy tojást sem kapsz többé. Még eddig betartottad.
Adósságot nem hagyok hátra. A síremlékünk is kész. Azzal a József Attila felirattal: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes."

2015-ben hogyan telnek hétköznapjaid?
Lassabban…. Korán kelek, ezen már nem tudok változtatni. Délelőtt a ház körül tevékenykedek, kicsit faragok. Rendszeresen elmegyek Mihályfára a szőlőbe, de már egyre nehezebb lebicikliznem a tíz kilométert. Ebéd után lepihenek, délután keresztrejtvényt fejtek, tévét nézek. Este pedig várom, hogy beszéljünk telefonon.

Mit szólsz, hogy könyvet szeretnék megjelentetni családunkról?
Nem szeretném, ha ebből könyv lenne.

Sok mindent szerettem volna még kérdezni tőled, de elzárkóztál. De azt hiszem, ez így is rendkívül tartalmas anyag lett. BÜSZKE VAGYOK RÁD! Köszönöm szépen!

Ambrus József
1940 – 20
Ambrus Sándor
1939 – 1951
„dolgozni csak perdöntően szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.”
/JÓLNÉ ATTILA/

3
1

Hagyományok Háza

Népi Iparművészeti Osztály

nepiiparmuveszet@hagyomanyokhaza.hu
www.hagyományokháza.hu www.hagyomanyokhaza.hu www.heritagehouse.hu
1011 Budapest, Corvin tér 8. Postacím: 1251 Budapest, Pf.: 23 Tel./Fax.: (36-1)201-8734, 201-5017

2008/33/041 sz. ZSŰRIJEGYZŐKÖNYV

BENYÚJTÓ NEVE:	**Dr. Ambrus Péter**
BENYÚJTÓ CÍME:	1147 Budapest, Gervay u. 103/A
TERVEZŐ NEVE:	**Ambrus József**
TERVEZŐ CÍME:	9500 Celldömölk, Batthyány u. 19.
BENYÚJTÓ MEGJEGYZÉSE:	

A zsűriszámot kapott termék az Áfa törvény szerint 2004.01.01-től tárgyi adómentes.
(1992. Évi LXXIV. Törvény 2. Sz melléklet 24. sorszám)

MEGNEVEZÉS:	kaszáló	HATÁROZAT ZSŰRISZÁM:
MÉRET:	54 cm	
ALAPANYAG:	körtefa	
SZÍNÁLLÁSA:	barna	
DÍSZÍTMÉNY, STÍLUS	kemenesaljai	SZA 2172 2008
SZAKÁG:	fafaragó	
Éves előállítható példányszám:	15 db	

A ZSŰRI MEGJEGYZÉSE
A SZOBOR MUNKAFOLYAMAT KIFEJEZÉSE TÖKÉLETES, MEGFORMÁLÁSA KIVÁLÓ

Büntetőjogi felelőségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott tárgy a fent megnevezett tervező alkotása.

A zsűrizésre beadott tárgyakat a zsűrizést követően 30 napig tudjuk tárolni.
Kérjük, hogy elszállításukról szíveskedjék gondoskodni!

Dátum:
2008.09.30.

Hagyományok Háza * BUDAPEST *

benyújtó aláírása

Dátum:
2008.10.14.

PH.

Zsűri nevében HH által hitelesítve

@ ArtLife Bt.

Hagyományok Háza
az Oktatási és Kulturális Minisztérium nemzeti intézménye
Cím: Budapest I., Corvin tér 8.; Postacím: 1251 Bp., Pf. 23.
Telefon: 225-6049, Fax: 225-6077, 201-5017
www.hagyomanyokhaza.hu

Ambrus József
népi iparművész

Celldömölk
Batthyány u. 19.
9500

Tisztelt Ambrus József Úr !

Örömmel értesítem, hogy a Népi Iparművészeti Tanácsadó Testület javaslata alapján Önt a

Hagyományok Háza
fafaragó foglalkozási ágban
NÉPI IPARMŰVÉSZNEK
ismerte el.

Igazolványának száma: 1509.
Kinevezéséhez gratulálok, egyúttal további eredményes munkát és jó egészséget kívánok.

Budapest, 2008. december 11.

Üdvözlettel:

Kelemen László
főigazgató

Gáyer Gyula Általános Iskola

Felső tagozatban is a jó tanulók közé tartoztam. Általában 2-3 négyesem volt, a többi jegyem mindig ötösre sikerült. Év végén büszke voltam - és a szüleim is rám -, amikor az évzáró ünnepségen felolvasták a kitűnő, és jeles tanulókat, és mindig közte voltam. Szerettem ezeket az ünnepségeket. Mindig ugyanarra a zenére masíroztunk be, és elhangzott a szokásos felszólítás:
-943-as számú Ady Endre Úttörő csapat, vigyázz!
Ekkor behozták a csapatzászlót. Amikor már nagyobbak voltunk, mindig beszélgettünk az ünnepség alatt, a hátsó sorokban. Aztán a szüleimmel kézen fogva boldogan mentünk haza.

Több emlék nagyon megmaradt bennem ezekből az időkből. Egyszer testnevelés órán medicinlabdával, több mint hét métert dobtam, a legnagyobbat az osztályból. De jól ment a foci is, például a tanár diák meccsen. Persze ide, már csak akkor állhattunk be, amikor mi voltunk a „nagy nyolcadikosok". Emlékszem az osztályok közötti bajnokságban - a ligeti sporttelepen -, egy meccsen hét gólt rúgtam. Minden sikerült! Sarokkal, fejjel. Másnap mindenki erről beszélt a suliban.
Szerettem kézilabdázni is, benne voltam az iskolai csapatban, a 7-es - kedvenc számú - mezemben. Mi voltunk - régi elnevezéssel - a „fiú" iskola, de mindig a „lány suli" nyerte a meccseinket. Persze már akkor megszűnt a külön fiú-lány iskola, de a „lányba" járók - el kell ismerni -, erősebbek, jobbak voltak nálunk. Kijártunk falvakba is mérkőzéseket játszani, ott nekünk is voltak sikereink.

Szerepeltem az iskola atlétika csapatában is. Többen azért szerettek ide járni, mert ha elmentünk valahova versenyezni, utána mindig étteremben vacsoráztunk.
Hatvan méteres futásban jó voltam. Élmény volt felvenni szöges futócipőt. Szüleim el sem akarták hinni, hogy egyszer a megyei atlétika bajnokságról - a szombathelyi Haladás stadionból - bronzérmet hoztam haza

magasugrásban. Itt azért halkan megjegyzem, hogy 125 centiméteres teljesítményemmel csak azért lettem harmadik, mert összesen ennyien indultunk e számban. Amikor sétáltam a versenyszámok előtt, és megtudtam, hogy magasugrásban csak ketten indulnak, rögtön jelentkeztem harmadiknak. Erre mondta volna Géza bácsi: - Okos Petike! Petike jár!

Szerettem azokat a napokat is, amikor az iskolában „fordított napirend" szerint a diákok voltak a tanárok. Ilyenkor nekünk kellett felkészülni az órák anyagából, és mi tartottuk meg azokat. A tanár pedig mosolyogva figyelt bennünket, a diákok padjába beülve. Ezt mindig lelkesen csináltam.

Minden évben volt Gáyer túra, az akkor még létező „Fegyveres erők napja" alkalmából. Celldömölk melletti - 279 méter magas, vulkáni kráterrel is rendelkező, tanúhegyre - Ság hegyre mentünk. Amíg oda elértünk - rajokban, úttörő nyakkendővel -, különböző állomások voltak, ahol feladatokat kellett végrehajtani. Volt például lajhár mászás, kézigránát dobás, de írásos teszteket is ki kellett töltenünk. A Ság hegyen bográcsozással zárult a verseny. Sokszor voltam csapatvezető, és terelgettem az őrsömet.
Egy alkalommal még a városi ünnepségen - a kultúrotthon előtti téren - zászlóvivő is lehettem, ez akkor nagy elismerésnek számított.

Nemcsak rúgni szerettem a labdát, de néztem is a focit. Celldömölk ebben az időben megyei bajnokságban - negyedik osztályban - szerepelt, ott eredményeivel viszont az élmezőnyben volt. Általában a kerítésnek nekitámasztva a biciklimet, kívülről néztem a meccseket. 800-1000 néző is volt a derbiken, ez napjainkban - néhány csapatnak - első osztályú mérkőzéseken is jól jönne.
Volt egy kupameccs, amin a harmad osztályú MÁV-DAC-al játszottunk, 1500 néző előtt, meglepetésre - óriási csatában - nyertünk. Ujjongott az egész város. Emlékszem egyszer a Haladás is eljött - vasutas napra -, és 10-1-re győzött.

Később feljutottunk az NB III-ba. Amikor pedig hazatért Hollandiából egy celldömölki illetőségű lokálpatrióta, felkarolta a focicsapatot. Az NB II-ben - a bajnokság vége előtt - még első helyen is álltunk, és éppen hogy csak megelőzött bennünket a hajrában a Siófok, így ők jutottak fel a legfelsőbb osztályba.
Talán furcsa, hogy ekkor a kispadon a későbbi szövetségi kapitány, Pintér Attila ült. Kint voltam azon a meccsen, amikor 4-0-ás vezetésünknél, csapatunk kihagyott egy helyzetet, és az edző úgy kiabált velük ezért. Ez a hozzáállás példaértékű volt, napjainkban is elkélne.

Amire még nagyon szívesen emlékszem vissza, hogy egyszer a szomszéd gyerekek rokonához elmentünk Győrbe - ott is aludtunk a földön, matracokon -, és villanyvilágítás mellett megnéztünk - akkor - Közép-Európa egyik legmodernebb stadionjában, a Győri Rába ETO Ferencváros mérkőzést. 3-3 lett a végeredmény. Ez felejthetetlen élmény maradt számomra.

Mayer Lajos Vízügyi, Út-, Híd- és Vasútépítő Szakközépiskola

Persze a foci szeretete szakközépiskolában is megmaradt. Több alkalommal voltunk ETO meccsen. Volt olyan, hogy a kollégiumban egy lepedőt vágtunk ketté, ahhoz vettünk zöld anyagot, összevarrtuk - azt terítettük a hátunkra -, ezzel szurkoltunk.
Voltunk Rába ETO tévés kupameccsen is, ahol majdnem kiürítették a szektorunkat, mert kórusban kiabálták az ellenfél szurkolóinak: - *.ocskos* Csehek!
Az ETO stadionhoz kötődik egy május 1-i élményem is. A munka ünnepén húszezer néző előtt formagyakorlatokat adtunk elő, fehér egyenruhában.

Ez jobban sikerült, mint középiskolában tornaórán a gyűrű gyakorlatom. Soha nem voltam jó szertornász. Volt egy olyan, hogy a gyűrűn lógva meg kellett lendíteni magunkat, és hátrafelé átfordulva leugrani,

úgy hogy a lábunkat két oldalra szétnyitva ne érintsük vele a gyűrűt. Hát, én ezt nem mertem megcsinálni. Mondtam is a tanár úrnak:
- Nem tudom megcsinálni! Inkább írjon be egyest!
De ő csak agitált:
- Menni fog, segítek!
- Nem tudom tanár úr megcsinálni! -kérleltem.
- Tessék végrehajtani! - parancsolt rám.
Meglendítettem magam, elengedtem a gyűrűt, és fejjel lefelé - egyenes tartásban - zuhantam, de az utolsó pillanatban a tornatanár kirántotta a nyakamat, és így nem fejjel érkeztem a szőnyegre. Mindenki megrémült - ő is -, és azt mondta:
- Többet ezt neked nem kell megcsinálnod.

De hogyan is kezdődött a győri hét éves „kirándulásom"? Mert középiskola után a műszaki főiskolát is itt végeztem. Általános iskolában hiába voltam jó tanuló, Celldömölkön nem volt nagy továbbtanulási lehetőség. Egy gimnázium, és egy szakmunkásképző volt az alternatíva.
Így szüleim tanácsára „valami szakmát tanulj" címszóval, úgy döntöttünk - nekem 14 évesen különösebb ötletem nem volt, és egy vidéki kisvárosból nagyokat álmodni nem mertem -, hogy végül is Győrt, és a vasutas sulit választom.
Celldömölk abban az időben nagy vasúti csomópont volt, és a városban sokan dolgoztak a MÁV-nál. Apám tudott volna segíteni az elhelyezkedésben, így természetes volt, hogy vasutas leszek. Mert mi van, ha gimnáziumban kezdek, és nem tudok tovább tanulni?

A Mayer Lajos Vízügyi, Út-, Híd- és Vasútépítő Szakközépiskola egy közepes erősségű középiskola volt. Szerettem Győrbe járni. Celldömölk tízezer lélekszáma után a „nagyváros" 120.000-es tömegével először még nagy volt nekem. Helyi járatos buszok, közlekedési lámpák. De ennek ellenére előbb-utóbb beleszoktunk a megyeszékhely

„forgatagába", bár főiskolás korunkban a Pestről jövő diákoknak meg kicsi volt, és túl nyugalmas a város. Mindig azt mondták:
- Este hat óra után kihalnak az utcák, és csak a sétáló övezetben van egy kis élet!
Valóban ettől - a központi résztől -, két oldalra 100-100 méterre eltávolodva, már csend volt. Gyalog húsz perc alatt szinte bárhova elértünk. Szóval ide felvételiztem, nem volt túljelentkezés, felvettek. Akkor csak az egyik lánynak voltak ilyen jó általános iskolai eredménye, mint nekem. Meg is lepődtek a tanárok, hogy „csak" ide jöttem. Ennek az lett az eredménye, hogy - tanulmányi eredményeim alapján - rögtön meg is választottak KISZ titkárnak. Mozgalmi életem nem sikerült túl hosszúra.
Maga a KISZ gyűlés úgy zajlott, hogy az osztályfőnökünk elkísérte a csapatot egyik terembe. Megvárta, amíg elkezdődik a rendezvény, és ezután magunkra hagyott minket. Én mindig csak annyit vártam, míg elmegy - amíg hallottuk a cipője kopogását a folyosó végén -, és ezután be is fejeztük a gyűlést. Egészen addig így cselekedtünk, míg egyszer valamilyen okból visszajött, de minket már nem talált ott. Osztályfőnöki intő lett a vége, és leváltott a KISZ titkári megbízatásból.

A kollégiumi élet azzal kezdődött, hogy édesanyám tizennégy évesen otthagyott. Nem mert hátrafordulni, mert sírt. Nekem erre nem volt időm. Mihelyt megérkeztem, szobatársaim mondták:
-Ott vannak egy másodikas fiú könyvei, gyorsan kösd be őket csomagoló papírral. Közülünk már mindenki bekötött egy-egy adagot a másodikasoknak.
Gondoltam, ha ez a szabály. Bár később még kaptunk különböző „feladatokat". Ebben az időben még nem volt ombudsman, senki nem értesítette a kereskedelmi tévéket, nem fényképezte le mobil telefonjával, ha valami megaláztatást tapasztalt. Gyorsan megcsináltuk, jól kinevettek bennünket, és akkor ezzel el volt rendezve a dolog. Tudomásul vettük, hogy ez van. Elsősök, kopaszok voltunk.

Ehhez kapcsolódik az 1970-es évekből egy pillanatkép a celldömölki vasútállomás elől. Itt egy részeg ember hőbörgött, kiabált, veszekedett mindenkivel. Két egyenruhás rendőr megjelent, és a nyílt utcán, nappal úgy elkezdték gumibottal ütlegelni, hogy apám azt mondta nekem:
-Na, gyorsan menjünk el innét, minél távolabb!
De nemcsak nekünk, senkinek sem jutott eszébe kérdőre vonni a rendőröket. Akkor ez így működött.

Visszakanyarodva „feladatainkra". Este a másodikosok ágyára leülve esti meséket kellett nekik mondanunk, amíg el nem aludtak. Kellemetlenebb feladat volt, amikor kérésükre ugatnunk kellett a holdat. Vagy amikor el kellett fújni a neon lámpát. És ha már elég vörös volt a fejünk a sok erőlködéstől, „nagyvonalúan" lekapcsolták azt, és megdicsértek:
- Jól van öreg, látod ügyes voltál!
A parkettán történő fejenállásról már beszélni sem érdemes.

A kollégium napirendje egyébként a következő volt. 06.20 órakor a folyosón felkapcsolták a rádiót, amiben egyik országos csatorna reggeli műsora ment. Arra emlékszem, hogy jó hangos volt. Majd felöltöztünk, megigazítottuk az ágyat, takarítottunk egy kicsit. Ezt azért kellett, mert minden reggel 1-10-ig pontozták a szobákat.
Majd lementünk reggelizni. Ha volt nulladik óránk, sietni kellett, mert az már hétkor elkezdődött. Ha nem volt, akkor reggeli kötelező tanulás kezdődött, szintén hétkor.
Akire haragudtak a felsőbb évesek kapott feladatot is. Le kellett mennie az ebédlőbe, és tálcán felhozni nekik a reggelijüket, amíg ők az ágyban aludtak.
A napi órák befejezése után ebédeltünk. Itt is jelen volt a demokrácia. Érkezés sorrendjében mindenki beállt a sorba. A negyedikesek mindig sor elejére, akármikor érkeztek. A harmadikasok mindig a negyedikesek után. Utánuk a másodikasok. És így tovább. Egy biztos, az első-

söknek ki kellett várni, hogy mindenki megebédeljen előttük. Természetesen ez is tanári „felügyelettel" történt. Ha egy felsőbb éves intett, ki kellett állni a sorból - vagy abbahagyni az étkezést -, és kérésükre kancsó vizet, és poharakat kellett felszolgálni.

Furcsa ilyet leírni, de volt kimenő könyvünk. Ebéd után - ha a nevelőtanár engedélyezte -, kettőtől négyig bemehettünk a városba. Ilyenkor szabadnak éreztük magunkat. A sétáló utcán nézelődtünk, esetleg kaját vásároltunk a kevéske kis pénzünkből, és igyekeztünk vissza, mert várt ránk a tanulás. Mindennap nem is mentünk ki. Négytől kezdődött a szilencium, tanári felügyelettel. Én szabad szilenciumos voltam, ha jól emlékszem 4,00-ás átlagtól járt ez. Nekem nem kellett betartanom a 16.00 órától a 18.30 óráig tartó kötelező tanulási időszakot, és én a szobámban - ágyra fekve is -, egyedül tanulhattam.
Voltak a tanári felügyelettel tanulók, egy nagy közös teremben. És voltak a szobában kötelezően, az asztalnál tanulók... Mai fejjel, ezek már érdekes kategóriák...
Utóbbinál fordult elő, hogy egyik diáktársam elaludt - a kezére hajtva fejét - tanulás közben. Amikor jött a tanári ellenőrzés, hiába kapta fel a fejét, az alkarja lenyomata ott piroslott a homlokán. Hiába próbálta magát kimagyarázni.

Majd jött a vacsora. Sokszor éhesek voltunk. Ott nem volt svédasztal, ha valaki nem ette meg, amit adtak, éhes maradt. Én is gyorsan megszerettem a tökfőzeléket, bár próbáltam a konyhás nénit kérlelni:
-Nem lehetne egy kicsivel több szaftot kapni, és a három kis hús mellé még néhányat, és kevesebb tökfőzeléket?
-Nem aranyoskám, ennyi jár mindenkinek! -jött kedvesen a válasz.
De muszáj volt megszeretnem a céklát is, mert azt is sokszor kaptunk. És persze mindenhez ettünk kenyeret.

Aztán vacsi után fürdés, tisztálkodás, beszélgetés következett, és az egy darab csócsóval hatalmas meccseket játszottunk. Párosával vol-

tunk egy csapatban, tíz gólt kellett elérni, és a győztes pár maradhatott a pályán. És csak jöttek az ellenfelek. Boba barátommal sokszor győztünk, ügyesek voltunk. Sokan - fiú kollégium révén - anyaszült meztelenül játszottak.

Voltak nagy poénok is. Egyik srác - akinek nagyon szőrös volt a feneke - 500 forintért megengedte, hogy leborotválják a fél fenekéről a szőrt. Természetesen gyorsan összedobtuk neki a kért összeget, és visítva, nevetve, egymás hátára állva néztük a „borotválkozást".
1000 forintért - egy másik tanuló - a fejét borotváltatta le kopaszra. Ezek az összegek abban az időben nagy pénznek számítottak.

A kollégiumi esték nagyon gyorsan elteltek. 21.30 órakor le is kapcsolták a villanyokat, és aludni kellett. Néha azonban előfordult, hogy néhányan még utána is tanultunk, vagy reggel korán felkeltünk. Ilyenkor már csak a fürdőben, vagy a WC-ben volt villanyfény, ott találkoztunk szembeszegülve a szabályzattal.

De azért az estéken is voltak néha poénok. Az egyik az volt, hogy megvártuk, hogy a nevelőtanár végigjárja a szobákat, és lefeküdjön aludni. Mivel a földszinten pihent, mi az első emeleten kiálltunk a folyosóra, és teljes erőből elkezdtünk kiabálni, 30-40 gyerek. Üvöltve, széklábakkal vertük a radiátorokat. Majd kb. tíz másodperc múlva az ágyban voltunk, és alvást színleltünk. Pizsamában rohant fel a nevelőtanár, és ordította:
-Mit csináltatok! Ki volt ez?
Mint diáktanács titkár, tőlem többször is megkérdezte:
-Péter, nem tudod kik voltak?
-Nem tudom tanár úr, engem is felkeltettek - próbáltam nevetés nélkül válaszolni.

Voltak rendszeres diáktanács ülések is, ahol - a nagyon kedves igazgató úrral - jókat beszélgettünk, igyekeztünk a felmerülő problémákat

megoldani. Ezek az alkalmak nem voltak számomra terhesek, szívesen segítettem.

Először hatágyas szobába kerültem. Három emeletes ágy, talán három kicsi asztal volt benne, és egy mosdókagyló. Keskeny szekrényünk pedig a folyosón. Később már három, majd kétágyas szobában laktam. Az alvással kapcsolatban egy nagyon kedves sztori jut eszembe. Egyik szobatársam reggel nagyon „nyomott" arccal kelt fel az emeletes ágy felső helyéről. Kérdeztük tőle:
-Mi történt veled?
-Az éjszaka azt álmodtam, hogy ejtőernyőzök, és leugrottam az ágyról... A nagy esésre ébredtem fel...

Diáktársaim közül Sanyit külön is meg kell említenem. Termeténél fogva, sokkal magasabb, nagyobb darab fiú volt, mint mi. Ha elmentünk focizni, és az iskola melletti szomszéd kertekbe véletlenül átrúgtuk a labdát, ő teljes lelki nyugalommal odament a tulajdonoshoz, és megkérte őt:
-Jó napot kívánok, a gyerekek nevelőtanára vagyok. Kérem, legyen szíves visszaadni a labdát, többet nem fog előfordulni!
Mi pedig alig bírtuk nevetés nélkül ezt végighallgatni.
De ő volt az, aki ha a helyi járatos busz megállt a piros lámpánál, iszonyatos erejével egyszerűen oldalra húzta a busz harmonika ajtaját, és így le tudtunk szállni.
Buszon történt az is, amikor jegyellenőrnek adta ki magát:
-Jegyeket, bérleteket ellenőrzésre! -mondta határozottan. Az utasok mutatták is neki, mígnem elért az őt tanító műszaki rajztanárhoz:
-Sanyi, te mit csinálsz itt! - vonta kérdőre.
De talán leghasznosabb cselekedete az volt, amikor minden reggel egyik elsősnek utasításba adta, hogy takarítsa ki a szobánkat...

Egyszer országos szakmai versenyre is bejutottam, tizenkilencedik lettem. Előtte döntenem kellett, hogy az ugyanazon hétvégén tartandó

megyei focibajnokságra megyek az iskola csapattal, vagy a tanulást választom... Jól döntöttem.

Egyébként a történelem volt a kedvenc tantárgyam, már általános iskolában is. Ebből mindig felkészültem, soha nem engedtem meg magamnak, hogy ne tanuljam meg a leckét. Bár később a műszaki főiskolán Gyöngyi évfolyamtársam azt mondta:
-Mindig kell az oroszlánnak esélyt adni!
Ezen azt értette, hogy nem tanult meg minden tételt, hogy a tanárnak is legyen esélye...
De én mindig ötöst kaptam töriből. Ha pedig nehezebb anyag volt a lecke, tudtam, hogy másnap én fogok felelni, mert Gellért tanár is bízott bennem. Ahogyan - a pipázástól mély, lassú, dörmögő beszédstílusában, a vastag szakálla mögül - az érettségin mondta:
-Ambrus kérem, tudja, hogy maga nem engedheti meg azt, hogy négyest kapjon!
-Tudom tanár úr! -válaszoltam mosolyogva. És ötösre feleltem.

Mivel szakközépiskolába jártunk, minden héten volt egy nap szakmai gyakorlatunk, ahol az iskola melletti telephelyen munkásruhában kellett megjelenni, és a vasútépítéssel kapcsolatos órákat tartottak. Nyáron szakmai gyakorlatra kellett menni, amit én a celldömölki vasúton töltöttem le.

Elmondok még néhány további érdekes - mai szemmel tanulságos - történetet a kollégiumi életből. Minden vasárnap szüleim kikísértek a celli állomásra.
Itt közbevetőleg elmesélem, hogy egy alkalommal - apámmal mentem, talán már főiskolás lehettem -, amikor visszafordultam az utcánkból, de nem állt ott édesanyám, és nem integetett nekem, mint azt mindig szokta. Tudtam, hogy dolgozik a könyvtárban, és azért nem áll ott a kapuban. De szörnyen hiányzott. Eszembe jutott, hogy egyszer majd tényleg nem fog ott állni, és ettől elszorult a szívem.

Szóval édesanyám felpakolt kajával, süteményt is sütött. Elmondta, hogy a kolbászt azért vágja fel karikákra, hogy „kenyerezzek el vele", és így tovább tartson. Úgy emlékszem, hogy az első időkben 50, majd később 200 forint volt a heti zsebpénzem. Akkor, 10 forintból tízóraira tudtam venni egy félliteres kakaót, és hozzá három kiflit.
Amikor megérkezett buszunk a kollégiumba, a „kedves" felsősök már „szeretettel" vártak minket. Ennek jegyében ki kellett nyitnunk a táskánkat, és amit akartak ételt, sütit elvettek. Ami maradt, azzal gondosan bántunk. Én például a lezárható tetejű sütis dobozomat, a folyosói szekrényem alsó részébe, a már használt zoknik alá rejtettem el. Mielőtt ettem belőle, körbenéztem a folyosón, és ha nem jött senki, gyorsan magamba tömtem néhány sütit. Volt olyan, hogy hirtelen - a semmiből - megjelent egy felsőbb éves, és kérdezte:
-Mit csinálsz itt?
-Hmmmmmm... - válaszoltam. Mert nem akartam kinyitni a számat, nehogy meglássa, és elvegye a drága süteményemet.
De a pénteki napok is „rázósak" voltak. Ugyanis akkor meg körbejártak a felsőbb évesek, és mindegyikünknek adni kellett a saját pénzünkből pár forintot, hogy - fedezve az utazásukat - haza tudjanak menni.

A mikulás ünnepség is érdekesen alakult az elsősök számára. Erre már jó előre felkészítettek bennünket. A másod-, harmad-, negyed évesek két soros vonalban felálltak, és közöttük kellett lassan elmennünk. Ők pedig, tetszés szerinti erővel rávágtak a fenekünkre. Volt, aki nem kézzel tette ezt, hanem vizes törölközővel. Akit kedveltek, arra kicsit ütöttek.
Ilyenkor a tanárok szemet hunytak afelett is, hogy este átjöttek a nagyok szobáinkba, és „szívathattak" kényük, kedvük szerint minket.
Amikor már nagyobb lettem, nem folytattam ezeket a - sokszor megalázó - cselekedeteket. Talán csak egyszer, amikor észrevettem, hogy egyik első éves - aki nagyobb, erősebb volt társainál -, saját első éves kollégáit „szívatja". Itt már muszáj volt „intézkednem". Egy négylábú székből kúszó folyosót csináltam neki, és a szék lábai alatt kellett át-

kúsznia. Természetesen a széket mindig a szoba legporosabb részeire raktam, és jól megkúszattam a szemtelen elsőst. Furcsa mód, utána nem jöttek a társai panaszkodni nekem, viselkedése miatt.

Annak ellenére, hogy én a jó magaviseletű tanulók közé tartoztam, néha bele lehetett vinni kisebb „csibészkedésekbe". Boba barátommal az ebédlői szellőző forgását próbáltuk kiiktatni, és addig dobáltunk a propellerébe hógolyókat, amíg az le nem állt. Természetesen ezután, nagyon „korrekten" elfutottunk a helyszínről.

Jobban megijedtünk, amikor Boba hozott egy 8 centis petárdát, és azt mondta:
- Dobjuk a tanári szoba felé!
Gyorsan rábeszélt, hogy ez jó buli lesz. Én gyújtottam meg a kanócát, és amikor már égett, mondtam neki:
- Dobhatod!
- Még várjunk! - válaszolta.
- Dobd már! - szóltam rá erélyesen.
De ő még mindig várt, mindaddig, amíg a kezében felrobbant. Szörnyű nagyot szólt! Megijedtünk! Befutottunk a kollégiumi szobánkba, és lefeküdtünk az ágyunkba.
- Nem sérültél meg, megvannak az ujjaid? - kérdeztem tőle.
- Megvannak, nincs sérülésem. - jött a halk válasz.
És ezzel be is fejeztük „rosszalkodásainkat".

Nagyon szerettem azokat az estéket, amikor átmehettünk az iskola tornatermébe focizni. Ilyenkor nem kellett 21.30-kor lefeküdnünk. Jól sikerültek ezek a meccsek, bár a nagyok „utaztak" egyik szerényebb nevelőtanárra, és direkt a labda helyett őt rúgták meg. Majd teljesen ártatlanul mondták neki:
-Bocsánat tanár úr!
- Nem baj, a játék hevében ez előfordul. - jött a halk válasz.
Mi pedig alig bírtuk ki nevetés nélkül az ilyen jeleneteket.

Persze azért a nagyok sem voltak „verhetetlenek”. Egyik alkalommal, egy másik iskola diákjai átjöttek a mi kollégiumunkhoz, és ott összeverekedtek a „mieinkkel”. A verekedést a nevelőtanár oszlatta szét, Trabantjával kergette el a betolakodókat. De addigra egyik felsőst már úgy megverték, hogy sokáig csak szívószállal tudott inni, mert az állkapcsa rögzítő kötést kapott.

Még egy sztori a felsősökről. Amikor leesett az első hó, az egész kollégiumnak kötelezően le kellett menni az udvarra hógolyózni. Demokratikus csata volt. Az egyik oldalon az elsősök, a másikon a másod-, harmad-, negyed évesek. Jól megdobáltak minket.
Egyik társunk nem jött le, nem tartotta be a szabályokat. A felsősök észrevették, felmentek érte. Kezét, lábát széjjelfeszítve négyen hozták le. Majd jól megfürdették a friss hóban.

Kemenesmihályfa

Öt kilométerre található Celldömölktől Kemenesmihályfa. Gyermekkorom egyik meghatározó helyszíne volt. Rengeteget voltam ott, nagyon sokat kellett segítenem.
Kezdetben kis biciklivel mentem ki, általában apámmal. Ilyenkor mindig bementünk nagyszüleimhez. Ott lepakoltuk, amit vittünk, és mentünk tovább a hegyre dolgozni. Míg kicsi voltam, apa levágta a szőlő tetejét, nekem kellett kihordani a lugas végébe, és összegereblyéztem a kikapált gazokat.
Ahogyan cseperedtem már én is felnőtt kerékpárral mentem, de ezzel egyenes arányban a feladataim is nőttek. Már én vágtam a szőlő tetejét, és fűzködtem be a lugasba, és elkezdődött a „kapálási időszakom”. „Hála Istennek” a szőlő kéthetente gazosodott, így lehetett menni... Volt úgy, hogy már egészen egyedül kapáltam. 200 négyszögöl volt a lugas pincével, és a fölötte elterülő részen egy gyalog tőkés rendszerű szőlő, kb. fele a lentinek.

A pince három részből állt. Egy fentiből - asztallal, ággyal -, egy középsőből - a szerszámokkal -, és hozzá tartozott egy földpince - földbe süllyesztve - a hordókkal.

Amikor nyolcadikos lettem, az iskolában elmentem kismotor KRESZ vizsgára, és azt le is tettem. Emlékszem apámmal elmentünk a mamához, akinek azt mondta apa:
- Édesanyám, ez a gyerek levizsgázott kismotorból! Kellene neki egy motorbicikli!
És a mama átnyújtott apámnak 6500 forintot, és másnap vettünk is egy Romet típusú segédmotor kerékpárt. Úgy toltuk haza, mert vezetni nem tudtam, mivel csak elméletből kellett levizsgázni a jogosítványhoz.
Nagyon élveztem a motorozást. Két sebességes volt, és a szomszéd Dezső bácsi adott hozzá egy régi bukósisakot. A hátulján volt egy rögzített fém kosár, így amikor Mihályfára mentem, mama abba pakolt.
19 éves koromig ezzel jártam dolgozni. Ekkor már részt vettem a szénagyűjtésben, gyümölcsszedésekben, de bakszekérrel a tehenek alól a trágyát is ki kellett tolnom.

Majd ismét teltek az évek, és - amikor végeztem a műszaki főiskola első évét - apám azt mondta:
- Év végén, ha meglesz a matek szigorlatod, kapsz egy Trabantot!
Akkor távolinak tűnt ez a kocsi, de mégis sikerült! És nem is Trabantot, hanem egy tíz éves használt Škoda 120L típusú személygépkocsit kaptam.
Az első utak egyike, a 25 kilométerre lévő Iszkázra vezetett, nagyszüleim sírjához. Édesanyám a hátsó ülésről irányított, bár életében egy métert sem vezetett:
- Vigyázz kisfiam, jön a kanyar!
Később:
- Vigyázz, a távolban teherkocsi jön! - figyelmeztetett.

A sokadik ilyen mondatnál, hátrafordultam, pár pillanatra - egyenes útszakaszon - elengedtem a kormányt, és megkérdeztem:
- Anya, átveszed a vezetést?
Utána már nem jöttek a figyelmeztető szavak.
Szerettem ezt a kocsit. Hiába volt öreg, néhány helyen az előző idős tulajdonos megkarcolta, melegebb időszakban többször felforrt a hűtővize - ilyenkor kutat kellet keresni, és feltölteni nem túl szabályosan csapvízzel -, de ez volt ez első autónk!
Pápa előtt van egy egyenes útszakasz. Itt 120-al mentem vele, és úgy erőlködött - olyan hangot adott -, azt hittem felszáll. Én pedig boldogan szorítottam a kormányát, hogy az úton tudjam tartani.
Ezután már ezzel jártam dolgozni falura. Rengeteg kukoricát vittem be vele mamához. Apa a mezőn a gépek által össze nem szedett terményt - órákat sétálva - zsákokba szedte, engem pedig meghatározott időre odarendelt a fehér csodajárgánnyal, és a kukoricát - ha kellett többet fordulva - elvittem nagymamámhoz. Kevés ember szedett össze annyit belőle, mint apám. Kevésnek is lett „annyija", mint neki. Örült is az édesanyja.
Azon sokszor mosolyogtam, hogy apa bármilyen szép szobrot faragott, bár megdicsérte, de nem ájult el tőle, ellenben ha szedett a mezőn pár zsák kukoricát, és azt hozta neki, csillogott a szeme, többre értékelte azt.

De a sok munka mellett, azért más is történt Mihályfán. Szerettem, amikor nagyszüleim megmutatták, hogyan etetik meg az ólban lévő disznókat. Szívesen néztem azt is, hogyan esznek a tehenek, vagy hogyan feji meg őket papa. Mindig megnéztem - és meg is simogattam - a nyulakat. Már vártam, mikor születnek kis nyuszik. Úgyszintén a nyúlleadást is, amikor nagy autóval házhoz jöttek érte.
A kacsák úsztatóját mindig feltöltöttem vízzel, had fürödjenek. Ostorral kergettem a baromfikat, de meg is etettem őket. Érdekes volt nézni, hogyan eszik a mama által adott csalánnal kevert darát a kacsák.

Nagyon finom volt - nagymamám nagyon szerette száraz húsát - a töltött galamb, amiért előtte apa felmászott a galambdúcba, majd mama elkészítette.
Én neveztem el nagyszüleim Morzsa kutyáját, mert kicsinek csak akkora volt, hogy beszorult az ágy alatti tíz centis részbe. Vele sokat játszottam, jött velem mindenhová.
Nagy élmény volt az is, amikor részt vettem disznóölésen. Ez több alkalommal előfordult. Már nagyobbacska gyerek voltam - amikor leszúrták a disznót -, mondták nekem:
-Fogd meg a bal hátsó lábát!
Ráültem a disznó bal hátsó részére, lábam közé kaptam a lábát - azt jól átöleltem -, és magamhoz szorítottam. Majd, mint egy ingaóra addig „hintáztatott" szegény pára, amíg ki nem folyt a vére.
Finom volt a frissen elkészített nyers kolbász alapanyag, mindig segítettem kolbászt tölteni.
A szénagyűjtést - kaszálás után a fű forgatását, hogy megszáradjon - nem igazán kedveltem, de amikor tehén fogattal hazavittük, szívesen ültem fel a szekérre. Papám előttünk ment, és vezette a teheneket. Erről a nyári élményeimet leíró iskolai olvasónaplómban - emlékszem - nekem nagyon tetsző rajzot is készítettem.
Amikor hazaértünk, és a szénát beraktuk a pajtába, annak padlásáról vidáman ugráltam a friss szénába.
Egy évben egyszer, búcsúba is elmentünk Mihályfán. Bár kicsi volt, mindig kaptam vásárfiát: pisztolyt, puskát, katonákat. A céllövöldére is emlékszem. Apám elmondta, hogy az volt a szokás:
- A tulaj elferdíti a légpuska célzó gömbjét, nehogy túl sokan találjanak.

Falun nagyon fontos volt a vallás. Evangélikusok voltak nagyszüleim, így mama kérésére ötödikes koromban konfirmáltam. Ez azt jelentette, hogy előtte a falú tiszteletes asszonyához el kellett járni oktatásra, majd otthon megtanulni az ő általa kijelölt imádságokat.

Később istentisztelet alkalmával a falu előtt a tiszteletes asszony kérdéseire válaszoltunk, és az imádságokat is pontosan fel kellett tudni mondanunk. Mama kérte, hogy rendesen tanuljam meg, mert büszke szeretne rám lenni. Nem is volt ebben hiba. Utána kaptam is érte egy kis arany nyakláncot, egy kos medállal.

Hogy a „falura járó járműveimet" befejezzem, amikor egyszer a csoda Skodával elmentünk Balatonra - apa egyik kiállítására -, és megint felforrt a hűtővize, elég lett belőle. Ausztriából vettünk egy - szintén tíz év körüli, de már kategóriákkal jobb - Citroën BX személygépkocsit. Itt, amikor ráadtam a gyújtást, a gépkocsi hátulja felemelkedett.
Jóval későbbi sztori, hogy amikor eladtuk, még akkor is tökéletes műszaki állapotban volt. Ennek ellenére egyik ismerősünk mesélte, hogy aki megvette hölgy - hetekkel később - kénytelen volt autómentővel szervizbe vitetni. Ott kiderítették a „nagy" baját: kifogyott belőle a benzin.

Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola

Szüleim soha nem erőltették a továbbtanulást. De természetesnek vették, hogy jelentkezem a főiskolára, és úgy voltak vele, „majd meglátjuk, mi lesz". Én pedig, mivel 18 éves koromban sem tudtam igazán mi legyen belőlem, arra gondoltam, megpróbálom.
Mint a szegény ember, amikor elmegy a templomba, és kéri a jó Istent:
- Istenem, nagyon szegény vagyok, nagy a családom, kérlek hétvégén legyen lottó ötösöm, hogy jobbra forduljanak a dolgaink!
A hétvégi lottó húzásnál nem nyer a szegény ember semmit.
Következő héten, szintén kéri a jó Istent, de újra csak nem nyer. Ez így megy még hetekig, amikor a szegény ember - már nagyon elkeseredve - ismét elmegy a templomba, és kérdezi:
- Istenem, miért nem segítesz rajtam? Nem látod, mennyire szegény vagyok?

- Szegény ember, legalább annyit tegyél meg, a nyerés érdekében, hogy dobjál be egy lottószelvényt! - jött a válasz.
Hát, én is így voltam a felvételivel, és milyen jól tettem. Az egész életemet meghatározta ez a döntés.
Bár nem ment egyszerűen, mert az írásbeli felvételim rosszul sikerült. Ezután kimentem a mezőre szüleimhez, akik répát kapáltak. Anya azt mondta:
- Nem baj, ha nem vesznek fel, attól még lehetsz rendes ember!
- Majd a szóbelin javítok, és szerintem, így még sikerülhet. - válaszoltam.
És úgy lett.

Nehéz volt a főiskola. Amikor bementünk matek előadásra, és próbáltuk a szakközépiskolai tudásunkkal megérteni az előadás anyagát, nem nagyon sikerült. A tanár pedig csak írta, írta a táblára, majd törölte, írta. Bevallom őszintén egy idő után már be sem jártunk, úgy gondoltuk felesleges, ebből mi soha nem vizsgázunk le…
Jellemző volt a Közlekedés Építési Intézet száz fő körüli évfolyamára, hogy matek zárthelyi dolgozatnál (ZH) általában 70 egyes, 20 kettes, pár hármas, és négyes, és egy 5-ös osztályzat született. Egy fiú mindig ötöst írt.
Három ZH-t írtunk egy félévben, és ha kettő különböző volt egyestől, már megadták a kettest. Sokan buktak ki a matematika miatt.
Nem felejtem el azt a csodás élményt, amikor év végén megtudtuk, hogy a pót ZH-k eredménye ki van írva a matematika tanszék hirdetőjére. Feszülten futottunk fel, és láttuk, hogy mind a hetünknek kettes osztályzat volt beírva.
Sokszor rohantunk fel a különböző tanszékekre, hogy a faliújságon lássuk kiírva az érdemjegyeinket. Akkor még nem volt elektronikus nyilvántartás, internet, és nem lehetett így megtudni a jegyeket.

Szintén felemelő érzés volt, amikor ábrázoló geometria tantárgyból

kettest kaptam. Már harmadszor mentem vizsgázni, és minden előforduló gyakorlati példa megoldását - ami volt a vizsgákon - megszereztem, és megtanultam.
Jól is vizsgáztam, de a szigorú tanár leírva az „elég" szót, csak hosszas gondolkodás után - közben fel-fel pillantva rám -, írta le a „séges" betűket... Közben egy örökké valóság telt el...
De végül is nagy boldogságot okozott vele! És az sem érdekelt, hogy a feleletem lényegesen jobb érdemjegyet érdemelt volna.

Az első három félévben összesen kilenc plusz egy (főigazgatói) utóvizsga volt engedélyezve. Ha valaki ezeket felhasználva nem tudott minden tantárgyból levizsgázni, nem mehetett a következő félévre, elölről kellett kezdenie a főiskolát.
Sok szempontból jobb is volt ez a rendszer a mainál. Ma, ha valakinek van pénze, és elég kitartó, akár egy évtized alatt is szerezhet diplomát. Én a KTMF-n, csak arra vigyáztam, hogy meglegyen a kollégiumhoz szükséges 2,8 átlagom. 3,00-ás átlagtól pedig „húspénz" is járt, amiből egyszer egy héten el tudtunk menni McDonald's-ba, és étterembe. Ott mindig Jókai bablevest, rántott sajtot, és somlói galuskát ettünk.

Győrben tanultam meg vezetni is. Egy hölgy oktatóm volt, aki az első órák egyikén már bevitt egy forgalmas útkereszteződésbe. Én nagy zavaromban, azt sem tudtam merre nézzek, honnan jöhetnek járművek... Így rám is szólt az oktató:
-Péter, ez nem a sebességváltó, a combomat fogja!
-Bocsánat! -szabadkoztam.
De jó volt a vizsgám is. Bekanyarodtunk egy szűk utcába, ahol két oldalt parkoltak autók, így - bár az utca kétirányú volt - csak egy kocsi fért el. Nagy pechemre, velem szemben jött egy autó. Megálltunk egymással szemben. Pár másodperc feszült, síri csend következett. A velem szemben lévő kocsi nem segített - nem tolatott hátra - bár látta, hogy tanuló vagyok. Így rám förmedt a vizsgabiztos:

- Mit néz, mint Jenő a moziban? Tolasson már hátra!
Így tettem, és máig eszemben jut ez a jelenet. Azóta, ha tanuló vezetőt látok, igyekszem segíteni neki. Nekem is jól esett volna ugyanez.

Nagyon élveztem a főiskolai életet. A középiskola zártsága után - bár itt is volt nevelőtanár, de a három év alatt talán egyszer láttuk - megérkeztünk egy ezer fős, fiú-lány kollégiumba. Ahol esténként sokak párnával vándoroltak az aktuális párjukhoz.
Én pedig hosszú hajjal, sárga és piros melegítőben, farmerdzsekiben jártam előadásokra. Már amikor jártam.
Előfordult, hogy éppen bent voltam előadáson, és katalógus volt. Annyira beszélgettem, hogy amikor a nevemet olvasták, nem jelentkeztem. Viszont arra figyeltem fel, hogy furcsa mód egy vadidegen fiú felrakta helyettem a kezét, hogy ő Ambrus Péter. A szünetben megköszöntem neki.
Sokszor nem mentünk órára. Volt, hogy a parkolóban csikorgattuk tankörtársunk kocsiját, vagy később a csoda Skodámmal jártuk a környéket.
De az egész tankörünk - suli időben - feljött egyszer Budapestre a vidámparkba, ahol rábeszéltek, hogy üljek fel a hullámvasútra. Nem akartam, de azt mondták:
-Csak kiabálni kell!
Végig sikoltoztam az egészet.
Egyik tantárgyból egész félévben nem voltam órán. Mivel kis tanteremben voltak az előadások, kicsit ciki is volt bemenni a tanárhoz, és aláíratni vele az indexemet, hogy vizsgázhassak. Nem is ment egyszerűen.
Ketten voltak a tanári szobában. Odamentem az én tanáromhoz:
- Csókolom, alá szeretném íratni az indexemet. - mondtam.
- Jó napot kívánok! Menjen a kolléganőmhöz, maga nem nálam járt előadásra. - válaszolta.

- De én a tanárnőhöz jártam! - igyekeztem meggyőzni.
- Nem, nem! -mondta határozottan.
- A hátsó sorokban ültem! - próbálkoztam.
- A három soros teremben? - csóválta a fejét.
Még hosszasan „beszélgettünk". Végül is engedett vizsgára jelentkezni, de nagyon megizzadtam bele.

Itt teniszeztem életemben először. A műanyag pálya nagyon gyors volt, és másnap fájt a kezem tőle, nehéz volt így dolgozni. Sokat rajzoltunk, épületeket, hidakat, és főleg vasúti pályákat.
A felsőbb évesek mesélték, hogy egyik rajzbeadásnál a tanár először félbe, majd ismét félbe hajtotta a beadandó munkát. Kitépte a sarkát, kihajtotta, és így egy lyuk lett a közepén. Ezután azt mondta a diáknak:
-Na, kedves kolléga, most ezt vigye innen, és *assza* meg!
Sokszor nehéz volt elérni, hogy elfogadják a rajzot. Ha ezt tették, már minimum kettest kaptunk rá, ami nagyon jó jegynek számított.
Egyszer én is megpróbáltam leadni egy olyan ház tervrajzot, ahol a lépcsőt rosszul rajzoltam meg. A tanársegéd észre is vette ezt:
- Ez a lépcső jelölés így nem jó! - mondta.
- Tanárnő, a napokban megjelent amerikai szaklapban olvastam, hogy mostantól kezdve így kell jelölni! - válaszoltam teljes komolysággal.
-Tényleg? -nézte érdeklődve az „új fajta jelölést" a tanársegéd.
Erre tankörtársaim már nem bírták röhögés nélkül a párbeszédet, és hangosan felnevettek.
- Na vigye innen! - eszmélt nevetve a tanársegéd is.
És persze ki kellett javítanom a munkámat.

Az egyik ZH-nál már annyira belejöttünk a puskázásba, hogy nem a pad alatt adtuk oda egymásnak a feladatok jó megoldását, hanem a pad felett nyújtottuk egymás kezébe. Pechünkre éppen akkor fordult hátra a tanár:
- Levelező tagozat? - kérdezte komolyan tőlünk.

De a legkedvesebb puskázásom a következő volt. Úgy kaptam meg a jó megoldást tartalmazó lapot, hogy az még a kezemben volt, és hirtelen megindult felém a tanár. Megijedtem, és bedobtam a lapot a padfiókba. De akkor szembesültem vele, hogy ennek a padnak nem volt fiókja, és a lapom - mint egy repülő - éppen a tanár lába elé szállt le. Aki felvette, felém nyújtotta azt, és a következőket mondta:
-Kolléga, leesett a lapja. Folytassa!
-Köszönöm, folytatom. - mondtam természetes nyugalommal, de közben kirázott a hideg.

Volt olyan is, amikor 12 perces futást kellett teljesíteni. Megkértem az egyik fiút, fussa le helyettem. Mondtam neki, nem kell nagyon igyekeznie, csak szintidőn belül érjen be. Ő bólintott.
Lefutotta az illető, és én félévkor a legnagyobb nyugalommal mentem fel a tanszékre, beíratni a testnevelés jegyemet. A tanár megnézte az eredményemet, és azt mondta:
- Nagyon jó! Az egyik legjobb lett az évfolyamból! Jöjjön el az iskola csapatba futni!
- Köszönöm tanár úr, de én csak hobbiból szoktam futni, versenyszerűen soha. - válaszoltam kényszeredett mosollyal.
Ezután még hosszasan agitált. Amikor ezt elmeséltem a helyettem futónak, nevetve mondta:
- Igyekeztem egy kis meglepetést szerezni neked!

Egy másik alkalommal hídépítéstan tantárgyból két barát vizsgázott, egyszerre. Felváltva kapták a kérdéseket, majd a végén a tanár megszólalt:
- Hármas! Osszák el két felé.

Vizsgák után mindig telefonáltam haza szüleimnek, elmondva az eredményeimet. Mivel ekkor még nem volt mobiltelefon, és Celldömölk nem is volt bekapcsolva az országos távhívó hálózatba, nem tudtam közvetlenül haza telefonálni.

Apát a vasúton hívtam, ha kimentem a győri vasútállomásra, anyát pedig, a postán keresztül. Kifizettem a három perces elbeszélgetést, leültem várakozni, és ha összejött a kapcsolat, kiabálták:
- Celldömölk egyes fülke!
Mára már ez is történelem.

A főiskolához köthető 1990-ben az a háromhetes építőtábor, amiért akkor - átszámítva a nyugatnémet márkát - 35 ezer forintot kaptunk, ami megfelelt két havi átlagfizetésnek.
Még a kelet-német NDK kötötte le a főiskolával a munkáinkat - majd jött a berlini fal leomlás, és egyesülés, az egységes Németország újra alakítása -, és így a helyzet megváltozott.
Munka már nem sok maradt, de szerződés szerint fogadniuk kellett minket. Így egész nap az észak németországi Mukranban a vasúti töltéseken gazt szedtünk, kiástunk árkokat, betemettük, majd másnap ugyanazt ástuk ki.
Bennünket ez nem nagyon zavart, ha csak az nem, hogy reggel 4.30-kor egy nagykalapáccsal verték oldalba a vasúti kocsinkat, ahol aludtunk. Félálomban hallottuk, hogy távolról jöttek a „kopogtatások", majd egyre közelebbről, míg a mi kocsinkhoz nem érkezett az ébresztés... Olyat szólt, hogy majdnem leestünk az ágyról. A kaja nem volt valami változatos, krumpli, krumplival. Így amikor hazaértem, és édesanyám a hús mellé krumplit szolgált fel, félretolva azt, kenyérrel ettem a finom hazai ételt.

Két tankörtársam tudott németül, aminek hasznát is vettük. Az egyik esetnél páran lefeküdtünk egy kicsit aludni a töltésre. Jött a munkavezető és kiabált velünk, hogy dolgozzunk. Erre tankörtársunk szintén elkezdett vele németül ordítani, hogy hagyjon már bennünket pihenni, majd ő megcsinálja a mi munkánkat is.
Másik társunk, egy német munkavezetőt odahívott a vasúti kocsihoz, amire előzőleg krétával magyarul felírta: „Hülye vagy!" És mosolyog-

va mondta neki fényképezkedjen a felirattal a hátuk mögött. Amit a munkavezető boldogan meg is tett. Mi pedig jót nevettünk rajta.

Eljutottunk öt napra Berlinbe is, és megnéztük a város nevezetességeit. Egy napra - éjszaka utaztunk - Svédországba is átmentünk emeletes komppal, ami akkora volt, hogy benne egész vonatszerelvények elfértek. Mi pedig - miután körülnéztünk - boldogan aludtunk a földön, a bordó padlószőnyegen.
Emlékszem Svédországban nagy szenzáció volt nekünk, hogy déli gyümölcsök, és márkás cipők előtt fényképezkedhettünk, mert ilyet akkor mi még itthon nem láttunk.

1991-ben államvizsgáztam. Amikor vártuk a folyosón az eredményhirdetést, kijött az egyik tanár, és csak annyit mondott :
- Fele egyes!
Én nem voltam közöttük.

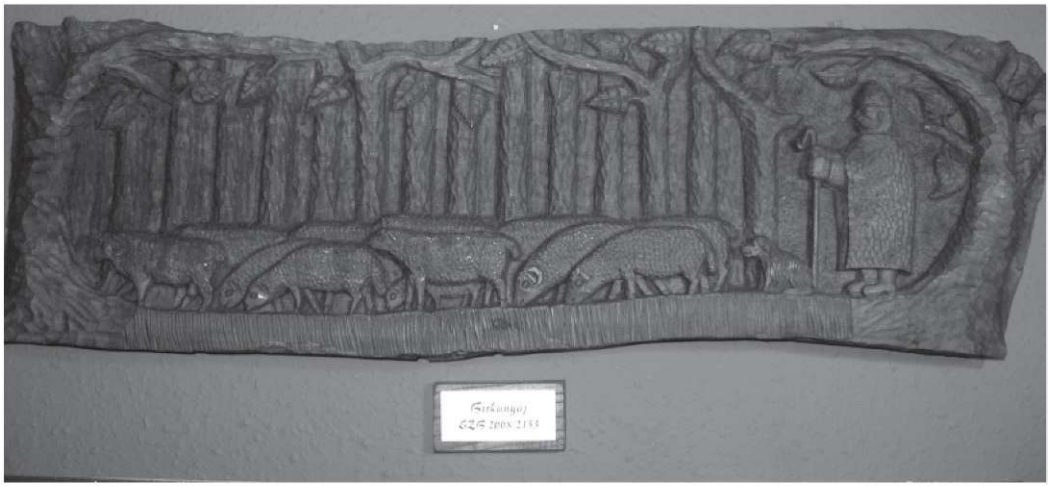

Birkanyáj

Delelés

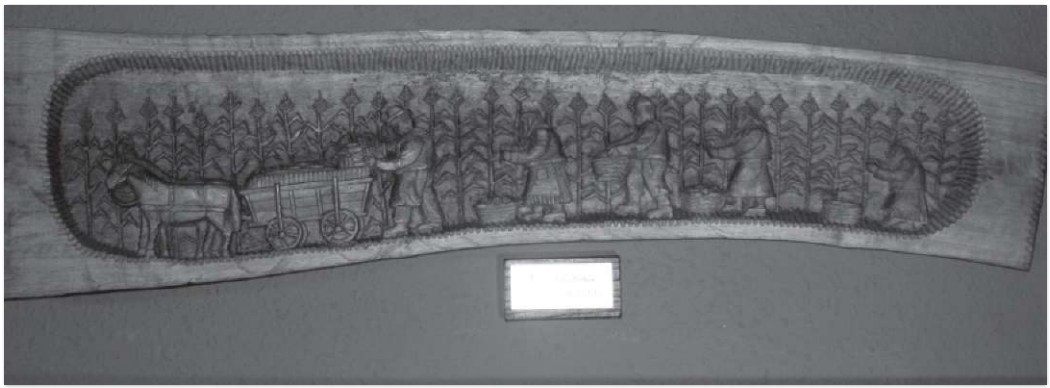

Kukoricatörés

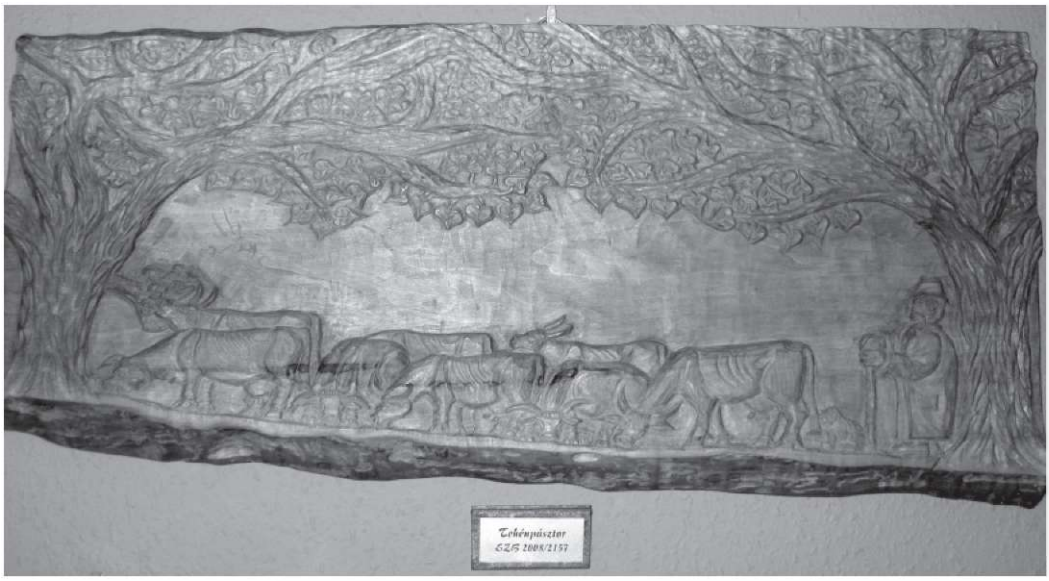

Tehénpásztor

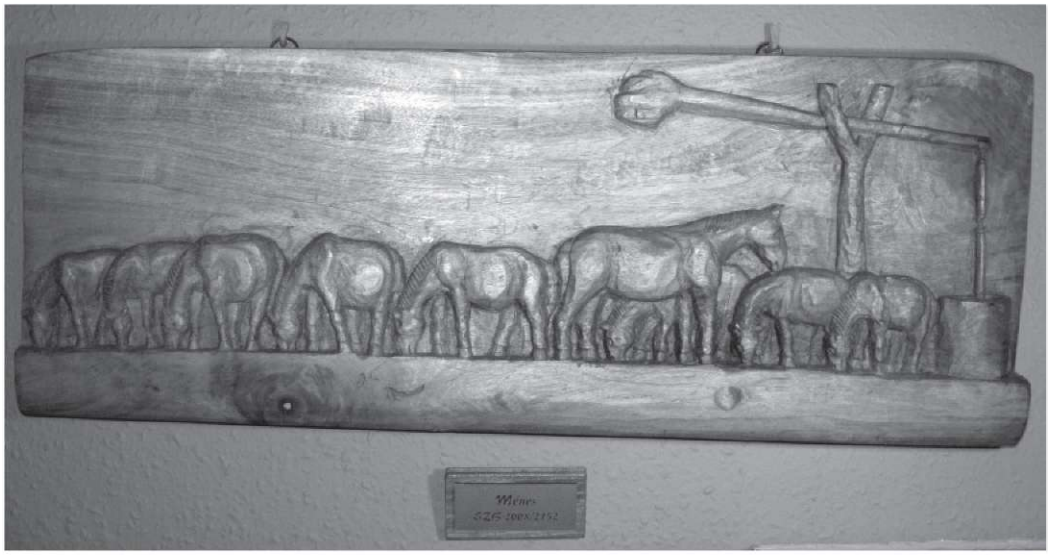

Ménes

Tehenek

Pipázó

Gyerekvivő

Zsákos

Szerzetes

Pihenő szénagyűjtő

Kofa

Borvivő

Kosaras

Parasztember kosárral

Hordóvivő

Magvető

Babszelelő

Juhász

Vízhordó

Puttonyos férfi

Favágó

Vándor

Kubikus paraszt

Pásztor kutyával

Kendőkötő

Borivó

Káposztasavanyítás

Parasztasszony

Parasztember

Kenyérszegő

Batyus

Kukoricafosztók

Hegyről hazafelé

Kaszáló

Kéregető

Lapátos

Gondolkodó

Beszélgető asszonyok

Borosgazda lopóval

Parasztasszony vékával

Pásztor

Zsákos parasztember

Hazafelé

Ebédlő paraszt

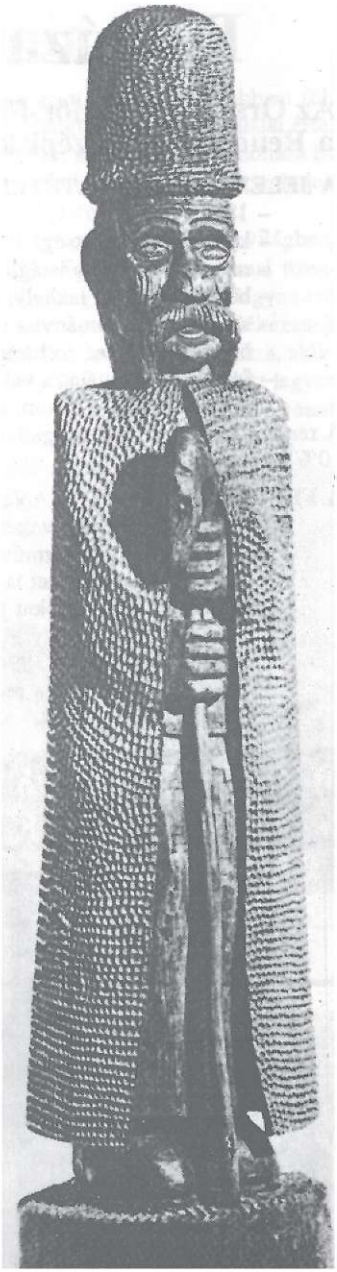

Juhász

Édesanyám

Az életemen kívül - ha ő nem lett volna, biztosan nem értem volna el ennyi mindent -, azt hiszem, neki köszönhetem a legtöbbet: a sok gondoskodást, féltést, szeretetet. Használhatnék nagy szavakat, dicsérhetném hosszasan, de inkább a jó Istent arra kérem, hogy még hosszú ideig tudjam felhívni - édesapámmal együtt - telefonon, meglátogatni őket.
Bár az igazsághoz hozzátartozik, hogy vele tudok leghamarabb összeveszni - nyilván az embert azok véleménye érdekli, akit igazán szeret -, mert drága édesanyám a mai napig is ellát „hasznos" tanácsaival, ötleteivel, ha kérem, ha nem.
Emlékszem, egyszer farsangra varrt nekem bohócruhát, amire nagyon büszke voltam. Máskor eljött a műszaki főiskola kollégiumába, és az ajtóban megállva csak annyit kérdezett:
- Kisfiam, ugye itt azért patkányok nincsenek?
De olyan is volt, hogy a szobában kergetett a fotelok, és a dohányzóasztal körül - én pedig menekültem -, és hangosan kiabálta közben:
- Le fogod vágni a hajad!
Végül sikerült elfutnom, és így megmaradt a hosszú hajam…
A mai napig süt, főz, alázattal szolgál minket, és sokszor négy kézláb szedi az udvarunkon a gazt.

Ambrus Józsefné (született Szabó Rozália)

1943. január 10-én született Iszkázon. Édesanyja Ács Rozália háztartásbeli, édesapja Szabó Ferenc földműves volt.
Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában, a gimnáziumot Pápán végezte el.
1962-70 között a devecseri könyvtár, majd utána - egészen az 1998-as nyugdíjazásáig - a Celldömölki Városi Könyvtár gyermek könyvtárosa volt.
Férje Ambrus József nyugdíjas MÁV állomásirányító. Fia dr. Ambrus Péter rendőrtiszt. Két unokája van, Csanád és Antónia.
Hofi Géza unokatestvére.

„Az életem egy kicsi töredéke"

Gyermekkor

1943-ban a Veszprém megyei Felsőiszkázon születtem. Azóta már csak Iszkáz, mivel egyesítették a három falurészt.

Mi az első emléked gyermekkorodból?
Eddig még nem gondolkodtam rajta. Egészen kis koromból most nem jönnek emlékek elő. Talán annyi, hogy édesanyám ölében ringat, mert a szeretetre nagyon vágytam.
Az ujjamat sokáig szoptam, mindent elkövettek, hogy leszoktassanak róla, mire iskolás leszek. Főleg a bátyám, aki azzal „fenyegetett", hogy mindenfélével bekeni azt az ujjamat.

Róla mesélnél?
Egy testvérem, bátyám van. Ő sokkal nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb, csendesebb, szolidabb volt, mint én. Én sokkal világra valóbb voltam - úgy gondolom -, mint ő. Mindenért neki is mentem, meg akartam verni, mert sokszor szekált. De ő csak lefogta a kezeimet, soha nem bántott volna.

Milyen testvér volt?
Ragaszkodó, jó fivér.

Hogyan változott kapcsolatotok, ahogyan kamaszodtatok?
Sokáig szoros kapcsolat volt közöttünk. Aztán megnősült, családja lett. Az volt a fontosabb, így természetes. Ritkán járt haza a szülői házhoz. A kényelem már az új otthonában volt.

Béla bácsi - hasonlóan hozzád - nagyon elérzékenyült, amikor „Az igazi Hofi" című könyvemben elmondta nekem Hofi Gézával kapcsolatos gyermekkori élményeit, és visszaemlékezett a régmúltra...
Eszébe jutott a gyerekkora...

Mit meséltek szüleid világra jöveteledről?
Ilyen nem volt minálunk. Akkor nem volt ilyen bizalmas kapcsolat szülő és gyerek között, mint napjainkban. A gyerekekkel ritkán beszélték meg a dolgokat.
Szüleim nagyon sokat dolgoztak. Tavasztól őszig esténként - néha az utcán -, a szomszédokkal beszélgettek, vagy a másnapi munkára készültek. Este is foglalkozni kellett az állatokkal, etetni őket.
Édesanyám minket teknőben megfürdetett - és mert állandóan kint voltunk -, estére piszkosak lettünk. Így mi gyerekek, általában már ágyban voltunk - és gyakran már hét óra előtt elaludtunk -, mire ők végeztek a kinti munkájukkal. Nem volt külön szobánk, egy helyiségben aludtunk szüleinkkel.
Nyáron segítenünk kellett, és ha maradt idő, világosig még eljátszottunk.

Milyen környezetben születtél, leírnád a szülői házat?
Nekem az nagyon szép volt, a maga egyszerűségével. A többi szomszédé sem volt különb. Egy nagyszoba volt, konyha, folyosó, nagy kamra, padlásfeljáróval. Nyári konyha kemencével, falba rakott sparhelt, faház, két istálló, tyúkól, pajta (ahol a szénát tárolták). Az udvarunk nagyon nagy volt.

A gyermekkoromban soha nem unatkoztkoztunk. Munka, játék is nagy szabadságot adott. A kertünkben volt többféle fa: szilva, alma, körte, birsalma, dió.
Ha nekünk valamink nem volt, a szomszédtól vagy valakitől kaptunk. Akkor még mindenki segített a másikon, nem várt érte semmit. Mi is adtunk, amink volt. Ezt még most is - én is -, mi is betartjuk, így várhatunk segítséget.

Hogyan változtak feladataid kis gyermekkortól, ahogyan nőttél?
Nyáron tartózkodtam csak otthon. Kollégista voltam, és egy hónapban egyszer jöttem haza. Míg élt édesanyám, otthon az állatokat kellett etetnem - míg ők a mezőn voltak -, és takarítottam is.

Milyen gyermek voltál?
Nagyon eleven. Otthon nem voltam visszahúzódó, de máshol igen, a kollégiumban is. Sosem szerettem a középpontban lenni.

Hogyan teltek a mindennapok gyermekkorodban?
A szünetekben - a faluban -, a Veszprém megyei Iszkázon, a templomdomb nekem egy nagyon nagy dombot jelentett. Most már felnőtt fejjel - ha haza megyek - kicsi, de akkor nekem nagyon nagynak tűnt, mert nem voltam korábban Iszkázon kívül.
Ugyanígy a templomunk is. Onnan mindig az utolsók közül mentem haza a szánkózásból. Az egy szem cipőm mindig tiszta víz volt. Édesanyámtól kikaptam - persze jól kiverte a fenekemet -, mert este a sütőben szárogatta, hogy reggel el tudjak menni iskolába.
Ezt mi akkor nem éreztük szegénységnek, mert mindenkinek így volt.

És a téli esték?
Télen gyerekkoromban volt egy bácsi - aki olvasott volt -, és ő majdnem minden este eljött hozzánk. Történeteivel szórakoztatta szüleimet, és mi is tátott szájjal hallgattuk őt testvéremmel. A meséiben boszorkányok, szellemek is voltak, így alig mertem kimenni utána az udvarra, és rosszakat álmodtam.

Közösségi program volt a tollfosztás.

A téli estéket színesítette még a tollfosztás is, mivel édesanyám sok állatot tartott. Így a tollukat a szomszéd asszonyok - összegyűltek nálunk -, kifosztották.

Édesanyám nyáron megmellesztette a kacsákat, libákat - letépte a tollukat -, és ezeket fosztották ki esténként. A pihés részét próbálták csak összegyűjteni. Ez kb. egy hétig tartott, és „sudrival" lett vége, ami egy kis lakomát jelentett.

Édesanyám készült süteménnyel, forralt borral. Mára már pontosan nem is emlékszem mivel még. Jó hangulatban teltek ezek az esték is. Még táncoltak is.

Édesapámnak volt hegedűje, ő húzta a talpalávalót. Sokszor elég hamis hangokat produkálva... Jó kedéllyel végződött a tollfosztás, szívesen töltötték ott az asszonyok idejüket.

Voltak nyulaink is. Az utolsó nyulat adta oda édesapám a kertai - szomszéd község - Gábor cigánynak, aki ezt a hegedűt adta cserébe neki.

Kik voltak a barátaid?

Játszótársaim a szomszéd gyerekek voltak. Pisti, Gergő, Ferkó, Erzsi, Ilike, a szomszéd Pali, Gizi. Közben a falusiak is csatlakoztak hozzánk. Én a falu Kis utcájában laktam, ha elmentünk három háznyira - ott van a templom -, már benn is voltunk a faluban. Így különböztették meg a gyerekeket.

Az én időmben, a faluban sokan voltunk gyerekek. A szomszédokban kettő-kettő, de az egyik szomszédban kilencen vagy tízen is voltak. Sokszor gondolok rájuk, merre élnek, ha élnek még egyáltalán. Közben felettem is eljárt az idő.

A téli estéken sokszor kártyáztunk a szomszéd Gizivel, Palival, testvéremmel. Én voltam a legkisebb, mindig én veszítettem. Sírtam ilyenkor. De utólag visszagondolva, biztosan becsaptak.

Mivel tudtatok játszani egy Veszprém megyei kis faluban?

Nappal iskola, majd otthon hamar megcsináltuk a leckét, és mindig volt valami feladat a ház körül, amibe be kellett segíteni.
Az iskola kezdéssel a szabad életnek, játéknak, babázásnak, bújócskázásnak itt lett vége. „Rendes" babánk nem volt, rongyból varrtunk. A labda is rongyból készült, édesanyám készítette. Csak jóval később lett gumilabdánk.
Sokféleképpen játszottunk vele. Falraverősdit, kifutóztunk. Sokszor estefelé az egész falu gyereke kint volt az utcán játszani.

Naponta mennyi szabadidőtök volt, és mennyit kellett segíteni szüleiteknek?
Változó volt. Mikor milyen szezon következett. Betakarítás, kapálás, szüretelés.

Hány éves lehettél, amikor először elhagytad a szülői házat?
Tizennégy éves voltam, ezután kezdett kinyílni a világ előttem. Addig a kertai vásárra, ha elvittek. Gyalog mentünk, három kilométerre volt. Kaptunk - cellofánba volt csomagolva - hat-hét szem cukrot, nagy szó volt az akkor nekünk. De mindent meg is becsültünk.
Egyszer kislány koromban a celli búcsúra is elhoztak. Hajnalban, sötétben indultunk hazulról, három kilométert gyalog le a kertai állomásra. Többen is voltunk. Itt hogy valamit vettünk vagy megnéztünk volna, arra már nem emlékszem. Csak a hosszú útra.

Milyen ünnepek maradtak meg emlékeidben?
Amikor kicsi voltam, karácsonykor átkísértek a szomszédba, hogy addig feldíszítsék a karácsonyfát, és akkor jöttek értem, amikor készen volt.
- Megjött a Jézuska! - mondták.
Szerény kis fa volt. A harasztból vágott ki édesapám egy boróka bokrot, azt díszítették fel. Pár szaloncukor, keksz felfűzve, piros alma. Nekem az akkor nagyon szépnek tűnt.
Még a húsvétra, és a búcsúra emlékszem szívesen.

Kaptatok ajándékot? Mi volt az első, amire visszaemlékszel?
Akkor nem volt ajándékozás. Az ünnep öröme, a kis Jézus várása, a jelképes karácsonyfa, ez jelentett mindent, aztán együtt elmentünk az éjféli misére.
Karácsony este az asztal alá - zsomborba - édesanyám búzát, árpát, kukoricát, szénát, szalmát kötött össze, azt tette az Isten szamarának. Ilyenkor este a kanász végig kürtölte az utcát, és mindenki adott neki valamit.
Betlehemesek, énekesek is jártak. Egyszer én is elmentem betlehemezni. Nem mondtam meg otthon. Későn mentem haza. Édesanyám jól elverte a fenekemet.

Hogyan zajlott a betlehemezés?
Volt egy kis házikó. Abban volt Szűz Mária, Szent József, és a kis Jézus képe, jászolban. Azt vitték, és mindenhova bekopogtak, hogy szabad-e betlehemezni. Karácsonyi énekeket énekeltek, és pénzt adtak a háziak.

Szerettél táncolni?
Sokszor tartottak bálokat. Szüreti bál, szilveszterkor, búcsúkor, egyéb alkalmakkor. Ha a fiúk mentek haza, sokszor szerenádoztak nekem. „Fekete szem éjszakáján" vagy az „Akácos út" kezdetű nótát. Ez is jó volt az ismerkedésre. A szomszéd községből, de még messzebbről is eljöttek a fiúk. Petrezselymet soha nem árultam. Szerettem nagyon táncolni.

Eljártál Te is biciklin bálokba?
Egyedül csak Kertára, ahol édesapám testvére élt. Ő nagyon hívott, és szívesen eljött velem a mulatságokba.

A bálokon kívül, hol lehetett még ismerkedni?
Például vonaton. Apáddal is ott ismerkedtem meg.

Milyen más ünnepekre - például születésnap, névnap - emlékszel még?
Reggel édesanyám úgy ébresztett bennünket, hogy megköszöntött, és ezzel vége is volt. Abban az időben nem volt szokás ez az ünneplés. De jó volt ez így, szívesen emlékszem rá vissza. A busz, ha mentem haza a temetőbe - a falumba - a házunk előtt ment el, mindig jól megnéztem azt a helyet. Sok emlék elevenedett fel, és a szemem elhomályosodott.

Édesanyád

Édesanyádról - nagymamámról - mesélnél? Sajnos őt személyesen nem ismerhettem.
1910-ben született, ő is otthon a háztartásban dolgozott édesapámmal. Sokat gyerekkoráról nem mesélt. Abban az időben nem volt szokás, hogy a szülő sokat beszélget a gyerekekkel. Reggeltől estig dolgoztak, azért hogy meg tudjunk élni.

Szorgalmas volt a mamám?
Nagyon, reggel mindig első kelő volt. Megetette az állatokat, disznókat, tyúkokat, kacsákat, ludakat, és ébresztette édesapámat, hogy a teheneket is etesse meg.
Ő tervezte meg a munkát, ő volt a szülői ház motorja, irányítója. Ő mozgatta az egész családot. Ő tervezte meg, miből, hogyan legyen pénz a megélhetésre. Dolgos, jószívű, pedáns asszony volt. A családjáért élt. Ő szorgalmazta, hogy tanuljunk.

Milyen feladatai voltak?
Tiszta asszony volt. A vásznakat, lepedőket, törölközőket mindig főzte, mosta. Egy napba tellett a mosás, aznap csak az volt a dolga. Mellette persze főzött. Nagyon sok állatunk volt, önellátásra rendezkedtünk be. Nem, vagy csak ritkán mentünk boltba, otthon szinte mindent megtermeltünk.

Milyen ételekre emlékszel vissza?
Édesanyám azon volt, hogy minden reggel meleg reggeli legyen, és tej az asztalon. Zsíros krumplit, télen dinsztelt káposztát sütött. Hor-

dós káposztát, rengeteg savanyúságot tett el. Finom töltött paprikákat rakott el savanyúnak. Zsíros kenyér mellé délután, a testvéremmel azt ettünk. Nagyon sokszor tejfölös túró is volt.
Mindig volt két-három tehenünk. Nagyon sok túrós laskát ettünk, amit nagyon szerettünk testvéremmel. Kelt réteseket, mákosat, diósat. Nagyon sok babot ültetett a kukorica közé. Az egész évre elég volt, mert minden héten megvolt a napja, amikor abból főzött.
Testvéremmel, mindegyikünk kívánságát igyekezett teljesíteni, amit szerettünk. Ősztől egész disznóvágásig minden hétvégén vágott valami hízót, baromfit, kacsát vagy libát. Egyik héten a testvéremnek - másikon nekem - tette el a máj nagyobb részét, és öntött rá kacsazsírt. Elvittük, és kenyérre kenve nagyon finom volt az, májjal.

Leírnád a külsejét?

Azt szokták mondani, hogy őrá hasonlítok, csak neki szép, fehér, pirospozsgás arca volt, én meg kreol vagyok. A nagynéném - édesanyám testvére - mindig azt mondta:
- Anyád olyan széplány volt - négyen voltunk testvérek -, hogy mindenki utánunk nézett, de anyád miatt, nem mi miattunk!
Ő mesélte azt is:
- Anyádat elvette volna feleségül a jegyző, és módos gazda is!
A szülők nagyon ellenezték édesapámat, de végül őt választotta. Ilyenről soha nem beszélt volna, ez nem volt téma. Többen is a halála után mondták, hogy szerettek volna neki udvarolni. Bár engem is csinosnak tartottak, de nagynéném azt mondta nekem:
- Anyád árnyékában sem állhatsz!

Milyen körülmények közül jött édesanyád?

Akkor nagydolog volt: egy tehenet, varrógépet, szobabútort kapott szüleitől. Úgy indították el a nagyszülők. Odakerült édesapámékhoz a szülői házhoz, de apám félárva volt, és nem sok mindenben dúskáltak. Édesanyám volt, aki ebből az állapotból szeretett volna kitörni, hogy hogyan lehetne egy kicsit gyarapodni.

Huszonkét éves voltál, amikor eltávozott az élők sorából.
Édesanyám jószívű volt, aggódó, szorgalmas. Ötvenöt éves volt, és még nagyon kellett volna mellettünk a testvéremmel. 1965-ben halt meg, nagy csapás volt ez nekünk. Nagyon nagy űrt hagyott maga után... Mindent láttam, hogy hogyan végez, de igazából semmit nem kellett csinálnom. A magam nyomorúságán hosszú időbe tellett, amíg egy háztartást el tudtam vezetni.

Hogyan kezdődött a betegsége?
Egy idő után már nem tudott mindent megenni. Hasnyálmirigy gyulladása lett, ezt akkor mi még nem tudtuk. De 1965-ben a körzeti orvos sem ismerte fel. Krémekkel kentük a hasát, és hiába járt a körzeti orvoshoz, állapota nem javult.
Elhoztuk Celldömölkre maszek alapon kivizsgáltatni, itt volt egy hétig a kórházban. De itt sem tudták megállapítani mi baja. Ideggyulladásra gyanakodtak, mert a háta is elkezdett fájni. Mindig nagyobb fájdalma lett, akkor kezdett el soványodni.

Nem lehetett volna máshol meggyógyítani?
Ekkor kértünk segítséget édesapám testvérétől Pesten. Úgy került oda kórházba, de már akkor csak a nagy bajt tudták megállapítani. Ott vizsgálták ki alaposan, és mondták meg, hogy szarkómája van. Átkerült az országos idegsebészetre, de addigra már az egész szervezetét behálózta, nem tudták megoperálni.
Rohamosan romlott az állapota. Minden héten - hétvégén -, felváltva mentünk látogatni. Hét közben pedig a nagynéném volt nála.
Én mentem hozzá, amikor előtte napokban szállították át az idegsebészetre. Levágták a haját - mivel kontya volt - rövidre, de ekkor már nem tudott felülni, felfekvéses volt. Az orvos behívatott. Megmondta édesanyámnak, hogy szeretne velem beszélni. Rövid beszélgetés után közölte velem:
- Nem tudunk semmit sem csinálni!

Mit éreztél ekkor?
Amikor ezt közölték velem, azt hittem nem bírnak el a lábaim. Igaz a vonaton hazafelé végig folytak a könnyeim.
De nagy erőt vettem magamon, úgy mentem vissza hozzá. Akkor adott nekem egy rózsafűzért. A nagy betegeket már a pap is meglátogatta a kórházban. Őtőle kapta édesanyám, ő pedig nekem adta, és azt mondta:
- A jó Isten vigyázzon rád!

Hogyan zajlottak az utolsó napok?
A kórházból egy hét után saját kérésére helikopterrel elhozatta magát Pápára, mert otthon akart meghalni.
Szombati napon mentünk haza. Testvéremmel leszálltunk a buszról. A házunk előtt a szomszédok álltak. A mentő akkor ment el, Pápáról már az hozta Iszkázig. Tolvaj kulccsal mentek be a házba a mentősök, és tették ágyba édesanyámat, de már ott volt a pap is. Mi meg a testvéremmel le voltunk döbbenve. Utána már csak egy hetet élt… Nem használt semmi fájdalomcsillapító, legfeljebb negyed óra, fél óra erejéig. Majd egyik hajnalban, csendben elaludt.

Mi történt ezután?
Édesapámmal öltöztettük fel, és az első szobába tettük - ott ravataloztuk fel -, ahogyan abban az időben a szokás megkövetelte. A tükröt letakartuk, és este jöttek a jó ismerősük virrasztani, ami szokás volt faluhelyen. Két este imádkoztak érte, amíg el nem temették.
Akkor még a rákot nem tudták gyógyítani, életet hosszabbítani. Borzasztó volt felöltöztetni, felravatalozni az otthonunkban. A temetőben nem voltak ravatalozók, a háztól temettek. Nagyon sokan kísérték utolsó útjára.
Így te sem ismerhetted meg őt. Biztos szeretettel vett volna körül, mint édesapám is...

Amikor mindez tudatosult benned...
Ott maradtunk, hirtelen minden gond ránk zúdult. Amit otthagyott

maga után... Akkor szembesültünk vele, hogy mennyi mindent is csinált, amit kellene nekünk is, de hogyan, mint?
Mindig kényeztette finom ennivalóval testvéremet, és engemet is. Melyikünk mit szeretett. Egyszerre ennek vége szakadt.
De megmaradtak bennem a mozdulatai, kézjárása, kézmozdulatai, és ezek birtokában hosszú idő után már mindent én is gyorsan meg tudtam csinálni. De ezt huszonkét évesen átélni... Szörnyű volt.

Később hogyan emlékeztél rá vissza?
Amikor a gerincemmel műtöttek, az édesanyámat kértem, hogy segítsen. Azt gondolom, ő kérte az égieket, hogy vigyázzanak rám, legyenek velem. Fájdalmak közepette, sikerült talpra állnom. Mindig - most is - kérem, hogy ha hibáztam, a jó Isten adjon erőt, hogy tudjak neked is segíteni, legyen kitartásod, szerencséd, jól menjenek a dolgaid.

Hogyan folytatódott ezután az életed?
Még korábban kellett kelnem, hogy édesapámnak készítsek valamit. A testvérem csak hétvégén jött haza. Este háromnegyed hétre, a semmire mentem haza. Nagyon lefogytam.
Hosszú idő telt el, amire a magam nyomorúságán megtanultam mindent gyorsan csinálni, és az időt beosztani. A szomszédok - jó tanácsaikkal - is sokat segítettek. Láttam, hogy mit, hogyan csinál, de a gyakorlatban más volt.

Mai nap hogyan emlékszel rá vissza?
Még ötven év után is elhomályosul a szemem. Mikor nagybeteg voltam, akkor is őt kértem. Sokszor imámba foglalom, bocsásson meg, ha vétettem ellenük. Mire bátyámmal kerestünk, és jobb lett volna neki, elszólította a halál.

Voltak testvérei?
Öten voltak testvérek, egy fiú, és négy lány. Mindegyikük Iszkázon lakott. Egy fiú pici korában meghalt. Ezt is nemrég tudtam meg, keveset beszéltek az életükről.

Tudsz a testvérekről valamit?
Mind háztartásbeli volt. Mezőn, otthon dolgoztak. A családot látták el. Édesanyám után csak egy unokanővérem halt meg Kertán, a többi él, Veszprémben, Ajkán, Budapesten, Jánosházán.
Magdussal tartom szorosabban a kapcsolatot. Betegségben a segítségnyújtása, figyelmessége példamutató. Amije van, abból nekem is mindig jut. Lehet rá számítani. Hetente beszélünk telefonon, és sokszor bejön Cellbe is.

Édesapád

Édesapádról - nagypapámról - mesélnél?
Vidám, jó kedélyű ember volt. Vándorszínészként is fellépett a környező falvakban. Sokszor hegedült, téged is szeretett volna megtanítani rá. Otthon a háztartásban, és a ház körüli munkákban édesanyám útmutatásai alapján segített.
Nagyon szeretett, és büszke volt rád.

Emlékszem Csöpi kutyára is.
Ha a buszról leszálltunk, a kutyánk már nagy ugatással futott felénk. Az utcában tudták, hogy hazamentem. Hűséges, jó kutya volt. Az egyik falubeli fiú Iszkáztól kb. 10-12 kilométerre elvitte az állami gazdaságba - ahol őrzött -, marhákat terelni.
Édesapám akkor már többször itt volt nálam Cellben. Odaadták neki a szomszédok, hogy apám már úgysem megy haza.
Sokszor voltak jó, jobb napjai, egy szombaton elmentem vele Iszkázra. Izgultam, mi lesz most, hogy nem találja a kutyáját. Alig levetkőztünk egyszer csak Csöpi kutya a kapu tetején beugrott. Én is megörültem, hát még az apám. Ő volt a beszélgető társa.
Végül is úgy tudom, agyonlőtték, mert én már nem tudtam apámat egyedül hagyni, és amikor meghalt, csak akkor mentem haza a temetést intézni.

Mit éreztél ekkor? Sokáig ápoltad Celldömölkön, erre én is jól emlékszem.
Megszűnt hazamenni. Igaz, most is azt mondom, elmegyek haza Iszkázra. A haza, most már csak a temető… Sokszor a sírnál beszélgetek velük, gondolatban, hogy milyen nehéz is volt az élet. Tudnék segíteni nekik, de az élet elmúlik egyszer.

Ő is Iszkázon lett eltemetve, felesége mellé...
Borzasztó nagy hó volt. Féltünk, hogy nem járnak a buszok, de a testvérem is, és apám testvérei is ott tudtak lenni.
Édesapámat a férjemmel együtt öltöztettük fel. A halottszállító autó vitte el a lakásunkból. Iszkázon a saját házában lett ő is felravatalozva. 1978-ban halt meg.

Rokonairól mit tudsz?
Apámék is négyen maradtak, ott is egy fiú meghalt. A testvérei Budapestre, Ajkára, Kertára kerültek. Az iszkázi búcsúra mindig hazajöttek. Jó hangulatban voltak, este még énekeltek is.
Úgy tudom ma már egyikőjük sem él...

Mi lett a hivatásuk?
Konzervgyári munkás Budapesten, családanya, villanyszámla beszedő Ajkán, boltos Kertán.

Veled milyen viszonyban voltak?
Úgy gondolom, nem voltunk rossz viszonyban.

Az unokatestvéreiddel milyen volt a kapcsolatod?
Édesapám részéről az unokatestvéreim közül él még egy Budapesten, és kettő Pécsett. Már megszakad a kapcsolat közöttünk. Mindenszentekre járnak Iszkázon a temetőben, mert a nagyszüleimen, és a szüleimen is van kis koszorú, amit ők tesznek oda.
Ők is, én is megöregedtünk. Nekik is első a család, és a nagy távolság is hozzájárult az elszakadáshoz.

Mi lett a hivatásuk?
Úgy tudom orvos, tanár, mérnök, bedolgozó, gépkocsivezető, talán hárman élhetnek még közülük.

Veled milyen viszonyban voltak?
Nem voltunk haragban, de nem értünk rá összejárni. A család, a munkahely lefoglalt mindnyájunkat, és még szabad szombat sem volt. Hajtás volt az élet.

Mi lett a szülői házzal?
Anyám sokat sütött, főzött. Otthon is legyen, és útravalót is tudjon adni. Fárasztó volt ez is neki. Halála után ezek a nagy búcsúk megszűntek.
Dolgoztam. Már annyi állattal sem foglalkoztunk. Idő sem volt rá, de apám sem volt igazán jártas az ilyen munkákban. Még talán két-három évig disznót hizlaltunk, de az is megszűnt. A tehenet is eladta. Kaszálni részére, már nem is ment neki, de nem is érdekelte.
Édesapám halála után eladtuk a házat is. Azt, és a nagy udvart már képtelen voltam rendben tartani, és az otthonom már Cellben volt. Munkahelyen helytállni, stb.
Aki megvette, új házat épített a helyére. Míg megvolt a régi házunk, ha mentem a temetőbe - a busz előtte ment el -, mindig könnyeztem.

„Csókolommal" köszönsz el szüleid sírjánál - tőlük -, még a mai napig is...
Igen, ez így van. Isten veletek! -szoktam mondani. Jó lenne az örömöm, bánatom megosztani velük, mert csak otthon lehet elmondani. Jól jegyezd ezt meg te is, mert mi örülünk, ha örömed van, és mi értünk meg, ha bánat ér.

Távolabbi rokonok

A falunkból szinte senki nem került el, amíg a termelőszövetkezet meg nem alakult. Ott szövődtek barátságok, és szerelmek. Helyben találta meg mindenki a párját. Így volt szüleim esetében is.

A nagyszüleim nagyon ellenezték a házasságukat. Az Ács nagypapa módosabb volt, pedig négy lányt engedett útjára. Mind kapott varrógépet, szobabútort, egy tehenet. Nagy szó volt az akkor.
A Szabó nagypapa kiment Amerikába szerencsét próbálni. Itthon hagyott négy gyermeket, mert a nagymama korán meghalt. Nehezen éltek. A legidősebb tizenhat éves volt akkor.
Édesapám nem is tudta neki ezt soha megbocsátani. Nem engedte felesége mellé temetni, amikor meghalt.

Tudunk Szabó nagypapáról még valamit?
Nagyapám 1959-ig - haláláig - velünk élt. Azért is foglalkoztak sok állattal, mert szükség volt a sok ennivalóra, öt embert kellett etetni. A nagyapám - arra emlékszem - már erős munkát nem csinált. Kosarat kötött, és zsomborokat fűzfavesszőkből. A kertünkben - az árokparton - azt is ültetett édesapám. A kosárnak nem, de a zsombornak áztatta a fűzfavesszőt, és lehúzta a héját. Majd szalmát vizezett meg, azt tekerte bele, és körbe varrta.

Nagyszüleidről mesélnél?
Nem jöttek vendégségbe, nem volt jellemző. Talán kétszer-háromszor emlékszem, hogy betértek hozzánk. Édesanyám ment néha haza a szülői házhoz.

Szüleiden kívül milyen távolabbi rokonainkra emlékszel, mesélnél róluk?
Nem tudok róluk mesélni, nem ismertem őket.

Falu

Kicsi a mi falunk. Én a Kis utcában laktam, három házzal odébb a templom, iskola, és maga a falu.

Foglalkoztatok állatok tartásával?
Sok állatunk volt. Három-négy tehén, borjú, 40-50 darab tojó tyúk. A tojáseladásból volt pénzünk, és a tejet is a csarnokba vittük.

Mindig ültetett tyúkot, hogy legyenek kiscsirkék. Alig várta tavaszszal, hogy kotlóstyúk legyen. Örültünk, amikor a sok sárga kiscsirke kikelt. Sok gond volt velük, mire kitollasodtak. Éjjelre mindig ládában voltak, és letakarta édesanyám, hogy az anyjuk alatt meg ne fázzanak. Mindig volt tíz körüli kacsánk, libánk. Ősszel édesanyám tömte őket - egy elrekesztett helyen kukoricával -, és felváltva vágta le őket szombatonként. Majd mindig tett a helyére újabbat.
Ősszel szombatonként mindig kacsamáj, és töpörtyű volt a vacsora, négy felé osztva. Akkor még nagyon oda voltam a májért. Figyeltem, nehogy a testvérem nagyobbat kapjon. Mára már csak mosolygok ezen.

Önellátóak voltatok?
Otthon mindent megtermeltek szüleim. A boltba csak élesztőért, sóért mentünk. Kenyeret is sütött édesanyám. Hajnalban dagasztotta három-négy óra között. Zsomborba, szakajtóruhába rakta. Ott kelt meg. Általában hét nagy gömbölyű kenyeret sütött, és nekünk a testvéremmel egy kis cipót. Bevetni, a sütőlapátra rakni, én is segítettem. Még most is az orromban van az a jó kenyérillat, ami a mi utcánkat belengte a kora reggeli órákban.

Milyen munkákban kellett segítenetek?
Gyermekkorunkban soha nem unatkoztunk. Feladatunk is volt a ház körüli teendőkben. Tavasszal, nyáron is más. Utóbbinál a veteményes, kukorica, répa kapálás. Krumplibogarakat akkor kézzel gyűjtöttük össze. Alig volt pár, nem mint most. Keveréket kellett vágni a kacsáknak, libáknak. Szedni répalevelet, arra darát raktuk, és úgy összekeverve azt kapták. Míg nem volt répalevél, a csípős csalán levelet vágta össze édesanyám. Mi mindent vegyszer nélkül termeltünk.
Ősszel a begyűjtés következett. Itt is meg volt a feladatunk. Kukoricát úgy törték le, és hozták haza. A szekérről nekünk kellett ledobálni. Volt erre egy mellékhelyiség, ahol a szomszédok segítségével kifosztották esténként. Másnap a padlásra hordtuk fel. Ott szárították.

Mi volt a szokás, segítettek egymásnak az emberek?
Igen. Utána megvendégelték a segítőket a háznál. Tejfölös túróval, szőlővel, borral. Szívesen fogyasztották, nagy beszélgetések voltak. Később szüleim is visszasegítették munkájukat. Senki nem sietett haza.
Igaz, nem emlékszem, hogy valaki nem tudott volna aludni, ideges lett volna. Az egész napos szabad levegő jó hatással volt idősre, fiatalra. A fizikai munka hol könnyebb, hol nehezebb gyógyír volt mindenre. Az orvoshoz futkosás, nem volt jellemző. Mindenki tudta, mit mivel kell gyógyítani.

Milyen ételeket fogyasztottatok?
Olyan sok krumplit termeltek szüleim, hogy úgy vermelték el hátul az udvarban. Szalmát rá, földet vastagon, és kukorica kévékkel támogatták körbe, hogy meg ne fagyjon. Az volt télire nekünk. Hol főve, hol sütve reggelire, vacsorára, ha nem maradt étel ebédről.
Sokat főzött édesanyám. Palacsintát is rengeteget. Este berakta egy tepsibe a maradékot, meglocsolta tejföllel, és úgy melegítette a sütőben. Nagyon finom volt.
Mák, dió mindig volt otthon. Mákot ültetett édesanyám, diófák meg voltak a kertünkben. Négyre emlékszem. Ősszel, szeptembertől már potyogott. Mindennap szedni kellett. Padlásra terítettük, hogy megszáradjon. Mire a nagy havazások jöttek már felmertük zsákba, és a gerendára tettük.

A padlást tárolásra használtátok?
Nyáron édesanyám lesározta a padlást agyaggal, szalmával, és felsikálta meszelővel, agyagos vízzel. Így kerülhetett minden fel oda. Ha mosott édesanyám a padlásra teregette a tiszta ruhát. Télen csonttá fagyott ott. Mosógépről, centrifugáról nem is hallottunk.

A szüleidnek fontos volt a házatok szépítgetése?
Az otthonra nem nagyon költött senki, míg a termelőszövetkezet be nem jött. Próbáltak földet venni, mert a falusi embernek ez adta a megélhetést.

Stelázsi, vizes pad volt a konyhában. A stelázsin - konyhaszekrény helyett használták - színes mintás csíkok voltak. Most állandóan a hirdetésekben ilyesmit keresnek.

A teheneitekre hogyan emlékszel?
A teheneket zséterbe fejték, és onnét öntötték szűrőn át a kannába, vagy tejes fazékba. Ez agyag edény volt, mázzal bevonva. Tüskeváron voltak fazekasok, az Iszkáztól nincsen messze. Így lett tejföl, aludttej, ez is finom volt nyáron, délutánonként.

Telente milyen munkák voltak?
Fát vágtak, állatokat etettek, kukoricát morzsoltak. Édesanyám meg a háztartást rendezte. Őt tétlenül soha nem láttam. Télen sok levestésztát készített. Szitára, rostára papírt tett, és azon szárogatta.

Hogyan öltözködtetek?
Édesanyám téli estéken a varrnivalókat csinálta meg. Volt varrógépe, amin a testvéremnek inget, nekem alsóneműt, pizsamát, magának is sok mindent elkészített. Akkor még felénk kész ruhákat nem lehetett kapni. Először akkor vett ilyeneket - és alsóneműket -, amikor elkerültem kollégiumba. Szerény holmink volt.

Mennyi ruhátok volt?
Egy váltás, amit hordtunk, és egy ünnepi. A faluban, de talán máshol sem volt különb. Ilyen világ volt.

Hogyan néztek ki abban az időben a falusi házak?
Minden ház portája, rendes, tiszta volt, főleg búcsú előtt. Lemeszelték ősszel, és tavasszal is a házak falait. Szeptember 12-én volt a Mária napi búcsú. Később az utána következő vasárnap lehetett csak megtartani. Árusok rakodtak ki, este zene, bál volt. Nagyon vártuk.

Ma milyen az élet a faludban?
Mára már alig lakják, elnéptelenedik ez a község is. A kúltúrház, ami

valamikor sok színdarabnak, táncos mulatságnak adott helyet, most omladozik. Sok ház udvara elhanyagolt, gazos.

Hogyan változott a falusi élet az 1950-es évek óta?
A fiatalok körében a TSZ megszervezésével kezdődött meg az elvándorlás. Ajkára a gyárba, Kertára a betonüzembe, fatelepre. Már a paraszti munkára nem volt igény, mert a gépek sok kétkezi ember munkáját kiváltották. Azt a kis háztáji földet - amit adtak -, azt mindenki könnyen megmunkálta.

Nektek is volt?
Nekünk a házunk, kertünk végében volt ez a föld. Vetemény is volt rajta, de az udvarból egy jó darabot - a szalmakazal helyét is - felástak, mert elég nagy udvarunk volt. Oda veteményezett édesanyám.
Gyönyörű paprikái voltak, és a többi vetemény is gazdagon nőtt. Ilyen sok gondot, mint most csinálunk, sosem kellett vele tenni. Rossz edénybe ültette a paprika, paradicsom magot. Gondosan a konyhába tette, hogy a hideg ne érje. Ápolta, langyos vízzel locsolta. Permetezni soha nem kellett.
Enni és törnivaló paprika is volt bőven. A törnivalót - amikor piros volt - felfűzte hosszú füzérekbe. Az eresz alatt tárolta, ahol víz nem érte. A gerendák végibe szöget vertek, arra aggatták, majd a csumájától megpucolva, ősszel tepsikbe téve szárogatta, megtörte mozsárba. Így volt piros paprikánk.

A vallás fontos volt az embereknek?
A három Iszkázból, talán nem volt olyan ház, ahonnét ne jöttek volna az éjféli misére, és a nagyobb ünnepeken a templomba. Tömve volt. Amikor vége volt a szertartásnak, hosszú menetben mentek hazafelé a mi utcánkon. Akkor a templomunk is nagy volt nekem. Azóta, ha megyek oda - csak valaki rokon halálakor -, nézek nagyot. Hiszen nem is olyan nagy.

Neked mi volt a véleményed a vallásról?

Istenhívő voltam, és vagyok, de már nem úgy járok templomba, mint gyermekkoromban. Nem olyan könnyen jövök-megyek már. Itthon viszont imádkozom.

Szüleid is vallásosak voltak?
Igen. A falubeliek közül édesapám kántorizált a templomban. Őt az akkori esperes, Foky Miklós tanítgatta. Elég jól megtanulta, de hibázott is eleget. Ilyenkor az esperes úr a fejét rázta az oltárnál...
Az esperes nagy tudású ember volt. Sok történetére még mindig emlékszem. Akkor - gyerek fejjel -, nagyon untam a prédikációt, mert elől állni kellett, és hosszú miséket tartott.

Elmondanál egy történetét?
Egyszer a gazdag úr meghívta magához a szegény vadászt, akivel együtt vadásztak.
A gazdag úr hintóval viszi körbe a birodalmán a vendéget, aki csak ámul a sok minden láttán. Egyszer csak lefelé néz. A gazdag úr kérdi:
- Mit bámulsz, te szegény ember?
- Azt nézem, hányszor fordul alánk, majd felfelé a kerék. - válaszolja a vadász.
Nekem is volt alánk, felfelé is a kerék. Sokszor eszembe jut a szegény ember mondása: „Ilyen az élet!"
Figyelmeztet, hogy ne bízza el magát senki.

Iskolák

Az iskolára hogyan emlékszel vissza?
Nagyon vártam, hogy iskolás legyek. A szomszéd gyerekek nagyobbak voltak, ők már tudtak írni, olvasni, én meg még nem. Ez nagyon bántott, szerettem volna, ha én is tudok. Nagyon vártam az iskolát. A lelkesedésem csupán egy hétig tartott. Édesanyám ébresztett reggel:
- Keljél fel kislányom!
Én meg azt mondtam:

- Nem kelek fel, mert én már többet nem megyek iskolába!
De édesanyám azt válaszolta:
- Kislányom, ez nem kívánságműsor, ez kötelező!

Hogyan ment az oktatás egy falusi iskolában?
Iskolában az első-harmadik, és a második-negyedik osztály egy osztályba járt. Első és második osztályban még a 7-es osztályzat volt a legjobb. Később lett csak az ötös osztályzat a legkiválóbb.

Miből tanultatok, milyen volt a felszerelésetek?
Az iskolatáskám egy cekker - fonott szatyor, amit otthon fosztásból pedertek - volt. Egy könyv, két füzet, kettő sima, pár színes ceruza, radír lapult benne alsó osztályos koromban. A testvéremnek édesanyám vászonból tarisznyát varrt. Ő meg azt akasztotta a vállára, úgy indultunk iskolába.

Volt iskola köpenyetek?
Nem volt, otthoni ruhában, köténnyel előttünk mentünk iskolába.

Hol végezted az általános iskolát?
Az első-második osztályt Felsőiszkázon jártam, a harmadik-negyediket Középiszkázon, ötödiktől pedig már Alsóiszkázon. Meg volt határozva, hogy melyik évfolyam hova jár. Felsőiszkázon a papkertben is sokat játszottunk.
Ma már megszűnt az iskola Iszkázon. Ha hazamegyek szüleim sírjához - az iskolabusz ott fordul meg -, csak egy vagy két gyermek száll le a buszról.

Korán megtanultál olvasni?
Iskolás korunkban, amikor olvasni tanultunk, nagyapámat kértem meg, hogy csak egyszer olvassa el azt a pár sort, amit feladtak leckének. Én azután kívülről fújtam. De az iskolában az ujjam már máshol járt, mint ami oda volt írva. A pálcával a tanító jól rávágott a kezemre. Egyből megtanultam magam kisilabizálni a betűket.

Sok ideje nem volt a tanítónak az összevont osztályt tanítani, fegyelmezni. Sokszor kellett szavalni, táncolni az ünnepeken. Nem szerettem. Bújtam az előttem ülő mögé, de csak kiválasztottak.

Milyen tanuló voltál?
Az általános iskolában elég jó tanuló voltam, de itt a követelmény is más volt.

Hogyan indult reggel az iskolába menet?
Szerettem otthon lakni, ott a reggelik is fantasztikusak voltak. Tojás, zsíros krumpli kacsazsírral, dinsztelt káposztával, tej, frissen sült cipóval, maga volt a mennyország.
A tízóraim legtöbbször zsíros, lekváros kenyér volt. Disznóvágás után kolbász, disznósajt, szalonna. Nekünk az akkor is nagyon finom volt. Amikor elkerültem Pápára - kollégiumban -, visszasírtam... Egy csésze kávé vagy tea, fél szelet kenyér. Állandóan éhes voltam…

Hány éves kortól kellett iskolába járni?
Napköziről, óvodáról nem is hallottunk, már nagyobb voltam, csak akkor. Az én időmben hat éves korban kellett elkezdeni az iskolát, de előtte mindenki otthon volt a szüleivel. Kergettük a ludakat, récéket, őrizni kellett az állatokat.
Az iskolás időben a nyarak úgy teltek, hogy unokatestvéreim: Hoffman Géza és Kati nálunk nyaraltak, ott töltötték az egész szünidőt.
Már csak egy volt általános iskolai osztálytársammal tartom jobban a kapcsolatot, telefonon. Egy évben egyszer, ha eljön. Ő Alsóiszkázi. Az a település is nagyon kihalt...

Mennyit tanultál egy nap?
Változó volt, de általában keveset, talán napi fél órát. Senki nem segített benne, és falusi lányként dolgoznom is kellett.

Pápán a Petőfi Sándor Gimnáziumban érettségiztél.
Tizennégy éves koromban elkerültem Pápára, kollégiumba. Honvágyam volt, sokszor sírtam miatta. Korábban egy napig sem voltam

távol a szülői háztól. Egy hónapban csak egyszer mehettünk haza. Szombaton négykor hazaértünk, és vasárnap ebéd után, már menni is kellett vissza. Szomorú voltam. Fegyelem volt.

Mint a katonaságnál?

Hatkor ébresztő, majd hétkor sorakozó. Reggeli következett. Újból sorba álltunk, és így indultunk az iskolába. Délután kettőre kellett hazaérni, mert ebéd volt. Négy órától hétig tanulás. Ezután tízig - mert utána villanyoltás volt - lehetett mosakodni, beszélgetni - ha valaki akart -, meg tanulni is.

Utólag is ilyen szigorú volt minden?

Persze mára megszépült az ott eltöltött idő. Öt évenként találkozunk az osztálytársaimmal. Sőt, hogy hetven évesek lettünk, azt is megünnepeltük. Nézegetjük egymást. Ki sovány, ki kövér, ki bottal jár, kinek a hallásával van baj.

Megkoptunk, de ilyenkor a jókedv senkit sem hagy el. Sokféle foglalkozású emberek lettünk, de mostanra már mindenki megbecsüli a másikat. Nem játssza az eszét.

Miért Pápára mentél továbbtanulni?

Ott már régóta volt gimnázium, ezt ismertem, és volt kollégiuma is, ami fontos szempont volt.

Volt felvételi a gimnáziumba?

Nem.

Mennyi ruhátok volt?

Kevés. Szinte csak váltás, és egy egyenruha. Sapkánk is volt, annyi csíkkal ahányadikosak voltunk. Kötelező volt viselni.

A felsőbb évesek nem ugráltattak benneteket?

Nem, de nem is adtam rá okot.

Busszal vagy vonattal jártál haza?

Mindegyikkel. Nem volt a buszjárat kiépítve, de vonat is kevés járt. Először lovas kocsival vittek el Pápára.

Milyen tanuló voltál gimiben?
Átlagos. Nem voltam olyan jó semmiben, de rossz sem.

Hogyan jött az ötlet, hogy könyvtáros legyél, miért ezt választottad?
Az unokanővérem Devecserben dolgozott a könyvtárban, majd Ajkára került haza. Ő javasolt engem, mert előtte még nem dolgoztam.

Volt lehetőséged továbbtanulni?
Szüleimnek nem is volt fogalmuk róla. Mentem is volna, nem is a pedagógus pályára. Az elindulást, segítséget, biztatást senki nem szorgalmazta, és így abba is maradt. Az anyagiak is hozzájárultak ehhez. Bár elmentem a Tanítóképző Főiskolára felvételezni, de nem vettek fel.

Híres rokon, és ismerősök

Unokatestvérem, Hofi Géza is sok időt töltött gyermekkorában nálunk, és lánytestvére is. Itt is színházasdit játszott a pajtában, és mi gyerekek voltunk a közönség. Úgy élt, mint a falusi gyerekek. Marhákat őriztek a testvéremmel. A csínytevésekben mindig elöl járt. Sikeres emberként is sokszor meglátogatott bennünket Iszkázon, és itt Cellben is. Már nem él, húga Kati sem.
De van néhány fényképem, dokumentumom családunk közeli-távoli tagjairól is, ezek nem szerepeltek ezidáig sehol sem. A *Hofi második menet* című könyvedben megtalálható a családfánk, és talán érdekes lehet, ha beszélek a benne szereplő személyekről.

Szabó Miklós volt Géza édesanyjának az apukája. Ő kivándorolt Amerikába, itt hagyva öt gyermekét.

Gizellának *(balról az első Kocsy Lajos, második Gizi néni, jobbról az első Géza édesanyja)* Kocsy Lajos volt a házastársa. Gyermekeik Zoltán és Lajos.

Zoltán Nagyváradon volt hadapród, majd nyugati fogságba esett. Hazajövetele után Gézáéknál lakott, innen járt a Műszaki Egyetemre. Tanulmányait nem fejezte be, majd „nyugatos" katona tiszt lett. Felesége Nell Gabi volt. Évekkel ezelőtt meghalt.
Lajos - „Cuci" becenevű, Géza példaképe - az érettségije délutánján a Gellért hullámfürdőben elhalálozott.
Máriának - a legkisebb testvér *(kezében gyermekével),* Végh József volt a házastársa. Gyermekeik: Zsuzsa, Erzsike, Laci és Marika. Velük Géza ritkán találkozott, de ha együtt voltak szerették egymást.
Lajos Pápán volt tanítóképzős, és még diák korában meghalt.

Ferenc (édesapám) a kép érdekessége, hogy vándorszínészként fényképezték le. (*Az ülő sorban balról a harmadik.)* **Ács Rozália** (édesanyám) volt a házastársa. (*Lásd előző oldalon.)* Gyermekeik, a bátyám Szabó Béla, és én. ***(A képen édesapám mellett ültök unokatestvéreddel, Szabó Dórával.)***

Magdolnának Hoffmann Lajos volt a házastársa. Gyermekeik Hoffmann (később Hofi) Géza, és **Hoffmann Katalin**.

Néhány írásos dokumentum is alátámasztja a fentieket:

Keresztlevél Marton Ferencz, apja: Marton Ferencz (Katholik, nemes), és anyja: Martonfalvay Anna (Katholik, nemes) 1843. között.

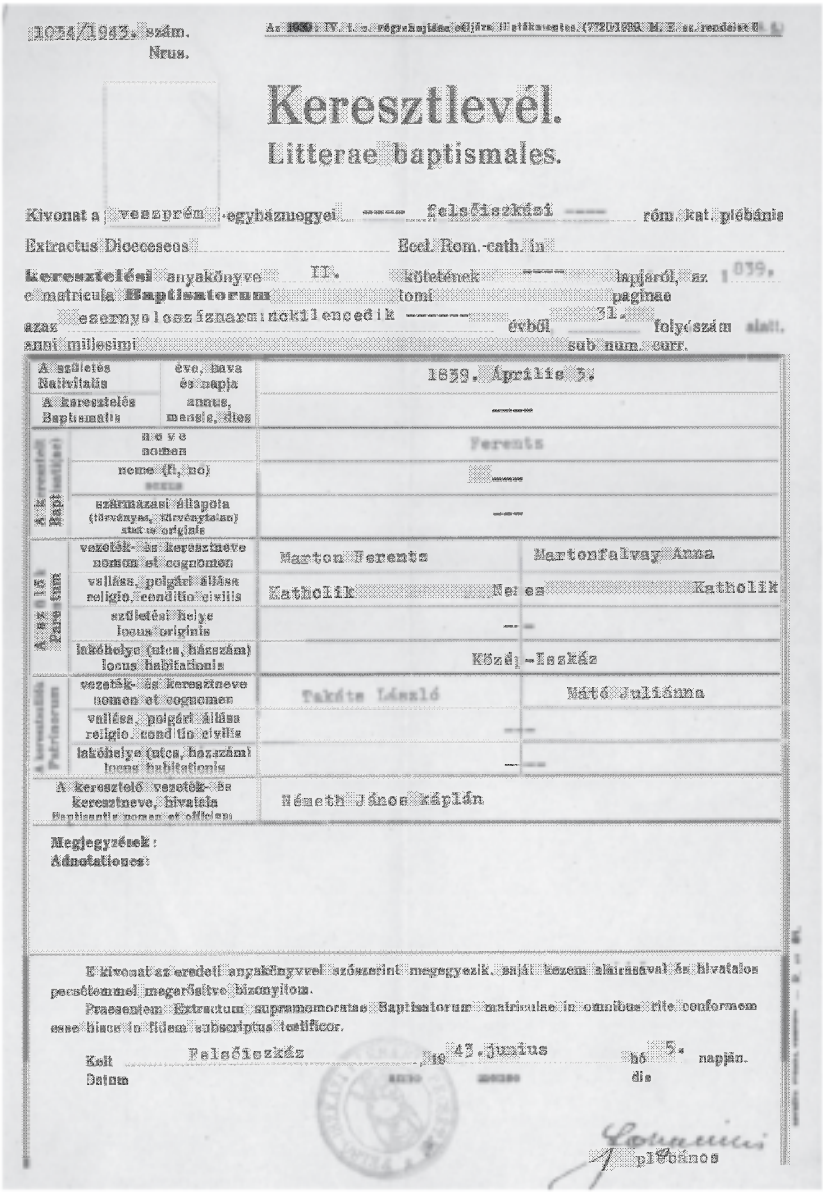

1054/1943. szám.
Nrus.

A 1939: IV. t.c. végrehajtása (Eljárás: II. utáksvontes. (7720/1939. M. E. sz. rendelet 8. §.)

Keresztlevél.

Litterae baptismales.

Kivonat a veszprém-egyházmegyei ---- felsőiszkázi ---- róm. kat. plébánia

Extractus Dioeceseos ..... Eccl. Rom.-cath. in .....

Keresztelési anyakönyve II. kötetének ---- lapjáról, az 1839.
e matricula **Baptisatorum** tomi paginae
azaz egyszázharminckilencedik ---- évből 31. folyószám alatt,
anni millesimi sub num. curr.

A születés Nativitatis	éve, hava és napja annus, mensis, dies	1839. Április 5.	
A keresztelés Baptismatis		----	
A keresztelt Baptisatus	neve nomen	Ferenc	
	neme (fi, no) sexus	----	
	származási állapota (törvényes, törvénytelen) status originis	---	
A szülők Parentum	vezeték- és keresztneve nomen et cognomen	Marton Ferenc	Martonfalvay Anna
	vallása, polgári állása religio, conditio civilis	Katholik Nemes	Katholik
	születési helye locus originis	---	
	lakóhelye (utca, házszám) locus habitationis	Közép-Iszkáz	
A keresztszülők Patrinorum	vezeték- és keresztneve nomen et cognomen	Takáts László	Mátó Julianna
	vallása, polgári állása religio, conditio civilis	---	
	lakóhelye (utca, házszám) locus habitationis	---	
A keresztelő vezeték- és keresztneve, hivatala Baptisantis nomen et officium		Németh János káplán	

Megjegyzések:
Adnotationes:

E kivonat az eredeti anyakönyvvel szószerint megegyezik, saját kezem aláírásával és hivatalos pecsétemmel megerősítve bizonyítom.

Praesentem Extractum supramemoratae Baptisatorum matriculae in omnibus rite conformem esse hisce in fidem subscriptus testificor.

Kelt Felsőiszkáz 1943. Junius hó 5. napján.
Datum anno mense die

Szemmelli
plébános

Házasságlevél Marton Ferenz („nemes”) és Mátis Erzsébet („polgár”), 1871. (Marton Erzsébet szülei.) között.

Az 1939: IV. t. c. végrehajtása céljára illetékmentes. (7720/1939. M. E. sz. rendelet 68. §.)

1033/1943. szám.

Házasságlevél.

Kivonat a veszprém-egyházmegyei — felsőörsi — plébánia **esketési** anyakönyve IV. kötetének 67. lapjáról, az 1871. évben, azaz egymyolcszázhetvenegyedik évből.

Folyószám	Az esketés éve, hava és napja	A házasultak: vezeték- és keresztneve, polgári állása	szülési helye	lakóhelye (utca, házszám)	születési év, hó, nap	vallása	állapota: nőtlen, hajadon	özvegy	szüleinek (özvegyeknél a volt házastársának) neve, vallása és polgári állása	A tanúk vezeték- és keresztneve, vallása és polgári állása	Az eskető lelkész vezeték- és keresztneve, hivatala	Voltak-e hirdetve, vagy ezek alól vagy más akadály alól felmentve	Megjegyzések
	1871 Május 30.	Marton Ferenz nőtlen	—	Hajép.	30 éves	RK.	nemes		—	Nagy Imre	plebs.	—	—
10.		Mátis Erzsébet özvegy	—	Urlár	25 éves		polgár		—	Csch István			

E kivonat az eredeti anyakönyvvel mindenben megegyezik, saját kezű aláírásommal és hivatalos pecsétemmel megerősítve bizonyítom.

Kelt Felsőörsön 1943 június hó 5. napján.

Folyamatos
plébános

Házassági anyakönyvi kivonat Szabó Miklós (apja: Szabó Pál és anyja: Fazekas Rozália) és Marton Erzsébet (apja: Marton Ferenc és anyja: Mátics Erzsébet), 1898. között.

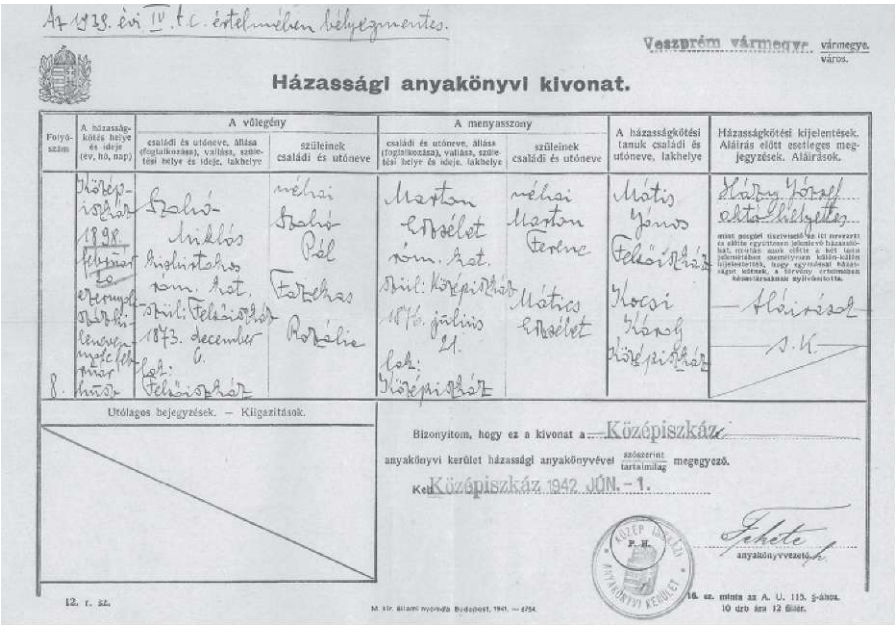

A 1939. évi IV. t. c. értelmében bélyegmentes.

Veszprém vármegye vármegye. város.

Házassági anyakönyvi kivonat.

Folyószám	A házasságkötés helye és ideje (év, hó, nap)	A vőlegény: családi és utóneve, állása (foglalkozása), vallása, születési helye és ideje, lakhelye	A vőlegény: szülőinek családi és utóneve	A menyasszony: családi és utóneve, állása (foglalkozása), vallása, születési helye és ideje, lakhelye	A menyasszony: szülőinek családi és utóneve	A házasságkötési tanúk családi és utóneve, lakhelye	Házasságkötési kijelentések. Aláírás előtt esetleges megjegyzések. Aláírások.
8.	Középiszkár 1898 [illegible]	Szabó Miklós [illegible] róm. kat. Szül: Felsőiszkár 1873. december 6. lak: Felsőiszkár	néhai Szabó Pál Fazekas Rozália	Marton Erzsébet róm. kat. Szül: Középiszkár 1876. július 21. lak: Középiszkár	néhai Marton Ferenc Mátics Erzsébet	Mátics János Felsőiszkár Kocsi József Középiszkár	Szabó József eskető lelkész mint megyei tisztviselő az itt nevezett és előtte egyszerűsen jelenlévő házasságban, miután annak célját a két tanú jelenlétében szemelyesen külön-külön kijelentették, hogy egymásnak házasságot esküszenek, a törvény erejénél fogva hármasszámban nyilvánosságra hozta. Aláírások S. H.

Utólagos bejegyzések. — Kigazítások.

Bizonyítom, hogy ez a kivonat a Középiszkáz anyakönyvi kerület házassági anyakönyvével szószerint / tartalmilag megegyező.

Kelt Középiszkáz 1942. JÚN. - 1.

P. H. KÖZÉP ISZKÁZ ANYAKÖNYVI KERÜLET

Fekete anyakönyvvezető.

12. r. sz. M. kir. Állami Nyomda Budapest, 1941. — 4754. 16. sz. minta az A. U. 115. §-ához. 10 db ára 12 fillér.

Kivonat 1864-ből. Hoffmann János (ács-legény) és Mairner Éva 23-23 évesen házasságot kötöttek. (Géza édesapjának nagyszülei.)
Az elmondottak érdekessége, hogy az 1848-as szabadságharc idejéből is vannak dokumentumok rokonaikról.

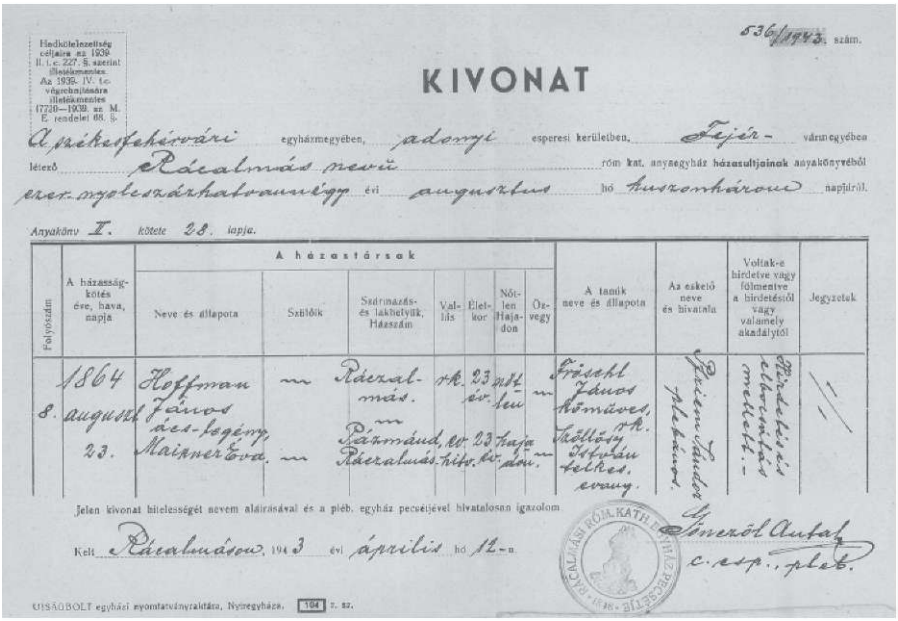

Hadkötelezettség céljaira az 1938 II. t. c. 227. §. szerint illetékmentes. Az 1938. IV. tc. végrehajtására illetékmentes 17720—1938. sz. M. E. rendelet 68. §.

536/1943. szám.

KIVONAT

A székesfehérvári egyházmegyében, adonyi esperesi kerületben, Fejér- vármegyében létező Rácalmás nevű róm. kat. anyaegyház **házasultjainak** anyakönyvéből ezer-nyolcszázhatvannégy évi augusztus hó huszonhárom napjáról.

Anyakönyv I. kötete 28. lapja.

Folyószám	A házasságkötés éve, hava, napja	A házastársak: Neve és állapota	Szülők	Származás- és lakhelyük, Házszám	Vallás	Életkor	Nőtlen Hajadon	Özvegy	A tanúk neve és állapota	Az eskető neve és hivatala	Voltak-e hirdetve vagy fölmentve a hirdetésről vagy valamely akadálytól	Jegyzetek
8.	1864 augusztus 23.	Hoffman János ács-legény	—	Rácalmás.	rk.	23 év.	nőtlen	—	Grósch János kőműves, rk. Tóllósy István telkes, evang.	Szlemenics Tanácsos plébános	Hirdetési elhagyás mellett.	—
		Mairner Éva.	—	Pátmánd, ref. Rácalmás-kitb.	rk.	23 hajadon		—				

Jelen kivonat hitelességét nevem aláírásával és a pléb. egyház pecsétjével hivatalosan igazolom.

Kelt Rácalmáson, 1943 évi április hó 12-n.

Somerföld Antal c. esp., pléb.

RÁCALMÁSI RÓM. KATH. PLÉBÁNIA PECSÉTJE

UISÁGBOLT egyházi nyomtatványraktára, Nyíregyháza. 194 r. sz.

Most néhány dokumentumot Géza édesapjáról mutatok be neked. **Lajos bácsit** „munkaruhában” ábrázolja. Szerették a dohánybeváltó munkásai, beosztottjai, akik körében szívesen töltötte idejét.
Egy „szocialista” csoportkép ebből az időből, mely tükrözi a munkásosztály jókedvét… ***(Felső sorban balról a negyedik).***

Fényképes katonai igazolvány 1951-ből. Ebben olvasható, hogy katonaként a műszakiaknál szolgált utászként. Pártonkívüli volt, 6 elemi iskolai végzettséggel, ács szakképzettséggel és dohánytermelő ellenőr foglalkozással.

Érdekes, az az **igazolás** is, amelyet a Belügyminisztérium Volt Csendőrségi Személyek Igazolására Alakult Különleges Igazoló Bizottság állított ki 1950-ben. Ekkor igazolták, hogy Hoffmann Lajossal szemben a csendőrségnél eltöltött ideje alatt „terhelő adatok nem merültek fel."

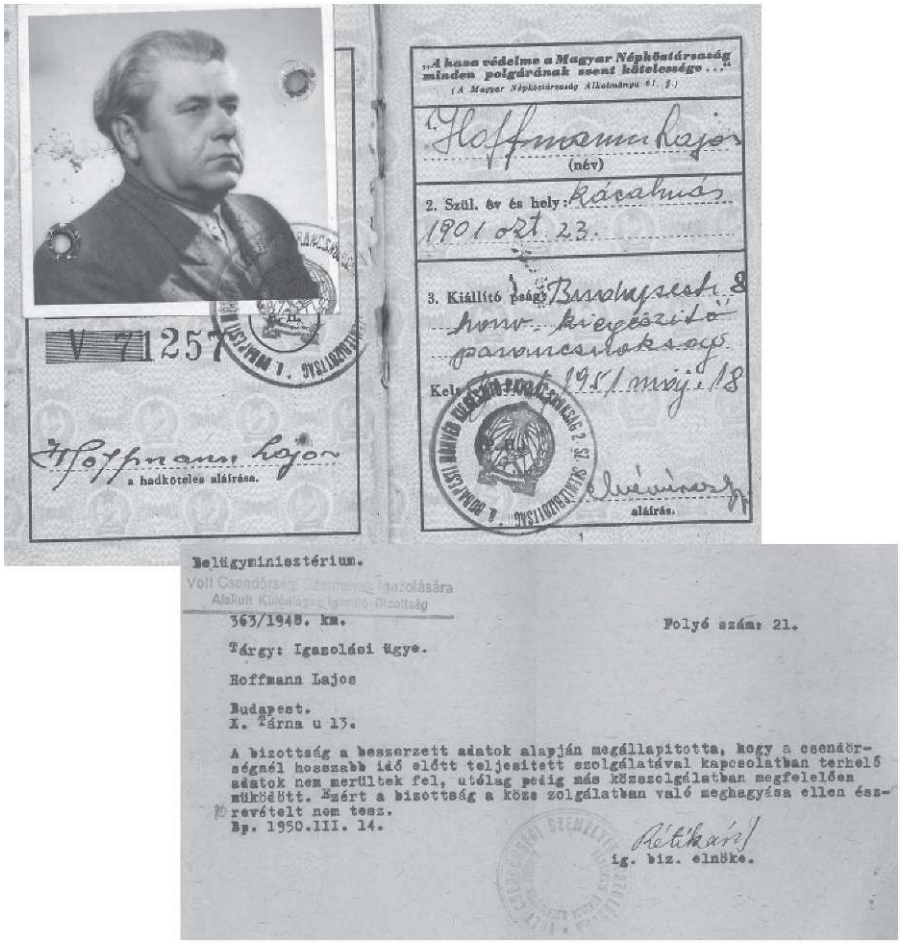

„A haza védelme a Magyar Népköztársaság minden polgárának szent kötelessége..."
(A Magyar Népköztársaság Alkotmánya 61. §.)

1. Hoffmann Lajos
(név)

2. Szül. év és hely: Kácsalmás
1901 okt. 23.

3. Kiállító pság: Budapest 8 honv. kiegészítő parancsnokság

Kelt: 1951 május 18

V 71257

Hoffmann Lajos
a hadköteles aláírása.

aláírás.

Belügyminisztérium.
Volt Csendőrségi Személyek Igazolására
Alakult Különleges Igazoló Bizottság

363/1948. km. Folyó szám: 21.

Tárgy: Igazoldsi ügye.

Hoffmann Lajos

Budapest.
X. Tárna u 13.

A bizottság a beszerzett adatok alapján megállapította, hogy a csendőrségnél hosszabb idő alatt teljesített szolgálatával kapcsolatban terhelő adatok nem merültek fel, utólag pedig más közszolgálatban megfelelően működött. Ezért a bizottság a köze szolgálatban való meghagyása ellen észrevételt nem tesz.
Bp. 1950.III. 14.

Rétikár?
ig. biz. elnöke.

Igazolványa a régmúltból. **Fényképes budapesti BKV bérlet 1970-ből**.

1950-es munkakönyvéből szintén látható, hogy 1915 és 1923 között ács volt. 1923-1925-ig katonai szolgálatot teljesített, majd 1925 és 1933 között a csendőrség állományában szolgált.

1933-1934 között munkanélküli volt.

Igazolványa **1936-ból: „Tagsági igazolvány”** A magyar királyi dohányjövedéki tisztviselők és altisztek temetkezési segély-egyesületétől. Itt foglalkozásánál szakaltiszt van megjelölve.

A M. KIR. DOHÁNYJÖVEDÉKI TISZTVISELŐK ÉS ALTISZTEK TEMETKEZÉSI SEGÉLY-EGYESÜLETE

Tagsági igazolvány.

Tagsági szám: 708 Felvétel dátuma: Záron p.

A tag neve: Hoffmann Lajos

Foglalkozása: Szakács

Belépett az egyesületbe: 19 36 évi julius havában.

pénztáros. elnök.

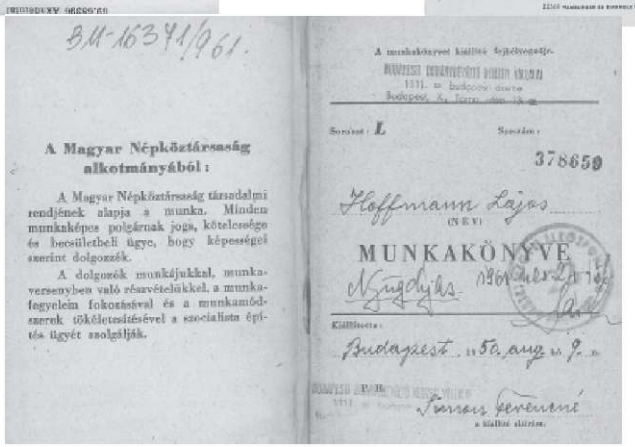
BM-16341/961.

A Magyar Népköztársaság alkotmányából:

A Magyar Népköztársaság társadalmi rendjének alapja a munka. Minden munkaképes polgárnak joga, kötelessége és becsületbeli ügye, hogy képességei szerint dolgozzék.

A dolgozók munkájukkal, munkaversenyben való részvételükkel, a munkafegyelem fokozásával és a munkamódszerek tökéletesítésével a szocialista építés ügyét szolgálják.

Sorszám: L Szám: 378659

Hoffmann Lajos (NÉV)

MUNKAKÖNYVE

Budapest 1950. aug. 10.

Farcas Ferenczné a kiállító aláírása.

Az 1913/1914-es tanévből szerepel a dokumentumok között Hoffmann Lajos **Elemi Népiskolai Bizonyítványa**. Melyben csak jeles és kitűnő érdemjegyek szerepelnek!

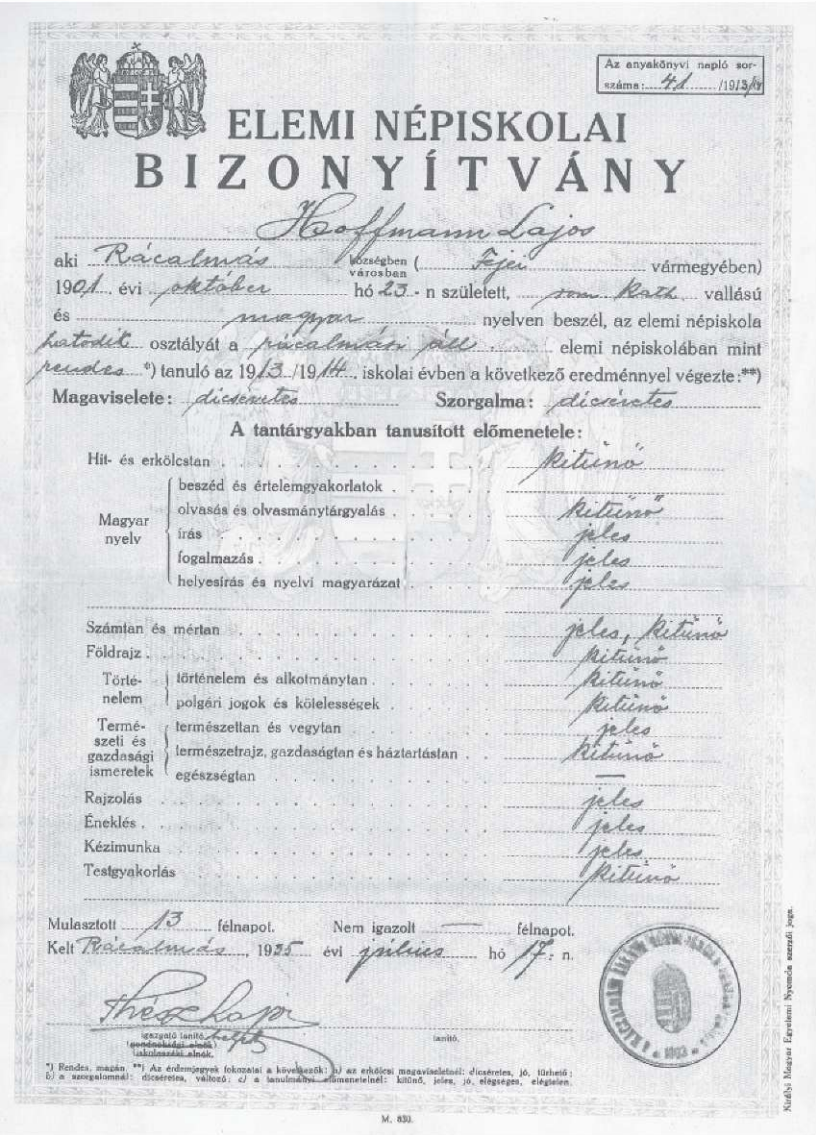

Az anyakönyvi napló sorszáma: 41 /1913/14

ELEMI NÉPISKOLAI BIZONYÍTVÁNY

Hoffmann Lajos

aki Rácalmás községben (városban) (Fejér vármegyében) 1901 évi október hó 23-n született, róm. kath. vallású és magyar nyelven beszél, az elemi népiskola hatodik osztályát a rácalmási állami elemi népiskolában mint rendes *) tanuló az 1913/1914 iskolai évben a következő eredménnyel végezte: **)

Magaviselete: dicséretes **Szorgalma:** dicséretes

A tantárgyakban tanusított előmenetele:

Hit- és erkölcstan		kitűnő
Magyar nyelv	beszéd és értelemgyakorlatok	
	olvasás és olvasmánytárgyalás	kitűnő
	írás	jeles
	fogalmazás	jeles
	helyesírás és nyelvi magyarázat	jeles
Számtan és mértan		jeles, kitűnő
Földrajz		kitűnő
Történelem	történelem és alkotmánytan	kitűnő
	polgári jogok és kötelességek	kitűnő
Természeti és gazdasági ismeretek	természettan és vegytan	jeles
	természetrajz, gazdaságtan és háztartástan	kitűnő
	egészségtan	—
Rajzolás		jeles
Éneklés		jeles
Kézimunka		jeles
Testgyakorlás		kitűnő

Mulasztott 13 félnapot. Nem igazolt — félnapot.

Kelt Rácalmás, 1925 évi július hó 17-n.

igazgató tanító (gondnoksági elnök) iskolaszéki elnök.

tanító.

*) Rendes, magán. **) Az érdemjegyek fokozatai a következők: a) az erkölcsi magaviseletnél: dicséretes, jó, türhető; b) a szorgalomnál: dicséretes, változó; c) a tanulmányi előmenetelnél: kitűnő, jeles, jó, elégséges, elégtelen.

Kiadó: Magyar Egyetemi Nyomda szerzői joga.

M. 830.

A következő emlék: Lajos bácsinak **a Magyar dohánybeváltó hivatalában tett esküje** 1946-ból. ...*"hivatali kötelességemet pontosan, lelkiismeretesen, a nép érdekeinek szem előtt tartásával teljesítem. Isten engem úgy segélyjen"*...

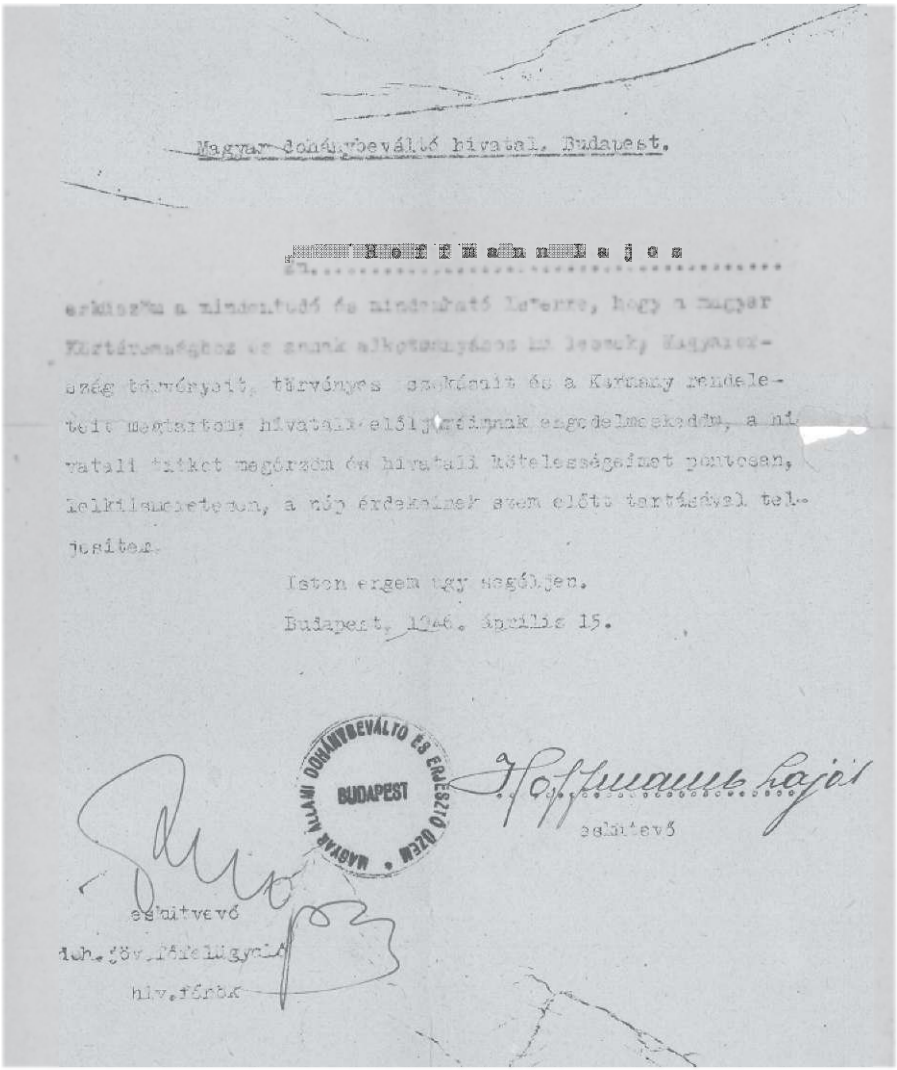

Magyar dohánybeváltó hivatal, Budapest.

Hoffmann Lajos

esküszem a mindenütt és mindenkor látó Istenre, hogy a magyar Köztársasághoz és annak alkotmányához hű leszek, Magyarország törvényeit, törvényes szokásait és a Kormány rendeleteit megtartom, hivatali elöljáróimnak engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzem és hivatali kötelességeimet pontosan, lelkiismeretesen, a nép érdekeinek szem előtt tartásával teljesítem.

Isten engem úgy segéljen.

Budapest, 1946. április 15.

MAGYAR ÁLLAMI DOHÁNYBEVÁLTÓ ÉS ERÉSZTŐ ÜZEM BUDAPEST

Hoffmann Lajos
eskütevő

eskütevő
dh. köv. főfelügyelő
hiv. főnök

Hoffmann Lajos tűzoltó tanfolyami bizonyítványa 1943-ból.

Budapest i [redacted] törvényhatósági tűzoltótanfolyam.

17/16 szám

1943.

BIZONYÍTVÁNY

vizsgabizottság ezennel igazolja, hogy

Hoffmann Lajos úr, aki Rácalmás

községben, városban 1901. évi október hó 23. napján született,

rom.kath. vallású, szakaltiszt foglalkozású,

budapesti lakos, a Budapest városban az

1943. évi április hó 12. napjától, 1943. évi április hó

15 napjáig tartott kismotorfecskendő kezelői tanfolyamot elvégezte, a záróvizsgát sikerrel letette és ennek alapján őt kismotorfecskendő kezelői tennivalók

ellátására jó eredménnyel képesítetnek nyilvánítja.

Budapest, 1943. évi április hó 21.-n.

a tanfolyam igazgatója

a tanfolyam parancsnoka

a tanfolyam előadói

Hoffmann Lajos kinevezési okmánya 1936-ból: *"Kinevezem Önt ideiglenes minőségben II. osztályú altisztté a budapesti m.kir.dohány-beváltó hivatalhoz."*
... "véglegesítése iránt pedig két évi fedhetetlen szolgálati idő eltöltése után fog intézkedés történni." Ez ma is így történik???

M.kir.dohányjövedéki központi igazgatóság.

800/1936
----------szám.
I.ü.o.

H o f f m a n n L a j o s
dohánybeváltó hivatali munkás, igazolványosnak,

B u d a p e s t .

Kinevezem Önt ideiglenes minőségben II.osztályu altisztté a budapesti m.kir.dohánybeváltó hivatalhoz.-

Ezzel az állással az emlitett altiszti állásra ezidőszerint megállapitott fizetés és lakás természetben, vagy ennek hiányában az állomáshelyére nézve megállapitott lakáspénz jár.-

Erről azzal a meghagyással értesitem, hogy a hivatalos esküt letétele és szolgálatának megkezdése végett a fentemlitett dohányjövedéki hivatal vezetőjénél az 1936.évi március hó 16.-án jelentkezzék.-

Illetményeinek folyósitása iránt a hivatalos esküt letétele után, véglegesitése iránt pedig két évi fedhetetlen szolgálati idő eltöltése után fog intézkedés történni.-

Budapest, 1936.március 13.-

miniszteri osztályfőnök
dohányjövedéki központi igazgató.

Géza édesanyjáról a következőket szeretném elmondani.

1950-es munkakönyvéből látható, hogy 1950-től 1960-ig dolgozott a Budapesti Konzervgyár Maglódi úti üzemében. Amikor 1960. december 15-én felmondott, művezető volt, 1800 forintos fizetéssel. Ebben olvasható, hogy Magda néninek bemondás alapján 6 elemi iskolai végzettsége volt. **Csoportkép munkásai, beosztottjai körében.** *(Előtérben balról a második).*

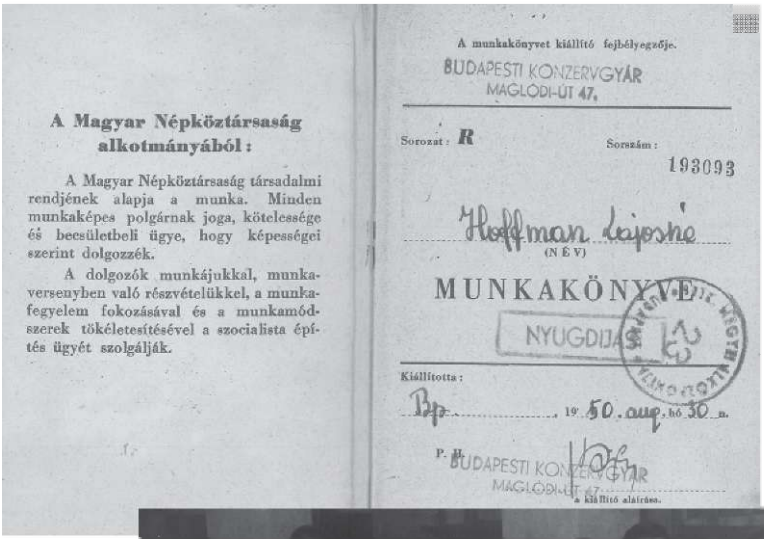

A Magyar Népköztársaság alkotmányából:

A Magyar Népköztársaság társadalmi rendjének alapja a munka. Minden munkaképes polgárnak joga, kötelessége és becsületbeli ügye, hogy képességei szerint dolgozzék.

A dolgozók munkájukkal, munkaversenyben való részvételükkel, a munkafegyelem fokozásával és a munkamódszerek tökéletesítésével a szocialista építés ügyét szolgálják.

A munkakönyvet kiállító fejbélyegzője.

BUDAPESTI KONZERVGYÁR
MAGLÓDI-ÚT 47.

Sorozat: R

Sorszám: 193093

Hoffman Lajosné
(NÉV)

MUNKAKÖNYV

NYUGDÍJAS

Kiállította:

Bp. 1950. aug. hó 30. n.

P. H. BUDAPESTI KONZERVGYÁR MAGLÓDI-ÚT 47.

a kiállító aláírása.

Hatósági erkölcsi bizonyítvány Hoffmann Lajosné művezető részére, „munkakör betöltése” végett. 1959.

Elismervény Hoffmann Lajosné pártkönyvének átvételéről. *„Maratam elvtársi üdvözlettel, Pék Ferenc titkár” 1969.*

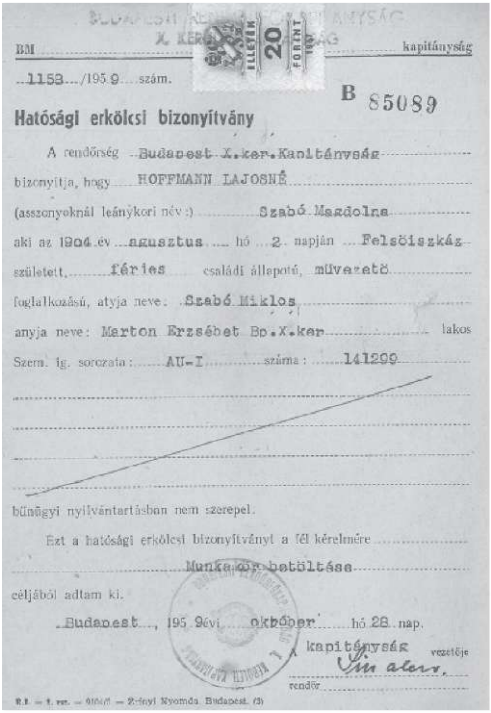

BM X. kerületi rendőrkapitányság

...1153.../1959.... szám.

B 85089

Hatósági erkölcsi bizonyítvány

A rendőrség Budapest X.ker.Kapitányság bizonyítja, hogy HOFFMANN LAJOSNÉ (asszonyoknál leánykori név:) Szabó Magdolna aki az 1904 év augusztus hó 2. napján Felsöiszkáz született, férjes családi állapotú, művezető foglalkozású, atyja neve: Szabó Miklos anyja neve: Marton Erzsébet Bp.X.ker lakos Szem. ig. sorozata: AU-I száma: 141299

bűnügyi nyilvántartásban nem szerepel.

Ezt a hatósági erkölcsi bizonyítványt a fél kérelmére Munkakör betöltése céljából adtam ki.

Budapest, 1959 évi okt.hó 28. nap.

X. kapitányság vezetője

rendőr

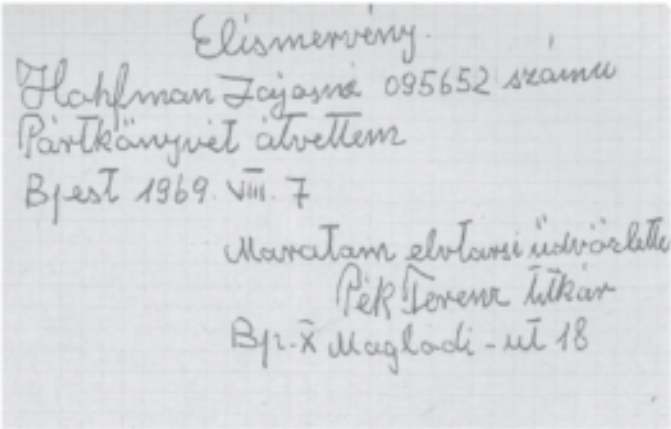

Elismervény.
Hoffman Fajosné 095652 számu
Pártkönyvet átvettem
Bpest 1969. VIII. 7
Maratam elvtársi üdvözlettel
Pék Ferenc titkár
Bp. X Maglodi-út 18

Géza szüleiről két kép. **Kőbánya, Szent László téri templom**. 25. házassági évfordulójuk alkalmával újra „egybekeltek”.
A fényképen **Hoffman Lajos** látható csendőr egyenruhában, mögötte felesége fényképe.

Hoffmann Katalinról.

Kati szülei sírjánál, és fiatal lányként.

Régi fénykép gyermekkorából, és sétálva…

Meghívó az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karára, Kati ünnepélyes diplomakiosztójára - mint végzett matematika, fizika szakos tanár - 1965-ből. Ez is jelzi, hogy Hoffmannék ki tudták tanítani lányukat, nem voltak azért olyan szegények.

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TERMÉSZETTUDOMÁNYI KARA
FOLYÓ ÉVI SZEPTEMBER 18-ÁN DÉLELŐTT 10 ÓRAKOR
AZ EGYETEM AULÁJÁBAN (BUDAPEST V, EGYETEM TÉR 1—3) RENDEZI

AZ 1964-65. TANÉVBEN VÉGZETT HALLGATÓK
ÜNNEPÉLYES DIPLOMAKIOSZTÁSÁT

AMELYRE SZERETETTEL MEGHÍVJUK ÖNT ÉS HOZZÁTARTOZÓIT

Kati első áldozási oklevele.

Kati féltve őrizte az **„Ó igen”** című 1971-ben megjelent képes műsorfüzetet, melyből napjainkra több kép is „kuriózum” lett.
…”semmi nem jutott az eszembe. Megint gondolkodtam, és csodák csodája, megint nem jutott semmi az eszembe. Gondolkodtam. Így jöttem rá, hogyha ilyen sokszor nem jut semmi az eszembe, akkor parodista leszek. Ott nem kell és nem is szabad kitalálni a témát. Adódik.”

„Elkezdtem a felkészülést, olyan keményem, akár a légióban.”

„Nem tehetek róla, mindig ekkora sikerre vágytam.”
„Úgy éreztem, fent vagyok, akkor meg nem mentem előre.”

„Aztán meg nagyon hamar rám figyeltek: de nem baj, nadrágot hamar stoppolnak.”
„Óvatosan közelítem a célpontot, de bátran…”

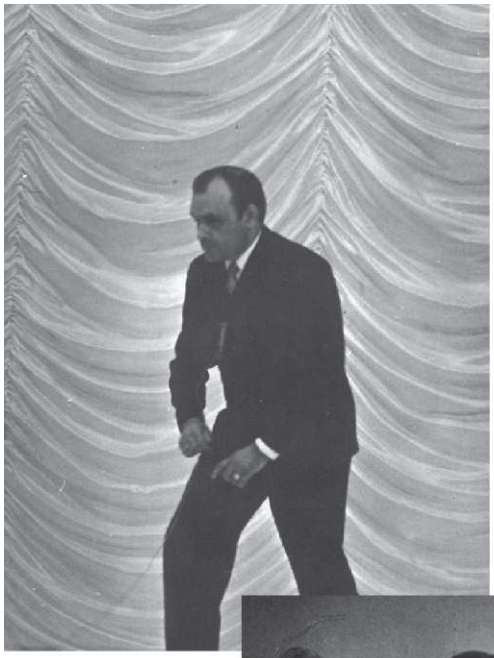

„Persze, nem egyedül: segítettek.” „Itt még nem jött ki.”

„Egyedül nem tudtam megpróbálni, alighogy elkezdtem a Koós mindig ott ólálkodik.” „Nem tudom, ismerik-e, ő az ólálkodós.”

A kiadványban szerepel olyan dalszöveg kottája, melyet Géza nemcsak előadott, de társszerzője is volt: „Én úgy szeretnék jazzdobos lenni.” Hofi Géza- S. Nagy István szerzeménye.

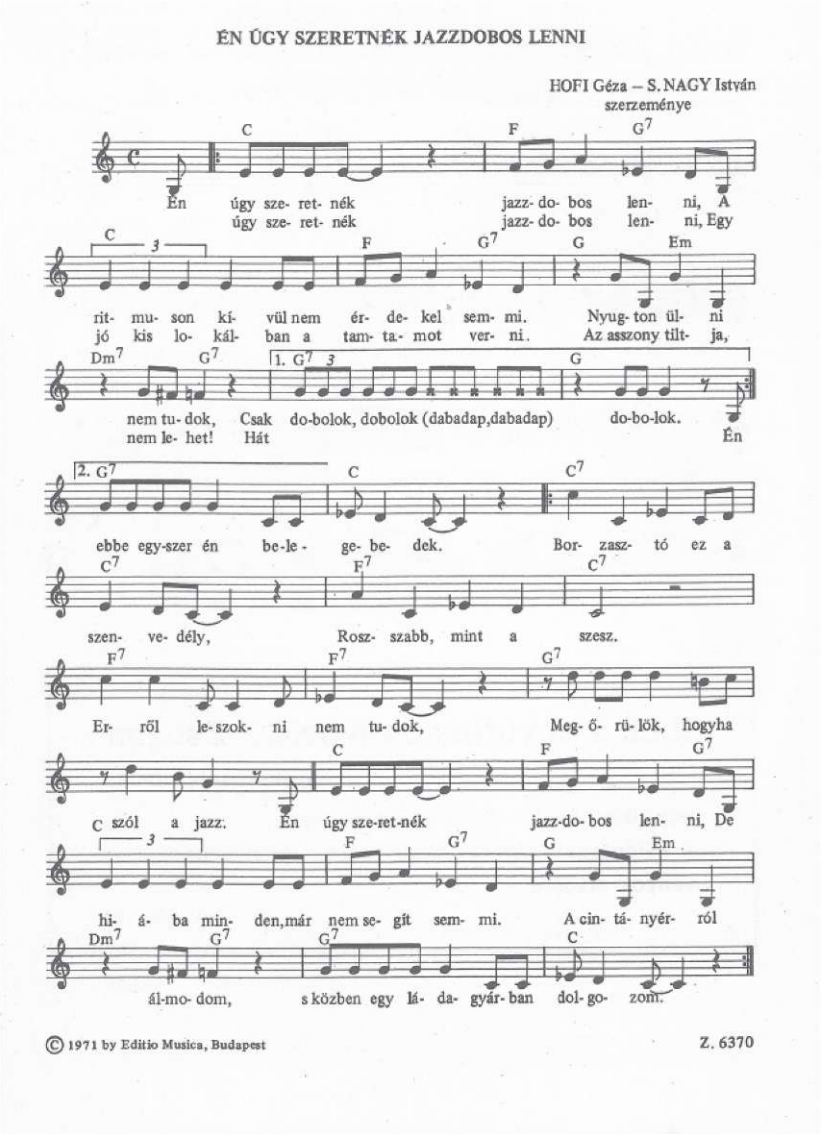

Gézáról vannak még fényképeim.

A Mikroszkóp színpadi „korszakból”. **A „Minek néz engem” közéleti kabaré műsorfüzete.** Külön kiemelve Hofi Géza neve, és **a műsorfüzetben szereplő fényképe**.

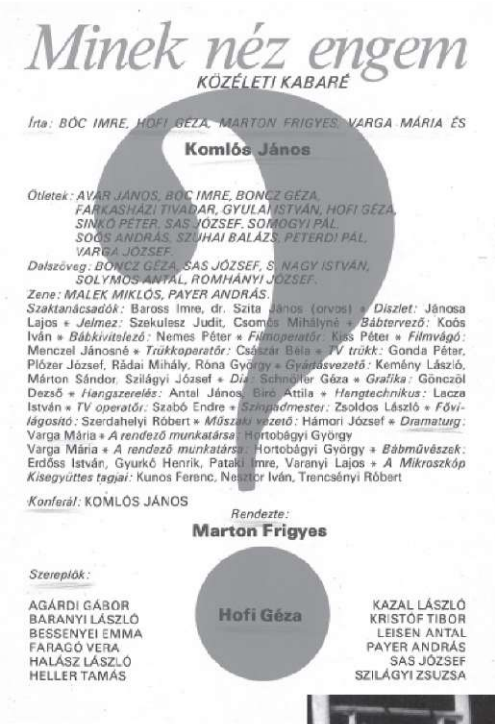

Minek néz engem

KÖZÉLETI KABARÉ

Írta: BÓC IMRE, HOFI GÉZA, MARTON FRIGYES, VARGA MÁRIA ÉS

Komlós János

Ötletek: AVAR JÁNOS, BÓC IMRE, BONCZ GÉZA, FARKASHÁZI TIVADAR, GYULAI ISTVÁN, HOFI GÉZA, SINKÓ PÉTER, SAS JÓZSEF, SOMOGYI PÁL, SOÓS ANDRÁS, SZÜHAI BALÁZS, PETERDI PÁL, VARGA JÓZSEF.

Dalszöveg: BONCZ GÉZA, SAS JÓZSEF, S. NAGY ISTVÁN, SOLYMOS ANTAL, ROMHÁNYI JÓZSEF.

Zene: MALEK MIKLÓS, PAYER ANDRÁS.

Szaktanácsadók: Baross Imre, dr. Szita János (orvos) * *Díszlet:* Jánosa Lajos * *Jelmez:* Szekulesz Judit, Csomós Mihályné * *Bábtervező:* Koós Iván * *Bábkivitelező:* Nemes Péter * *Fénioperatőr:* Kiss Péter * *Filmvágó:* Menczel Jánosné * *Trükkoperatőr:* Császár Béla * *TV trükk:* Gonda Péter, Plőzer József, Rádai Mihály, Róna György * *Gyártásvezető:* Kemény László, Márton Sándor, Szilágyi József * *Díj:* Schmoller Géza * *Grafika:* Gönczöl Dezső * *Hangszerelés:* Antal János, Biró Attila * *Hangtechnikus:* Lacza István * *TV operatőr:* Szabó Endre * *Színpadmester:* Zsoldos László * *Fővilágosító:* Szerdahelyi Róbert * *Műszaki vezető:* Hámori József * *Dramaturg:* Varga Mária * *A rendező munkatársa:* Hortobágyi György
Varga Mária * *A rendező munkatársa:* Hortobágyi György * *Bábművészek:* Erdőss István, Gyurkó Henrik, Pataki Imre, Varanyi Lajos * *A Mikroszkóp Kisegyüttes tagjai:* Kunos Ferenc, Nesztor Iván, Trencsényi Róbert

Konferál: KOMLÓS JÁNOS

Rendezte:

Marton Frigyes

Szereplők:

AGÁRDI GÁBOR
BARANYI LÁSZLÓ
BESSENYEI EMMA
FARAGÓ VERA
HALÁSZ LÁSZLÓ
HELLER TAMÁS

Hofi Géza

KAZAL LÁSZLÓ
KRISTÓF TIBOR
LEISEN ANTAL
PAYER ANDRÁS
SAS JÓZSEF
SZILÁGYI ZSUZSA

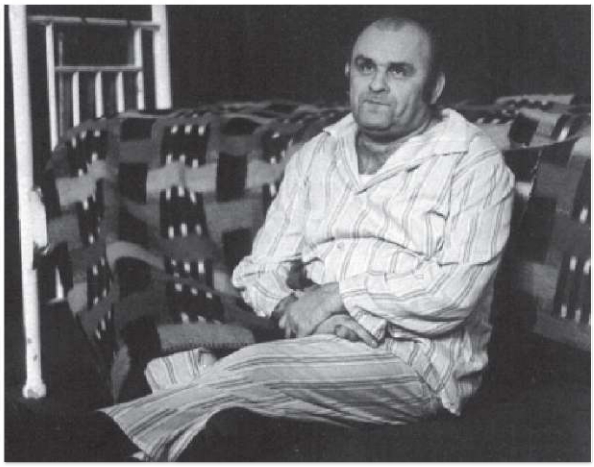

Egy fellépésére megérkezvén **Géza leállította Mercijét,** amikor elment mellette egy autó. Gyorshajtás miatt lefényképezték a két kocsit, és a büntetést az álló autó tulajdonosának Hofi Gézának küldték ki. **Géza fellépése utáni beszélget** Csiba vezérőrnaggyal, és a Budapesti Rendőr-főkapitányság dolgozóival.

Gyermekkori kép: **Géza áll édesanyja mellett, és zenei paródia közben.**

Veled kapcsolatos fényképeket mutatok.
Itthon, Celldömölkön, 1975-ből. **Géza mellett Gitta, édesapám, én, és te látszol** (már amennyi látszik belőled…)
Celldömölkön, a Művelődési Központban 1982-ben. Áhítattal nézed Gézát fellépése előtt, aki apáddal beszélget.

1993. nyarán **Gézával, és Gittával „hazalátogattatok" Celldömölkre.** A képen apád fogad benneteket, és kutyánk Bizsu. A fotós egy ismert művész: Hofi Géza.
1997. nyarán **Géza meghívott Visegrádi nyaralójába.** A „főszakács" Hofi Géza művét kóstolod.

Mesélek Gézáék életkörülményeiről.

Rádióműsorvevő-engedély 1953. Gézáék - a sok „jól értesült, közel álló” nyilatkozgatóval ellentétben - nem voltak szegények, a kor volt szegény.

1953-ban rádiójuk, 1960-ban már televíziójuk is volt. Persze voltak nehezebb periódusok a család - így Géza - életében is, de összességében ők a középrétegbe tartoztak.

A fényképen a Hoffmann család **Tárna utcai lakásának alaprajza** látható. Ez is alátámasztja a „szegénységről„ írtakat. A rajzon látszik, hogy egy 75 négyzetméteres lakásban laktak. Ahol Gézának, és húgának egy 24 négyzetméteres szobája volt.

Szám: 94 Befizetve

Rádióműsorvevő-engedély

Hoffman Lajos (előfizető neve) jogosult 3 (lakhely) 3 ker. Tárna utca, út, körút, tér 13 sz. I em. 3 ajtó alatt rádióműsorvevő berendezést létesíteni és üzemben tartani. Az engedély 1953 évi dec havi 10 Ft előfizetési díj megfizetését is igazolja.

Kelt

aláírás.

BUDAPEST 1953-NOV 26-N 9

7441 — 1953. (sz. 1.) — Rádióműsorvevő engedély. 100 lapos. 1953. [illegible] — [illegible] 3085. — Áll. Ny., Bp. 1953. — 853/05.

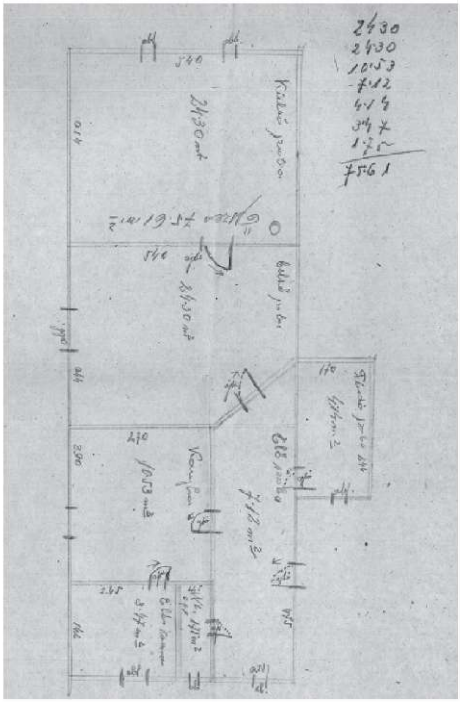

A Tárna utcai lakás határozatlan idejű **bérleti szerződése** 1967-ből. Évi bére 600 forint.

Ezen bérleti szerződés kitöltése az eredeti szerződés adatainak az alapján az egyöntetüség és a hiányosságok pótlása céljából történt a szabvány nyomtatványon.

1. sz. minta a 15/1957. (III. 7.) Korm. számú rendelethez.

Bérleti szerződés

1. A bérbeadó: Magyar Dohányipar Dunántuli és Duna-Tisza közi Fermentáló Gyár
2. A bérlő: Hoffmann Lajos
3. A bérlet tárgya: Budapest X., (község/város) Tárna (utca/tér) 1-3 házszám I. em. ajtószám alatti lakás (lakrész), lakás céljára szolgáló helyiség, üzlet, raktár
4. A kiutaló hatóság megnevezése:
   a határozat iktatószáma és kelte:
5. A bérlet tartama: határozatlan idő – vagy
6. A bérlő a lakás (lakrész) 2 lakószobáját, konyháját, éléskamrát, W. C.-t, előszobát, fürdőszoba helyiségeket kizárólagosan
   helyiségeket bérlővel közösen használja.
7. A lakás, lakrész évi bére Hatszáz ezer 600.– Ft

A bér kiszámítása:

	Ft
	Ft
	Ft
	Ft
	Ft
	Ft
A bér törvényes járulékai:	Évi bér 600.– Ft
15% helyreállítási hozzájárulás	Ft
5% házfelügyelői díj és szemétpénz	Ft
	Ft
	Ft
	Évi bér összesen: 600.– Ft
	Havonta fizetendő bér: 50.– Ft

8. Bérlő a lakáshoz, lakrészhez tartozó tartozékokat és felszereléseket a szerződéshez csatolt leltár szerint átvette.
9. Esetleges külön kikötések (pl. kerthasználat stb.)
10. A felek jogaira és kötelességeire egyébként a lakásbérletről szóló 35/1956. (IX. 30.) MT számú rendelet, az annak végrehajtása tárgyában kiadott 15/1957. (III. 7.) Korm. számú rendelet, valamint a tanács által kiadott házirend az irányadó.

Kelt Budapest 19 67. évi junius hó 13 napján.

MAGYAR DOHÁNYIPAR DUNÁNTÚLI ÉS DUNA-TISZA KÖZI FERMENTÁLÓ GYÁRA

bérbeadó — bérlő

C. 3270—15/a. r. sz. — Nyomdai 2890 — 23 000 garn., 67.2., 802. Állami Nyomda — 3 lapos garn., ára: 30 fillér

Gittáról.

A szülői házunk udvara, Iszkázon. **A képen édesanyám, Gitta, én, Géza, és Csöpi kutyánk** látható. **Géza és Gitta** házasságkötése.

Lajos bácsi, Gitta, Géza, Magda néni, és az anyós. Egy **szomorú emlékem Gitta haláláról**...

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

HOFFMANN GÉZÁNÉ
sz: Vnouček Margit

folyó év március 11-én, életének 56. évében elhunyt.

Felejthetetlen halottunk földi maradványait
a római katolikus egyház szertartása szerint
1995. március 16-án 14.30 órakor
a Rákoskeresztúri Új köztemetőben
helyezzük örök nyugalomra.

Drága emléke szívünkben örökké él!

Géza édesapja, és húga is gyűjtötte Gézáról szóló újságcikkeket, sajtóban megjelent fényképeket. Több alkalommal ismerősök hívták fel figyelmüket vagy adták oda nekik a „rokonról" megjelent anyagokat. Kati nekem adta ezeket, ebből mutatok be néhány képet. **1978. Ország Világ**

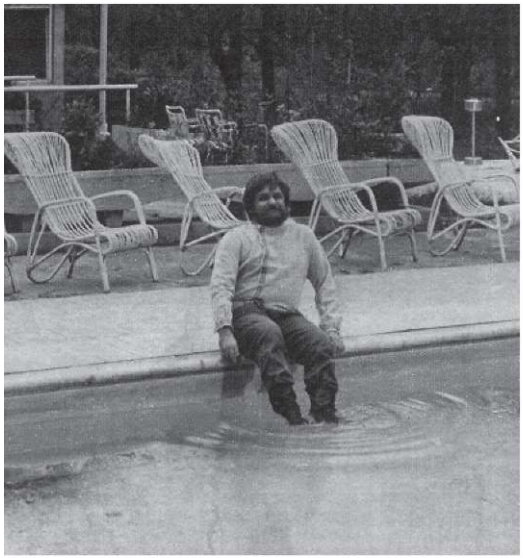

1978. „Hofi Géza humorista a Rádiókabaré nyilvános felvételén." (Angol és német nyelven is feliratozva.)

2002. 168 óra, Komlós János szerződtette a Mikroszkóp Színpadhoz, és **Medgyessy Péterrel.**

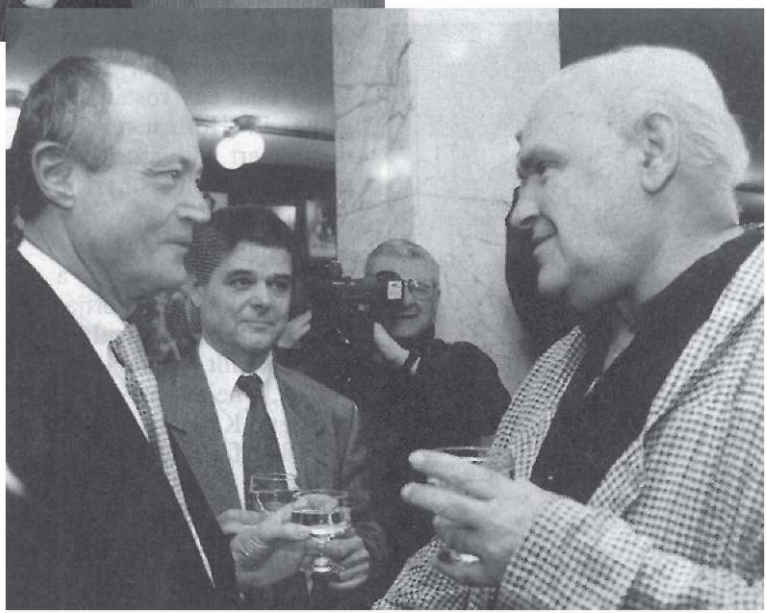

2002. 168 óra, Minek néz engem? **Magánkabaré jelenet**, és **Marton Frigyes** hakniműsorban fedezte fel.

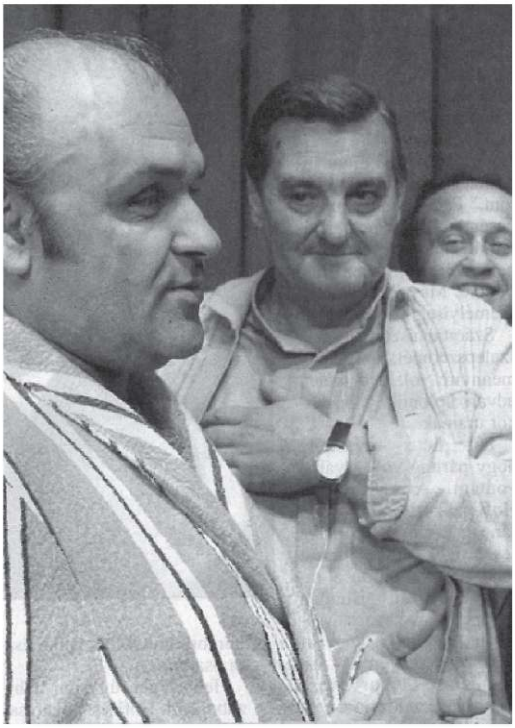

2002. április 10. Halálakor és az azt követő napokban számtalan újságcikk látott napvilágot. Mindenki őt gyászolta… **Aktuell**

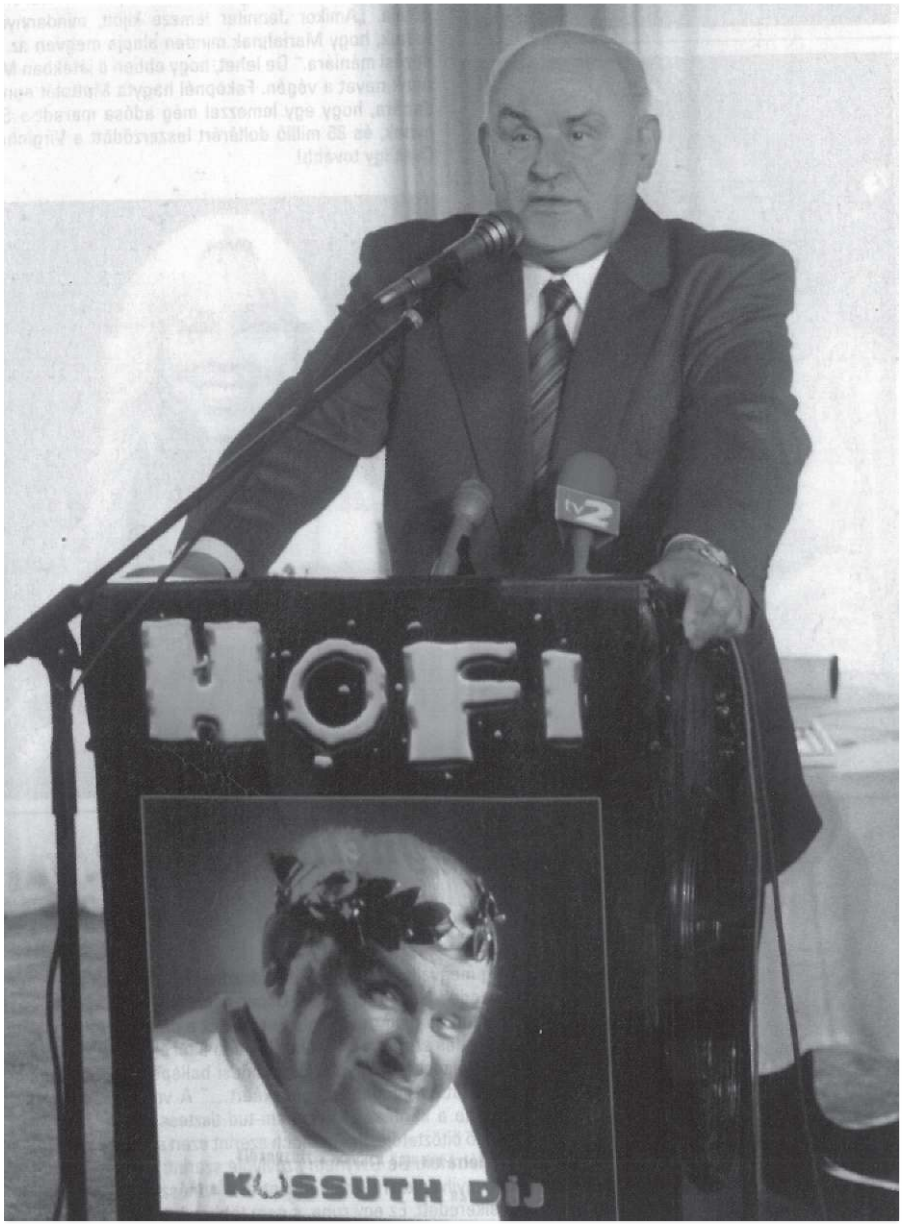

Best

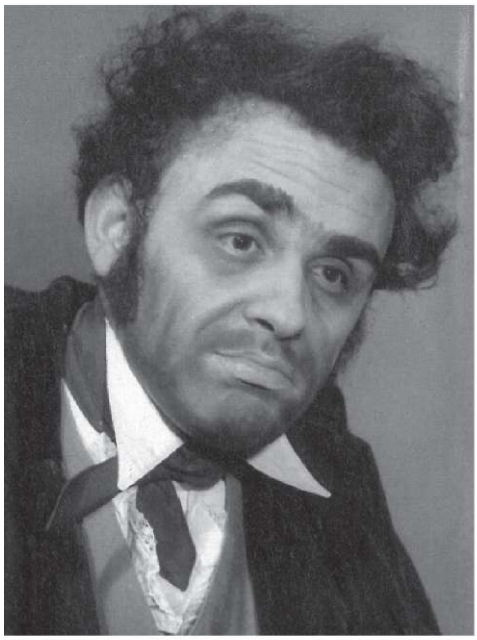

Blikk (Fotó: Mix Magazin Varga Gábor)

Blikk 1986 **Hofélia 400. előadás** (Fotó: MTI/Ilovszky Béla) és **1998. egy újabb aranylemez** (Fotó: Czerki Gábor)

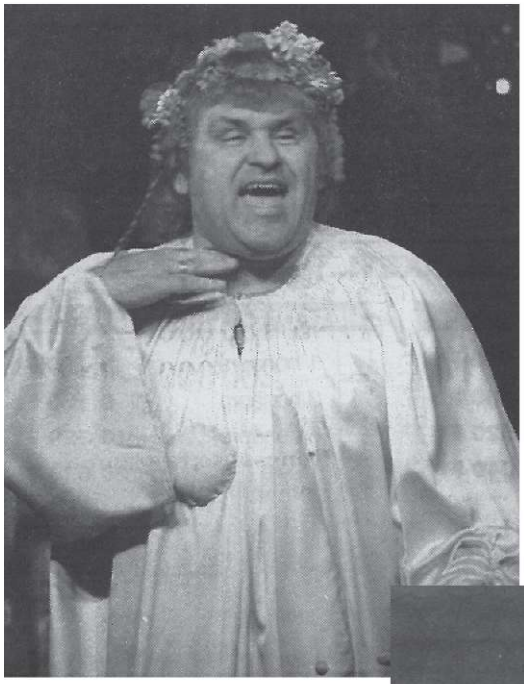

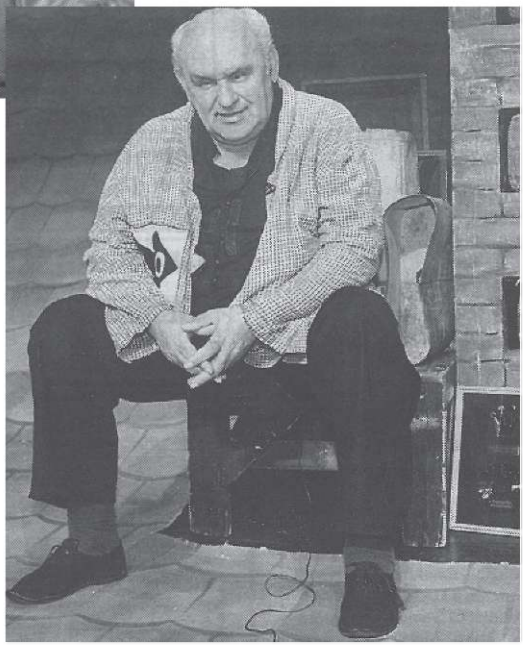

Blikk 1987 óta játszotta óriási sikerrel az **Élelem bérét** (Fotó: Korponai Tamás) és **Story** Sok ezren **kísérték utolsó útjára.**

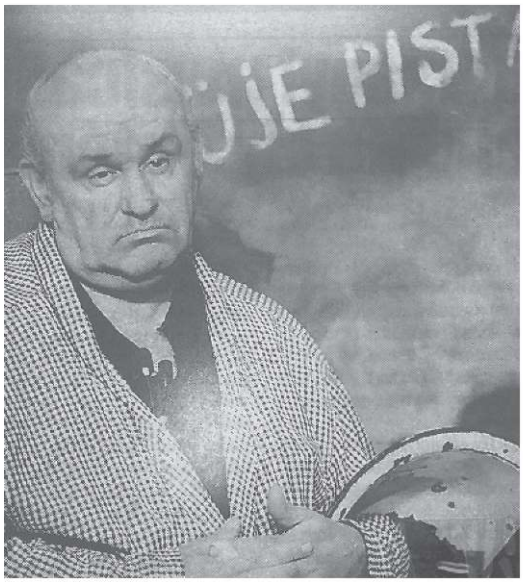

Nagy Lászlóról és Ágh Istvánról

A mi kis falunk - Felsőiszkáz - olyan híres embereknek volt a szülőhelyük, mint a Kossuth-díjas Nagy László költő, és öccse Ágh István költő, író. De került ki még innen ügyvéd, vegyész, tanár, sokféle foglalkozású ember. Ha manapság találkozunk, boldogan, szeretettel öleljük meg egymást.

Nagy László milyen ember volt, mesélnél róla?
Igazából nem tudok. Tizennyolc évvel volt idősebb nálam, kislány voltam, amikor elkerült hazulról.

Kik voltak a szülei?
Jómódú paraszt emberek, így jó körülmények között élt. Ma a szülőháza múzeum lett.

Veled barátságban volt?
Azt nem lehet mondani. Bár négyszer-ötször könyvtári összejövetelen, könyvtár avatáson találkoztam vele. Ekkor nagyon megörült nekem, hogy földije vagyok. Volt, hogy egy író-olvasó találkozón a munkahelyemen meglátott, és boldogan szólt a közönség feje felett át:
- Szervusz Rózsi! Nézzék, ő falumbeli!
Sok kíváncsi szem fordult felém. Kedves emlék.

A celldömölki könyvtárat, ahol dolgoztam Mátis Lajos tervezte. Ő is iszkázi volt. Nem messze lakott tőlünk. Ágh István többször volt a celli könyvtár vendége. Sokszor meglátogatott.

Vele én is találkoztam. Gyermekként barátkoztatok?
Ő csak két évvel volt idősebb, de keveset játszottunk együtt. Általános iskola elvégzése után, pedig már csak vendég volt otthon. Később többször találkoztunk, és ilyenkor szeretettel üdvözöltük egymást.

Rákosi rendszer

Milyen volt a háború utáni Rákosi korszak?
A kertünk végében szőlő is volt ültetve. A leszedése két-három napot is igénybe vett. Voltak segítségek, akiket megvendégeltünk, és este egy vödör szőlőt vittek haza. Akkor annak még volt értéke. Édesapám karácsonyra bort adott nekik. Fárasztó volt a szüret, sok bor volt.
A finánccok elől dugdosták szüleim, hogy ne találják meg. Fizetni kellett volna utána. A szalma, és szénakazlat is a hosszú szúró alkalmatosságukkal vizsgálták át. Ilyenkor én nagyon izgultam, féltem - ha otthon voltam -, hátha megtalálják az eldugott bort.

Mindenből kellett beszolgáltatni?
A Rákosi időben még a zsírt is be kellett szolgáltatni. Meg volt határozva, hogy egy disznó után mennyit. Szegény édesanyámnak nagy művésznek kellett lennie, hogy egész éven át tudjon főzni. Ugyan őszszel volt kacsa, libazsír, de az kenyérre kenve is finom volt. Sokszor vittünk tízóraira az iskolába velünk.

1956

Mire emlékszel az 1956-os forradalomból?
Általános iskolásként éltem meg. Se rádió, se tévé nem volt. Innét-onnét jöttek csak hírfoszlányok, nem úgy, mint most.
Csak egy pici bolt volt a falunkban, 15-20 négyzetméter területen. Nem lehetett sót kapni. Talán másfél, két hónap is eltelt, akadozva, de kezdett megindulni az ellátás. Pár embernek volt megtakarítása, ők bútort vettek, és ágyneműt. Ki is ment a divatból, mire a lányaik férjhez mentek. Akinek több volt, félt, hogy elromlik a pénze.

Volt tanítás?
Úgy emlékszem volt.

Közlekedtek a buszok, vonatok?

Busz járat még nem volt a falunkban. Az állomás tőlünk hat kilométerre volt, de mivel szinte soha nem utaztunk, nem érintett minket a közlekedés. Fegyveres cselekmények sem voltak, messze voltunk a mozgalmas helyektől.

Az eseményekről hogyan vélekedtek az iszkáziak?
Vélekedés?! Nem is tudták igazából mi folyik. A hírek tizedik ember elbeszéléséből - hozzátéve - jutottak csak el hozzánk...

Kádár korszakról

Milyen volt a Kádár korszak? Mit éreztetek belőle Iszkázon?
Nem igazából foglalkoztak vele, engem sem érdekelt. Tanulni lehetett. Nem kellett borsos árat fizetni érte, de szüleimnek a 300 forintot kifizetni utánam - a kollégiumi díjat -, az is megerőltető volt.

Majd az 1960-1970-es évek? Hogyan éltetek ekkor?
Mint az átlagos falusiak, önellátóak voltunk. Ennivaló, bab, krumpli, liszt, cukor mindig volt.
Állatot tartottunk. Kenyeret sütött édesanyám, savanyút tett el. Szüleim megtermeltek mindent. Sokat dolgoztak.
A 20. születésnapomat Farkasgyepűn a tüdőszanatóriumban töltöttem. Fájdalmas volt. Még akkor - aki odakerült -, féltek tőle. Megfáztam. A bejárással sok fagyoskodás volt. Se állomáson nem lehetett bemenni a váróba, se nálunk nem volt buszváró. Azóta épültek, de most már szinte senki nem használja őket.

Könyvtár

Hogyan alakult a munkás életed?
Érettségi után a devecseri könyvtárba kerültem dolgozni, és Győrbe jártam iskolába két és fél évig, munka mellett.
Busszal a Karakószörcsöki állomásig, és onnét vonattal utaztam Devecserbe. Sokszor késett a vonat, és a busz nem várt meg bennünket.

Ilyenkor hat kilométert kellett gyalogolnom. Fél tízre értem haza, reggel negyed hatkor keltem. Szabad szombat sem volt, de örültünk, hogy volt munkahelyünk. Akkor, ha valaki tíz évig egy helyen dolgozott - és nem volt vele probléma -, nem bocsáthatták el a munkahelyéről.

Mennyi volt a fizetésed?
Az első 1000 forint volt. Abból minden hónapban 500 forintot betettem a takarékba. Édesanyám szigorúan megkövetelte. Neki lett igaza. Már nem élt, amikor férjhez mentem, és volt 18.500 forintom. Be tudtuk a két szobás, előszobás házat bútorozni, a megtakarított pénzemből. Jól jött akkor.

Pár szóval leírnád a devecseri feladataidat?
Ilyen kis helyen többfélét kellett csinálni. Helyben kölcsönözni. Vidéki könyvtárakba járni. Leltározni.

Mennyi ideig dolgoztál ott?
1962-től, míg te meg nem születtél, 1970-ig. Azután nyugdíjazásomig Celldömölkön a Városi Könyvtárban.

Milyen volt a devecseri kollektíva?
Hárman voltunk, és egy négy órás takarítónő. Nagyon családias, baráti volt a hangulat.

Celldömölkön évtizedeken keresztül mindenki „Rózsi nénije" voltál, köztiszteletben állsz! Generációk nőttek fel a kezed alatt a gyermekkönyvtárban. De hogyan is kezdődött?
Celldömölkre mentem férjhez. Szóltam itt a könyvtárigazgatónak, ha mód lesz rá, legyen szíves szólni. Megépült az új könyvtár, és így lett lehetőség. Ő a gyermekkönyvtárba tett dolgozni.

Miért nem lettél soha párttag?
Szóba sem került, mivel tudták, hogy közben elmegyek templomba.

Ötvenöt éves korodban mentél nyugdíjba. Mit éreztél ekkor?
Nagy örömet, megkönnyebbülést. Állandó zsongás volt délután. A sok gyerek, rendezvények. Elfáradtam. Részemről elég volt. Senkit nem értek rá otthon meghallgatni, minden gyerek nekem mondta az örömét, bánatát.
Sokszor - a mai napig is - élvezem a gyerekek - akik oda jártak - szeretetét. Kórházban voltam. Jöttek oda is hozzám. Féltem, nem tagadom. - Rózsi néni, ne féljen! Vigyázunk magára! -mondták. Boltban is sokszor előnyt élvezek.

Celldömölk

1969-ben mentem férjhez, Celldömölkre kerültem. Minden héten hazamentem édesapámhoz. A volt otthonunkat is, őt is, ahogy tudtam rendbetettem. Vittelek mózeskosárban, a karomon. A másik kezemben a táska, benne a tiszta ruha, élelem. Hála Isten a vonatnál, busznál is mindig volt segítő kéz.

Miből tudtatok házat venni?
Apádnak segítettek a szülei, így volt hova mennünk, külön. Minden évben valamit csináltunk. Vizet vezettünk be. Mert előtte az utcán volt a kút, onnét hordtuk a vizet másfél évig. Fürdőszobát csináltattunk. Padlós volt a szoba, parkettáztattunk. Terasz készült. Be kellett osztani a fizetésünket.

Elmondanád egy átlagos „munkás" napodat?
Reggel öt után keltem fel, fél hatra már futottam a boltba, friss kifliért. Keltettelek, már rend volt. Reggeliztél, óvoda, majd iskola. Főztem, mostam, majd én is kimosakodtam, és biciklivel, irány a könyvtár. Este mosogatás, mosás, ha kellett. Cipőd, ruhád, és a miénk is rendben legyen reggelre. Sok volt. Harcos élet volt. Kertet rendezni, befőttet eltenni. Hosszú lenne leírni.

Elmondanád egy átlagos „nyugdíjas" napodat?
Mondhatom, hogy most sem vagyok tétlenül, de minden lassabban megy. A házat rendben tartani, és a kert is meg van. Szeretek olvasni. Sokszor varrni valók vannak. Téged is próbállak segíteni, míg élek. Virágokkal foglalkozom, azok is sok örömet szereznek.

Férjed

Hogyan ismerted meg apát?
Az öregemmel a vonaton ismerkedtünk meg. Nehezen kovácsolódtunk össze, hisz más szokásokkal érkeztünk. Rengeteget dolgoztunk, időnk, türelmünk sem nagyon volt egymáshoz. Kitartottunk, nem futamodtunk meg. Így is volt jó. Betegségben tudtuk egymást segíteni, és ez így megy a mai napig. Nem volt könnyű, hogy is bírtam ki...

Fiad

Mit éreztél, amikor megszülettem?
Nagyon vártalak! Boldog voltam!

Milyen voltam kicsinek?
Eleven voltál itthon. Máshol nagyon visszahúzódó. Hamar meg kellett tanulnod, hogy lefoglald magadat. Sakkoztál, mondtad: - Anya győztem, ő veszített! A könyvtárban sokat voltál. Ott voltak játszótársaid.

Jártam bölcsibe?
Csak rövid ideig. Mindig beteg voltál. Aztán a Somorjai néni vigyázott rád, ha apád nappal dolgozott. Neki fizettünk ezért.

Milyen betegségeimre emlékszel?
Sokszor voltál beteg, a torkod, rózsahimlő, bárányhimlő. Ki kellett venni a manduládat. Szombathelyen voltál egy hétig kórházban. Mindennap mentünk utánad. Utána lettél jobb evő, és erősödtél meg.

Hova jártam oviba? Szerettem oda járni?
Rövid ideig a ligeti óvodába, majd ide dömölkre a templom melletti oviba. Nem szerettél menni. Azt szeretted volna, ha mindig melletted vagyok.

Hogyan tanultam általános iskolában?
Szorgalmas, jó tanuló voltál. Este mindig tanultam veled. Ötödik osztály után már nem. Nem volt időm. Már újra kellett volna nekem is tanulni mindent. Bíztattalak. Figyeltem rá, hogy rendben menjenek a dolgaid. Fogalmazásban segítettem. A könyvtárban jegyzeteltem ki, ha kellett valami.

Mit éreztél, amikor elmentem Győrbe középiskolába tanulni, és kollégista lettem?
Nagyon féltettelek, de tudtam, el kell engedni, hogy talpon maradj. Én nem tudok örökké intézkedni, segíteni. Nagyon vártalak haza hétvégén.

Főiskoláimat, egyetemi éveimet, hogyan éltedmeg?
Arra már megszoktad a távolságot tőlünk. Az aggódás mindig bennem volt. Hétvégéken a sok mosás, készülés. Ez sem volt kevés, de szívesen csináltam.

Mit éreztél, amikor elköltöztem Pestre, és rendőr lettem?
Talán azt, hogy megtaláld a helyed az életben, jól érezd magad. Rendes ember légy. Úgy élj, hogy ne kelljen megbánnod semmit.

Mit szóltál a könyv írásokhoz, a tévés szereplésekhez?
Nagy dolognak tartottam, hogy könyvírásra adtad a fejed, de a tévés szerepléseknek nem igazán örültem! Féltettelek. Ott minden szó, mondat támadási felület lehet.

Hány órakor jöttem a napvilágra, mennyi vajúdás után?
Keddi nap, hajnali öt és hat óra közötti időben születtél meg. Megszenvedtem nagyon érted. Hétfő este kezdődtek a fájdalmak, éjfél után

sétáltunk be apáddal a kórházba. Attól kezdve erős fájdalmaim voltak. Nyúztak, téptek, vágtak, mire meglettél. Féltettelek, nehogy bajod essen.

De volt velem öröm is?

Sok örömet, és gondot is adtál. Érted volt érdemes élnem. Szerény kisfiú voltál, míg Cellben jártál iskolában.

Tizennégy éves korodtól Győrbe kerültél. Sokat változtál, hisz meg kellett védened magad. A kollégiumi diákok, majd a főiskola, és a társaid is más viselkedést kívántak meg.

Huszonhárom évesen Budapestre kerültél dolgozni. Sikerült otthonhoz segítenünk, és éled az emberek harcos hétköznapjait. Két unokánk van. Így rajtad kívül őértük is mindig izgulok. Ez biztos így is lesz, amíg élek.

Nagyon jó a kapcsolatunk.

Naponta beszélünk telefonon. Úgy várjuk, mint a gyerekek, hogy hogyan telt a napod. Két havonta el szoktunk menni hozzád. Egy kis hazait készítünk, és viszünk. Találkozunk az unokákkal is. Csodálkozunk mekkorát nőttek. Erőnkhöz mérten segédkezünk a kertben. Körülnézünk. Minden rendben, és alig várjuk, hogy hazaérjünk. Az a ti világotok. Mi meg már itthon érezzük biztonságban magunkat. Itt a sötétben is tudjuk, mi hol van. Nyáron egy-egy hétre eljönnek az unokák, de már örülünk, ha jössz értük, és viszed őket. Az utazás kezd fárasztó lenni. Itthon ellátjuk őket. Próbáljuk a kívánságaikat teljesíteni. Mozgalmasak a napok ilyenkor.

Milyen nyaralásokra emlékszel?

A nyarak is többnyire munkával teltek el. A szabadság alatt azért minden nyáron Budapestre elmentünk, a vidámparkba, cirkuszba, úttörővasútra, és Budapestet is megcsodáltuk. Körülnéztünk Szegeden, Debrecenben, Kőszegen, több szép helyre is eljutottunk. Sőt két alkalommal Bécsben is, és a cseh Komáromban is megfordultunk.

Mi jut még eszedbe rólam?
Annak örültem, ha boldog voltál. Szorgalmas, szófogadó vagy, ha néha nem is értesz egyet velünk, de mindenkinek ilyen gyermeket kívánok. Amit itthon láttál - sokszor látom -, te is hasonlóan gondolkodsz, cselekszel. Nagyon szerethető, derűs ember vagy. Neked is sokszor ment alának is, felfelé is, az a bizonyos kerék. Az ember élete egy regény, tele küzdelemmel, megalkuvással. Nem volt könnyű.
A te örömödnek örülünk, és aggódunk, ha gondod van. Pláne, ha elmondod. A jó Istent kérem, hogy mutassa meg neked a helyes utat. Helyesen döntsél, cselekedj. Soha ne legyél beképzelt.

Csanád

2003-ban megszületett Csanád unokád. Mesélnél róla!
A kis unokáim. Hát, nagyon vártuk őket. Csanád eleven gyerek volt. Ha jöttek az öntözőt már el kellett tenni, mert ahogy beért az ajtón, már öntözni is akart. A szekrény kulcsokkal nem volt kibékülve, eldobta, azt kellett keresgélni. Volt, amit fél év után találtunk meg.
Őt nem nagyon tudtam kézbe venni, mert előtte született, hogy a gerincemmel megoperáltak. Én tanítottam meg mosolyogni. Sokat meséltem pici korában neki, ha kéthavonta eljöttek. Már nagyobb volt, Antóniát is szeretgette, hogy:
- Itt vagyok, ne féljél!
Társasjátékozni inkább a nagyapjukkal szoktak, nekem főzni kellett, és rendezni az egyéb dolgokat. Sokat játszottak az udvaron, játszótérre vittük őket, sétálni, hogy picit elfáradjanak.

Szoktatok menni fagyizni is velük.
Ha itt vannak, minden nap bemegyünk a városba vásárolni, és visszafelé - ki milyen fagyit szeret - két gombócot veszünk nekik.

Délután vajas mézes kenyérrel kényezteted őket!
Megbeszélem velük, hogy mit szeretnének enni. Több lehetőséget is

fel szoktam sorolni. Sokszor marad ebédről egérfánk, azt is nagyon szeretik. Felmelegítem, és baracklekvárral szokták enni. A kürtös kalács is kelendő.

És este is kapnak édességet. Helyes ez?
Sokat nem adunk, de szólnak:
- Mama, elfelejtettél valamit!

Ha pedig - véletlenül - elfelejted, nagyapjuk hozza nekik - este is - a pilótakekszet!
Ő soha nem mond nekik ellent.

Antónia

2005-ben megszületett Antónia unokád. Mesélnél róla!
Antónia más típusú volt kiskorában. Ha jöttek, kiszállt az autóból már nyújtotta is a kis kezét felém. Átölelt. Boldog voltam tőle. Többször volt nálunk egyedül is, ha beteg volt, és még nem mehetett óvodába. Csanád ekkor már iskolás volt.

El voltak kényeztetve.
Körülöttük forgott itt az életünk. Esténként lekapcsoltam a villanyt, odafeküdtem Antónia mellé. A gyermekkoromról, testvéremről, szüleimről, a falumról kellett mesélnem. Ezer kérdésük volt. Most ezt leírva, majd elolvashatják.

Antónia bátrabb volt, mint bátyja.
Egyszer azt mondtam neked:
- Te, kisfiam!
Erre Antónia - ovis volt - elém állt, és azt válaszolta nekem:
- Az nem a te kisfiad, hanem a mi apukánk!

És később is megvédett.
Kimentél Afganisztánba. Senkinek nem kívánom azt a hetet, míg kint voltál. Hazajöttetek utána, és elkezdtem mondani neked, hogy milyen

meggondolatlan, felelőtlen voltál. Mondtam a magamét. Ez a kislány újból elém állt, és azt mondta:
- Ha bántjátok apát, megmondom neki, hogy ne legyen a fiatok!

Öregen futottatok a biciklik mellett...
Biciklizni is mi tanítottuk meg őket itt Cellben, és ahogy nőttek több kerékpárt is vettünk nekik. Ha ránézünk ezekre - a kis két-háromkerekű biciklikre -, látjuk, hogy megnőttek.

Szeretnek segíteni is.
Szeretik az egérfánkot is. Ha itt vannak, szívesen forgatják a vaníliás cukorba. Megnézik egymását, hogy ki mit kapott, de mi is nagyon vigyázunk rá, hogy egyformán kapjanak mindenből.

Emlékezetesek voltak a húsvétok is.
Húsvétkor többször voltak itt kiskorukban. A nagyapjuk hozott élő nyulat. Kitettük hátra egy kerítésbe, és zsomborba füvet raktunk. Bele tojást, csokoládét. Olyan boldogok voltak. Sokszor kiszaladtak megsimogatni a nyulat. Kiabálták a szomszédnak:
-Mariska néni, megjött a nyuszi!
Nagyapjuk három-négy óra múlva visszavitte a gazdájának. Azt mondtuk nekik, amikor keresték:
-Máshová is el kell mennie, ajándékot vinni!

Nyaranta - a mai napig - több alkalommal viszitek őket vonattal hozzátok.
Sokszor hoztuk az unokáinkat Cellbe vonattal. A Keleti pályaudvarra hoztad ki őket - ott egy óránk volt -, majd jöttünk haza. Egy táska ennivalóval, innivalóval mentünk értük. Hosszú volt a három órás út. Mire megérkeztünk kiürült a táska.

Miket szoktatok csinálni a vonaton?
A hátukra írni, és ki kellett találni hányast írtam, vagy milyen betűt. A kezünkbe dugtunk el - a hátunk mögött - golyót, vagy ami volt nálunk.

Előre emeltük, hogy melyikben van. Szoktunk papírt, és tollat is vinni, rajzolnak vagy rejtvényt fejtünk.

Befejezés

Iszkázon már csak a szomszéd Pali él, Szákáék, Pista, Magdus. Velük néha találkozom. Pista felügyeli a szüleim sírját. Nehezen járnak már ők is. Én is, ha meghalok, oda vágyom, azt szeretném, hogy oda temessenek. Itt Cellben már szinte divatot űznek a temetőből. Azt nézegetik, kire tettek virágot, milyen díszes a síremlék. Úgy gondolom, te egy évben egyszer-kétszer eljutsz oda, és így a szüleim sírja is rendben lesz.
Egy könyvnyi történetem is lenne még, hisz egy élet elég hosszú. Az öröm, a gond, a hétköznapok, az ünnepek, sok történettel szolgálnak.

2015-ben hogyan telnek hétköznapjaid?
Gyorsan mennek a napok. Mindig találok elfoglaltságot. Tudok örülni, amit megcsináltam, a virágos udvarnak, ha jót sütöttem. Tudok még neked segíteni.

Mit szólsz, hogy könyvet szeretnék megjelentetni családunkról?
Hát! Nem tartozik másra az életünk. Sok lenne benne a ha...

Mit üzennél az olvasóknak?
Nem üzenek, mert ez csak a mi életünk, és nem kell ezen csámcsogni. Írhatnék nagy szavakat, de az nem én lennék. Talán okosabban éljenek, mint én tettem. Többet törődjenek magukkal! Mert az élet hamar eljár.

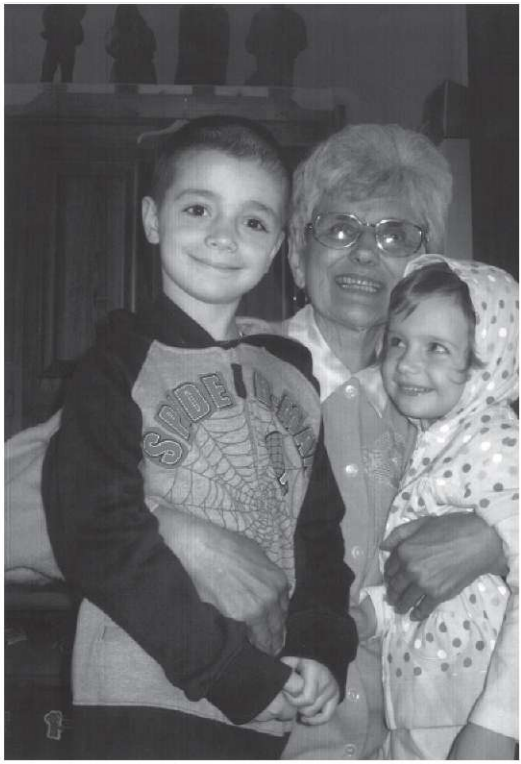

Katonaság

A Műszaki Főiskola elvégzését követően - három hónapig - Győrben szakaszmérnök gyakornok voltam. Majd szintén ennyi ideig Celldömölkön a vasúton dolgoztam. Mivel tél volt, és nagy hideg, elküldtek bennünket „fagyszabadságra". Ez azt jelentette, hogy nem kellett dolgozni mennünk - a rossz időjárás miatt nem is lehetett volna végeznünk a munkánkat -, és így több hetet otthon voltam. Ez elsőre jól hangzik, de egy fiatalembernek munka, és célok nélkül felkelni minden nap..., nem volt jó érzés. Fontos az ember életében a rendszeresség. Bár sokszor fárasztó korán kelni, de az élet rendje, hogy megyünk dolgozni. Ha valaki nincs rákényszerítve, hogy mindennap időben felkeljen, ápoltan bemenjen a munkahelyére, és ott megoldja az aznapi feladatát, emberekkel beszéljen, elveszítheti lába alól a talajt. Így furcsa leírni - bár a mai napig is nagyon szeretek a szülői házban tartózkodni -, már nagyon vártam, hogy bevonulhassak katonának, és történjék „valami".
Tanúságos időszak volt az egy év katonaság, és bár napjainkban ez nem kötelező - mondom úgy is, hogy nekem is van fiam - ráférne mindenkire - ha nem is egy év, de például egy három hónapos elméleti, és ugyanilyen hosszú gyakorlati képzés -, hogy az otthonától távol kipróbálja magát, tanuljon egy kis rendet, fegyelmet...

1992 februárjában bevonultam a szentendrei Kossuth Lajos Katonai Főiskolára, hogy megkezdjem egyéves sorkatonai szolgálatomat, amiből ott, fél évet teljesítettem. Volt egy „rigó" századunk. Így nevezték - sárga vállapjuk miatt - azokat a sorkatonákat, akiknek civil diplomájuk volt. Gyakran fütyültek is utánunk. Úgy emlékszem, száztízen lehettünk, és a szakaszunkban tizennégyen. Két egymásba nyíló két hét fős szobában helyeztek el bennünket.
Három hét volt az alapkiképzés - addig nem mehettünk haza -, és utána kellett esküt tennünk. Az szép, és felemelő érzés volt. Sokat gyakoroltunk rá, hogy egyszerre tudjunk menetelni, jól szóljon a bevonuló énekünk, és

amikor elhangzik az „eskühöz", egyszerre emeljük fel kezünket, majd az „eskütől" vezényszóra, egyszerre csapódjanak kezeink gépfegyverünkön. Persze az első három hét alatt látogatókat fogadhattunk. Emlékszem, drága édesanyám nagyon megfázva is eljött az ő egyetlen kisfiához, hogy - aznap több mint nyolc órát utazva - pár percre láthasson. Hiába, édesanya csak egy van.

A napirendünk úgy nézett ki, hogy a reggeli „ébresztő" hangos kiabálása után, azonnal fel kellett kelni, és egy kék „csini" melegítőben - alatta egy szál fehér trikóban - az alakuló térre lemenni, mert kezdődött a reggeli torna... Hála Istennek a februári reggelek elég „frissek" voltak, így hamar felébredtünk...
Majd borotválkozás, öltözés, körletszemle, és irány a reggeli. Szakaszonként, alakzatban mentünk, szépen egységesen. Nyolctól órák kezdődtek, általában napi hat. Itt már akadtak problémák.
Az eskü után ugyanis állandó kimenőnk volt, és ezt kihasználva Szentendrére, vagy Budapestre bementünk. A házi feladat, így nem mindig készült el. Voltak olyanok is, akiknek az előző nap „elhajlásai" után, gondot okozott az is, hogy az órákon ébren maradjanak. Egyik társamnak rendszeresen - amikor órán elaludt - megfogtam a fejét, nehogy hátrazuhanjon, és leessen a székről. Ha pedig a tanár ezt észrevette, hosszú pálcájával az asztalra csapott.

Velem is előfordult, hogy kimenve a táblához, próbálták társaim elmutogatni, hogy hogyan kell lerajzolni az egyes tüzérségi jeleket. Ahogyan vezettem a krétát a táblán, jelezték, hogy jobbra, vagy balra húzzam azt. Nem volt egy egyszerű mutatvány. De elhangzott a következő „beszélgetés" is:
- Ambrus hallgató!
- Parancs! -mondtam vigyázban állva.
- Jelentse a tarackos tüzér üteg felépítését! - kérte határozottan a tanerő.
- Jelentem nem tudom! -válaszoltam szintén határozottan.
- Egyes! Üljön le! - riposztozott a tanár.

- Értettem. - mondtam, és nyugodtam helyet foglaltam.
Megmosolyogtató volt még, amikor PUO-val a hátunkon - ez egy kb. 50-szer 30 centiméteres fém rajztábla volt, egy összecsukható fém „hátizsákban" -, mint a teknősbékák vonultunk az udvaron.

Ha vége volt a tanóráknak - szintén közösen, továbbra is alakzatban - elmentünk ebédelni. Sietni kellett vele, mert ha elhangzott a vezényszó:
- Egészségükre! Szakasz föl!
Akkor vége volt az ebédnek, akár hol is jártunk. Így a rutinosabbak a második fogással kezdtek, és nem bajlódtak a gyakran forró levessel.
Ezután szabadok voltunk. Mivel a tanulás egyikünket sem izgatott, rendszeresen elmentünk a laktanya területén található konditerembe, és uszodába. Na, innentől már élveztük a napot. Eszünkbe sem jutott, hogy sorkatonák vagyunk. Vacsora után pedig, civilben irány a város. Szentendrén a HÉV állomásnál, olyan finom túrós sütiket ettünk, hogy az íze még most is a számban van. De a laktanya kultúrtermében készült például koncertjére az LGT együttes, és még számtalan program volt. Este pedig, valamelyik kerthelyiségben beszélgettünk, nagyon sokat nevettünk.
De voltak csendesebb napok is, amikor egy közös helyiségben este tévét nézhettünk. Ekkor ment a Dallas című sorozat. Persze, mindig a leghangosabbak mondták meg mit nézzünk, de jó volt így is.
Barátságok szövődtek, és utána még évekig rendszeresen összejártunk, amíg mindenkinek családja, gyerekei nem lettek. Ezt követően a sok családi elfoglaltságtól már nem tudtuk ezeket a találkozókat összehozni.
Nagy szeretettel emlékszek vissza például, a jósvafői kirándulásainkra. Az a csend, és nyugalom, ami ott volt. Feledhetetlen. Évekig jártunk oda. A cseppkőbarlangi túrák, a lovas szekerezések, a közös főzések, és a sok-sok nevetés.

Voltak gyakorlati foglalkozásaink is, amikor az alakuló téren meneteltünk, vezényszóra vettük le, forgattuk gépfegyverünket. Legjobban az tetszett, amikor magunk elé, hangosan mondtuk:
-Magamnak vezényelek, magam hajtom végre!
Ilyenkor önállóan kellett az adott feladatot végrehajtani. Majd elhangzott a parancsnok - foglalkozást lezáró - kedvenc mondata:
- A foglalkozás elérte célját, eltelt!
Persze mi csak egymás között mondtuk a mi kedvencünket:
- Szól a zene, *.zarok* bele!

De volt úgy, hogy a parancsnok mosolygott rajtunk. Mivel mindig egységesen kellett felöltözni, megtörtént, hogy a nagy hidegben megkérdezte egyikünktől:
- Magának hol van a kesztyűje?
- Jelentem bent hagytam a körletben! -jött a halk válasz.
- Akkor a többiek is vegyék le a kesztyűiket! -utasított minket az oktató.
Hát, nem dicsértük meg a társunkat. Innentől kezdve, mindenki egyformán fázott.

De nem fejeltem el a századparancsnok „kedvességet" sem. Amikor bevonultunk, mindenki kapott egy „lórúgás nagyságú" injekciót, ami után sokan belázasodtunk. Éppen így, dideregve feküdtem az ágyamban, amikor bejött a körletünkbe a parancsnok.
- Föl, vigyázz! -mondta a rangidős.
És mindenki a szobában vigyázba vágta magát.
- Hát ez itt meg mit csinál? - kérdezte társaimtól, rám mutatva.
- Jelentem belázasodott! - jött a válasz.
- Azért a bakancsát kipucolhatta volna! - riposztozott a parancsnok, és kiment a szobából.

Harcászati gyakorlaton is voltunk a Bakonyban, éleslövészettel egybekötve. A szakaszom tüzér-felderítő volt. Ami a gyakorlatban azt

jelentette, hogy mi számoltuk ki, és mondtuk meg - a tábori tüzéreknek, akik hátrébb helyezkedtek el, mint mi -, a koordinátákat, amelyek alapján ők lőttek.
Itt is voltak problémák, mert felkészületlenül mentünk a gyakorlatra, és azért nem volt olyan egyszerű a lőadatokat kiszámolni. Figyelembe kellett venni különböző módosító tényezőket - például a széljárást -, és ezeket az adatokat egy nagy táblázatból kellett kikeresni.
Na, most amikor én jöttem, elméleti tudás hiányában - persze rajtam kívül még jónéhányan voltak ezzel így -, csak ráböktem - ahol kinyílt a könyvben lévő táblázat - az adatokra, és azzal módosítottam a röppályát. Szerencsére nagy volt a lőtér. Persze hamar jött az üvöltés a telefonba:
- Ki volt az a barom, aki ezeket az adatokat megadta!
A végeredmény az lett, hogy néhányunkkal közölték:
- Ha nem tanulják meg holnapra kiszámolni helyesen az eredményeket, és az ezzel kapcsolatos tananyagot, sima sorkatonák lesznek a következő félévben!
Ez azért is lett volna kellemetlen, mert második félévben a vizsgáink után - a tisztekhez hasonlóan - csak munkaidőben - nyolctól négyig - kellett bejárnunk a laktanyába. Szóval másnapra, „muszájból" megtanultuk.

De volt még egyéb kellemetlen szituáció is. Persze ezek idővel megszépülnek. Amikor például egy órás erőltetett gyalogmenet hajtottunk végre csöpörgős, esős időben, hidegben. A kabát alá még felvettem az esőkabátot is - mert csak alá fért -, hogy ha átázik a felső réteg, ne ázzak át teljesen. Majd amikor megérkeztünk a szállásunkra ledobva a kabátot, mindenki lefeküdt ruhástól az ágyba.
Vagy amikor imitálni kellett, hogy lőszert viszünk egy nagy fa dobozba, persze kúszva. Majd a „lőszert" miután beleraktuk, egy kötél segítségével magunk után kellett húzni a fa dobozt, és kúszva elmenni vele kb. tíz méterre.

De nem örültünk neki, amikor gyalogsági ásóval fekve, gázállarcban lövészárkot kellett ásnunk. A kiképzőink ugyanolyan civil diplomás hallgatók voltak, csak ők egy fél évvel előbb vonultak be, mint mi. Szóval egyikük - míg én ástam - elvitte a géppisztolyomat. Aztán szólt, hogy:
- Nem látja, elvitte az ellenség! Kússzon utána!
Megtettem ezt, és kúszva visszahoztam. Majd az illető - folytattam az ásást - újra el akarta vinni. Erre a gázállarcon keresztül a következőket mondtam neki:
- Ha még egyszer elviszed, a gyalásóval levágom a kezedet!
Furcsa mód a jellemzésembe az került bele: „nehezen kezelhető".

Aztán eltelt a félév, és nagy nehezen levizsgáztunk. Annyit tanultunk rá - még eszünkbe volt, nehogy sima sorkatonák legyünk -, hogy éppen csak átmenjünk, és így kaptunk egy őrmesteri rendfokozatot. Ezzel véget ért az összességében nagyon kellemes - többször nevetve mondtuk, hogy pár hétre szívesen visszamennénk pihenni - fél év, és mindenki elindult a lakóhelyéhez közel lévő helyőrségbe teljesíteni a féléves csapatszolgálatát. Én így érkeztem meg Szombathelyre.
Nagyon jól fogadtak főnökeim, bár a laktanyában itt is fütyültek utánunk. Aztán a sorkatonák is megkedveltek, és semmi probléma nem volt a félév alatt. Hárman voltunk rigók, és jó barátság alakult ki közöttünk.
Ha kedvem volt, hazamentem szüleimhez - az 50 kilométerre lévő Celldömölkre -, ha pedig volt programunk, bent tudtunk aludni. Jó kapcsolat alakult ki a lakrészünk mellett lakó súlyemelő csapattal, akik jó tanáccsal láttak el bennünket, ha konditerembe akartunk menni.
Napközben a főhadnagyom feladatokkal látott el, ami általában a sorállományú katonákra való „vigyázást" jelentette. Felügyelni kellett, ahogyan például takarítanak. Ilyet még nem láttam. Körletszemle előtt zsilettpengével kaparták a koszt, festéket, és olyan alaposan végezték a munkájukat, hogy a mi részlegünk nyerte a versenyt. Az más kérdés,

hogy esőben is kiküldték őket: mossák le kefével a harcjárműveket. Azt kifejezetten élveztem, amikor a „pampára" kellett kivinni a katonákat. A „pampa" egy füves területet jelentett a laktanya melletti részen. Itt elméletileg gazt kellett volna szedni. De ilyenkor a földhalmok tetejére figyelőőrt állítottam - ha jön valaki, szóljon -, és félmeztelenül napoztam. A kiskatonák fürödtek az árkokban feljövő talajvízben.
Nagyon jók voltak azok a programok, amikor Szombathelyen hajnalig szórakoztunk a country klubban, és éjjel mentünk vissza, majd másnap pihentünk a laktanyában. Ezt a programot nagyon kedvelte - később a házunkat is tervező - nagyszerű Somi barátom, akinek itt kezdődött betegsége, és később harminchat évesen el is távozott közülünk.

De visszatérve a katonaságra, nem értettem, hogy négy órakor a tisztek miért mondják minden nap:
- Jössz kenyérboltba?
Ők mentek. Később tudtam meg, hogy „folyékony" volt az a kenyér.
Itt talán a legnagyobb élményem az volt, amikor januárban, a Bakonyban éles lövészeten vettem részt, és sátorban aludtunk. Az itt tapasztaltakat sokszor elmeséltem azoknak, akik lekicsinylően, válogatnak a különböző ételek között.
Én a tisztekkel ettem a sátorban, ahol kiskatona felszolgálta az ebédet, és azt porcelántányérból fogyasztottuk el. A sima sorkatonák pedig a - megfagyott - melegíthető babkonzervből, késükkel szilánkokat faragtak le, és azt szopogatták el. Előzőleg nem gondoltam volna, hogy a XX. század végén ilyet látok.
De az is elképesztő volt, ahogyan a kiskatonák el voltak szállásolva. Én két tiszttel aludtam egy sátorban, középen egy dobkályha volt, amit az írnokunk egész éjjel rakott. Így olyan meleget csinált, hogy a hálózsák zipzárját le kellett húznom. Ugyanakkor a legénység olyan sátorban aludt, ahol egy füstölő dobkályha volt, és szegények - több tucatnyian -, mint a heringek egymáshoz bújtak, hogy ne fázzanak a büdösben.

Itt volt, hogy harcjármű parancsnokként, annak vezetője kérdezte tőlem:
- Peti, milyen gyorsan menjek?
- Ahogy csak tudsz! - válaszoltam rá, és száguldottunk a lánctalpas járművel.

Az utolsó hetek nagyon nehezen teltek, már minden nap hazajártam. Somit, és Tamás barátomat is egészségügyi okokból leszerelték, és egyedül maradtam rigó. Hát, az már nem volt jó. Barátok nélkül...
A végén visszatértünk leszerelni Szentendrére, itt nagyon megörültünk egymásnak, óriási sztorizgatások voltak. Majd meg is kaptuk az egy éves ténykedésünk utáni oklevelünket. Még volt egy kis bujkálásom, mert, akkor már növesztettem a hajamat, és inkább hátrazseléztem, nehogy le kelljen vágni. Amikor meglátott a századparancsnokom azt mondta:
- Vágassa le, mert úgy néz ki, mint egy harmad időszakos katona!
De nem tettem.

Miután leszereltem, egy huszárvágással otthagytam a vasutat. Majd két utazótáskával, és húszezer forinttal a zsebemben feljöttem Budapestre - munkásszállóra -, és 1993. március 01-én jelentkeztem, hogy megkezdjem - azóta is tartó - szolgálati viszonyomat a Budapesti Rendőr-főkapitányság III. kerületi Rendőrkapitányságán.

Érdekes előzménye volt ennek a váltásnak. 1986-ban Celldömölkön meghalt a „szomszéd Balogh bácsi", és rövid töprengés után szüleim megvették a házát. 600.000 forintért árulták, és akkor az egy nagyon nagy pénz volt. Nekünk csak 250.000 forintunk volt. Nagymamáméknak szintén ugyanennyi - azt odaadták -, és keresztanyám - mamám testvére - kölcsönadta a maradék 100.000 forintot, amit később részletekben visszafizettünk. Emlékszem - apának óriási érzéke van az alkukhoz -, de itt feszültem jött haza:

- Nem engednek az árából! Most mi legyen, belevágjunk? -kérdezte. Majd fel alá járkált, és pár perc múlva döntött:
- Megvesszük!
Ez volt az a döntés, ami később megalapozta az anyagi biztonságunkat, mert 1993-ban háromszoros áron adtuk el, és ehhez hozzátéve azutáni megtakarításainkat tudtak nekem szüleim Budapesten kétszobás, Zuglói lakást venni.

A kétszobás ház egyébként 200 négyszögöles telken állt. Apám kaput vágott rá - a kertünk felől -, így azon kényelmesen átjárhattunk. Majd kipucoltuk a kertet, és évek alatt megvettük az átépítéséhez szükséges építőanyagokat.
De mivel minden pénzünk elfogyott, akkor nyáron apa megkérdezte tőlem:
- Szeretnél új cipőt, nadrágot őszre az iskolába?
- Persze! - válaszoltam örömmel, de akkor még nem sejtettem, hogy ezért mennyit kell dolgoznom.
- Jól van. Fogadtam öt hektár répát, és azt, ha megkapáljuk, kapunk érte 16.500 forintot. Abból vehetsz!
El sem tudtam képzelni mekkora az öt hektár. Amikor kimentünk Celldömölk határába, és megláttam. Hát... Nem jött meg a kedvem a kapáláshoz. Ráadásul nadrágszíj parcella révén, a szélessége még elfogadható volt, na de a hossza. Apám csak a távolba mutatott:
- Ott a vége! -mondta.
Szomorúan tudomásul vettem, ennyit erről a nyárról, gondoltam. Akkor nagyon nem örültem neki, de mai fejjel belátom, jó volt ez a feladat. Sok fiatalnak hasonlóan elkélne ilyen „elfoglaltság", hogy megbecsüljék, mennyit kell dolgozni azért, ha valamit meg akarnak venni.
Persze az nem volt kellemes, amikor szeptemberben az osztálytársaim megkérdezték:
- Hol barnultál le, a tengeren?
- Nem. - válaszoltam halkan.

- Balatonon? - folytatták a kérdezősködést.
- Nem. - mondtam ismét.
- Hanem? - kérdezték tágra nyílt szemekkel.
- Répa kapálás közben. - mondtam kényszeredett mosollyal.
És persze őszre kaptam nadrágot, cipőt, bár gyermekeim nehezen tudják elképzelni, hogy a nem márkás termékeknek is hogyan örültem. Elmúltam már húsz éves, amikor Nike cipőm lett, nekik ugyanez már ovis korukban megadatott.

De volt, amikor magamtól mentem át a „házamhoz", és a nyári nagy melegben egyedül betonelemeket öntöttem, majd később apámmal garázst csináltunk belőle.
Kémény felújításnál is segítettem, bár emlékszem a kőművesnek rám kellett várnia, mert amíg nem húztam fel a kesztyűt „nem tudtam" odaadni az építőanyagot.

Budapesti Rendőr-főkapitányság III. Kerületi Rendőrkapitányság

Celldömölkön a vasúton meglepődtek, amikor bejelentettem, hogy elmegyek Pestre rendőrnek. Próbáltak lebeszélni, de én hajthatatlan voltam.
1993-ban 16.500 forint volt a fizetésem. A munkásszállóért 1650 forintot kellett fizetnem. Ezért kaptam egy ágyat, egy kicsi szekrényt, és volt, hogy egy, vagy kettő szobatársat. Akik néha vizes pohárból itták a pálinkát. Mindezt átélni diplomás vasútépítő üzemmérnökként. Gyakran előfordult, hogy délelőttönként - éjjeli szolgálat után - arra ébredtem, hogy a takarítónő a fejem mellett mosta fel a padlót. De szerettem ezt a Békásmegyeri szállót, és ha Hofi Géza bácsinál voltam, úgy búcsúztam el tőle:
- Megyek haza.
És amikor tőle eljöttem, a mozgólépcsőn lefelé menet boldog voltam, hogy elindult valami az életemben.

Hétfői nap jelentkeztem a rendőrkapitányságon, és már szerdán aktát kaptam, „null kilométeresként". Emlékszem, bejött egy bácsi - betörtek hozzá -, talán egy tévét, és magnót loptak el tőle. Hát, én nagyon sajnáltam. Ő pedig úgy jött be hozzám, hogy majd a hatóság megtalálja az elkövetőt. A következő beszélgetés zajlott le közöttünk:
- Tényleg elvitték? - kérdeztem tőle.
- El sajnos. - mondta.
- Nagyon sajnálom. - válaszoltam.
- Én is! - mondta ismét szomorúan.
Még hosszasan írhatnám ezt az „érdemi" beszélgetést, de a szobatársam megsegített. Teljesen váratlanul odarakta elénk a beszélgetésünk alapján megírt tanújegyzőkönyvet, amit a bácsinak csak alá kellett írnia...
- Köszönöm Józsi! - mondtam hálásan kollégámnak.

Hát, így kezdődött. Aztán olyan jól folytatódott, hogy két hónap után - addig nem is láttam gyanúsítottat -, beosztottak forrónyomos szolgálatba. 24 óra alatt egyedül voltam nyomozó az egész kerületben, akinek ki kellett menni helyszínre, az előállítottakat kihallgatni. Volt bent egy hálózsákom, és ha éjszaka éppen nem volt munka, lefeküdhettem aludni. Majd, ha valakit előállítottak, felkeltem, kihallgattam, kimentem házkutatást tartani, és ha végeztem - és nem jött több ügyfél -, pihenhettem a következő feladatig.
Ezt a terhelést, önálló munkát - tisztelet a kivételnek - hiába mesélem el a mai fiataloknak. A többségükből az alázat, a tűrőképesség, a kitartás, a szorgalom hiányzik. Persze jogaik, azok vannak. Mondom ezt úgy, hogy nagyon jóban vagyok velük, de hiába, már más korosztály.

Szóval forrónyomos lettem. De mivel addig nem hallgattam ki gyanúsítottat, megkértem egyik kollégámat - tollal - töltsön ki nekem egy gyanúsított jegyzőkönyvet, had legyen legalább egy mintám róla. Lássam, például mi az, hogy gyanúsítás.

Akkor még mechanikus írógépek voltak, számítógép még nem volt használatban. Akinek elektromos írógépe volt, az már királynak számított. A kopaszok meg, püföltük az indigós írógépeket.
Később próbaként bevezették a számítógépet. Egy helyiségben sorba kellett állni, mert csak ott lehetett vele dolgozni. Amikor minden szoba kapott számítógépet, a kapitány elrendelte, hogy megfenyíti azt, aki nem azzal dolgozik. Mert annyira idegenkedtünk az új csodától. Egy mechanikus írógép maradhatott a szekrény tetején, áramszünet esetére...

Így kezdtem el a szolgálatomat. Reménykedtem benne, hogy csendes nap lesz, és senkit nem állítanak elő. Nem így történt…
Csörgött a telefonom, az ügyeletes tiszt hívott:
- A Szentendrei úton előállítottak egy személyt! Menjél ki, hozzátok be, és hallgasd ki!
- Értettem! - válaszoltam.
Már nem emlékszem hányas szám alá kellett mennem, csak arra, hogy borzasztó zavaromban, addig nézegettem a Szentendrei úton - menet közben - a házszámokat, hogy kiértem Békásmegyerre, és megláttam a Budapest vége táblát. Leizzadtam. Közben hallottam a rádióforgalmazást:
- Hol van a forrós? - kérdezték.
- Nyugi úton, de még kezdő. - válaszolta az ügyeletes tiszt.
Ezt a párbeszédet többször is hallottam. Szörnyű volt.
Megfordultam a kocsival, és irány vissza. De ekkor izzadtam meg igazán. A visszafelé lévő három sávban utcai futóversenyt tartottak, és velem szemben csak jöttek, jöttek, és jöttek a futók. Én pedig alig győztem szlalomozni közöttük.
Amikor végre valahára megérkeztem, gondolhatják, milyen arcot vágtak az öreg rendőrök.
De az illető kihallgatása sem volt semmi. Soha nem hallgattam ki előtte gyanúsítottat. Valahogy két újjal lepötyögtem a gyanúsítását, majd

kiültettem az illetőt a folyosóra, és elmentem az ügyeletes tiszthez, hogy tanácsot kérjek tőle, jó-e amit írtam. Amikor megmutattam neki:
- Hát... - volt a válasza.
És láttam az arcán a bizonytalanságot. Meg is kérdeztem tőle:
- Te hányadszor vagy ügyeletes tiszt?
- Másodszor. - jött a halk válasz.
- Én meg először forrónyomos. - mondtam szintén nem túl erős hangon.
Így aznap a III. kerületi lakosok nyugodtam aludhattak. Két „rendkívül felkészült" nyomozó vigyázott rájuk. Kőkemény csapást mértünk a bűnözőkre. De végül is megoldottuk, nagyobb hiba nélkül.

Van még egy hasonlóan „kellemes" vezetési élményem. A rakpartról a Petőfi hidat úgy kellett megközelíteni, hogy az előtte lévő felhajtón kanyarodtunk fel a hídhoz vezető útra. Csakhogy én ezt - először arra járván - nem tudtam. Így a felhajtás helyett mentem egyenesen. Mindaddig, amíg velem szemben - az egyirányú úton - nem jöttek az autók, és idegesen dudálva, öklüket rázva magyarázták el nekem, hogy...
Én pedig ezalatt, hogy végképp ne okozzak közlekedési káoszt, a kocsi egyik oldalán található két kereket feltéve a rézsűre, ferdén - csak két kerékkel az úton - igyekeztem minél gyorsabban elhagyni az adott útszakaszt...
És az utolsó vicces történetem. Egyik kollégámat vittem el munka ügyben. Beszélgettünk. Kérdezte:
- Mióta vezetsz Pesten?
- Ez az első utam. - válaszoltam.
Ezután az illető csöndben maradt, abbahagyta a kedélyes sztorizgatását.

Visszatérve a munkaterhelésre. Nyomozóként dolgoztam, több tucat aktával. Mellette körözési előadó is voltam, 40-50 iktatott anyaggal, közte eltűnésekkel is. És persze a gyakori éjszakai portya szolgálatok, akciók tömkelege.

Volt, hogy minden második éjszaka dolgozni kellett. Reggel hatkor mentünk haza, de délután kettőre már vissza kellett mennünk, mert addigra már - állítólag - „kialudhattuk magukat".
Munkavégzésünket nem könnyítették meg az idősebb kollégák sem. Más volt a hierarchia, mint manapság. A reggeli eligazításon mindig megkérdezte a vezető, hogy ki, mit tervez, aznapra, kinek kell kocsi. Az „öregek" mindig elvitték az autókat, és mi kopaszok meg mehettünk BKV-val.

Egyszer az akkori főkapitány eljött hozzánk. Lehetett tőle kérdezni is:
- Főkapitány úr, lehetne, hogy több autót kap a kapitányságunk, a munkavégzés megkönnyítése érdekében? - kérdezte egyik csoporttársam.
- Amikor én voltam nyomozó, mi gyakran villamossal szállítottuk az elfogott személyeket. Ha pedig többen voltak - addig, amíg vissza nem értünk -, odabilincseltük őket a villamos megállóhoz. Van még kérdése? - mondta határozottan a főkapitány.
- Jelentem nincs! - jött a kollégám halk válasza.

Több eset különösen megmaradt emlékeimben. Volt egy olyan eltűnés, amikor az illető öngyilkosságot követett el. Pénteki napon történt, és ki kellett mennem a hozzátartozóknak megmondani, hogy a személyleírás alapján valószínű megtalálhatták az illetőt. De csak hétfőn nézhetik meg - és azonosíthatják - a holttestet.
Ezt elmondani egy családnak, nem volt kellemes feladat… És hétfőn azonosították. Ő volt.

Elloptak egy nagy értékű autót. 1993-ban még újdonság volt, hogy a gépjárműben volt beépített telefon. A jeladó segítségével, egy bemérő kocsival, több száz kilométert követve, egy erdős részen megtaláltuk a gépjárművet. Itt senki nem volt fáradt, örült mindenki a sikernek!

De volt egy személyes sikerem is. Egyik házkutatásnál lopott kocsik-

kal kapcsolatos bizonyítékokat akartunk beszerezni. A házkutatást szenvedő nem segítette a munkánkat. Kérdeztük tőle:
- Hogyan került magához az udvaron álló autó?
- Nem tudom. - jött mosolyogva a válasz.
Addig kutattunk, amíg én a hűtőhöz nem értem.
- Felesleges ide benéznie. - mondta nekem a házigazda.
- Nem baj. - válaszoltam, és kinyitottam a hűtő ajtaját.
- Ugye megmondtam! - jött nevetve a válasz.
Tovább kutattam.
- A mélyhűtőt csak nem akarja megnézni? -kérdezte magabiztosan az illető.
Megnéztem. Az udvaron álló lopott gépkocsi kulcsa, és papírjai lapultak a fagyott húsok között.

Ekkor voltam két barátommal Görögországban, repülővel. Megnéztük az Akropoliszt, halkonzerv olajában sütöttünk tojásrántottát, és sátorban aludtunk a tengerparton. Huszonkét évvel később pedig, a paralimpiai könyvemben elhelyeztem egy közös képet Ildivel, akinek köszönhettem nyolcadik könyvemet.

Aztán 1993. szeptemberében szüleim vettek nekem Zuglóban egy 52 négyzetméteres lakást, és ezzel elindult valami felfelé.
Emlékszem, Antal József miniszterelnök ravatalánál éjfél utánig kellett biztosítanunk, a Parlamentnél. Volt olyan babakocsis szülő, aki addigra várta ki a sorát, csak hogy bejuthasson. Hideg volt, nagyon megfáztam. Lázasan mentem haza a lakásomba, ahol csak egy szivacs, és Géza bácsitól kölcsön kapott kis tévé volt. De boldogan néztem a hatalmas mintákkal kifestett régi olajzöld falakat. Csodás érzés volt a saját lakásom ajtaját becsukni.

Budapesti Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Főosztály

1994. május 01-én pedig megérkeztem a BRFK Vizsgálati Főosztály Vagyonvédelmi Osztályára, ami akkor nagy szakmai elismerésnek számított.
Itt négy évig öltönyben jártam, sőt az akkori osztályvezető megkövetelte, hogy nyáron is vegyünk zakót. Így naponta kézbe vittem be azt, mert hozzá csak így lehetett bemenni. Ha pedig valaki nem így járt, vagy a lányok válla kint volt a ruhából, hazaküldte az illetőket átöltözni.
Külsőm miatt az egyik idősebb alosztályvezető „Ambrus doktor"-nak is szólított, pedig még csak a Rendőrtiszti Főiskolára jártam.

Kedveltek főnökeim is. Egyik alkalommal, majdnem kiutaltak nekem egy lakást is.
- Péter, kapsz majd szolgálati lakást! - mondta örömmel csoportvezetőm.
- De neki már van sajátja. - világosították fel kollégáim.
- Akkor jó, majd odaadjuk másnak! - zárta le vezetőm a beszélgetést.
Ő mondta egyik kedvenc - azóta általam is használt - mondását:
- Ez nem az itt, és a most, hanem az ott, és az akkor kérdése!
Arra utalt, hogy ne kapkodjunk.
Másik főnököm pedig, egyik értekezleten a következőket mondta:
- Nem azért élünk, hogy dolgozzunk, hanem azért dolgozunk, hogy utána tudjunk élni!

Három kedvenc történetem is van ebből az időből. Ügyeletes voltam. Őrizetbe vettem egy elkövetőt. Az őrizetbe vételi határozatot - munkaidőn túl - aláírtam a vezetőm helyett, a nevénél. Ezt meglátta, az illető, és a következőket mondta:
- Maga ilyen fiatalon ezredes?
-Az vagyok! - válaszoltam határozottan.
-Juj-juj-juj! -mondta áhítattal az őrizetes.

A második. Karácsony előtti napon egyik sztárügyvédet védence gyanúsított kihallgatásáról értesítettem. A börtönben találkoztunk. Odahajolt hozzám:
- Tudja, hogy ki vagyok én? Karácsony előtt ide citál? Ismerem a maga főnökét, vonatkísérőt csinálok magából! -mondta szigorúan nekem.
Én csak mosolyogtam erre. Lezajlódott a kihallgatás, majd a szembesítés is. Már távozni akart az ügyvéd, amikor közöltem vele, iratismertetést is tartok.
Erre már roppant mérges lett:
- Na, akkor gyorsan végezzünk vele! -mondta felháborodottan.
- Rendben, de mivel a gépírónő, éppen kikíséri az egyik ügyfelet, ha magának sietős, üljön le az írógép mögé, és írja, amit diktálok!
A sztárügyvéd pedig leült gépelni. Mikor visszaért a gépírónő, azt hitte nem jól lát.
Emlékezetes rendőr sztorim volt még, amikor barátaimmal kimentünk fradi meccsre. A kapu háta mögötti részen - a B-középben - álltunk, és szurkoltunk. De persze volt balhé, és jöttek fekete ruhában - teljes védőfelszerelésben - az egyenruhás rendőrök. Az egész szektor kiabálta nekik:
- Menjetek haza!
Én pedig az óriási tömegben, csendben voltam.
Kellemesebb emlék volt, amikor 1995-ben a fradi bejutott a bajnokok ligájába, és az Üllői úti stadionban zászlóerdők közepette, fiatal, öreg, férfi, nő, gyermek - és a meccset biztosító rendőrök is -, felugrálva ünnepeltük a magyar foci sikerét.
Külön kell szólnom Böbéről, kedves főnökömről. Kisfiamnak hívott, és egyik kedvence voltam. Az a hangulat, amit ő teremtett. A reggeli eligazítások, a közös főzések. És mellette ment a munka is. KÖSZÖNÖM NEKED!
Pályám során itt tanultam a legtöbbet, és minden évben vagy soron kívül előléptettek rendfokozatomban, vagy jutalmat kaptam. Sikeres szakmai négy év volt.

Fiam

A nagyfiam… 2003. október 23-án ebéd után kijött a műtőből az orvos, és csak annyit kérdezett:

- Fiú jó lesz?

- Jó. - válaszoltam boldogan.

Nagyon barátságos volt kicsinek is. Mindenki szerette. A rokonok, ismerősök, barátok. Bárki jött hozzánk, kezükbe lehetett adni, nem félt senkitől. Csak mosolygott a szép kis arcával.

Amikor beteg volt, sokszor voltunk együtt. Mentünk a gyermekorvoshoz. Kétórás sorban állás, mesélés, kajálás, játék, megszokott dolgok voltak. A hűtőfürdőnél visított szegény, de míg nem ment le a láza, vissza kellett rakni a hideg vízbe...

Már kis korától gyakran hisztizett, ha valami nem sikerült neki. Ez a mai napig is jellemző rá. Megszokta a sikert, győzni szeret, bár ez nem lesz mindig így…

Általában a játékban mindig ő nyer. 10:9-re, vagy más eredményre, de eggyel-kettővel mindig. Lehet, hogy az apukája hagyja magát?

Kicsinek rengeteget cipeltem, mára megnőtt, és már csak - halkan jegyzem meg, hogy még most is - reggelente hozom le az emeletről, ébredés után.

Már nem fogom meg a kezét az utcán, a suli előtt elbúcsúzik tőlem, egyedül akar felmenni a társaihoz. Kamaszodik. Bár az utóbbi időben itthon egyre gyakrabban fogja meg a kezem, ami rendkívül jólesik.

Amikor megszületett, majd húga is, mindkettőjük születése környékén az udvaron kibújt egy kis „facsemete". Amit kiültettem az utcára, és mára már „nagy" fa lett.

Még hosszasan tudnék mesélni róla… De lássuk, hogy ő maga, hogyan válaszol kérdéseimre.

Ambrus Csanád

2003. október 23-án született Budapesten. Budapesten, Zuglóban a Móka-kacagás bölcsödébe, majd a Bóbita Óvodába járt. Jelenleg a Városligeti Magyar- Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola hatodik osztályos tanulója.

Gyermekkor

Nemzeti ünnepünkön születtél. Amikor jöttem haza tőled a kórházból, az egész város fel volt lobogózva. Az jutott eszembe, hogy így tiszteleg előtted, hogy megszülettél.
Örülök, hogy ünnepen születtem, olyan mintha a zászlókat miattam húzták volna fel.

Mi az első emléked gyermekkorodból?
Amikor szilvesztereztünk, táncoltunk Antóniával, és a tévében ment az ének. Vagy amikor papa megépítette fából a kisházat, és kint reggeliztünk benne.

Hároméves voltál ekkor, amikor nagypapád játszóházat csinált neked. Ez annyira tetszett, hogy reggel hat órakor oda kellett felmásznom veled, és ott reggeliztél.
Igen, ez így volt. *(Nevetés.)*

Mire emlékszel a házunkból - milyen volt -, hogyan változott, míg elérte a mai állapotát?
Arra emlékszem, hogy oldalra nyithatós garázs kapunk volt, és kicsi gyerekágyam, kék színű. Papa kérésünkre, fából megfaragta Kuka törpét.

Mit szerettél játszani kiskorodban?
Kisautózni, és nagyon szerettem a pókembert.

Mi jut még eszedbe kiskorodból?
A szomszéd Ilus néni kertjébe a kerítésen átmásztunk, és a diófájára felmásztunk. Neki nagyobb diófája volt, mint nekünk. Vagy felmásztunk a pincénk tetejére - a cserépre -, és levágtuk a borostyánt.

Bölcsőde

Nagyon kedves kis gyermek voltál. De két évesen már annyira hiányzott a társaság - hiába gyereknek gyerek a barátja -, hogy a játszótéren odamentél egy idegen kisgyermekhez, és megpusziltad. Ő ezt nem vette olyan jó néven, és cserébe megharapott.
Lehet, hogy így történt, de én olyanra emlékszem, hogy amikor odamentem hozzá, ellökött.

Hogyan emlékszel vissza a bölcsődére?
Egy gyerekre emlékszem, akivel nagyon jóban voltam, de a neve most nem jut eszembe. Illetve a bejárati részre, ami lejtős volt, és mindig azon mentünk fel.

Szerettél oda járni?
Igen, mert sokat játszottunk.

Kik voltak a barátaid?
Már csak az előbb említett fiú rémlik.

Hogyan emlékszel vissza, amikor Antónia húgod is ugyanoda - a zuglói Róna parki -, bölcsibe kezdett járni?
Amikor vittük Antóniát, én már akkor az ovit kezdtem.

Óvoda

Milyen volt a zuglói Ilosvai utcai óvoda?
Nagyon sokat kézműveskedtünk Ica, és Piri nénivel. Emlékszem, hogy Anyák napjára kellett gyöngyből karkötőt fűzni. Én csináltam a

legkisebbekből, enyém is lett a legszebb. Mondták is ezt. Mindig jókat csináltunk. Ez főleg kisebb koromban tetszett.
Volt ott akvárium, amiben halak úszkáltak. Néha megengedték, hogy megetessük őket. Volt egyszer sorverseny is. Kellett zsákba ugrálni, kosárra dobni, kézműveskedni.
Az udvaron volt egy rúd, amin lehetett csüngeni, és Antónia folyton azon lógott.

Szerettél oda járni?
Igen, ott is nagyon sok barátom volt.

Kik voltak ők?
Adam, Janó, a két Norbi, Patrik, Szilárd.

Bár Te nagyon jó kisfiú voltál, de mindig a rosszabb magaviseletűek barátságát kerested.
Igen, mert velük lehetett jobban játszani, sokat nevetni, és vicces dolgokat csinálni.

Oviban, majd iskola első osztályában báboztál, emlékszel rá?
Igen, oviból Kati tanító néni - miközben a többiek aludtak - néhányunkat elvitt bábozni az iskolába. Én tartottam a házat - ami a legnehezebb volt -, és ezt egész végig nekem kellett fognom. És nem lehetett megmozdulnom... Bár már zsibbadt a karom... Erre a mai napig emlékszem, mert olyan „nagy" élmény volt.

Általános Iskola

Jelenleg Budapesten a Városligeti Magyar- Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola hatodik osztályos tanulója leszel.
Igen.

Ez Budapest, és az ország egyik legjobb általános iskolája. Milyen érzés ebbe a suliba járni?

Jó, nagyon sok barátot szereztem. Pedig csak harmadik óta vagyok itt. Előtte a József Attila - majd az megszűnt -, utána pedig a Széchenyi István Általános Iskolába jártam. Majd csináltam egy különbözeti vizsgát - így vettek fel ide -, és ekkor kezdtünk húgommal ide járni.

Nyolc éves múltál, amikor otthon a tévé távkapcsolóját magadtól letetted - bár előtte be akartad kapcsolni a mesét -, mert másnap jött hozzánk az angol tanár, és Te még nem csináltad meg a leckédet.
Azért tettem le, mert nem akartam, hogy a leckém ne készüljön el. A tanárnő nem szidott volna le, de én biztosan meg akartam csinálni azt.

2012 júniusában 1 óra 45 perces felvételit írtál a Városligeti Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolába történő felvételidhez. Emlékszem, olyan meleg volt, hogy a felügyelő tanárok, folyamatosan ásványvízzel próbálták szomjukat csillapítani. Te pedig, szorgalmasan írtad a felvételi feladatokat.
Az angolon csak egyedül voltam bent, a matekon, és magyaron viszont sokan voltunk. Utóbbiak nehezebbek voltak, mert az angolt többet gyakoroltam. A feladatokra már nem emlékszem, csak arra, hogy nagyon hosszú volt a felvételi.
Ezután be kellett menni Vali nénihez, a leendő osztályfőnökömhöz. Ott mondták meg, hogy az angol ötös lett, a magyar, és a matek négyes. Te kérdezted, Vali nénitől, hogy:
- Ez most...
Ő pedig rögtön azt mondta:
Igen!
Ekkor tudtuk meg, hogy SIKERÜLT! Ezután az Árkádban három gömbös fagyit vettél nekünk húgommal, és én kaptam tíz csomag focis kártyát. Nagyon örültem, hogy felvettek, és persze a focis kártyának is.

Elmesélnéd egy hetedet?
Hétfő: Hat órám van. Angol, tesi, matek, angol töri, nyelvtan, és magyar töri. Ebéd, majd kézilabda edzés. Ezután négyig leckét írunk.

Kedd: Tesi, angol köri, osztályfőnöki, angol, cél nyelvi civilizáció (országismeret), délután pedig külön angolom van.
Szerda: Rajz, művészettörténelem (angolul), matek, angol, hon és népismeret, technika.
Csütörtök: Tesi, angol, matek, irodalom, angol töri.
Péntek: Nyelvtan, matek, angol környezet, anyanyelvi angol, irodalom, ének és hittan.

Mesélnél részletesen néhány órádról?
Angol környezet. Az év elején nem tudtam, hogy miből kérdeznek, és azt sem tudtam magyarul, hogy mi az a definíció, nemhogy angolul. De azóta tudom, és javítottam is belőle sokat. Órákon egyébként a környezeti fogalmakat angolul kérdezik, és válaszolnunk is úgy kell. De ezt már megszoktuk.
Célnyelvi Civilizáció (Országismeret). Azt sem tudtam, hogy mi ez a tantárgy. Először nem is figyeltem rá, és rossz jegyeket kaptam. De most már belehúztam, és ötösöket kapok. Egyébként a tantárgy arról szól, hogy az egyes országok hol helyezkednek el, abban az országban milyen ünnepek vannak, és mikor.
Művészet történelem. Barlangrajzokról, vázafestésről, és az országokbéli különbségekről szól. Ahogyan a korabeli koroktól kezdve fejlődött a művészetük. Ez a tantárgy is történelem, csak művészetből.

Hogyan készülsz fel egy tanórára?
Először kiteszem a könyveimet, hogy ha dolgozat lesz, akkor átnézem előtte a szünetben, de ha nincs doga, akkor megyek játszani.

Miket lehet a suliban?
Most a Rubik kockával, magic-el, kígyóval szoktunk játszani. Volt divatban, amikor focis kártyát gyűjtöttünk, és ezeket cserélgettük. Nagy albumon volt, és volt benne legalább kétszáz kártyám. Most felsőben már lemehetünk szünetben az udvarra magunk is játszatni - tanár nélkül -, de párunkat - mivel „túl jók voltunk" - ettől eltiltottak.

Erről mesélnél?
Az iskola udvara az ovival össze van kapcsolva, és az ovi ablakánál, táncoltunk, bekopogtunk, és utána mindig elfutottunk. Ezzel zavartuk az ovis nénit. Volt hogy kijött, és utánunk kiabált. Majd háromszor felment, és telefonált is a mi igazgatónknak. Erre a felsős igazgató helyettes lejött, és ránk szólt. Meg persze beszámolt „jó cselekedetünkről" az osztályfőnökünknek is, aki kiszabta a büntetést. Ebben az évben az órák közti szünetekben nem mehetünk le az udvarra. Majd csak második félévben.

Szóban vagy írásban szeretsz felelni?
Tantárgya válogatja. Mivel írásban például nem gond, ha nem folyamatosan beszélek a témáról. Szóban viszont, ha vessző van, valamit nagy-kis betűvel kell írni, akkor azt nem rontom el.

Melyikben vagy jobb?
Szóban.

Felelésnél szoktál izgulni?
Igen, mert a többiek előtt nehezebb felelni. De amikor végeztem - és jó jegyet kapok -, az jó érzés.

Hogyan írsz meg egy dolgozatot, mire szoktál figyelni?
A doga előtt sokszor átnézem a tananyagot, és mikor megírtam, átolvasom az egészet, és a helyesírásra is figyelek.

Hogy az iskola követelményeknek megfeleljél, itthon fekvőtámaszokat, felüléseket, helyből távolugrást csináltunk, és gyakoroltuk a futást is. Mesélnél erről?
Felülésből meg tudtam csinálni egyfolytában 200 db-ot!!! Fekvőtámaszból 30-at. Helyből távolugrásnál 1 méter 60 centit ugrottam, és 12 perces futás alatt 1800 méterig jutottam.

Reggeli programodat elmondanád, ha iskolába mentek?
Hat óra után felkelünk, kicsit tévét nézünk, hogy felébredjünk, majd

reggelizünk, aztán felöltözünk, és hét óra után elindulunk a suliba. Nem szeretek korán kelni, fáradt vagyok ilyenkor.

Volt a suliban egy féléven keresztül táncoktatásotok. Miket tanultatok?
Rocky-t, és néptáncot. A tánc nem az én világom. Csináltam a többiekkel, de nem leszek versenytáncos. Bár a lányok velem akartak táncolni, de valószínű nem a tudásom, inkább a külsőm miatt.

Kedvenc úszás fajtád, az iskolában hányast kaptál rá?
Legjobban a gyorsúszást szeretem, a suliban ötöst is kaptam rá. De a hátúszásom is ötös lett. A mellúszásomat négyesre értékelték.

Emlékszel, milyen ruhákba öltöztél be farsangokkor?
Zorrónak, cowboynak, tigrisnek. Oviban nem sokszor tudtam részt venni, mert pont akkor - két évben is - beteg voltam.

Halloweenkor?
Beöltöztem sikolynak, szellemnek, vámpírnak. De az előző iskolámban nem volt Halloween.

Mesélnél az iskolai órákon történt rosszalkodásaitokról?
Néha előfordul, hogy órán levelezünk egymással. Van, amikor a tanár nem veszi észre, de ha igen, akkor kidobja a levelet, és beír nekünk.
Az ének terembe nem mindig tudunk bemenni, mert zárva van. Ezért letesszük a táskákat egy kupacba, és valakit meglökünk, így ráesik. Ha pedig fel akar kelni, újra visszalökjük, és jót nevetünk.
Énekórán meg szoktuk viccelni a tanárt. Ő ezért elveszi az ellenőrzőnket, és azzal fenyeget, hogy beír nekünk. De csak a nagyon rosszakkal teszi ezt. Amúgy visszaadja óra végén az ellenőrzőt.

Mi a véleményed az iskoláról?
Nagyon jó, de a korán kelést utálom. Néha sokat kell tanulnom, de szeretnék minél tovább tanulni. Te is elmondtad, hogy úgy lesz jó munkahelyem - felnőttként, akkor tudok mindent megvenni -, ha elvégzem az iskolákat.

Magadról

Jellemeznéd magad? Elmondanád a jó tulajdonságaidat?
Magas vagyok. Sokan mondják, hogy jóképű, kedves, és barátságos.

És a rosszak?
Akaratos vagyok.

Melyek a kedvenc ételeid?
Szeretem a pörköltet nokedlivel, mácsikot, bolognai spagettit, paradicsomlevest, egérfánkot, derelyét, a milka, és az oreos csokikat.

Milyen betegségeidre emlékszel?
Bárányhimlő, lepkehimlő, és influenzás is sokszor voltam. Emlékszem a hűtőfürdőre is, az nagyon rossz volt. Nagyon fáztam, és sikongattam. Ez olyan rossz élmény volt, hogy bár kicsi koromban történt, de még a mai napig is élénken emlékszem rá.

Minden este a „Böhömér a vad kalóz" című mesét kellett olvasnom neked. Gyakran voltam fáradt, és megpróbáltam egy-egy oldalt átlapozni, hogy ne kelljen elolvasni az egészet. De olyan okos voltál - és annyira tudtad kívülről a mesét -, hogy rám szóltál: - Apa, nem így folytatódik! Ezután csak pár sort próbáltam „ugrani", de azt is észrevetted...
Kiskoromban nagyon jó mese volt, nem untam. De már annyiszor hallottam, hogy megjegyeztem, és egyedül - könyv segítsége nélkül is - fel tudtam mondani.

Infra lámpázás közben szerettél - csukott szemmel - játékokat felismerni.
Amikor betegek voltunk infra lámpáztunk, segítve gyógyulásunkat. Mindig akartuk, hogy legyen. És már annyira megtanultuk milyen játékokat adsz a kezünkbe, hogy tapintás útján a színét is kívülről fújtuk. De egy idő után, már nem kellett annyit lámpázni. Nagyobbak lettünk, és ritkábban vagyunk betegek.

Kiskorotokban rendszeres fellöktétek - TV nézés közben - a poharatokat, és a benne lévő folyadék kiömlött, olyan áhítattal néztétek a tévét.
Sokszor történt ilyen. Karácsonykor, amikor ünnepi terítő volt, az egészet le kellett cserélni. Kajálás közben rálátunk a tévére, mesét nézünk, és volt, hogy kicsúszott kezünkből a pohár.

Kicsinek - ebéd után - mindig a Mackó show című mesére aludtál el.
Erre sajnos már nem emlékszem.

Később az ebéd utáni alvásnál - már nem akartál aludni -, gyakran le kellett fogni, amíg el nem nyomott az álom.
Mocorogtam, de egy idő után elfáradtam, és nem tudtam a határozott szorításodból kimozdulni, és elaludtam. Szerettem ebéd után aludni, de oviban már nem, mert nem is voltam fáradt.

Szabad idődben miről szoktál gondolkodni?
Arról, hogy elfelejtettem-e valamit, és ha igen, akkor megcsinálom azt.

És álmodni?
Mindig mást. Sokszor olyat, hogy rossz történik velem. Például megsérülök, vagy leesek valamiről. De ilyenkor felkelek.

Antónia

Meséljél húgodról, milyen volt kicsinek, és most milyen „nagylánynak”?
Kicsinek édes, kedves volt, de most már makacs, akaratos, és néha már nem olyan kedves. De azért szeretem.

Milyen tulajdonságait szereted, melyeket nem?
Szeretem azt, amikor egyetért velem, és téged ketten „elrendezzük”, „megverünk”. Nem szeretem a makacsságát, akaratosságát, és hogy néha nagyképű.

Mit szólsz Antónia táncsikereihez, szoktál neki drukkolni?
Igen, és meg is dicsérem, amikor jó volt.

Talán három és ötévesek lehettetek húgoddal. Könyvet írtam. Antóniának megmondtam, hogy - mivel határidőre le kell adnom - legyen szíves, játszon egy kicsit egyedül - vagy veled -, ne zavarjon. Ha végeztem, majd ismét játszom vele. De ő csak jött, és jött...
A szomszéd szobában megfogtad a vállát, és komolyan - a szemébe nézve - a következőket mondtad neki: - Antónia, már nagylány vagy! Értsd meg, apának dolgoznia kell! Játsszál egyedül!
Erre ő, pár perc múlva - mosolyogva - ismét odajött hozzám, és beleült az ölembe.
Antónia nem volt az a szófogadó kislány, és most sem az. Elmondtam neki érthetően, hogy neked dolgoznod kell, de ő játszott egy kicsit, és később ugyanúgy visszament, mintha a falnak beszéltem volna.

Húgodról mesélnél még? Miket szokott itthon csinálni?
Sokszor rajzol, és magában dúdol, vagy énekel. Néha babázik vagy kis figurákkal játszik. Ha pedig elveszek tőle valamit, hisztizni szokott.

Papa

Jóska nagypapádról mesélnél?
Kedves, jó vicceket mesél. Jól tud rajzolni, és szépeket farag. Sokat játszik velünk. Nyáron vízipisztollyal lövöldöztük egymást.

Emlékszel még, hogy milyen fa játékokat készített nektek?
Autót, kígyót, varjút, vonatot, gördeszkát, és cicát.

Celldömölkön a Kölcsey utcában úgy tanultál meg biciklizni, hogy nagyapád futott melletted.
Igen, ez így volt. Először még nem ment annyira, majd egyre többször mentünk ki, és egyre ügyesebben csináltam.

Mesélnél a rendőrös játékaitokról? Húgoddal mindig ti nyertetek!
Ezt úgy játszottuk, hogy papát bezártuk a bungiba (a dolgozó kis házába), és mi úgy tettünk, mintha elaludtunk volna. Ő közben elszökött. Aztán felkeltünk, és utána mentünk. Futás közben észrevett minket, és gyorsabban szaladt. De mi mindig elkaptuk őt, és visszazártuk a „helyére".

Mama

Rózsi nagymamádról mesélnél?
Mikor ott vagyunk, sok jót süt, főz, amiket mi szeretünk. Állandóan tesz-vesz körülöttünk. Sokat foglalkozik velünk, és nagyon kedves, szorgalmas.

Rózsi mama főztjét, süttjeit nagyon szeretitek, melyek a kedvencek?
Kakaós kalács, és a különböző sütik. Zserbó, nápolyi szelet csoki öntettel, egérfánk. Mácsik, pörkölt nokedlivel. De jól főz mindent, és mindig megbeszéli velünk, mit ennénk.

Celldömölk

Mesélnél a nagyszüleidnél - Celldömölkön - töltött nyaralásaidról?
Szoktuk „Gazdálkodj okosan" társasjátékkal játszani, gurigázni fa gurigákkal - csinálunk kaput, és abba gurítjuk be -, nyáron pedig vízipisztolyozni.

A játékok hogyan változtak, ahogyan nőttél?
Manapság már tanulnunk is kell. Emellett főleg társosozunk, és elmegyünk a Vulkán fürdőbe.

Amikor kicsik voltatok, előfordult, hogy nagyszüleiteknél a nagy kényeztetés közepette a szobában fürödtetek - nagy lavórban -, csakhogy „szegény kisgyerekek" közben is tudják nézni a tévét...
Erre is emlékszem. *(Nevetés.)* Jó volt!

Többször kellett segítenetek papáéknál. Egy alkalommal - még kicsi voltál - fenyőfa gallyakat hordtatok, amikor azt mondtad: - Ez elég .zar meló!
Amikor papa levágta a fenyőfát, mi hordtuk Antóniával, és összeszurkálta a kezemet, lábamat. Ezért volt .*zar* meló.
Locsolni is segítettünk, néha vízipisztollyal. Répa húzásban, paradicsom szedésben is segédkeztünk, meg a tyúkokat etetni. Azt én szerettem, de Antónia félt tőlük.
Mamának segítettünk még egérfánkot sütni. Az alapanyagba mi tettük bele a különböző hozzávalókat, mama pedig kisütötte.

Mire emlékszel még?
Cellben van még a Vulkán fürdő, ahova nagyon szeretünk járni, mint általában mindenki. A városban minden közel van, ezért gyalogolni szoktunk, vásárolni vagy elmenni a templomba.

Apa

Mit szeretsz bennem?
Kedves vagy, sokszor kiszolgálsz minket. Poénkodni próbálsz, és azt hiszed vicces vagy. De jó vicceket is szoktál mondani, és jókat röhögünk ezeken. Sokat szoktál velünk játszani. Mindig te vagy a gonosz, de ez így jó! Sok helyre elviszel, például sporttelep, falmászás, Balaton, és fürdőkbe.

Mit nem szeretsz?
A tanulásban nem mindig értesz velem egyet, pedig mindig nekem van igazam. Sokat szoktunk tanulni veled. Meg mindig rám szólsz, amikor Antónia a hibás!

Mondanál a külsőmről tulajdonságokat?
Nem vagy annyira magas, tehát 178 centiméter vagy. Van egy ici-pici pocakod. Hogyha nem borotválkozol, tüsi a szakállad. Barna a hajad, és kék a szemed.

Milyennek látsz belülről?
Kedves vagy, kitartó és nyugodt.

Kedvenc történetem veled kapcsolatban. Amikor elmesélem, mindenki könnyes szemmel szokott nevetni. Három éves korodban a szőnyegen öltöztettelek. Te közben mondtad nekem:- Apa, nagyon szeretlek! Te vagy a legjobb! Téged szeretlek a legjobban!
Erre, mit tud tenni egy édesapa, elérzékenyül... De kis hatásszünet után, megszólaltál:
-.zarpics. vagy!
Majd felnevettünk mindketten!
Erre már nem emlékszem, de sokszor öltöztettél ott engem, meg Antóniát is.

Emlékszem viszont olyan történetre, amikor te vágtad a hajamat, és Antónia is bejött a fürdőszobába, mert ilyenkor mindig adtál nekünk csokit.
Volt olyan is, amikor Antónia kiköpte a cumiját, és én folyton visszadugtam a szájába. Egy idő után már feladta.

Nyaralás

Meséljél a Balatoni nyaralásainkról? Melyekre emlékszel vissza?
Az utóbbi években Tihanyba megyünk. Előtte voltunk Balatonon valahol, ahol emlékeim szerint mentőmellényben csónakáztunk. Majd a parton magunk mellé fogtuk az evezőt, ami háromszor akkora volt, mint mi.

Külön fejezet nyaralásainkban Tihany, miért ezt szereted a legjobban?
Mert sok program van: strandfoci, íjászkodás, horgászat. Van egy nagy sakktábla. Lehet hattyúkat etetni.

Mesélnél a focibajnokságról?
Odamentünk, lerúgtuk a cipőt vagy a papucsot, és a strandon, a homo-

kon vagy a füvön fociztunk. Sok fiú eljött, így három vagy négy csapatot alakítottunk - persze egyenlőket -, és elkezdtünk focizni. Mindenki játszott mindenkivel, és a végén eredményhirdetés volt. Nem kaptunk ajándékot, de jó volt!

Esőben is fociztatok!
Igen, míg annyira el nem kezdett szakadni, hogy a bíró lefújta a mecscset.

Szeretsz itt horgászni. Sok halat fogsz.
A horgászat - minden nap - a foci után jött. Laci bácsi mindenkinek adott egy botot, csalit. Leültünk a part szélére, és bedobtuk a horgot. Ha kifogtuk a halat betettük egy félig vízzel teli vödörbe, és a végén visszadobtuk a Balatonba.

És a balatonfüredi aquapark?
Délelőtt bepakoltunk mindent a kocsiba. Ebédeltünk, és megkértük a pincéreket, hogy had vacsorázzunk később, este fél nyolc után. Megebédeltünk, és elindultunk.
Amikor odaérkeztünk sorba kellett állni, és karszalagokat kaptunk, amivel kezelni lehetett a kapukat. Átöltöztünk fürdőruhába. Kimentünk a strandra, és egy csomó csúszdát láttunk. Mindegyiket kipróbáltuk.
Volt egy zöld csúszda, amin ketten is le tudtunk menni. Ez tök jó volt, mert Antóniával lecsúsztunk. Volt egy piros csúszda, amin először kicsit féltem, de azután tök klassz volt. Ezeken gumival kellett lemenni. Volt egy sárga, amihez nem volt gumi, és tiszta sötét volt. Egymás után jöttek kicsi hullámok, és nagyon gyors volt. Mikor leértem, mondtam magamban „még egyszer ezen le nem csúszom, mert fáj a könyököm, a sarkam, és a hátam”. A nap végére nagyon kimerültem.

Sport

Kiskorodban jártál teniszezni - az oktató, azt mondta rólad: „olyan, mint a fiatal Taróczy" -, szeretted?
Jó volt, az oktató nagyon tehetségesnek tartott. Ő teniszezett velem, te meg Antóniával. Volt olyan, hogy Jani bácsi ütötte a labdát, és én nem tudtam visszaadni. Te éppen mögöttem álltál, mellel levetted, és visszarúgtad azt.

Nagyon szereted a focit. Véleményed szerint melyik a legjobb focicsapat?
A Real Madrid. Nem csak passzolnak, mint a Barcelona.

Ki a legjobb játékos?
Nekem Ronaldo a kedvencem.

Kiskorodban fociztál, mesélnél róla?
Szerettem ezt is. Az iskolai csapatban, és egyesületben is fociztam.

Mi jut eszedbe az Őrs Vezér téri foci egyesületről?
Ide nem sokáig jártam. Az-az emlékem maradt meg róla, hogy - mivel rendes edzés volt - gyakran siettettek, utasítottak a többiekkel együtt, hogyan kell a gyakorlatokat csinálnom.

Zugló kupáról, eredményeitekről mesélnél?
Amikor a Telepes utcai iskolába jártam, onnan elvittek minket a kupára. Itt benne voltunk az első tízben. Volt, hogy gólt is rúgtam az ottani meccseken. Jó volt, mert hétköznap mentünk, és akkor nem kellett órára menni. Amikor odaértünk bemelegítettünk, kiosztották a mezeket, majd elkezdődtek a mérkőzések. Végig izgultuk őket.

Az iskolátok udvarán is gyakran fociztok!
A suliban ebéd után általában lemegyünk focizni az udvarra. Harmadikos korunkban még egyedül - tanár nélkül - nem mehettünk le. Az a szabály, ha két osztály van a pályán, nem kell átadnunk az egyik felét. De általában szólnak a tanárnak, és akkor van úgy, hogy ő leküld

minket a pályáról. Szeretek itt focizni. Az itteni focinál, kicsik, nagyok mindenki játszhat. Sok gólt szoktam rúgni. Talán a legemlékezetesebbek azok, amikor fejjel juttatom a kapuba a labdát.

Velem is sokat fociztál!
Volt, hogy két fiú kijött velünk az utcára focizni, a házunk elé. Vödröket raktunk le kapufának.
Fociztam veled a rendőrségi sporttelepen is. Ide volt úgy, hogy barátaimat is kivittünk. Erről mindig az jut eszembe, hogy egyik osztálytársam elvesztette ott az alsó naciját. *(Nevetés.)*
Fociztunk még a játszóterünk melletti salakon is, itt meccset is játszottunk idegen fiúkkal.

A rendőrségi sporttelepre is nagyon szerettek járni!
Van ott egy kis medence, ott tanultam meg úszni. Az a legmelegebb, ezért mindig oda megyünk először. Található ott nagy úszómedence is, abban is úsztam még kisebb koromban.
Legjobban ott a focitermet szeretem, azért mert fedett, és van palánkja is. Ott jól el lehet fáradni. Ebben a teremben néha kosarazunk is, a húgom kedvéért.
Minden alkalommal bemegyünk a konditerembe is. Itt sok gépen kipróbáltam - 5-10 kilós súlyokkal - a kondizást. Mikor ülve „eveznem" kellett, és magam felé húztam a súlyok fogóját, talán az tetszett a legjobban. De a lábamra, és karra is lehetett edzeni, sőt fekvőtámaszokat, felüléseket is gyakoroltunk. Bicikliztünk, és függeszkedtünk is.
Található ott teniszpálya, ahol lehet akár lábtengózni is. Szeretem mindkettőt. A teniszbe be szokott állni Antónia is. Neki kisebb ütője van, de mindig a felnőtt, nagy ütővel akar játszani.
A kicsi medence mellett vannak kondi gépek is, azokat is ki szoktuk próbálni.

Jól megy az úszás, hogyan emlékszel vissza az oktatásokra?
A főnököd tanított meg. Bele kellett dugnom a fejemet a vízbe. A lá-

bammal evezni, és oldala venni a levegőt. Először a rendőrségi sporttelepen nagyon nagy volt az úszómedence, és hideg. De most már simán átúszom.

Asztaliteniszeztél is a KSI-ben, tetszett?
Igen, bár néha mellé ütöttem a labdának, de jó volt.

Egy alkalommal elmentünk kicsi korodban karate oktatásra is. Már ruhát is akartál előtte vetetni, de én mondtam, várjuk meg az első órát, és ha tetszik, csak akkor vegyük meg. Soha többet nem mentünk...
Előtte túl sokat ittam, azért vécéznem kellett, de nem mertem kikérezkedni edzés közben, így bepisiltem. Ez annyira rossz élmény volt, hogy soha többet nem akartam menni.

Most a suliban kézilabdára jársz, és a Zugló-kupán másodikak lettetek!
Ötödikben kezdtem el - év elején - kézilabdázni. Az edző úgy látta, hogy ügyes vagyok és elvitt a kupára. Három meccset játszottunk. Két meccsen dobtam egy-egy gólt, és másodikak lettünk. A csapattársaim jó sok gólt dobtak, de ők idősebbek voltak nálam.

Szabadidő

Kicsi korotokban többet jártunk Zuglóban a „három játszóterünkre". Melyiket, miért szereted?
A „mienket" - a Kerékgyártó utcait -, mert van csúszkája. Itt néha fociztunk is, vannak jó mászókák, és körlengő hintaszerűség.
A „körcsúszdás" - rákospataki - játszótér. Mert van hintája, két csúszdája, mellette a parkban vannak erősítők kondi gépek, és itt van libikóka is.
Az "új" játszótérre, pedig el szoktunk biciklizni. Itt volt egy sárkány, aminek a fejére mindig felültünk.

Milyen volt, amikor 50 percig futottam, és ti Antóniával bicikliztetek mellettem?
Kicsit már nyomta a fenekemet a bicikli ülése. Hosszú volt nekünk.

Itthon állandó program a tanulás utáni birkózás. Ebben gyakran alul maradsz?
Nem, mindig nyerünk Antóniával! A birkózás úgy néz ki, hogy én rád ugrom, és megpróbállak legyűrni, miközben húgom alattomosan hátulról megharap, és ütlegel, megrúg. Én ezalatt, iszonyatos erőmmel megpróbállak lelökni az ágyról - amit persze te nem hagysz -, és nagyon megizzadunk mindketten ebben. Antónia közben folyamatosan menekül.

Homokozóban a sározásról mi jut eszedbe?
Amikor kicsik voltunk azt játszottuk, hogy száraz volt itthon a homok, ezért kis kannákba engedtünk vizet - rálocsoltuk -, és bekentük egymást vele. Erről fénykép is készült, ahogyan egy szál alsó naciban sárosak-homokosak vagyunk. Ha jöttek vendég gyerekek, őket is bekentük.

Télen húgoddal töritek a jeget az udvarunkon.
A homokozó tetején, amikor be van fagyva a víz, a fakardunk hegyével ütögetjük, még be nem törik. Húgommal sokszor csináljuk ezt, gyakran iskolába menve, és onnan haza jőve is. Van rólunk olyan fénykép is, hogy a feltört hatalmas jégdarabot felemeljük.

Zuglóban a Káposztafesztiválon kilenc éves korodban tizennyolcszor mentél be egymás után az ugráló várba.
Az osztálytársaimmal egy lyukon besurrantunk, nem álltunk sorba. Amikor már elmúltam tíz éves, ezt is csak kipróbáltam, de már nem mentem be a kis gyerekek közé.

A T-Com Szigetre is minden évben elmentünk.
Igen, emlékszem, sok program volt. Legjobban talán a pöttyös hajó

tetszett. Ott lehetett mű tehenet fejni, célba dobni. Volt csúszka, le a hajó tetejéről.
Ketten beleültek egy csónakba - aminek volt kereke - egymással szemben, és egy sínen húzták magukat kötéllel oda-vissza.
És volt, hogy fogtak két piros szivacsból készült teli karikát, és maguk elé téve átugrottak egyikről a másikra. Majd visszafordultak, fölvették a másik karikát, és azt is maguk elé tették, és ez így ment, míg végig értek, majd visszafelé is.
Fakardot is nyertünk a hajógyári szigeten. Csináltunk túró rudit is, csúzliztunk egy vödörbe. Gólyalábaztunk.

Emlékszel, amikor belógtunk a cirkuszba, várva Antóniát?
Igen, de sajnos csak a végére értünk oda, és nem sokat láttunk belőle. De kedves volt a néni, és beengedett, hogy megnézzük a műsort.

Nagyon sokszor voltatok ott, mire emlékszel belőle?
Régen mindig voltak oroszlánok. Néha most is vannak, de ha nincsenek, akkor is élvezem az előadást. Mostanában viszont van sok új, és talán viccesebbek a bohócok.

Csocsózás a szobátokban? Nagy meccsek vannak, ami néha veszekedésbe torkollik!
A csocsózásban mindig én nyerek. Egyedül is. Vagy ellened, vagy ha Antónia segít neked, akkor is.

Szerinted soha nem hagytalak nyerni?
Nem, soha, semmikor!

Te mindig igazat szoktál mondani?
Igen, csak azt... *(Mosolygás.)*

Biliárdozásban ki a bajnok?
Általában én többet lövök be. De Antónia, amikor a fekete golyót kellene neki belőni, gyakran rossz fele, ellövi a francba. Én is próbálko-

zok, és velem is előfordul, hogy rossz helyre lövöm be. Ebben nagyrészt azért én nyerek, bár néha Antónia is győz, amikor hagyom.

Léghokiban is Te vagy a király?
Ezt ritkábban játsszuk, de abban is én nyerek.

Úgy látom mindenben ügyes vagy!?
Igen. *(Nagy mosolygások közepette érkezik a válasz.)*

Vízilabda meccsről mi jut eszedbe?
Voltunk Honvéd OSC meccsen. Érdekes volt hallani, hogy milyen csúnyán beszéltek, fütyültek, és doboltak. Itt megtanultunk mi is kézzel fütyülni, mint a felnőttek.
Maga a meccs nagyon jó volt, közvetítette a tévé is. Nagyon közelről láttuk, mert VIP helyen ültünk, és benne voltunk a tévében is. Tetszik maga a vízilabda is, és mi is szurkoltunk.

Gór Nagy Mária Tinitanodában egy évet jártál, hogyan emlékszem rá vissza?
Ott is voltak órák, mint az iskolában. Csak ott táncot, éneket, és szövegeket kellett tanulni. Mindig szombaton délelőtt voltak az órák. Érdekes volt, szerettem oda járni.

A bemutató előadás milyen volt?
Első félév végén volt egy bemutató előadás, ahol a Marczibányi téren rendes színpadon, több száz néző előtt a GNM Tinitanoda több előadást, darabot adott elő.
Nekem az volt a szerepem, hogy kimenjek a színpadra, és meggyógyítsam a királyt. Tettek a muszklim helyére - a pulóverembe - zoknikat, így megmutattam magam a nézőknek, akik ezen jót nevettek. Nagy sikerem volt. Azt mondta a színjátszó tanár, hogy én voltam a legjobb. Egyébként a szerepem szerint kovácsot játszottam.

Gór Nagy Mária című könyvem sajtó bemutatóján - hat évesen - a

Grease című musicalre táncoltál az első sor közepén - harminc gyerekkel együtt - a Stefánia Palotában.
Csak halványan emlékszem rá, hogy egy fehér házban táncoltunk.

Mit szóltál, hogy a könyvben sok ismert színész, művész mellett a Te fényképed is szerepel?
Jó persze, hogy látnak. Meg elmondhatom, hogy voltam könyvben.

De a „Nincs akadály" és a „Gyógyító missziók" című könyvemben is szerepel - húgoddal - a fényképetek.
Jó dolog volt, amikor negyedik év végén adtunk húgommal a tanáraink belőle, és mi dedikáltuk nekik, ők pedig örültek.

Újpest-Fradi 6:0, hét évesen ez volt az első foci meccsed.
Tűz volt, de szerencsére nem ott ültünk. Ordibáltak, bejöttek a rendőrök. Rakétákat, székeket dobáltak be, és lebontották a kerítést. A meccsre nem nagyon emlékszem, csak az eredményre.

Elmentünk veled Fradi- Haladás fociméркőzésre, még a régi fradi pályára. Pár méterre tőlünk egy fradi szurkoló ült, előtte négy félliteres sörös pohárral. Kicsit „jól érezte magát"... Amikor a fradi az első gólt rúgta, hirtelen felállt - odajött hozzánk -, és egy pacsit adott nekem örömében... Majd folytatódott a meccs.
Ismét jött egy fradi gól, újra jött a férfi, de akkor már neked is adott pacsit. Halkan mondtad utána: - Apa, nagyon fáj a kezem, akkorát ütött bele a bácsi! - Nem baj kisfiam, ne féljél, a bácsi csak örül. -válaszoltam.
Vége lett a meccsnek. 2:1-re nyert a hazai csapat. Búcsúzni odajött hozzánk az illető, és a következőket mondta neked: - Nagyon klasz apád van, hogy kihozott a meccsre! Nekem is ilyen korú gyermekem van, de én nem merném ide kihozni, mert tudod, itt „olyan" a közeg!
Jót nevettünk rajta hazafelé.

Be volt rúgva a bácsi, de nem bántott, kedves volt. És azt mondta, hogy ő nem merné kihozni a gyerekét.

2010-ben a Puskás Stadionban 8:0-ra győzött a magyar válogatott San Marino ellen. A Magyarország- Svédország foci meccsen pedig - szintén itt - 2:1 lett a végeredmény az utolsó percben lőtt gólunkkal. Lengetted a Puskás sáladat a kapu háta mögött, a szurkolótábor közepén.
Ezekre sajnos már nem emlékszem.

A Ferencváros-Chelsea meccsről mi jut eszedbe?
Itt Antónia is kint volt. 2-1-re kikaptunk, de csak barátságos meccs volt, és nekik sokkal jobb játékosaik voltak.

Magyarország-Finnország válogatott labdarúgó mérkőzés a Groupama Arénában, 1:0-ra végződött. Pár perccel a lefújás előtt lőttük a győztes gólt.
Erre már emlékszem. Tele volt a stadion, és a kapu háta mögött ültünk. Jó volt!

Voltunk a Nemzeti Vágtán is.
Volt díjugratás, és fogathajtás is. Az egész Hősök terét beszórták homokkal, úgy csinálták meg a pályát.

Nyáron a kedvenc fagyizónkban hatalmas gombóc fagyikat eszünk, mi a kedvenced?
A sztracsatella, de sok finom fagyit lehet ott kapni. Például tejcsokit, madártejet.

Szeretsz hógolyózni? Hóembert építeni?
Igen, bár kisgyermek koromban sokkal több hó volt. Mostanság, ha néha esik, szívesen megdobálunk téged. Múlt télen még egy kicsi hóembert is sikerült építeni az udvarunkon.

Kiskorotokban az utcánk végén található vasúti töltésnél sokat szánkóztunk, és síeltél is.
Jó volt a szánkózás, mert nem volt olyan nagy a domb. De azért le lehetett csúszni róla, mert kicsik voltunk. Ide többször is kimentünk. A síelést is megpróbáltam - rendes síléccel -, és belekanyarodtam a bokorba...

A János-hegyi kilátóba is elmentünk kirándulni.
Kicsit féltem a libegőn, aztán már megszoktam. A kilátóra már nem emlékszem...

Amikor Cellbe utaztok - nagyszüleitekkel vonattal -, végig eszitek az egész utat. Mit szoktatok az utazás alatt még csinálni?
Kártyázni, hülyéskedni, és átülünk más székekre. A vége felé pedig, mindig összeveszünk Antóniával.

Csavarások focilabdával az emeletre felvezető lépcső alatti lyukba. Nagy versenyek, meccsek voltak. Antónia is játszott velünk.
Mindig te lőttél a legmesszebbről, mi pedig közelebbről, Antónia a legközelebbről. És mindig én szoktam nyerni.

Zenekart is alapítottunk.
Én voltam a basszusgitáros, néha dobos. Antónia az énekes, és te voltál az állandó dobos. Rock zenét játszottunk.

Ha volt rá alkalom, az ajándékokat - a házban - különböző helyekre dugtam el. Szerettétek megkeresni őket.
Mindig nagyon vártuk, hogy megkeressük az ajándékokat. Én találtam meg a hulla-hopp karikát - az ágynemű tartóban -, pedig nem is gondoltam, hogy ott lesz. És általában én találtam meg az elsőt.

A hálószobában gyakran felhajtottuk a szőnyeget, és ott gurigáztunk kis kocsikkal.
Mindig az ágy mellé kiborítottuk a kocsikat, és megvártuk, hogy átgurítsuk az összeset, majd visszalöktük annak, aki gurította.

Rendszeresen 40-50 darab természetfilmes DVD-t pakoltatok le húgoddal a polcról, és válogattatok belőle, melyikeket nézzük meg. A filmeket Kati néni - Hofi Géza bácsi húga - vette nektek, hogy okosodjatok.
Kivettük az összeset. Próbáltuk mindet egyszerre odavinni az ágyra. Aztán kiválasztottunk egyet, amit betettünk, majd megnéztük.

Melyik film tetszett a legjobban?
Nekem a cápás, de jó volt az oroszlán is, meg a tigris.

Míg kicsik voltatok, gyakran kápráztattuk el a nézőket akrobata mutatványunkkal.
Megfogtad a kezünket, leengedtél, és onnan felrántottál a magasba. Mi a lábunkkal segítettünk, hogy felálljunk a nyakadba. Amikor nagyobb voltam, a fejem már érintette a plafont.

Az emeleten sokszor fociztunk. A két íróasztal volt a kapu.
Sokat futottunk, és te mindig ellöktél, ezért sírva fakadtam. De mindig én nyertem.

Az emeletre vezető lépcső közein sokszor „mászókáztatok".
A legalsó lépcső közi oszlopok között még ma is kiférünk, de régebben sokkal feljebb is ki tudtunk mászni. Szerettük ezt, és soha nem féltünk. Most se félünk, csak már nem férünk ki.

Rendszeresen bebújtunk a padlás elkerített sötét részébe. Szerettetek húgoddal oda bemászni.
Mindig oda bújtunk - amikor bújócskáztunk -, de kicsit féltünk, mert sötét volt.

A pincében is el szoktatok előlem bújni.
Arra is emlékszem, de ott meg a szomszéd kutyáktól féltem mindig.

Nagyon kicsik voltatok - alig bírtátok el a söprűt -, de segíteni akartatok az utca söprésében. Szorgalmasan segédkeztetek is.

Drága, szomszéd Ilus néni, odajött hozzám, és a következőket mondta: - Péterkém, nagyon jól neveli ezeket az aranyos gyerekeket, hogy már ilyen kicsinek segítenek! - Tudja, hogyan csinálom ezt? -kérdeztem tőle. - Hogyan? - jött érdeklődve a válasz. - Megverem őket mindennap! - mondtam nevetve. - Jaj, maga állandóan viccel! - mondta mosolyogva, a kedves szomszédunk.
Erre már nem emlékszem, csak arra, hogy söprögettünk, és gereblyéztünk a kertünkben.

Jani bácsit locsoltad slaggal.
A szomszéd Jani bácsit a kertünkből először vízipisztollyal lelőttem, és elbújtam. Aztán észrevett, és az ő udvaráról slaggal lelocsolt. De én is hoztam a slagot, és „visszalőttem". Majd egymást locsoltuk slaggal. De aztán vizes lett minden, és Irénke néni - a felesége - szólt, hogy hagyjuk abba. Jópofa volt. Ti ezalatt Antóniával végig nevettetek.

Míg nagyapád fűrészelte a fenyőfákat, ti is „segítettetek" neki.
A fényképezésben. Magasra felmásztunk a létrán, de nagyon szúrt a tűlevél. De azért lefényképeztük papát, ahogyan vágta a fát.

Az udvari kaktusz kivágása is emlékezetes volt.
Nagyjából már kifűrészeltük az egészet, amikor mondtam:
- Álljatok félre, majd én megrúgom!
Belerúgtam, és kidőlt az egész.

Tűzrakóban a hússütésről mi jut eszedbe?
Itthon az udvarunkon a tűzrakóban tüzet raktunk, nyársra felhúztuk a húst, és te forgattad.

Az udvari fa játékok festését - a kezdeti nagy lelkesedés után -, hamar meguntátok, és jól összekentétek magatokat.
Sokat játszottunk velük, és egy idő után lekopott a festék. Aztán egyesével lefestettük, de egy idő után már játszani akartunk a mászókán,

így szóltunk neked, hogy:
- Már többet nem akarunk festeni!

Venyige hordásban is segítettetek!
Te levágtad a szőlő venyigét, mi összeszedtük, és behordtuk a filagória padja alá. Aztán összedaraboltuk, és beleraktuk a kukába.
Olyan is volt, hogy felemeltél - mi beleálltunk a kukába -, és ugráltunk a faleveleken, hogy összenyomjuk, és több férjen bele.

A szomszédban is szoktunk segíteni fa-, és a borostyán vágásában.
Igen, mert átlóg, és ránő a házunk falára a borostyán. Te felmásztál a létrán, és azt, majd a fenyőfát is motoros fűrésszel elkezdted vágni.
De mi is ki akartuk próbálni a gépet. Amit te megfogtál, mi pedig fűrészeltünk vele. Utána összegereblyéztük a leveleket, és a kukába raktuk.

Milyen volt idén a „Nincs akadály" című könyvem bemutatója?
Jó könyvbemutató volt. Először te válaszoltál a kérdésekre, és aztán ki lehetett próbálni a kerekesszékes vívást, meg lehetett pinpongozni.

És végül a legfrissebb élmény, idén nyáron a csopaki nyaralás.
Nagyon jól sikerült! Fantasztikus volt az idő! Klassz volt a strand. Nagyon élveztem a vízilabda pályán a kapura dobálásokat, és a csónakról az ugrálásokat a Balatonba.

Befejezés

A továbbtanulás, és a pályaválasztás még messze van. De ha tizenkét évesen döntened kellene, mi lennél?
Talán rendőr. Ez egy jó meló. Sokszor elengednek szabira, és vannak olyan helyek, ahol a rendőrök kedvezményesen nyaralnak.

Mire gondoltál először, amikor meghallottad ennek a könyvnek az ötletét?

Arra gondoltam, hogy jó lesz, mert megmaradnak azok az élmények, amik régen történtek velünk.

Mit tudnál üzenni az olvasóknak?

Azt üzenem, hogy bárki tud ilyet írni, csak akarni kell, és nem feladni.

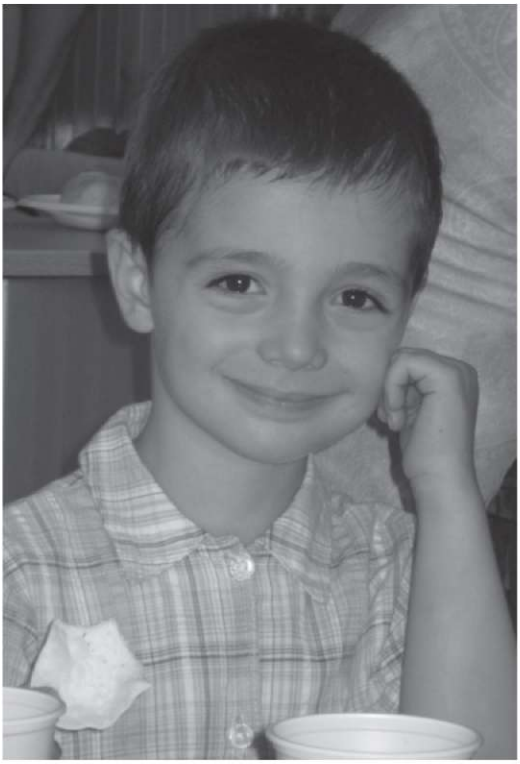

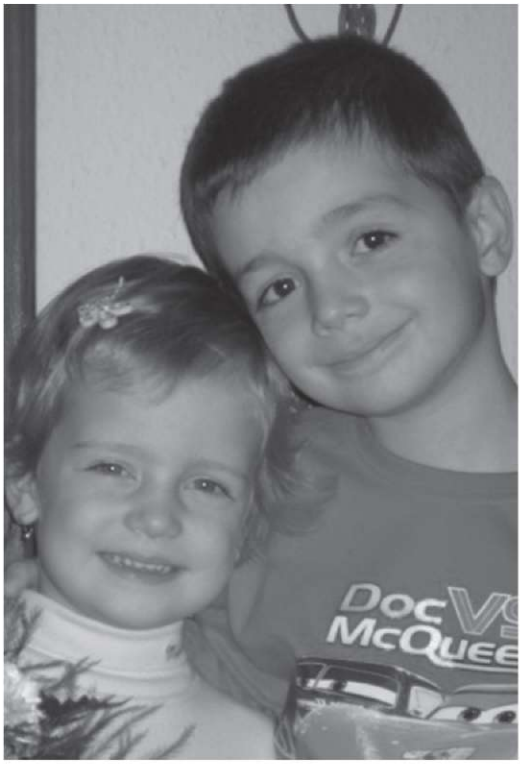
Doc
McQuee

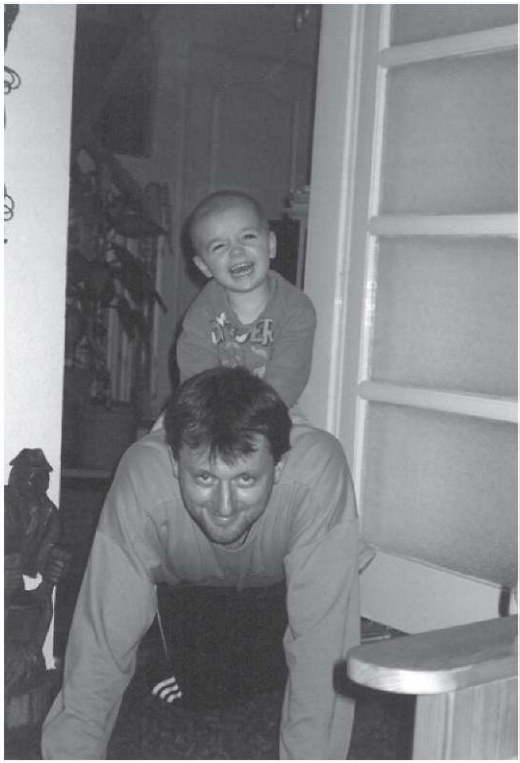

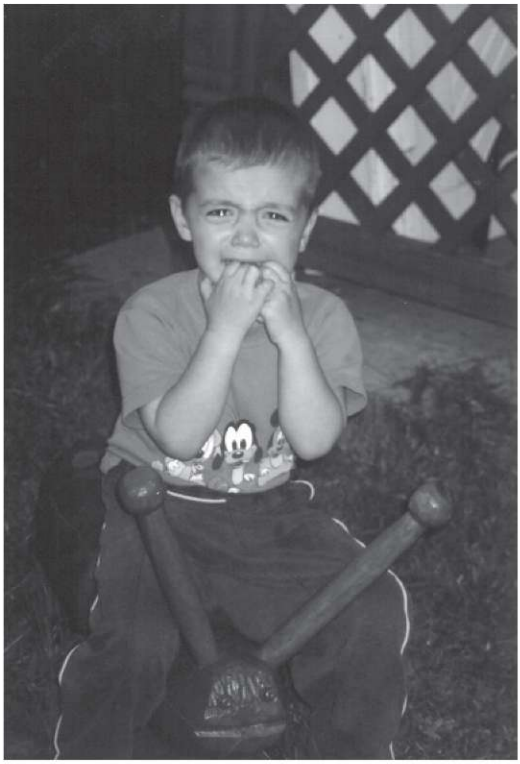

Városligeti

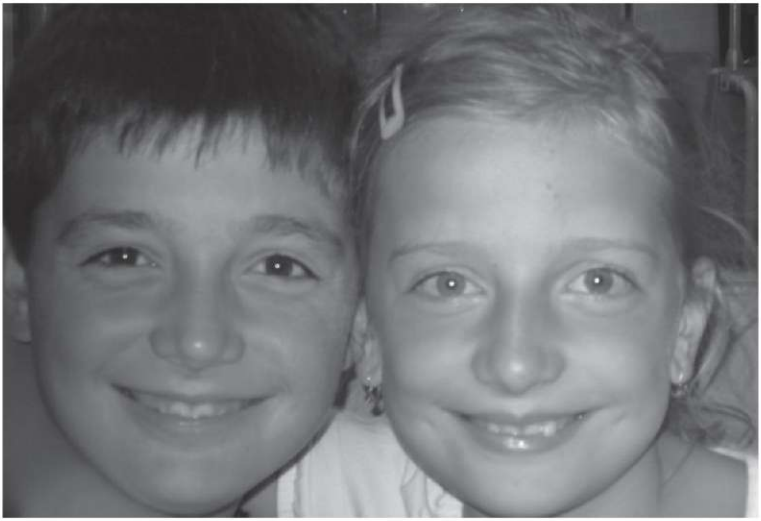

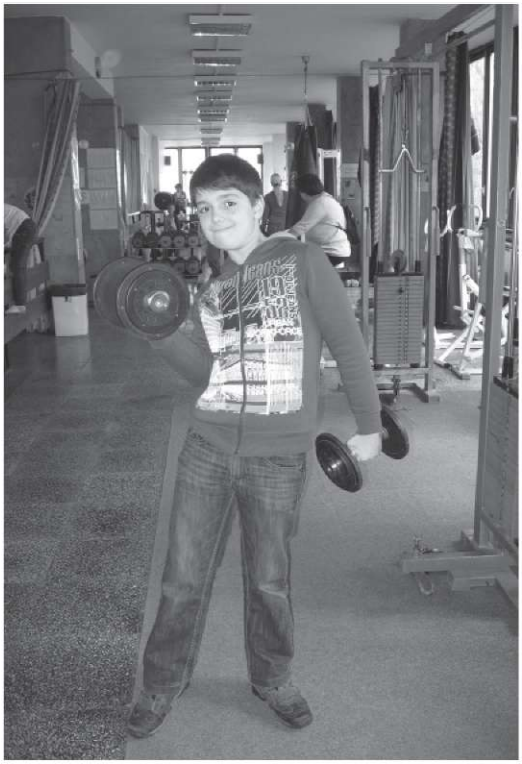

Rendőrtiszti Főiskola

Még a BRFK III. Kerületi Rendőrkapitányságán dolgoztam, amikor jelentkeztem a Rendőrtiszti Főiskolára. Abban az időben ez még úgy zajlott, hogy a diplomásoknak csak jelentkezni kellett, és beiskolázták őket.
De az 1994-ben kezdődő tanévben a kerületből nem engem választottak a kapitányság által kapott egy helyre, így már a vizsgálati főosztály munkatársaként felvételiznem kellett. Azért annyi könnyebbség volt, hogy csak szakmai tantárgyakból felvételiztünk, magyarból és történelemből nem.
1995-től 1999-ig jártam a főiskola levelező tagozatára. Hosszú volt gyakorló szakemberként a négy évet végigjárni. Félévente kettő alkalommal mentünk iskolába - egy-egy hétre -, ami alatt folyamatos előadások voltak egész nap.
Furcsa volt államvizsgázni századosként a „gyanúsított kihallgatás" tételből, amikor már évek óta komoly ügyekben, nagy szakmai gyakorlatra tettem szert. A vizsgabizottság nézett is, amikor soroltam a „gyanúsítottaimat".
Utolsó évben már - őszintén szólva - elegem lett a tanulásból, de két kedves munkatársam, barátom rábeszélt, telefonált, érdeklődött hova érdemes tovább tanulnom. Így hatásukra, egyik gyermekkori álmom vált valóra. Végül is jelentkeztem, majd elkezdtem tanulmányaimat az Eötvös Lóránd Tudományegyetem jogi karán.

Központi Bűnüldözési Igazgatóság, Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság, Nemzeti Nyomozó Iroda

Aztán elkezdődött tizennégy éves karrierem a legfelsőbb szinten. Itt éreztem először, hogy igazán rendőrtiszt vagyok. Öltönyben jártam. Gépírónők segítették a munkánkat, mind a kihallgatásokon, mind pedig az egyszerű átiratok megírásánál, vagy a fénymásolások, egyéb

adminisztratív jellegű munkáktól kezdve, az ügyfelek kísérésén keresztül.
Az Aradi utcai objektumba csak külön KBI belépővel lehetett belépni, még sima rendőrigazolvánnyal sem. Több alkalommal, kommandósokkal mentünk elfogni, ők vigyáztak veszélyesebb ügyfeleinkre a kihallgatások alkalmával.
Ha pedig telefonáltunk - akár cégen belül is -, és meghallották a KBI szót, minden kérésünket azonnal teljesítették. Ott nem voltak hosszú ügyintézési határidők, azonnal küldték a megkeresett szervek válaszaikat. Ha pedig elmentünk egy másik társszervhez, a vezetők is „lejelentkeztek" nekünk.

Közben 2002-ben meghalt Géza bácsi, és én két és fél évig, nem tudtam fájdalom, és szomorúság nélkül rá gondolni. Képeit, lemezeit, elraktam, ha szerepelt a tévében tovább kapcsoltam, nem tudtam megnézni.
2004 őszén viszont úgy döntöttem, hogy megkísérlem összefoglalni gondolataimat - gondolatainkat - róla, és így jelent meg 2006-ban ***„Az igazi HOFI"*** című könyvem. Megjelenése után örömmel láttam, hogy újságokban több keresztrejtvény megfejtésénél ajándékként is szerepelt. Tartalmából adok egy kis ízelítőt.

Hofi Géza születésének 70. évfordulójára jelent meg a kötet. E jeles évfordulók előtt tisztelgett a visszaemlékezések gyűjteménye. Ez a szokványos emlékkönyvektől abban különbözik, hogy nem a neves előadóművész pályatársai, színházi környezetének tagjai mesélnek, hanem olyan visszaemlékezők, akik Hofi otthoni környezetét, hétköznapjait, magánéletét ismerték: testvére, unokatestvérei, gyermekkori játszópajtásai és a kötet összeállítója, a mű ötletgazdája és megvalósítója: dr. Ambrus Péter.

Az eddig soha nem publikált részleteket közlő kiadványban interjúk formájában emlékeznek a családtagok, rokonok, barátok a gyermekkor falun töltött nyaraira, a kőbányai munkásmiliőre, pályájának indulására, katonáskodásra, családjára és sok egyébre. Eddig kevéssé ismert momentumokra derül fény: képzőművészként is megállta volna a helyét, tehetségesen festett, rajzolt.

A szöveget fekete-fehér fotók, dokumentummásolatok illusztrálják, melyek között a hivatalos fotókon kívül számos, családi albumokból előkerült kép, pillanatfelvétel is akad.

A kötet célja Hofi „előéletét", személyisége fejlődését bemutatni. A hiteles szociográfiai háttér a rivaldafényben élő sztár alakját az eddigieknél is közelebb hozza az olvasmányos kötet forgatójához.

A visszaemlékezések sorában igazi bravúrnak számít Hofi Géza húgának, Hoffmann Katalinnak a megszólaltatása, aki még sohasem nyilatkozott hírneves testvéréről. Az exkluzív nyitó beszélgetést az iszkázi időszak felidézése követi: a gyerekkori pajtások emlékképei nyomán megelevenedik Hofi Géza tehetségének számos korai megnyilvánulása.

A kötetben a szerző édesanyja, az Iszkázról származó, de évtizedek óta celldömölki Ambrus Józsefné nyugdíjas gyermek könyvtáros is felidézi a Hofihoz fűződő családi kapcsolat legfontosabb állomásait. Az interjúk sorában helyet kapott Hofi egyik kedvenc műsorszervezőjének vallomása is. A záró részben az összeállító személyes hangon emlékezik a szinte apa-fiú kapcsolatra, ami közöttük szövődött a kilencvenes évek elejétől.

A könyvben sok személyes történetet, kulisszatitkot mesélnek el a riportalanyok: Hofi Színművészeti Főiskolai felvételi vizsgájától kezdve Kádár Jánossal való kapcsolatán át a VIT-re való kiküldéséig és a műsoraiban gyakran megidézett anyósához fűződő kapcsolatáig.

A világtól elzárkózó művészemberről írt gyűjtemények külön érdekessége, hogy a szerző vállalta: akinek tetszett a könyv és szeretné Hofi

Géza emlékét megőrizni, elmondhatja neki e könyv esetleges folytatásában Hofival kapcsolatos élményeit.
A kiváló kötet minden sorából süt az a szeretet és tisztelet, amelyet Hofi Géza iránt érez Ambrus Péter. A rendőrségnél dolgozó jogász szerző civilként ír és profi módon fogalmaz: az egyszerű, őszinte, művészi allűröktől mentes, Hofit közelről ismerő hétköznapi emberek emlékezései a mű megjelenésének napjától kezdve a kollektív magyar emlékezet gazdag tárházának kincsei is lettek.

Persze közben dolgoztam. A könyvek írása szabadidőmben, szabadságom alatt, és esténként jelentett munkát, és egyben kikapcsolódást is. Ebben az időben folytak a „robbantásos", és „olajos ügyek" nyomozásai, ahol nem ritkán egy-egy ügy két páncélszekrényt is elfoglalt.
Itt hangzott el az a parancsnoki utasítás is, az osztályvezetőm felé:
- Két embert terjeszthetsz elő jutalomra!
Szerencsére, a hét fős osztályunkon csak két státusz volt betöltve. Így már rögtön az első félévem végén jutalomban részesültem.

Közben - felbuzdulva a Hofi könyvem sikerén - 2008-ban megjelent a terrorelhárító szolgálatról írt ***„Az igazi kommandó"*** című könyvem. Amellyel kapcsolatban - az összes eddigi könyvem közül, a Hofi könyv után -, a második legtöbb pozitív visszajelzést kaptam.
Külön érdekessége a könyvnek, hogy fél évig kilincseltem, míg engedélyt kaptam a megírására. Ez annál is nagyobb siker volt, mivel az ATV velem interjút készítő riportere azt mondta nekem:
- Hogyan sikerült engedélyt kapnod rá? Én egy év alatt csak azt tud-

tam elérni, hogy egy személy nyilatkozzon nekem, Te pedig nyolcukról írtál könyvet.
A könyv megírását Papp Károly rendőr altábornagy, jelenlegi országos rendőrfőkapitány engedélyezte.

Igyekszem e könyvben bemutatni a Terrorelhárító Szolgálatot, illetve magát az embereket is. Kik azok, akik erre a munkára vállalkoznak? Hogyan készülnek, mennyit dolgoznak, milyen feladatokat hajtanak végre? Mit éreznek, mikor megkapják a parancsot: „Ütés!" vagy amikor berohannak csukott ajtón egy szobába? Félnek ezek a harcosok? Felmerült bennük, hogy meghalhatnak bevetés közben? Számtalan megválaszolatlan kérdés...
A könyvben nyolc harcos nyilatkozik. Vezetők, parancsnokok, beosztottak, akik beszélnek a '80-as évektől napjainkig a Szolgálat fejlődéséről, feladatairól, a felvételi követelményekről, illetve bemutatják saját szakmájukat. A mesterlövő, a műszakis, a tárgyalótiszt, a pszichológus és megszólal egy női terrorelhárító is...

A szereplők megtörtént eseteket, sztorikat idéznek fel. Színesíti a könyvet a szereplők által átadott, több mint százötven darab fénykép, melyek a magánéletükbe, munkájukba, akcióikba engednek bepillantást. Szerepelnek a könyvben az évek során lejegyzett és összegyűjtött eredeti szövegek, vicces elszólások is, melyek ízesítik a történeteket.

„A '90-es évek elején a vezetésem alatt álló 3. számú alosztályban kialakult, hogy mindig megjegyeztük egymás poénjait, amin mindenki tudott nevetni. Ezt később az „elkövetőnek" a fejére lehetett olvasni.
A hétköznapok mindig munkával, kiképzéssel, bevetésekkel teltek. Ezek többé-kevésbé megviselték az embert, de mindig maradt arra idő, hogy poénkodjunk egy kicsit.
Az egyik srác elkezdett írni egy „poénfüzetet", ahova ezeket feljegyez-

te. Ezt a füzetet megtartottuk és néha, amikor bulik, összejövetelek vagy csak készültségi szolgálat volt, elővettük, ráolvastuk arra, aki elkövette ezeket a „bűnöket", aztán együtt jókat nevettünk..."
/ dr. Lantos István /

Próbáltam ebből a világból és életfelfogásból minél többet bemutatni, de ugyanakkor a munka jellege, titkossága, a közreműködők biztonsága több részletkérdésben nem engedett nagyobb írói szabadságot...
Végül megjegyzem: napjainkban sok támadás éri a rendőrséget és tagjait képességeik, és erkölcsük miatt. Arról, pedig nem szólnak a híradások, hogy vannak köztük tisztességes, tanult - a véletlenszerűen kiválasztott nyolc szereplőnek nyolc főiskolai, három egyetemi diplomája van, három doktori címmel -, képzett emberek, akik életüket is áldozzák az ügyért...
E könyv írásának egyik célja: megváltoztatni a rendőrséggel szemben kialakult előítéleteket, hogy kollégáink újra büszkék legyenek, hogy a Magyar Köztársaság Rendőrségének megbecsült tagjai...

Utolsó történetem már e könyvhöz kapcsolódik. Kértem a szereplőket, hogy vegyenek részt egy közös fotózáson. Alig ért véget, hirtelen mozdulattal megragadták végtagjaimat, vízszintes pozícióba helyeztek, és a következőket mondták: - Tiszteletbeli kommandóssá fogadunk! Ezentúl eljöhetsz bulijainkra és hozhatsz nőket is!
Majd egyenként hozzám járultak és „lebajuszoltak"! Persze közben mindenki nevetett..., amennyire tudtam én is... Meglett az eredménye, hogy elfogadtak, hiszen rögtön feldagadt a felső ajkam, nem kellett ajakfeltöltés... Egyikük utána közölte: - Ez csak egy baráti bajuszolás volt. Néha az ujjunkat előtte a falhoz dörzsöljük, nehogy elcsússzon a páciens száján... Előfordul, hogy az illető szája felreped, véres lesz, így örüljél a végeredménynek!
Hát ezt megúsztam, de egyben büszke is voltam... Így lettem tiszteletbeli kommandós...

Ilyennek láttalak benneteket! Örülök, hogy elmondtátok történeteiteket, megmutattátok, hogy mi van az álarc mögött... Ti is ugyanolyan hús-vér emberek vagytok, mint más, addig a pillanatig, míg feladatról nincs szó... Utána átváltoztok harcossá, és félelmet nem ismerve végrehajtjátok a kapott utasítást. Ilyenkor törlődik szótáratokból a „NEM" szó, minden idegszálatokkal azon vagytok, hogy a lehető legjobban megoldjátok a kapott feladatot. Nem törődtök vele, hogy milyen fizikai, pszichikai megterhelésnek vagytok kitéve a kiképzések és akciók során, ami korán a szervezetetek elfáradásához vezet...

Miattatok aludhatnak nyugodtan az állampolgárok, mert biztosak lehetnek, hogy bűnöző nem marad szabad lábon, feladat megoldatlanul, és miattatok nem aludhatnak nyugodtan az elkövetők... Megtiszteltetés volt Veletek beszélgetni! Köszönöm! A szerző

Évente egy-két alkalommal jártunk lőni. Bár ez nem volt túl sok, de ehhez képest a jó lövők közé tartoztam.

Viszont előfordult velem olyan eset, amikor annyira gyorsan vettem elő a marok lőfegyveremet, hogy a cső elején lévő fehér színű irányzék letört. Így próbáltam meg eredményesen teljesíteni a lövészetet… Ennél már csak az volt furcsább, amikor a mellettem lövő kollégám

forró lőszerhüvelye - lövés közben -, beleesett a pólómba, és a hátamon csúszott végig... Még az volt szerencse, hogy a pólóm nem volt betűrve a nadrágomba, így a hüvely alul ki tudott esni... Eközben, én természetesen - a vezényszó szerint - végrehajtottam a lőgyakorlatot...

Érdekes volt, amikor egy pénteki napon megkaptuk egy vidéki kapitányság megkeresését, hogy egy budapesti garzonlakásban házkutatást tartsunk. Gondoltuk hamar végzünk, kicsi a lakás. Nem így történt... 34 (!!!) nagy bűnjelzsák ikon, pénzérme került elő belőle, késő estére végeztünk vele... És persze Mór... Az elfogásra hajnali háromnegyed háromkor indultam hazulról.

Majd 2009-ben kiadták a közjogi méltóságokat is védő ***„Az igazi testőrök"*** című könyvemet, melyhez az akkori országos rendőrfőkapitány, Dr. Bencze József rendőr altábornagy írt előszót.
A könyv egyik szereplője a következőket mondta: „Azt gondoltam, hogy nem lesz rossz a könyv, de arra gondolni sem mertem, hogy ilyen jó lesz!"

Rezzenéstelen arccal állnak a háttérben, és figyelnek. Csapatban dolgoznak, órákkal az esemény előtt érnek ki a helyszínre, ahol a hátsó ajtótól a séfig mindenkit ellenőriznek. Szabadidejükben családjukkal vannak, olvasnak, moziba járnak, mint a többi, hétköznapi ember. Dr Ambrus Péter könyvet írt a Köztársasági Őrezred munkatársairól, az államfő, a miniszterelnök, illetve a házelnök testőreiről.
Az interjúkat tartalmazó kötetben megszólal még Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnök és Szili Katalin házelnök is, akik a testőrökkel kialakult kapcsolatukról beszélnek. A viszony egyébként határozottan jó, annak ellenére, hogy a védett személy és a védő rendszerint az ellenkezőjét akarja: „A testőr biztos, ami biztos alapon leginkább egy nagy harang alá tenné, akire vigyáz, míg a védett személy legszívesebben a

kormányőrök nélkül járna fel-alá." - mondja a szerző. Hozzáfűzi: „A kapcsolat egyszerre bizalmi és távolságtartó, igaz, máshogy nem is lehetne, hiszen egy nap akár 15-16 órát is együtt töltenek."
Akikről a könyv szól, most hosszú évek, évtizedek munkája gyümölcseként a pálya csúcsán vannak. „Ha képességei alkalmassá teszik rá, elsőre egy hátsó ajtót bíznak rá, aztán fokozatosan kap egyre nagyobb feladatokat." Először mindenki objektumvédőként kezdi, a következő szint a helyszínbiztosító - legtipikusabb példa erre a külföldi delegációk fogadása -, majd ezután jöhet a személybiztosítás, a legösszetettebb, legnehezebb feladat, amire mindenki vágyik. A könyvben olvasható: sokszor 10-12 órát kell szinte egyhelyben állni és koncentrálni, anélkül hogy vécére mehetne az ember. Aztán be a kocsiba, és indulni a következő rendezvényre, majd haza, de előfordulhat, hogy közben meg kell állni vásárolni kicsit.
„Noha komolyabb merénylet még nem volt itthon, de olyan előfordult, hogy egy temetésen Szili Katalint meg akarta ütni valaki, és a testőr fogta fel az ütést." A hirtelen veszély elhárításán túl a kormányőrök elsősorban azért dolgoznak, hogy ne történhessen váratlan esemény. Ennek érdekében megpróbálják az aktuális területet (lakossági fórum, nagyobb közösségi tér, étterem stb.) úgy lefedni, hogy még az első rossz mozdulatot se lehessen feltűnés nélkül elvégezni. Futballhasonlattal élve: olyanok, mint a legjobb hátvédek, akik „szürkén" játszanak, de láthatatlan munkájuk nélkül semmire sem mennének a gólvágó sztárok. A világszínvonalú profizmuson kívül az is kiderül a könyvből, hogy a magánéletben milyen emberek is az elsőre talán marcona külsejűnek tűnő őrök, akiknek kivétel nélkül legalább egy diplomájuk már van, nyelveket beszélnek, és többük kiemelkedő sportteljesítményre is képes. (Gyurcsány Ferenc testőre például gyorsan ráállt a volt miniszterelnök szokásos 30 kilométeres futótávolságaira is.)
Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ez egy olyan világ, ahol sok mindent hall az ember, olyan információkat, amelyekre kíváncsi lenne a bul-

várlaptól kezdve az ellenzéken át a kémekig mindenki. Dr. Ambrus Péter azonban kétséget sem hagy afelől, hogy rajtuk bármi is átjönne: „Amint vége van a munkájuknak, egyből kikapcsolnak. Fel se merül a kibeszélés."

A könyv hátsó borítóján ez szerepel: „A könyv a testőrök mindennapjait mutatja be, ezt a férfiasnak tartott és ma már különösen veszélyessé vált hivatást. Dr. Ambrus Péter interjúkat készített a Köztársasági Őrezred parancsnokával és helyettesével, valamint a köztársasági elnök, a miniszterelnök és az Országgyűlés elnöke biztonsági tisztjeivel - köztük egy női testőrrel is -, s nem utolsósorban hírneves védett személyekkel, Dobrev Klárával, Gyurcsány Ferenccel és Szili Katalinnal. A beszélgetésekből hiteles képet kaphatunk a kormányőrök rutinfeladatairól és különleges megbízatásukról, képzésükről és a velük szemben támasztott követelményekről. Az állami és politikai rendezvényeken sötét szemüvegük mögé húzódó testőrök titokzatos világa tárul fel az olvasó előtt, bepillantást engedve a kormányőrök olykor nagyon is hétköznapi, olykor irigylésre méltó, máskor igencsak kockázatos és kimerítő munkájának kulisszatitkaiba."

„El kell mondanom, hogy nagyszerű embereket ismertem meg a testőrökben. Erősek, férfiasak, diplomások, nyelveket beszélnek, szolgálatkészek és rendkívül korrektek. Hasonlóan a kommandósokról írt könyvemhez, a nyilatkozók kezdetben itt is bizalmatlanok voltak, de az idő előrehaladtával megnyíltak, és többen maguktól kérték, hogy bizonyos témákat még érintsünk, kedvenc fényképeik szerepeljenek a könyvben.

Érdekes volt a védett szemé-

lyekkel beszélgetni, hogy ők miként élik meg a biztonsági személyzet működését. Külön köszönet nekik, hogy mindezt megosztották velem és az olvasókkal."

Az irodám falán könyveim borítója ki volt rakva. Egyik alkalommal egy tanú rámutatott:
- A kommandós, és a testőrös könyv nagyon jó! Olvasta őket?
- Egy párszor! - mondtam mosolyogva. Az illető ekkor eszmélt fel:
- Jaj, maga az! Ne haragudjon.
És jót nevettünk mindketten.
De előfordult olyan eset is, amikor egy nagyon csinos hölgyet hallgattam ki gyanúsítottként. A következő kihallgatásra egyik könyvemmel érkezett, és kivágott ruhájában odahajolt hozzám:
- Dedikálná?
- Amig maga gyanúsított, én meg az asztal másik oldalán ülök, nem tehetem. - szomorítottam el.
Itt hangzott el, mai napig is idézem volt főnökömet: „A hídon akkor kell átmenni, ha odaértünk!"

Ezután - 2010-ben - pedig a külföldön szolgálatot teljesítő katonáinkról írott ***„Az igazi misszió"*** következett, melyhez a Magyar Honvédség jelenlegi Vezérkari főnöke, Dr. Benkő Tibor vezérezredes írt előszót.
Nagyon spontán jött a téma ötlete. A bölcsődében öltöztettem a kislányomat, amikor a mellettem lévő apuka - szintén öltöztetés közben - odaszólt:
- Láttam a kommandós könyvedet. Nem akarsz írni a misszióban szolgálatot teljesítő katonákról?
Odaadtam neki az addigi három könyvemet, ő bevitte a minisztériumba, és kivittek Afganisztánba.
Ott olvastam - minden félévnek volt egy jelmondata -: „A győztesek soha nem adják fel, akik feladják: soha nem győznek!"

Olyan jól sikerült a könyv, hogy a minisztériumból, az akkor a köztévében induló katonai műsor készítőinek ezt adták oda, hogy ebből készüljenek fel.

A könyv egyik szereplője búcsúzáskor jó tanácsként azt mondta:
- Csak azt csináld, amit a parancsnok mond, és ne lépj le az útról! Ha pedig harc lesz, vedd el a gyengébbtől a fegyverét!
Ezzel az útravalóval indultam Afganisztánba...

Különleges vendéget fogadott az MH Tartományi Újjáépítési Csoport Camp Pannóniában. Ambrus Péter r. alezredes és nem mellékesen kiváló író „Az igazi misszió" című készülő könyvéhez gyűjtött anyagot az MH PRT táborában.
Ambrus alezredes korábban már írt könyvet többek között a magyar rendőrség kommandósairól, illetve kormányőreiről és most arra vállalkozott, hogy a Magyar Honvédség misszióit bemutató kötetet adjon ki. Ehhez természetesen keresve sem találhatott volna jobb helyszínt, mint az észak-afganisztáni hegyek között szolgálatot teljesítő magyar katonák táborát.
Többnapos látogatása során teljesen beilleszkedett, megismerte a katonák élet- és munkakörülményeit, napirendjüknek megfelelően élte ő is napjait, még feladat végrehajtásra is elkísérte őket. Ezzel sikerült kivívni rokonszenvüket és mindenki készségesen válaszolt kérdéseire, így átfogó képet kapott a missziós élet szépségeiről, nehézségeiről.
Ambrus alezredes nagyra értékelte az MH PRT szívélyes vendéglátását és segítségét. Elmondása szerint új könyvéhez olyan részletes tájékoztatást és számtalan érdekes nyilatkozatot kapott, illetve személyes tapasztalatokkal, élményekkel gazdagodott, amelyek lehetővé teszik, hogy hitelesen mutassa be a külszolgálatot teljesítők mindennapjait.
A kötet megjelenésére már nem is kell sokat várni, nyár elején megjelenik a könyvesboltok polcain és „Az igazi misszió" című könyv olvasásával mindenki bepillantást nyerhet egy olyan „világba", amelyről

gyakran lehet hallani, de ebből a szemszögből, ilyen „közelről", ezeken a történeteken keresztül ritkán mutatják be a katonák hétköznapjait.

A könyv ajánlójában ez szerepel: A könyv a külföldi katonai missziókban szolgálatot teljesítő magyar katonák sokszor életveszélyes hivatását mutatja be.
A Magyar Honvédség nemzetközi missziókban való közreműködése az elmúlt tíz évben hazánk egyik legfontosabb NATO feladatává vált.
A kötetben megszólaló katonák hitelesen számolnak be a kiemelt kockázatú afganisztáni küldetésükről, a koszovói békefenntartó tevékenységükről vagy épp a nyugat-szaharai békeszolgálatukról.
Interjút olvashatunk a missziós tevékenységet felügyelő magas rangú katonatisztekkel, Tömböl László vezérezredessel, az MH vezérkari főnökével, Juhász István alezredessel, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság parancsnoki titkárával. A lélektani harcviselés titkaiba is bevezet a dr. Boldizsár Gábor ezredessel, az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ parancsnokával készített beszélgetés, míg Szomolányi Sándor alezredestől, az MH Béketámogató Kiképző Központ parancsnokhelyettesétől a missziókra történő felkészítés folyamatáról tudhatunk meg érdekességeket.
Nyilatkoznak a könyvben a műveleti területeken életüket nap, mint nap kockára tevő katonák, katonai vezetők, az egészségügyi szolgálatostól, a harcjármű vezetőn át a parancsnokig.
Az átlagember számára csupán a média rövid híreiből ismert béketámogató missziós szolgálat feladatairól, katonai és politikai hátteréről, s nem utolsó sorban az izgalmas hétköznapokról megbízható és naprakész információkkal szolgál a kötet.

Idézek kintlétemkor az afganisztáni magyar tábor parancsnokának, nekem írt leveléből:

„Kedves Péter! Örömmel értesültem, hogy rendben, probléma nélkül érkeztél haza, hiszen ez a legfontosabb, aki ilyen kalandban vesz részt. Köszönöm leveled, és nagyon örülök, hogy ezen itt töltött pár nap alatt sikerült mindazt megvalósítanod, amit elterveztél, és esetlegesen némi plusszal a tarsolyodban hozzá tudtam (tudtunk) járulni egy „igazi" katonákat bemutató könyv elkészítéséhez.

Remélem, hogy az itt töltött napok felejthetetlenek maradnak számodra, és mindig barátsággal tekintesz ránk.

Ami engem illet, egy nagyon korrekt, és őszinte embert ismertem meg személyedben, ami manapság nagyon fontos, és nélkülözhetetlen az emberi kapcsolatokban.

Nagyon köszönöm a jókívánságokat, és én is csak azt kívánom, hogy sikerüljön a könyved, és természetesen maradj az élet más területén is hasonlóan sikeres, mint eddig.

Tisztelettel és barátsággal: Vokla János alezredes"

Jól esett, amikor egyik rádiócsatornán fél órás élő telefoninterjút készített velem Havas Henrik. Előttem ugyanennyit beszélt Esterházy Péterrel. Amikor az irodám ajtaján kiléptem, hangos tapssal jutalmaztak a kollégáim.

Mivel több alkalommal nyilatkoztam könyveimről a különböző tévécsatornákon, főnökeim engedélyezték, hogy saját bűnügyeimmel kapcsolatban is meghívjanak, meséljek róla a tévé nyilvánossága előtt. Örültem az elismerésnek.

Ekkora már minden nagyobb közszolgálati és kereskedelmi tv-ben szerepeltem. Szomszédok, ismerősök gratuláltak nekem, és szüle-

imnek is. A missziós könyvem pedig, a TV2 Napló című műsorában ajándékkönyvként „szerepelt".

2011-ben ***„Gór Nagy Mária"*** címmel mutattam be a művésznő pályáját, tanodáját.

A könyvben Gór Nagy Mária személyes vallomásaiból és harmincöt interjúból kapunk teljes képet a színész, színészpedagógus magánéletéről, pályájáról, tanodájáról. A beszélgetésekből kiderül, hogy menynyien köszönhetik neki - és ezért milyen hálásak - karrierjük elindítását, és pályatársai is nagyon kedvesen beszélnek róla.
A nyilatkozatokból olyan szeretet sugárzik, ami alapján vélelmezhető - ma Magyarországon -, nem sok művészről lehetne hasonló riportkönyvet írni, ahol ennyien nyilatkoznának valakiről: őszintén, kedvesen, szeretettel.

Érdekes a könyv „tartalomjegyzéke" is.
1./ ELŐSZÓ
BALÁZSOVITS LAJOS

2./ MAGÁNÉLET
A./ Gyermekkor (Interjú a művésznővel születésétől a főiskolára való jelentkezéséig, fényképekkel dokumentálva.)
B./ Főiskolás évek (Interjú a művésznővel, melyben saját történetein keresztül mesél a főiskolás éveiről - 1965-1969 -, tanárairól, diáktársairól is, fényképekkel dokumentálva.)
Itt megszólal volt osztályfőnöke SZINETÁR MIKLÓS
és osztálytársa KÖRTVÉLYESSY ZSOLT
C./ Családalapítás (Interjú a művésznővel, személyes családi életéről, fényképekkel dokumentálva.)
Itt megszólal volt férje SZURDI MIKLÓS

fiai SZURDI TAMÁS és unokája SZURDI LINA

D./ A magánember (Interjú három a művésznőt jól ismerő személlyel.) Itt megszólal a Művész Sportkör edzője S. NAGY MÁRTA

a Várban dolgozó bolt tulajdonos SZIKLAI KATÓ

és KÁNYA KATA

E./ Bulvár (Interjú a művésznővel, a sajtóban róla megjelent cikkek kapcsán, erre „reagál": nem bulvár stílusban.) Itt megszólal jelenlegi férje GULYÁS BUDA

3./ A MŰVÉSZNŐ

A./ Színpadi szerepei (Interjú a művésznővel, melyben saját történetein keresztül mesél színházi alakításairól, partnereiről, a színház világáról az 1960-as évek végétől napjainkig, fényképekkel dokumentálva.) Itt megszólal GÁLVÖLGYI JÁNOS

B./ Film szerepei (Interjú a művésznővel, melyben saját történetein keresztül mesél filmszerepeiről, partnereiről, a filmes világról az 1960-as évek végétől napjainkig, fényképekkel dokumentálva.) Itt megszólal OSZTER SÁNDOR

C./ TV-játék (Interjú a művésznővel, melyben saját történetein keresztül mesél szerepeiről, partnereiről, a TV-s világról az 1970-es évektől napjainkig, fényképekkel dokumentálva.) Itt megszólal KERN ANDRÁS

D./ Elismerései (Interjú a művésznővel.)

4./ A TANODA

A./ A Tanoda története, működése napjainkig. (Interjú a művésznővel, melyben mesél részletesen a kezdettől napjainkig a nagy „szerelméről". Fényképek diákokról, tanárokról, előadásokról.) Itt megszólal a Tanoda titkára BANAI DIÁNA

B./ A Tanodában végzett diákokkal interjúk.

(A művésznőről és a Tanodáról mesélnek.)

1./ Ábel Anita 2./ Király Viktor 3./ Liptai Claudia 4./ Kapócs Zsóka

5./ Xantus Barbara 6./ Kárász Zénó 7./ Csonka András 8./ Farkasházi Réka 9./ Fridel Fruzsina 10./ Miller Zoltán 11./ Brunner Márta 12./ László Boldizsár 13./ Deutsch Anita 14./ Mahó Andrea 15./ Zakariás Éva 16./ Fésűs Nelly 17./ Závodszky Noémi 18./ Babicsek Bernát
C./ A Tanoda tanáraival, meghívott előadóival interjúk.
(A művésznőről és a Tanodáról mesélnek.) 1./ PÉCSI ILDIKÓ 2./ FELFÖLDI ANIKÓ 3./ GYÖNGYÖSI TAMÁS 4./ CSOMOR ÁGNES

5./ EPILÓGUS

A könyv szerzőjét a Tanoda tanárai egy-egy óra erejéig tanítják (logopédia, művészi beszéd, ének, balett, akrobatika, színészmesterség), majd véleményt mondanak róla. A szerző pedig, leírja „tanítása" élményeit.

Pécsi Ildikó a könyvbemutatót követően felhívott, és hosszasan dicsért, hogy milyen jól sikerült a könyv. Nagyon jól esett.

Nagy szakmai sikernek tartottam, hogy volt olyan gyanúsításom, amit - annak bonyolultsága miatt -, több mint két hónapig kellett írnom, összeszednem az adatokat a több ezer oldalból álló nyomozati iratból. Igaz, több is lett, mint 50 oldal. Amikor közöltem a gyanúsítottal, nem is tudott mit mondani rá.
De volt olyan ügyem, amiben 54, és egy másikban 108 gyanúsított szerepelt. Vagy az egyik gyanúsítottat 7,4, a másikat 7,6 milliárd kárérték elsikkasztásával gyanúsítottam meg.
És amikor az egész Nemzeti Nyomozó Iroda, egy év alatt összesen

800-1000 darab „B" lapot - minden bűncselekménynél ki kell tölteni egy statisztikai adatközlő lapot - állított ki, én egymagam 1287 darabbal járultam hozzá az eredményeinkhez. Kereste is a minisztérium a statisztikai adatok összeállításához.

Majd 2012-ben ***„Hofi második menet"*** címmel jelent meg életrajzi visszaemlékezésem.

A könyvet Hofi Géza húga, Kati néni emlékének ajánlottam...
2006-ban jelent meg nagybátyámról Hofi Gézáról életrajzi könyvem. A könyvben húga, unokatestvérei, gyermekkori játszótársai, rendőrségi „műsorszervezője" és jómagam segítségével mutattam be a XX. század utolsó harmadának legnagyobb humoristáját.
A könyvben a hozzá közel állók meséltek a mindennapjairól, születésétől haláláig. Számtalan sztori és közel 80 fénykép tette szemléletesebbé „Géza bácsit".
„Az igazi Hofi" című könyv, napjainkig három kiadást élt meg.

Eltelt négy év és időközben elment közülünk Géza bácsi húga, Kati néni. 2010-ben pedig férje is meghalt, és én megkaptam a családi dokumentumokat. Fényképeket, leveleket, igazolványokat, anyakönyvi kivonatokat, keresztleveleket, újságcikkeket, stb.
Géza bácsi „Második menet" című lemezének borítójára ezt írta nekem: PÉTERNEK HOFI
Így úgy döntöttem, hogy az emlékeket könyvbe „rendezem" - immár másodszor -, hogy láthassák korabeli dokumentumoktól a Hoffmann család családfáját, életkörülményeiket, szerettei életét, kora kritikáját: hitelesen ábrázolva.
Az „első" Hofi könyvemből - terjedelmi okokból - maradtak ki fényképek, ezeket is igyekeztem felhasználni. Döntésemben nagyban befolyásolt, hogy a dokumentumok hitelességét „megerősítő személyek" is lassan elmennek közülünk...

Biztos vagyok abban, hogy ezek a dokumentumok nemcsak nekem, hanem valamennyi Hofi rajongónak „kincsek" lesznek, és érdeklődéssel fogják forgatni a könyvet.

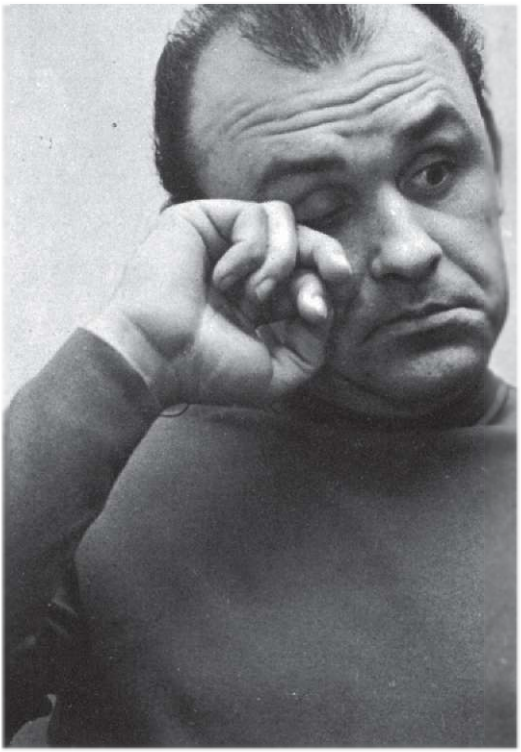

A könyvet a kiadója így ajánlotta: Vannak feledhetetlen nevettetők, akiken jól szórakozunk, és vannak zseniális humoristák, akik amellett, hogy kacagtatnak, gondolkodásra is késztetnek, rávilágítanak a dolgok velejére, s kíméletlenül leleplezik azt, amiről nagyon lekívánkozik a lepel. Ilyen volt Hofi Géza is, akit csak Chaplinhez, Latabárhoz, vagy éppenséggel Shakespeare-hez, Molière-hez hasonlíthatunk.

Hofi mindig megmondta..., de úgy, ahogy más nem merte volna, s ráadásul közben gurultunk a kacagástól.

A feledhetetlen, nagy komikus népszerűsége ma is töretlen, a tv-adók újra, s újra műsorra tűzik a felvételeit. Az emberek idézik egymás közt a híres mondásait. A mai humoristákat nézve felsóhajtanak: bezzeg a Hofi! Nincs már hozzá fogható.

Ez a kötet, halálának tizedik évfordulója alkalmából jelent meg. Húga, unokatestvérei, gyermekkori játszótársai, rendőrségi műsorszervezője és maga a szerző (Hofi unokaöccse) mutatja be Hofi Géza életét, pályáját, művészetét. A visszaemlékezésekben tehát a hozzá nagyon közel

állók, őt jól ismerők mesélnek a mindennapjairól, a vele kapcsolatos dolgokról, születésétől haláláig.
Számtalan sztori és rengeteg fénykép, illusztráció, dokumentum hozza közelebb hozzánk „az izgalmas és páratlan Hofit".

Természetesen maradt szabadidő arra is, hogy hetente focizzak a kollégákkal. Itt mondta szobatársam, amikor megjegyeztem neki, hogy kicsit „nehezen" veszi a levegőt:
- Most gondold csak végig, *(hosszas levegővétel),* olyan, mintha, Te úgy futnál, *(ismét levegővétel),* hogy hátadra veszel egy 30 kilós homokzsákot!
Elmúltam 30 éves, amikor atlétika országos bajnokságra beneveztek. Gondoltam nem lesz komoly, és megjelentem a 100 méteres futásnál teremfoci cipőben. Amikor körbenéztem, és megláttam a mellettem induló huszonéves versenyzőket szöges futócipőben, és a parkolóban az ország minden tájáról érkező hatalmas buszokat, hát… Azért így is tizennegyedik lettem, a harminc valahány induló között.
De jó volt a munkahelyi közösség is. Volt, hogy az osztályunk elment Bécsbe adventi vásárra, vagy egy januári napon a nyitott Széchenyi fürdőbe.

Aztán 1999-ben szüleim segítségével Zuglóban vettünk egy kis házat. Elkezdődött az évekig tartó építkezés.
Volt úgy, hogy apámmal éjjel felváltva keltünk fel - mivel levették a ház tetejét -, hogy a padláson elhelyezett tucat lavórokból, vödrökből - a zuhogó eső alatt - kimerjük a vizet.
Bent az ebédlőben pucoltuk a téglát, hogy másnap lehessen vele falazni. Beérve a munkahelyemre, első utam a mosdóba vezetett, hogy letöröljem a cipőm szélét a téglaportól.
Utólag mesélte el anyám, hogy amikor meglátta, hogy csak négy fal maradt a bontás után, és az összes értékünk a garázsba lett bepakolva, majdnem elsírta magát.

De vicces volt a ház megvétele is. Az ingatlan közvetítő nem akarta ezt a címet odaadni, mivel elmondása alapján, „a néni úgysem enged be senkit, csak a fiával lehet tárgyalni".
Én nagy nehezen mégis elkértem a címet, és megnyerő fellépésemnek köszönhetően, az érkezéstől számított harminc perc elteltével, az idős néni már a következőket mesélte nekem:
- Tudja Péterkém, miért nem lettem én idő előtte soha terhes? Mert a férjem a „vége előtt" mindig kiszállt!
És a szomszéd ajánlatát is visszautasította, aki egy millióval többet ajánlott a házáért, és az összeget oda is hozta hozzá:
- Én megvárom Péterkét! - mondta neki.
Hála Istennek!

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Gyermekkoromban sokat álmodtam róla, hogy majd ügyvéd leszek, és jogi egyetemet végzek. De Celldömölkről ez túl távolinak tűnt. Az ember onnan még nagyot álmodni sem mer, de én azért titkon reménykedtem.
Boldogsággal töltött el, amikor beléptem az ELTE épületébe, és beültünk előadásra. Bár amikor meghallottuk a követelményeket, és az előadások anyagát... Felmerült bennünk: hogyan fogunk ebből levizsgázni? Maga az anyag nem volt megtanulhatatlan, de rengeteg volt. Ráadásul felnőtt fejjel más volt vizsgázni, mint húszévesen.
Én keveset jártam előadásra, de az évi két vizsgaidőszakot - kétszer két hónap - reggeltől estig végigtanultam. Jóleső érzés volt, ha sikerültek a vizsgák, különösen a római jogra emlékszem szívesen. Onnan sikerrel kijönni. Fantasztikus volt!
De akadtak más emlékezetes vizsgák is. Pénzügyjogból kidolgozott tételekből tanultam. Mindenhez tudtam mondani húsz mondatot, de többet egy szóval sem. A nagyon kedves Dobrev Klára tanárnő - Gyur-

csány Ferenc felesége - hosszasan kérdezett. Látta, hogy kevés, amit tudok, és gondolta még ad esélyt. Nagyon kitartó típus vagyok, de negyven perc után megszólaltam:
- Tanárnő, én ennél többet nem tudok!
- Ne adja fel ilyen könnyen, látja, én sem adom fel! - válaszolta kedves határozottsággal.
Így még kérdezett egyet. Azt pont azelőtt néztem át a folyosón, hogy bementem vizsgázni, így tudtam. És sikerült.

A vizsgáknál természetes volt, hogy ismert személyekkel találkoztam. Simicskó István előttem ment be pénzügyjogból, Somló Tamás is ekkor várt vizsgára. De voltak itt későbbi országgyűlési képviselők, médiából ismert személyek is. Egyikük már ekkor - 1999-ben - kijelentette nekem:
- Orbán Viktor a huszadik század egyik legnagyobb államférfija!
Büntetőjogból Morvai Krisztinánál, polgári jogból Lenkovics Barnabásnál államvizsgáztam. De mindig boldog voltam, amikor hazaértem, és a szomszéd idős Ilus néni, két öklét a magasba emelve rázta azt, sikerem láttán.

Utolsó államvizsgám után, a folyosóról felhívtam szüleimet. A mai napig nem szoktam doktorként bemutatkozni. De akkor a következőket mondtam:
- Itt doktor Ambrus Péter beszél!
Apám nem tudott megszólalni, anyám sírva csak annyit mondott:
- Jaj Istenem!
És mindhármunknak folytak a könnyei.

Lányom

A kislányom, kis ducinak született. Régi fényképeiről idegen nem is ismerné fel. Most nyúlánk, az osztályában ő a legmagasabb. Büszke is erre. Csinos alakja, kedves arca van. Aki régen látta, elcsodálkozik, milyen nagylány lett. Pedig még csak tízéves lesz.
Nekem viszont mindig az a kislány marad, aki bújt, ölelte a nyakam. Ha jöttek vendégek, nem akart az ölemből kikerülni. De még ma is fogja a kezem, a villamoson az ölembe ül.

Nemrég úgy utaztunk a buszon, hogy én az alsó lépcsőn álltam, fogtam az iskolatáskájukat - közben kapaszkodtam -, és Antónia bátyjával ezalatt nevetve nyalták a fülem. Már alig bírtam, amikor mosolyogva, „mérgesen" így szóltam hozzájuk:
- Na, most ezért otthon jól megverlek benneteket!
- Nem olyan maga! - szólt kedvesen egy utazó hölgy hozzánk, és látszott rajta, kicsit irigykedik boldogságunk láttán.
Jó érzés velük utazni. A sok rendetlenül, vagy éppen fásultan viselkedő ember mellett mindkét gyermekem kedves, mosolygós, jó magaviseletű - természetesen sokszor csibész -, így tényleg irigyelnek minket az emberek.

Az iskolában egyik nagymamának, amikor megdicsért minket a gyerekekkel - viselkedésük miatt - elmondtam a titkot:
- Páros napon az egyiket, páratlanon a másikat verem meg!
- Ne hülyéskedjen! - válaszolt nevetve a nagymama.

Szóval, Antónia már nagylánynak tartja magát, de az az igazság - ezt csak halkan merem elmondani - még a mai napig bátyjával sokszor elvárják, hogy öltöztessem őket!
Amikor pedig reggel felkeltem, és adok nekik egy-egy puszit, az csodás dolog. Csak úgy, mint amikor kislányomat lehozom az emeletről, és közben álmosan szorítja a nyakamat.

Nemrég pedig édesen azt mondta nekem: „Te olyan édi-bédi vagy, amikor megpróbálsz nekem dirigálni!” Hát erre mit lehet mondani.

Róla is hosszasan tudnék még mesélni. De lássuk, hogy ő maga, hogyan válaszol kérdéseimre, amelyek egy részét önállóan, írásban válaszolta meg.

Ambrus Antónia

2005. október 22-én született Budapesten. Budapesten Zuglóban a Móka-kacagás bölcsődébe, majd a Bóbita Óvodába járt. Jelenleg a Városligeti Magyar- Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola negyedik osztályos tanulója.

Gyermekkor

Mi az első emléked gyermekkorodból?
Amikor elmentünk szánkózni otthon - Zuglóban - a vasúti sínekhez. Emlékszem arra is, hogy majdnem nekimentünk egy bácsinak. Nagyon élveztem ezeket a téli játékokat. Eszembe jut olyan is, amikor - szilveszterkor - otthon zenére táncoltunk.

Kis duci kislány voltál, rövid hajjal, bár nekem már akkor is Te voltál a legszebb!
Erre már nem emlékszem, bár nemrég mutattál róla videófilmet. Azokat szívesen néztem meg. Kicsinek mindig géppel vágtad a hajam, de amikor már nagyobb lettem nem akartam, hogy Te legyél a „fodrászom". Így elkezdtem növeszteni oviban, és most iskolában is. Több éve növesztem a hajam, és még fogom is, nagyon sokáig, amíg akarom! Egyébként a suliban is ez a divat, sok osztálytársnőmnek is hosszú haja van.

Emlékszel a „csokis hajvágásokra"?
Igen. Vágtad Csanád haját, és akkor azt mondtuk, hogy:
- Adjál csokit!
Te visszakérdezted:
- Kocsit?
- Nem csokit!!! - kiabáltuk.
És akkor hajvágás közben mindketten kaptunk csokit. Levágtad bátyám haját egyik oldalt, kis kocka csokit kaptunk. Másik oldallal is

végeztél, szintén jött a csoki. És így tovább: hátul, feje tetején, és már érkezett is a csoki adag. Ha pedig elfogyott, én kimentem. Szerettem ezeket a hajvágásokat.
Később már az én hajamat nem Te vágtad - hanem fodrász -, de én akkor is bementem hozzátok, és kértem csokit Csanád hajvágása közben.

Mire emlékszel a szülői házból - milyen volt -, hogyan változott, míg elérte a mai állapotát?
Az építkezésre már nem emlékszem, csak a mai szobánkra.

És emlékszel a három cumival - egy a szájban, illetve egy-egy a két kezedben - való alvásokra?
Erre sem emlékszem. Csak arra, amikor be kellett rakni egy borítékba a cumikat, és azt a postaládába, mert onnan állítólag elvitte a postás. Később tudtuk meg, hogy persze ez nem volt igaz, csak így „szoktunk le" a cumiról.

Csanád

Csanád hogyan fogadott?
Csak annyira emlékszem egészen pici koromból, amikor megharapta a kisujjamat. Illetve még arra, hogy állandóan a számba rakta a cumit. Én meg kiköptem. Már annyiszor rakta a számba, hogy úgy döntöttem, nem köpöm ki, mert akkor legalább békén hagy.
Az azért biztos, hogy Csanád szeretettel fogadott, és a mai napig is nagyon szeret, de én is őt.

Mesélnél bátyádról? Elmondanád, Te milyennek látod?
Úgy gondolom, hogy néha kicsit erőszakos velem. Valamikor jól el lehet vele játszani. Valamikor segít, ha valamit nem tudok, de gyakran, sajnos nem. Vele mindig olyan játékokat lehet játszani, amit ő szeretne.

Jellemeznéd őt?
Külsőleg szerintem, jól néz ki. Nem szereti a zöldséget, gyümölcsöt. Legfeljebb a banánt eszi meg. Magas gyerek, sportos is, de valamikor azt hiszi, hogy ő a legjobb. Szabadidejében szeret telefonnal játszani, tévét nézni.

A legfontosabb külső tulajdonságai?
Magas, jóképű, barna hajú, és szemű.

És a belsők?
Udvarias, általában jószívű, barátságos.

Milyen a kettőtök közötti kapcsolat, ez hogyan változott az évek alatt?
Jó a kapcsolatunk. Régen, míg kicsik voltunk kevesebbet veszekedtünk, de ahogy növünk, egyikünk sem akar engedni, és így néha összeveszünk. Persze hamar kibékülünk.
Ha elmegyünk fürdőbe, ott együtt szoktunk labdázni, csúszkálni. Voltunk együtt korcsolyázni is, ahol nem tudtuk eldönteni, hogy melyikünknek megy jobban. Szerintem nekem, de ezt nem mondtam meg neki.

Nagyszülőkről

Rózsi nagymamádról mesélnél?
Finom ételeket csinál, és NAGYON KEDVES hozzánk. Sok sütit, jó kajákat készít nekünk, és bármit megcsinál, amit kérünk tőle. Nagyon sokat szokott főzni, ő szolgál ki minket. Ha valahova elmegyünk, és hazaérünk, finom kaja vár ránk. Ha Te nem vagy ott náluk, ő szokott megfürdetni.
Külső tulajdonságok: szemüveges, nem olyan magas, ősz hajú. Belső tulajdonságok: kedves, szerény, jóindulatú, okos, segítőkész.

Jóska nagypapádról mesélnél?
Jól farag nagyon, illetve rajzol. Fa szobrokat készít. Szintén segítő-

kész. Olykor segít mamának a főzésben, vagy a sütésben. Például meggyúrja a tésztát.
Ő is kedves. Úgyszintén mindent megtesz nekünk, amit csak akarunk. Mióta iskolába járok - ha náluk vagyunk - általában én vele tanulok, Te pedig Csanáddal.

Mesélnél a nagyszüleidnél - Celldömölkön - töltött nyaralásaidról?
Sokat szoktunk játszani. Például: Gazdálkodj okosan, rendőröztünk papával, fagurikákat dobáltunk, vízipisztolyoztunk. Itt tanultunk meg biciklizni is. Mama rám parancsolt, amikor abba akartam hagyni:
- Olyan nincs, ha valamit nagyon akarsz, hogy nem sikerül!
Jó, hogy nem hagyta. Most már örülök, hogy megtanultam biciklizni! Celldömölk egy kis város, így minden bolt egy helyen van. Szeretek ott lenni.

Húsvét Celldömölkön, és jött az igazi nyúl.
Most már tudjuk, hogy nem volt igaz. Amikor kicsik voltunk, jött a nyuszi, aki élő volt. Mellette is voltak ajándékok, és meg is kellett keresni őket. Nagyon örültünk neki.

Mit játszottál ott, ez hogyan változott, ahogyan nőttél?
Egészen kicsinek már nem emlékszem, hogy mit játszottam. Mostanában főleg társasozunk, és elmegyünk a Vulkán fürdőbe.

Apa

Milyennek látsz engem?
Külsőre: gyenge, kicsit sem izmos, kicsi, stöpszli, zöld hajú, kék szemű, alacsony.
Belsőre: hisztis, sírós, puhány, szigorú, csúnya, nem szép (kampós orrú).

Te ilyet mertél írni rólam, nem félsz tőlem?
Egyáltalán nem!

Na, most akkor komolyan!
Annyira félek tőled, mint gepárd az egértől! Mert, ahogy említettem: puhány, gyenge és félős vagy! Hoppá, valaki pofára esett! Semmi baj kis baba. Na, mész anyuci szoknyájához? HA, HA, HA. És annyira vicces vagy, hogy elmehetsz tűzoltónak! Ha, ha, ha… Érted? Vagy magyarázzam el? Hoppá!

Magadról

Kicsinek milyen voltál, és ma hogyan látod magadat?
Kicsinek duci voltam. Most már vékony vagyok, és magas. Azt mondják rólam, hogy csinos vagyok. Kicsinek kevésbé voltam barátságos, most sokkal barátkozóbb vagyok. Emiatt nagyok sok helyre hívnak buliba is az osztálytársaim. Engem szinte mindenki meghív a bulijába.

Milyen tulajdonságodat szeretnéd megváltoztatni, melyeket nem?
Nem szeretném megváltoztatni, hogy okos, szép, magas, vékony legyek. De azt szeretném, hogy jobb tesiző legyek, és ne legyek ilyen makacs.

Mondanál magadról jó tulajdonságokat?
Kedves vagyok, jól tudok táncolni, jó vagyok angolból, szépen tudok rajzolni.

És a rosszak?
A makacsság.

Szeretsz énekelni? Szeretnél színpadon szerepelni?
Szeretek énekelni, és szívesen kipróbálnám magam színpadon is, de csak ha nagyobb leszek.

Reggeli készülődésekkor - nevetjük Csanáddal -, szertartásszerűen szoktad megigazítani a hajadat, amíg jó lesz.
Én szoktam megcsinálni a hajam, nekem ez nagyon fontos.

Nem szeretsz korán kelni!
Utálok!

Kedvenc ételeid?
Reggelire virslit szeretek enni, és kakaót inni. Ebédre húslevest, és pörköltet. Vacsorára tejfölös kenyeret, kígyóuborkával. Gyümölcsből mindent szeretek. Édességben pedig, a jégkrém, és a fagyi a király!

Kedvenc ruháid?
Minden ruhát szeretek, de különösen a lányosakat. Így inkább a ruhákat, szoknyákat.

A hajadat hogyan szereted hordani?
Copfba, neked is így tetszik a legjobban.

Mint második gyermek, vagányabb voltál bátyádnál.
Több mindent tőle már láttam, és tudtam hogyan kell csinálni. Néha összevesztünk, ekkor meg akart ütni, de én soha nem hagytam magam.

Milyen betegségeidre emlékszel?
Már nem nagyon emlékszem. Arra igen, hogy sokat mondtátok, hogy beteges voltam, de a betegségeimre egyáltalán nem emlékszem, amit nem is sajnálok.

Versmondást szereted? Már óvódásként is nagyon hosszú verseket tudtál megtanulni!
Az igaz, hogy kicsinek is nagyon hosszú verseket tanultam meg, de nem szeretek szerepelni. Itthon szívesebben elmondom a verseket.

Gyakran színészkedsz, biztosan van benned Hofi vér!
Igen, szoktam itthon színészkedni is, ezt is szeretem. Ha Te mondod, biztosan van a viselkedésemben egy kis „Géza bácsi".

Jöttünk hazafelé a bölcsődéből, és a zöldséges előtt megkérdezted: -

Apa, kaphatok epret? - Persze kislányom, válasszál! - mondtam. És Te szerényen, csak egy szemet kértél.
Erre már sajnos nem emlékszem, de aranyos történet.

Úgy szeretsz aludni, ha tudod, hogy Csanád is lefekszik, és a melletted lévő ágyon ő is alszik.
Igen, ez igaz, mert én egy kicsit szoktam félni. Szeretem tudni, hogy ott van velem valaki!

Miről szoktál álmodni?
Mindig másról, de legtöbbször az iskolával kapcsolatos dolgokról. Amikor lefekszem - addig amíg el nem alszom -, arról gondolkozom, amiről csak akarok. De miután elaludtam, már nem is igazán tudom.

Csanáddal egy szobában alszotok, de külön szobába költöztél. Miért?
Aludni még szeretek vele, de a cuccaink inkább már legyenek külön.

Tudsz főzni?
Igen! Mindent tudok, és szerintem jól! Csak szerényen! Például leveseket - húslevest -, és desszertet sütni.

Te vagy az iskola legszebb kislánya?
Hát, ezt csak ti gondoljátok. Ez szerintem nem is igaz!

Az osztályban Te vagy az egyik legnépszerűbb! Miért?
Mert barátságos, kedves, jószívű, szerény, és segítőkész vagyok. (Szerintem.) Ez lehet, hogy nem igaz, de én így gondolom!

A tanárok is téged kérnek meg, hogy segítsél nekik!
Mert Andi néninek - szerintem - én vagyok a kedvence!!! És szerinte megbízható vagyok! Mindig megkérdezem:
- Segíthetek valamit Andi néni?

Ő meg erre:
- Köszönöm nem tudsz!
vagy:
- Igen, nagyon köszönöm!

Bölcsőde

Hogyan emlékszel vissza a bölcsődére?
Mikor mindig reggel mentünk oda.

Előtted bátyád is ugyanoda - Zuglóban a Róna parkban - járt bölcsibe. Mesélt róla neked valamit?
Nem.

Szerettél oda járni?
Nem.

Kik voltak a barátaid?
Nem emlékszem nevekre.

Dadusok neveire sem?
Talán volt Bori néni...

Volt olyan, amikor mentem érted, a homokozóban egy Ádám nevű kisfiúval játszottál. De amint megláttál, elkezdtél felém futni - két öklödben homokkal -, majd futás közben eldobtad azt, és halkan - már nem is hallhatta Ádám -, csak annyit mondtál:
- Megyek, mert jött értem apa! Már biztosan nem emlékszel rá!
Ez így van, sajnos már nem emlékszem rá...

Óvoda

Hogyan emlékszel vissza a zuglói Ilosvai utcai óvodára? Ide szintén Csanád után kezdtél járni. Egy időben Te kis-, bátyád nagycsoportos volt.

Itt már több mindenre emlékszem. Voltak nagyon kedves óvónénik. Zita néni, Antónia néni, tőle kaptam egy cicát is. Emlékszem, az udvaron, a mászókán csak a nagycsoportosoknak lehetett átmenni, a kicsiknek nem. Bár amikor középsősök voltunk - és nem figyeltek az óvónénik -, mi már átmentünk.

Egyszer, amikor öltöztettelek, odajött hozzánk egyik barátnőd, és azt kérdezte: - Antónia, ha elmész, lehetek én a főnök? Te azt válaszoltad: - Igen. Amikor megkérdeztem tőled: - Hogyan is van ez? Azt válaszoltad: - Amíg itt vagyok, én vagyok a főnök, és azt játsszuk, amit én szeretnék. Ha haza megyek, már lehet más is a főnök!
Általában tényleg én voltam, aki megmondta mit játszunk. De ha valaki be akart állni közénk, azt megengedtem.

Az udvaron - bár nagyon szerettétek egymást - Csanáddal nem szoktatok együtt játszani.
Mert neki is megvoltak a saját barátai, és nekem is.

Szerettél oda járni?
Igen.

Kik voltak a barátaid?
Szofi, Dóri, Bogi, Anna, Patrícia.

Ovisuli

Az általános iskolai felvételid előtti - ovisulis - próbavizsgádra emlékszel? Megálltunk a kocsival, és megkérdeztem tőled: - Félsz kislányom? - Te félnél apa? - kérdeztél vissza. - Nem, mert én tudom, hogy jó vagyok. -válaszoltam. - Én sem félek, mert tudom, hogy én is jó vagyok. - mondtad hat évesen.
Olyan sok mindenre már nem emlékszem az ovisuliból. A vezetőjére Anna nénire emlékszem, a másik tanárra már nem nagyon. Ide az iskolai felvételi előtt jártam pénteken, és szombaton.

Általános Iskola

Jelenleg Budapesten a Városligeti Magyar- Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola negyedik osztályos tanulója leszel.
Igen.

Ez Budapest és az ország egyik legjobb általános iskolája. Milyen érzés ebbe a suliba járni?
Nekem ez teljesen természetes, nem furcsa érzés, bár tudom, hogy amikor felvettek ötszörös túljelentkezés volt.

Emlékszel még az iskolai felvételidre?
Csak egy kicsit. Három terembe kellett bemennem, ahol különböző feladatok voltak. Mutattak például egy képet, voltak ott kártyák, és emlékezetből - miután lefordították őket - vissza kellett rakni ugyanúgy.

Az iskolai, órai feleléseket, írásbeli dolgozatokat szereted?
Szoktam izgulni felelések, dogák előtt. Talán a szóbeli felelés előtt jobban. Mind a kettőben jó vagyok, de talán írásban még jobb.

Hogyan írsz meg egy dolgozatot, mire szoktál figyelni?
Más nem tudja elterelni a figyelmem. Csak arra koncentrálok, hogy jó legyen. Általában könnyűek a dogák! A legkönnyebb az angol szokott lenni! Kedvenc tantárgyaim: angol, fogalmazás, olvasás, rajz, nyelvtan és a tesi órák!

A méhecskékről mi jut eszedbe?
Ha kapunk tíz darab ötöst, akkor bepecsételnek a tájékoztatónkba egy méhecskét. Tíz darab méhecske után bekerül a nevünk az iskola aranykönyvébe - a jó tanulók közé -, de ez csak alsó tagozatban van. A felsősök már nem kapnak méhecskét. Én minden évben bekerülök az aranykönyvbe.

Mi volt furcsa az iskolában?
Első osztályban a tesi, ének, és a rajz órákon angolul beszéltek hozzánk. Ez először egy kicsit furcsa volt, de élveztem a többiekkel együtt. Természetesen volt külön angol óra is. Egyik csoportnak mindig anyanyelvű angol tanár tartja, az osztály másik felének magyar-angol tanár. Én a „kutyák" csoportjába tartozom.
Az is érdekes, hogy tesin a vezényszavakat angolul mondják, és írunk belőle dogát. Állj fel- stand up, indián szökdelés- indian skipping, pattinsd le a labdát- bounce the ball.
Énekből például: maradj csendben- please be quite, rajz óráknál: rajzolj- draw.
Harmadik osztálytól pedig, angolul tanuljuk a környezetismeretet. Itt mindig meg kellett tanulnunk mondatokat - és persze szavakat - az órai anyagokból, és ezekből feleltünk.

Mi a jó még a suliban?
Hogy többször voltunk már cirkuszban, állatkertben, színházban, pizzázni, és voltunk Egerben is osztálykiránduláson.

Milyen programok vannak itt?
Rendszeresen vannak események. Például Halloween. Ekkor beöltözünk rémisztő figuráknak, és kifestjük magunkat. Van rémbüfé, ahol sütiket, és finomságokat lehet enni. Igaz, ez csak alsósoknak van. Ilyenkor a maskarákban felvonulunk a tornateremben, és ott megnézzük egymást, ki milyen viccesen, és rémisztően van felöltözve.
Jók a farsangok is. Itt is felvonulunk a tornateremben, és mindig kiválasztják az alsós-felsős legjobb lány ruháját, illetve fiúét! A gyerekek szavaznak, és így döntjük el a nyertest, a legjobban kinézőt.

Emlékszel, milyen ruhákba öltöztél be farsangokkor?
Ovira már nem emlékszem. A suliban: elsőben hercegnő, másodikban kalóz, harmadikban indián voltam.

Halloweenkor?
Elsőben boszorka, másodikban nem vettem részt, a harmadikban szellemnek öltöztem.

Elmesélnéd egy heteted?
Hétfő: 6 órám van. Olvasás, matek, angol, tesi, magyar köri, angol köri. Ezután megebédelünk. Utána lemegyünk játszani az udvarra, majd három órától megcsináljuk a házit négyig. 16.15-től 18.00-ig pedig táncra megyek.
Kedd: Olvasás, matek, ének, angol, utána jön a „halálos úszás"... (Nem szeretek úszni!)
Szerda: Olvasás, nyelvtan, angol, rajz. 16.15-től 18.00-ig pedig a tánc óra.
Csütörtök: Angol köri, nyelvtan, matek, angol.
Péntek: fogalmazás, matek, tesi, olvasás, angol.

Nyaralás

Meséljél a Balatoni nyaralásainkról? Melyekre emlékszel vissza?
Csak Tihanyra emlékszem.

Külön fejezet nyaralásainkban Tihany, miért ezt szereted a legjobban?
Mert ott sok program van. Nagyon szeretem, amikor részt veszünk az esti programokon, és versenyezünk. Külön a felnőttek, és külön a gyerekek. Érdekes feladatok vannak. Például: pohárból várat építeni, és közben mérik az idejét. Sörös dobozokban pénzek vannak - különböző számúak - azokat megrázod, és ki kell találni melyik a legnehezebb, és nehézségi sorrendbe kell rakni őket. Golflabdákat ütővel lyukakba kell ütni. Vagy finn teke - fa kugli - bábukkal lehet játszani. De lehet asztalon lökni kis ruha állatot is, különböző pontokért.
Ebben a versenyben Csanád már nyert is, és egyszer harmadik lett. De Te is kétszer nyertél a felnőttek között. Én egyszer második lettem. Mi gyerekek csokit kaptunk, Te pedig pezsgőt.

A Mese show-t mindig megnézzük!
Igen, mivel minden évben nagyon jó szokott lenni. De többször szúnyog invázió volt. Azaz szúnyogok támadtak meg minket, de még akkor is nagyon élvezetes volt. Jók a szereplők, első sorban a háttér, a díszlet, és a mesék!!!

Tavaly voltunk karaoke esten, és énekeltünk is!
A csavard fel a szőnyeget - meg… nem emlékszem rá, de ha Te igen, írd be - énekeltük Beával, az aerobik tanár lánnyal. Persze nekem volt a legjobb hangom, és nagyon szerény voltam.
A szálláshoz menet láttunk rókákat, mivel egy erdő szélén laktunk. Mind a hárman felsikoltottunk, ÁÁÁÁÁ… Elkezdtünk rohanni, ahogy csak a lábunk bírta, és meg sem álltunk a hotelig. Utána jót nevettünk rajta, ahogy mindannyian megrémültünk.

A musical est is jó szokott lenni!
Igen, érdekes, de inkább felnőtteknek.

Tavaly - először - beálltunk aerobikozni, és részt vettünk cross futáson is!
Én még sosem aerobikoztam! De nagyon jó volt! A cross futáson egy kilométert futottunk, közben feladatok voltak. Például lépcsőn fel-lefutás, 15 fekvőtámasz, hasizom, húzódzkodás a mászókán, és még sok jó dolog!

Tihany, az esti túra - kis lámpással - is jó volt.
Igen. Kisebb voltam, és egy kicsit féltem az elején, de utána már nem. Izgalmas volt! Egy erdőben voltunk este. Kilenc óra után indultunk. Sokan vettek részt ezen a vidám és izgalmas programon.

A csúszdán pedig sokszor Csanád ölében csúsztál le.
Persze csak először, amikor még nem tudtam milyen jó. Újra, és újra mentünk ugyanazokon a lépcsőkön. Nagyon jó hangulata volt a Balaton mellett.

És a balatonfüredi aquapark?
Jó volt nagyon. A piros csúszdát, és a sárgát nem ajánlom, ezek szerintem rosszak, de a többi jó, azokat ki kell próbálni!

A tihanyi szobánkban én mindig a kis ágyra szorulok!
Igen, mert Csanáddal mi vagyunk a „nagyobbak", így mi alszunk a nagy ágyon.

Idén is megyünk, de most Csopakon fogunk aludni. Várod?
Várni? Várom, de még messze van, még csak május 16. van éppen. Szeretnék pihenni, szórakozni, kikapcsolódni, és még ilyenek. Ma annyira meleg volt, milyen lesz a Balcsin?

Tánc

Elmesélnéd egy táncórádat, hogyan zajlik?
Zizi - a tánctanár - átvisz minket a táncóra helyszínére, egy másik iskolába. Átöltözünk, majd bemelegítünk. Ez 10-15 percig tart. Ezután Zizi által kitalált gyakorlatokat kell csinálnunk.
Ezt követően - mindig készülünk valamilyen versenyre -, azt a táncot gyakoroljuk be. Részenként van a gyakorlás, majd következő alkalommal, elölről kezdjük, és egy kicsit tovább megyünk a tanulással. Én ezt nagyon szeretem, és élvezem. Hetente kétszer járok táncolni.
Volt olyan is, hogy házi versenyre készültünk a barátnőimmel, és akkor felváltva az otthonainkban gyakoroltunk erre. A csapatunk 28 induló közül meg is kapta a különdíjat!

Voltak sikereid, és kudarcaid is a táncversenyeken?
Amikor elsősök voltunk, másodikak lettünk országos versenyen. Harmadikas korunkban a Mikulás versenyen harmadikak, és az országoson is a dobogó alsó fokára állhattunk fel.
Az rossz volt, és kudarcnak éltük meg, amikor másodikasként ötödikek lettünk. Igaz, ez is országos verseny volt, de az egész csapat szomorú volt az eredményhirdetés után.

Ezt én is meg tudom erősíteni. A sok kis tündér - csinos fekete-arany táncruhában - szeme könnyes volt.

Idén viszont másodikak lettetek a táncversenyen!
Igen, nagyon boldog voltam! Szeretek érmet nyerni! NAGYON SZERETEK TÁNCOLNI!

Bulik

Rengeteg helyre hívnak születésnapokra, névnapokra, felsorolnád hol voltál már?
Kölyökvadon játszóházban - és több különböző játszóházban -, de sok lakásnál is. McDonald's-ban repülőben, emeletes buszban, Laser Force-ban.

Mesélnél róluk, melyiket szeretted a legjobban?
Nagyon szeretem a játszóházakat. Ott legszívesebben csúszdázni, mászókázni szeretek. Jók a „Mekis" bulik is.
A Laser Force-ben a bátyám szülinapján voltam. Az egy olyan hely, ahol adnak védőruhát, meg fejpántot. Azon van egy érzékelő, és kapsz egy puskát a kezedbe. Ha valakit eltalálsz vele, akkor a fejpántja vagy a puskája jelzi. Kapsz húsz életet, ha eltalálnak, abból elvesznek, és ha elfogynak az életeid, akkor kiesel.

Rajz

Sokat rajzolsz, hogyan jött az ötlet?
Csak elkezdtem rajzolgatni, és nagyon megtetszett. Jóska papám is sokat rajzolt nekem, és megpróbáltam utánozni. Sokszor csak magamtól rajzolgatok, akkor is, ha végzek a tanulással.

Milyen figurák a kedvenceid, mit szeretsz legjobban rajzolni?
Csak úgy szeretek rajzolni, minden félét. Nincsenek kedvenc témáim.

A naptáradban is szeretsz rajzolni, jegyzetelgetni, miket szoktál beleírni?
Az titkos!

TV

Melyek a kedvenc mese filmjeid, miért?
Violetta. Azért mert fiatal szereplői vannak, és mert jó hangja van a főszereplőnek, de a többi szereplőnek is. A sorozatnak jó a története, nagyon jók a zeneszámok, és jól is táncolnak benne. Érdekes. Ha pedig vége van egy résznek, érdekel, hogyan folytatódik a történet a következőben.

Szeretnél Te is olyan lenni, mint Violetta?
Igeeeeeeeeeeeeen !!!

Csanáddal együtt szoktatok tévét nézni, gyakran kell hozzá alkalmazkodni?
Igen!

Nem tudod meggyőzni, hogy nézzetek lányos meséket?
De, csak sajnos néha engedi ezt meg.

Programok

Mesélnél a korcsolyázásodról?
Nagyon tetszett. Három és fél óra alatt megtanultam magamtól, mert ebben, Te nem tudtál segíteni nekem. Végig a palánk mellett mentél, és azt, csak néha merted elengedni.

Mi volt nehéz benne?
Az elején nagyon csúszott a jég. Én is alig merten elengedni a palánkot. De háromnegyed óra gyakorlás után egyre jobban ment, és a végén már - ha lassan is - tudtam csúszkálni. Párszor azért elestem.

Aquaworld vízi birodalomban hogyan érezted magad?
Nagyon jó volt. Voltak félelmetes csúszdák, és kisebbek is. A nagyokon nem mertem lejönni. Csanáddal egy kettes gumin lecsúsztunk a Szivárvány, az Ufo, a Családi, és a Hegyi folyó csúszdán. Nekem legjobban a Szivárvány csúszda tetszett. Nyolc órán keresztül csúszdáztunk egyfolytában, szuper volt, de a végére azért elfáradtunk.

A vidámparkról mi jut eszedbe?
Többször voltunk ott, amíg működött. Csanád Gino barátjával, én pedig veled ültem fel a játékokra. Sok játék tetszett, sajnálom, hogy megszűnt.
Talán legjobban a dodzsem, a barlang vasút tetszett. Egyszer felültünk a hullámvasútra is - akkor még nagyon kicsi voltam -, de azon nagyon féltem, végig sírtam az egészet. Oda nem szeretnék többet felülni.

Libegőn milyen érzés volt ülni?
Tetszett az is, de nem néztem le magunk alá a magasból, mert akkor féltem volna. De szép volt róla távolban a kilátás.

Kisvasútra hogyan emlékszel vissza?
Tudom, hogy micsoda, de csak nagyon halványan emlékszem rá, már régen voltunk ott.

Hát a celldömölki Vulkán fürdő hogyan szerepel emlékeidben?
Nemrég nyitottak meg egy fürdőt, és sokszor elmegyünk oda. Az egész nem nagy, de jó. Belül és kívül is négy darab medence van. Mellette van egy hotel.
Szeretek oda járni. Ha mamáékhoz megyünk, el szoktunk menni. A tanmedencében sokszor gyakoroltuk az úszást. Most már, hogy teljesen megtanultam, simán végig úszom.
De az az igazság, nem szerettem meg az úszást. Nekem túl hideg az úszómedence 26 foka. De a suliban a gyors, és a hátúszást éppen most osztályozták, ötöst kaptam belőle.

A fürdőbe ebéd után szoktunk menni és estig vagyunk, közben finom kakaós kalácsot eszünk.
Részt vettünk ott játékos ügyességi versenyen is. Csanád nyert egy labdát, és velem közösen két belépőjegyet, a koncertet pedig, a kinti termál medencéből néztük.

Ság hegyről mi jut eszedbe?
Celldömölkön van. Van egy krátere, ahonnan egyszer - annak az aljáról - felmásztunk a hegy tetejére. Nagyon meredek volt. Miután elindultunk már nem akartunk visszafordulni, és egyre magasabbra jutottunk. Amikor nagy nehezen - veszélyes helyeken mászva - felértünk, akkor láttuk, hogy egy másik útvonalon lépcső is vezetett a hegy tetejére. Jót nevettünk rajta.

Múlt télen végre tudtunk szánkózni Cellben, és a 74 éves nagypapád húzott szánkón!
Klassz volt, Kemenesmihályfán szánkóztunk. Papa megmutatta, hogy gyerekkorában ő hol csúszkált. Lejöttünk mi is a szőlők mellett fa szánkóval, és egy műanyaggal is. Ami később el is törött alattunk.

A végén pedig, hóangyal is voltál!
Igen, jól felöltöztünk, és megengedted, hogy belefeküdjünk a hóba, és hóangyalok legyünk. Bár én neked nem csak a hóangyalod vagyok.

Nem szeretsz sehonnan sem elkésni, sokszor már jóval előbb beülünk az adott programra.
Ez így igaz. Ha valahova megyünk, már szeretek előtte odaérkezni, és felkészülni az adott eseményre.

Fradi-Chelsea foci meccsen is voltunk. Milyen volt a Groupama aréna?
A meccs engem igazából nem érdekel, de elmentem veletek megnézni az új fradi stadiont. A megnyitó ünnepség, és a stadion maga szép volt.

A foci nem hoz lázba. Tegnap voltunk vízilabda meccsen, az sokkal jobban tetszett.

A Magyarország-Finnország válogatott labdarúgó mérkőzés jobb volt?
Az sem annyira érdekelt. Az aluljáróban, amikor sokan énekeltek, nekem az egy picit félelmetes volt. A meccsen mellettünk egy részeg ember ült, aki majdnem előre esett szurkolás közben, azon többször jót nevettünk.

Akkor vízilabda meccsre menjünk inkább?
Sokkal jobb volt, mint a foci. Közelről láttuk őket. Viccesek voltak a bírók! És jók voltak a bekiabálások!

Falmászást szereted?
Érdekes volt, de azért nehéz is. Nagyon szeretem! Közben kicsit féltem, de tudtam, hogy nem tudok leesni, mert volt egy biztosító kötél, amit CSANÁD fogott. (Ezt a mondatot én írtam le a számítógépen.)

Városligetben felléptetek, színpadon táncoltál kis ruhában. Tavaszi időben, de nem volt meleg.
Az lehet, hogy nem volt túl meleg, viszont nagyon jó táncolni, amit imádok csinálni!
És nem volt olyan kicsi az a ruha, sőt szoknya és póló is volt rajtam. Ott találkoztunk az óvónéniimmel: Zita és Ica nénivel.

Az UNIQA Lovas Világkupát, több mint hat órán keresztül nézted, és nem untad meg. Mi tetszett itt a legjobban?
Szeretem a lovakat, különösen a díjugratás tetszett.

Cirkuszról mi jut eszedbe?
Kettő akrobata fiú is fellépett, és az osztálytársaim - Adelin és Lea - kiválasztották a „pasijukat":
- Látod, az én „szívem" legalább idejön hozzám! - mondta Lea Adelinnek a meghajlásukkor.

Erre Adelin:
- Hülye vagy „szívem”!
És egy jót nevettünk.

Utcánkon krétával rajzoltatok.
Imádtam rajzolni az útra krétával. Most már inkább ceruzával, és papírra szeretek. Kicsi voltam, úgyhogy nem sok mindent tudtam rajzolni. Csak úgy össze-vissza firkáltam. De néhány dolgot már simán lerajzoltam.

Tollaslabdával, és ütőkkel játszottatok.
Tollasozni nem nagyon tudtam, még most sem tudok. Viszont pinpongozni tudok, és teniszezni is.

Voltunk Gurisatti Gyula sportlövő paralimpikonnál Dunaújvárosban, és lőttetek a sportlövő pisztolyával.
Jó lőni! Nekem azt mondta, hogy nagyon ügyes vagyok! Persze Csanádnak is ment. Utána elmentünk a lánya vízilabda meccsére.
Hazafelé nagyon nehezen értünk haza. Útközben megkérdeztél embereket, hogy merre van Pest. Mi meg csak nevettünk rajtad.

Neked olyan jól sikerült a lövészet, hogy utána elmentünk sportlövő szakosztályba, hogy ott is kipróbáld magad.
Igen, de még fiatal voltam ahhoz, hogy versenyezzek, így nem jártunk sokáig.

Idén nyáron, négy órán keresztül fociztál velünk a sporttelepen.
Nagyon élveztem! Vigyáztak rám a felnőtt játékosok, és gólokat is rúgtam!

A lelátóról - góljaid után - meg is tapsoltak!
Igen!

Annyira lelkes voltál, hogy amikor mi már elfáradtunk a nagy meleg-

ben, és pihenni akartunk, Te győzködtél minket, hogy folytassuk. Azt mondtad:
- Leszek egyedül ellenetek!
Sikerélményem volt, így folytatni akartam!

Mi jut eszedbe Kemenesmihályfáról?
Hogy a papa ott született.

És Iszkázról?
Hogy sokszor elvisszük a mamát a szülei sírjához.

Szerinted miért fontos elmenni a nagyszüleim sírjához?
Mert az emlékezés fontos dolog.

Játékok

Miket szerettél játszani kiskorodban?
Babázni, kisállatozni - kis állatfigurákkal -, de sok más játék is fontos volt nekem. Barbizni, plüssözni, rajzolni, ragasztani, kézművezni, bújócskázni, mászókázni, és még sorolhatnám.

Miket szeretsz ma játszani?
Rajzolni szeretek.

Tanító nénis játékról mesélnél?
Azt is szeretem. Ezt úgy kell játszani, hogy én vagyok a tanító néni, ti pedig Csanáddal a gyerekek. Órákat tartok, feladatokat adok nektek, és utána pedig leosztályozlak bennetek. Általában Csanád kapja a jobb jegyet. Ti a játék alatt gyakran veszekedtek, és néha be is kell írnom az ellenőrző füzetetekbe.

Rosszallásomat fejezem ki, hogy Csanád kapja a jobb jegyeket!
Sajnálom, ez van.

Akasztófa játék?
Egy állványom lévő táblára annyi vízszintes vonalat rajzolunk, amennyi betűből áll a kitalálandó szó. És a játékosoknak betűket kell mondani. Ha kitalálandó szóban szerepel ez a betű, beírjuk a vízszintes vonalra, ha nem, az akasztófa elemeit elkezdjük rajzolni. Ha pedig teljesen le tudjuk azt rajzolni, a játéknak vége van.

Gazdálkodj okosan nevű társasjátékot, miért szereted?
Mert, amikor hárman szoktuk játszani, vicces beszólások vannak közben, sokszor megy a tréfa, és persze nyerni is lehet vele.

Görkorcsolyáztál is kis korodban az utcánkon.
Erre sajnos már abszolút nem emlékszem. De most, hogy kaptam görkorcsolyát, már nagyon élvezek vele menni.

A teniszezésről mi jut eszedbe?
A szomszéd János bácsi tanított meg, és a sulival is jártunk egy évig. Szerettem játszani. A sporttelepen a mai napig - nyaranta - rendszeresen játszunk egymás ellen.

Kézművességről?
Az iskolában sokat szoktunk. Festünk a foglalkozásokon, vagy papírból ragasztunk valamit.

Rendszeresen teszteket írsz nekünk Csanáddal, és osztályozol bennünket!
Igen, ez igaz. Szeretek kitalálni feladatokat, és szeretem kijavítani, leosztályozni is őket.

De tanulmányi versenyekre mégsem jársz!
Csak nektek szeretek teszteket írni, én nem szeretek versenyezni.

Régebben szoktunk babázni, de csak ha Csanád is akart.
Jó volt, de Csanád már kinőtt belőle.

Pacizás négykézláb. Ki szokott lenni az a nagyon kedves pacika?
Te vagy a pacink, bár már lassan túl nehezek leszünk. Régebben mindkettőnket egyszerre vittél!

A pingvinezést a mai napig szereted! Mesélnél erről?
Ráállok a lábadra, és elkezdesz menni, és én is. Közben fogod a kezem, és így megyünk nevetve, a fürdőszobától az ágyig, elalvás előtt.

Miért is szoktál fürdetés közben habbal bekenni?
Egyértelmű, hogy Te is habos legyél! És ezen nevetni szoktunk!

Itthon gyakran tartasz táncbemutatót nekünk.
Szeretek táncolni, és meg szoktam mutatni miket tanultam, illetve új dolgokat is így próbálok ki.

Régebben sokat hintáztatok az udvaron.
Már régen volt, csak halványan emlékszem rá.

Lógás a rúdon fejjel lefelé...
Szeretem azt csinálni, mivel ügyes vagyok benne.

Lámpázás, dobozból játék válogatás.
Amikor beteg voltam, és infralámpáztunk, úgy csináltuk, hogy Te mindig dobozból játékokat vettél elő, és nekem csukott szemmel meg kellett mondani, hogy mit tartok a kezemben. Így jobban eltelt a lámpázás ideje.
Nemrég influenzás voltam, és megint ilyet játszottunk. De mivel régen „gyakoroltam" ezt, már nem nagyon emlékeztem - tapintás után - a játékokra.

Játszótéri játékokon mit szoktál csinálni?
A „miénken" csúszkálni szeretek a legjobban. Amikor felülök rá, Te meg szoktál előre vagy hátra lökni, és azt nagyon élvezem.
Mászókázni is szeretek. Egészen addig szoktam csinálni, amíg meg

nem fájdul a kezem. Ma például fogócskáztunk is, és a pad volt a ház. Nem voltál valami ügyes, nehezen tudtál elkapni minket.
A „körcsúszdás" játszótéren, a körcsúszdán szoktunk lecsúszni. Néha fejjel lefelé. Jó ott a libikóka is. Van egy rúd, amin egyensúlyozva megpróbálunk átmenni. Itt néha lelökjük egymást… Illetve, mindig… Ki szoktuk próbálni a játszótér melletti parkban a szabadtéri erősítő gépeket is.

A garázs padlásunkról szerettek a szomszéd kutyáknak fütyülni, majd lebújni az ablak mögé.
Szoktuk ezt csinálni, mert olyan vicces, hogy ugatnak a kutyák, és nem látnak minket.

Teniszezés az udvaron, ki a király?
Hát? Szerényen Csanád, és persze én!!! Te nem tudsz teniszezni! Mu, ha, ha, ha. (És csak szerényen!)

Gazszedésben is szoktál segíteni.
Igen, szeretek dolgozni. Nem a gazszedés a kedvencem, sőt nem is szeretem csinálni, de kell dolgozni, ami néha jó is lehet! *(Nevetés.)*

Vízipisztolyfogó az udvaron, és fogócska. Hogyan is van ez?
Nyáron kezdődik. Kimegyünk az udvarra vízipisztollyal, megtöltjük, és tűz!!! Kiválasztunk egy fogót. Az a cél, hogy minél többször lelocsolja a többieket. NAGYON JÓ BULI!!! *(Nevetés.)*

Menekülés a biciklitárolóba, itt elbújtatok, és nekem kellett az ajtó résein lőni benneteket vízipisztollyal.
Igen, ez így történt. Jó volt a búvóhelyünk. És tudtuk, hogy úgy sem tudsz belőni, mivel béna vagy!

Szőlő-, és dióevés az udvaron. Neked mindkettő ízlik.
Hát, a szőlőt inkább szeretem! De a diót is kedvelem, mivel minden gyümölcsöt szeretek.

Vízóra aknába szerettek lemenni, és meztelen csigákat dobálni a szomszédba. Csak meg ne tudják!
Kicsinek mi is lementünk, de most már csak Te szoktál lemászni. De nagyon vicces, amikor megfogod a meztelen csigákat - vagy mi egy bottal -, és átlőjük a szomszéd kukájára!!! Ha, ha, ha.

Szobrocska játékról mi jut eszedbe?
Akit kiválasztunk, ezt mondja:
- Mire hármat számolok, változzatok át - például -, delfinné.
Ilyenkor bármit lehet mondani. És a játékmester a játékosok közül kiválasztja, aki jobban utánozza, amit kell, és így ő lesz az új kérdező.

Amerikából jöttem?
Van két játékos, aki eljátssza - elmutogatja - azt a foglalkozást, amit előtte megbeszélnek. És egy harmadik játékos igyekszik ezt kitalálni. Ha kitalálja, utána ő mutogathat. A két játékos ezt mondja:
- Amerikából jöttem, híres mesterségem címere - például - TK.
Majd elkezdenek mutogatni. Amelyik játékos a találgatók közül, hamarabb kitalálja a mesterséget, tőle a kettő ember megkérdezi:
- Kihez mész, almához vagy körtéhez?
A mutogató játékosok már az elején megbeszélték, hogy ki az alma, és ki a körte.
A találgató azt mondja, hogy:
- Én az almához megyek!
Aki volt a körte - annak a helyére beáll az illető -, neki pedig, le kell ülnie találgatónak. És a játék így ismétlődik.
Ezt nagyon szeretem, mert érdekes, és jókat nevetünk. Szeretek veled lenni.

Tegnap játszottunk több fajta játékot: szólánc, kitolós, nyuszi ugrós. Elmondanád, hogyan kell őket játszani?
A „Szólánc"-ot ketten vagy többen lehet játszani. Valaki mond egy szót - például -, alma. Annak az utolsó betűjével a másiknak is egy szót kell mondani, ez így megy körbe.

De hogyha, valaki elrontja, vagy nem tud azzal a betűvel szót, annak zálogot kell adni. Például, egy tárgyat. A játék végén jön a zálog kiváltás.
Ez így történik:
Egy kupacba kell azokat rakni, majd lefedni egy lepedővel vagy takaróval. Egy ember benyúl, a másik ezt mondja:
- Akinek a záloga a kezemben van, annak - például - kukorékolnia kell.
És a másik kihúzza - amit megfogott -, és akié az a tárgy, annak azt kell csinálni, amit az előbb mondtak.
Apa, a többit nem írom le, mert azokat nem lehet annyira leírni!

Talán öt éves lehettél. Fürdetés után meg akartalak törölni, de Te nevetve nem hagytad magad, eltáncoltál. Már többször rád szóltam, a végén: - Ha nem hagyod abba, rávágok a fenekedre! -mondtam. Erre Te közel hajoltál az arcomhoz, és azt mondtad: - Én meg kiingom a szemedet! Majd mindketten felnevettünk...
Ezt még kicsinek mondtam, de nagyon vicces volt. Sajnos csak ennyire emlékszem belőle.

Óvodába siettünk reggel. De Te nagy nyugodtan fésülted a hosszú hajad. Többször rád szóltam. - Siessél, mert elkések a munkából! De Te továbbra is természetes nyugalommal rendezted a tükör előtt a hajadat.
Mondtad, hogy:
- Gyorsabban haladjál!
Erre én:
- Mi van, agyadra ment a sok stressz?
Ekkor is kicsi voltam. Nem tudom, honnan szedtem ezt.

Bár kicsi vagy, de ha ma kellene döntened, milyen foglalkozást választanál?
Tanár lennék, és még tánctanár. Tanáron belül osztályfőnök!

Mire gondoltál először, amikor meghallottad ennek a könyvnek az ötletét?
Szerintem ez jó, mert így megtudjuk, hogy kik voltak a rokonaink.

Mit üzennél az olvasóknak?
Remélem, tetszik nekik, és szeretni fognak! És érdekesnek találják a könyvet!

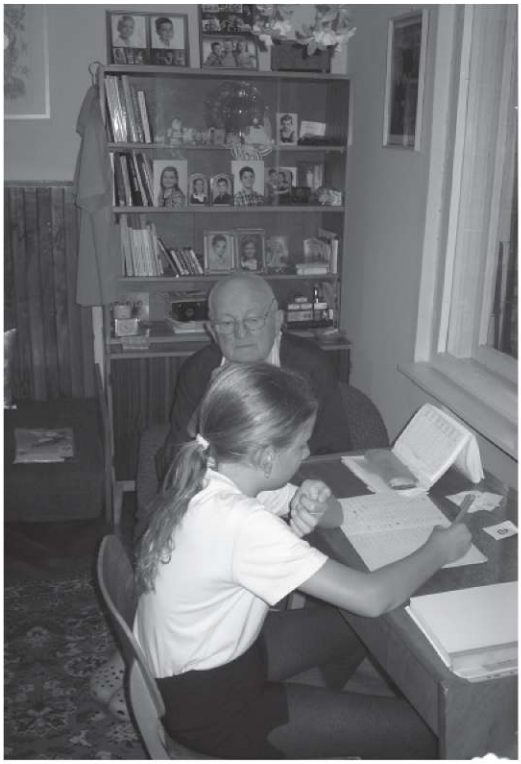

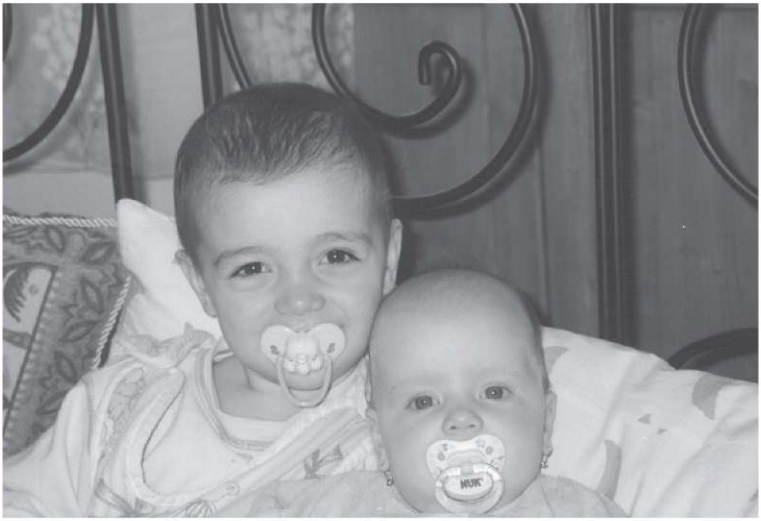
NUK

ARGENTIN

Budapesti Rendőr-főkapitányság XIII. Kerületi Rendőrkapitányság

2012 nyarától a Budapesti Rendőr-főkapitányság XIII. Kerületi Rendőrkapitányságán teljesítek szolgálatot. Amikor megérkeztem, egyik kollégám a következőkkel fogadott:
- Tudod-e melyik nő foglalt?
- Nem… - válaszoltam bizonytalanul.
- Csak az, amelyiken fekszenek! - jött a „komoly" válasz.

Tavaly ***„Gyógyító missziók"*** címmel, a Honvédkórház orvos igazgatója, Dr. Zsíros Lajos dandártábornok segítségével, és főszereplésével jelent meg könyvem.

A könyv a katonai missziókban szolgálatot teljesítő orvosok, és ápolók kihívásokkal teli, áldozatkész munkáját mutatja be.
A szereplők életútjai keresztül bepillanthatunk a Vietnámi háborútól, az Öböl-háborún keresztül, a Balkáni válságon át - Afganisztánt érintve - a magyar katona orvoslás fejlődésébe, fontosabb állomásaiba, és történelmi áttekintést nyújtva megismerkedhetünk a kiváló magyar katona egészségügy nemzetközi helyzetével is.

Az előszóban dr. Végh Ferenc vezérezredes, a MH korábbi vezérkari főnöke többek között ezt írta a könyvről: Emberekről, katonákról, orvosokról, asszisztensekről, ápolókról egy szóval gyógyítókról és az őket befogadó szervezetekről, érdekes külszolgálatokról szól ez a könyv. Olyan szakemberek arculata rajzolódik ki előttünk, akik egész életüket a gyógyítás szolgálatába állították, függetlenül attól merre vetette őket a sors. Munkájukhoz, hivatásuk gyakorlásához a honvéd egészségügyi szervezetek adják a keretet, ez az a környezet, ahol megvalósítják önmagukat. Az írás jól érzékelteti a benne szereplők hazaszeretetét, nyitottságát, érdeklődését, a hivatásuk iránti egészséges büszkeségüket. A (katona) orvos hivatása

az, hogy a katonák az emberek életéből elűzze a (harctéri erőszak okozta) diszharmóniát, azaz visszaállítsa az egészséget.
Honvédelmünk ezen ágának képviselői a kezdetektől fogva részt vállalnak a nemzetközi katonai gyógyító akciókban, külszolgálatban vagy, ahogy manapság nevezzük katonai missziókban, amelyeknek számos változata létezik. Akad köztük egyházi, jószolgálati, diplomáciai, és amiről a könyv is szól gyógyító. Ezek a feladatok nemzetközi szervezetek felkérésére, vagy szövetségi kötelezettségvállalások alapján jelentkeznek. A harctéri gyógyításon túl kiterjednek a humanitárius segítségnyújtásra, a katasztrófa elhárításban való részvételre, járványok kezelésére, kutató-mentő feladatok ellátására és egyéb feladatokra is.
A fentiekből következik, hogy katonaorvosaink, ápolóink, szakembereink a hőskortól mostanáig szerteágazó és veszélyes küldetésekben vettek részt. Az extrém helyzetekben való helytállás gazdagította a hazai orvosi és gyógyító kultúrát és orvosaink, egészségügyi szakembereink nem egyszer nemzetközi hírnévre tettek szert.
A szerző a missziók mindennapi nehéz és kemény ellátási munkája kapcsán vezeti be az olvasót azokba a titkokba, amelyeken keresztül megismerhetjük azokat a tehetséges és áldozatkész egészségügyi szakembereket, akik a könyvben szerepelnek. Tökéletes katonák, gyógyítók az egészségügyiek? Egyáltalán nem. Nekik is vannak hibáik, de kit érdekelnek azok a hibák, amelyek nem zavarják a gyógyító munkát, a betegek, sérültek felépülését, nem kérdőjelezik meg emberségüket, hitvallásukat, amíg ők a példaképeink.
Minden misszió valahogyan befolyásolta a honvéd egészségügy haderőben elfoglalt helyét és szerepét, további sorsát, hazai és nemzetközi megítélését. Leginkább, talán a NATO csatlakozás előkészítése és a NATO taggá válás jelentett korszakos változást a magyar katona egészségügyben és annak misszióiban. Ennek a korszakváltó, sorsfordító időszaknak a hiteles közvetítésére, többféle elemzésre és következtetésre is alkalmat ad ez a könyv. A laikus olvasó ebből az írásból tudja

meg, hogy merre jártunk és mi mindent csináltunk a világban. Büszkék lehetünk erre a szolgálatra és a magyar katona kreativitására.
A könyv híven közvetíti azokat a változásokat melyek eredményeként a Magyar Honvédség fokozatosan integrálódott a NATO katonai szervezetébe. Erre az időszakra tehető a délszláv válság kezelése, az IFOR, SFOR, KFOR feladatokban részt vevő magyar erők egészségügyi biztosítása. A NATO tagországok és a partnerországok egészségügyi szolgálataival való együttműködésünk nagy kihívást jelentett.

A preventív medicinával bevettük a balkáni hadszínteret. A mobil orvos csoport vagy a megelőző egészségügyi laboratórium fogalmai bekerültek a szótárunkba és a gyakorlatba is. A tagságra való felkészülés folyamatában megfogalmazódtak a csatlakozás minimális katonai követelményei, melyeket sikerrel teljesítettünk. Ezek a követelmények lehetővé tették az egészségügyi rendszer illeszkedését is. Gyorsan alkalmazkodnunk kellett a NATO egészségügyi műveleti elveihez. Munkánkhoz sok nemzetközi segítséget kaptunk.
1999. március 12-én a NATO teljes jogú tagjai lettünk. Azt az elvárást, hogy nem csak fogyasztói, hanem hozzájárulói leszünk közös biztonságunknak, azóta számos misszióban bizonyítottuk. A belépést követően nagy kihívást jelentett az Albániába telepített menekült tábor egészségügyi ellátása valamint a spanyol egészségügyi szolgálattal való együttműködés vagy éppen a KFOR erők egészségügyi biztosítása.

A magyar katona-egészségügynek meghatározó szerepe volt a továbbiakban is. Jelen voltunk Irakban, ott vagyunk Afganisztánban, a Balkánon, a világ más forrongó pontjain, de az Athéni Nyári Olimpiai játékokon és a sajnos bekövetkezett katasztrófáknál is. A missziók egyik fontos momentuma, hogy a németek az első, többnemzetiségű multi integrált kórházat szintén a magyar katona-egészségüggyel hozták létre. A molekuláris mikrobiológiai laboratóriumnak is nagy haszna volt. Megtanultuk megszervezni a tömeges sérültellátást, a sérült után követést, a vasúti berakodások egészségügyi biztosítását vagy a teljes ellátási spektrumot nyújtó tábori kórház működtetését.
A taggá válás óta eltelt 15 év alatt az együttműködésünk a Szövetséggel tovább mélyült. Úgy gondolom, hogy a NATO tagságunk 15 éve visszaigazolta korábbi feltételezéseink helyességét. A könyv erre az évfordulóra íródott.

Nagyon jó, családias légkörű közösségbe kerültem. Igaz ez főnökökre, beosztottakra is. Bár néha furcsa, hogy itt foglalkozni kell, például 286 forintos kárértékkel is.

Idén pedig a londoni paralimpia hőseiről, és segítőikről jelent meg könyvem - 28 interjúban -, ***„Nincs akadály”*** címmel.

A könyv szereplőit az élet tragikus sorsokkal, sérülésekkel, majd emberfeletti akaratuknak és kitartásuknak köszönhetően sportsikerekkel, örömökkel ajándékozta meg.
Életükről, napi küzdéseikről, vágyaikról, álmaikról őszintén beszélnek e kötetben, melyben megszólalnak edzőik, sportvezetőik is.
Hiányt pótol e kötet, közelebb hozza az olvasókhoz e nagyszerű embereket - példaképpé emelve őket - és sorsukon keresztül bepillantást enged a hazai parasport mindennapjaiba is.

Nagyon örülök - utólag is -, hogy megismerhettelek benneteket. Csodálatos emberek vagytok. Nem azt nézitek, hogy a sorstól milyen fogyatékot „kaptatok", hanem igyekeztek az állapototokból a lehető legtöbbet kihozni, és sohasem hátra, csak előre tekintetek. Sokat lehet tanulni tőletek!
Ha mindenkinek ilyen mentalitása lenne, hasonló fegyelmezettséggel, és kitartással dolgozna a céljaiért, sokkal több sikeres, elégedett, és boldog embert látnánk magunk körül...
Köszönöm NEKTEK a rengeteg élményt, az általatok, és a könyvben nyilatkozó sportvezetők, edzők, segítők által megfogalmazott gondolatokat! Remélem, sok olvasónak nyújt majd „útravalót" az életében...

Azután a Magyar Paralimpiai Bizottságtól több tízmillió forint támogatást elvontak, és így a kézirat 2013-as kiadása meghiúsult...
De nem véletlenül lett a könyv címe „NINCS AKADÁLY"! A rengeteg levélnek, kérésnek, személyes beszélgetésnek végül is meg lett az eredménye.
Az Emberi Erőforrások Minisztériuma pályázati támogatásával olvashatják e sorokat. Nekik köszönhetően nem vesznek el ezek a nagyszerű történetek. Külön köszönet ezért Balog Zoltán miniszter úrnak!
A kézirat lezárásának 2013. augusztusi dátuma óta, sok minden történt a szereplőkkel. Szeretettel ajánlom mindannyiuknak, hívják meg őket - akár úgy is, hogy közösen sportoljanak velük -, meséljenek az azóta eltelt időszakról.
Higgyék el, megható, és maradandó élményben lesz részük... A szerző

TARTALOMJEGYZÉK

GÖMÖRI ZSOLT Magyar Paralimpiai Bizottság Elnöke

A CSAPAT...

BIACSI ILONA és BIACSI BERNADETT
CSONKA ANDRÁS
CSURI FERENC NÁNDOR
DANI GYÖNGYI
ENGELHARDT KATALIN
FARKAS LÁSZLÓ
GURISATTI GYULA
JUHÁSZ VERONIKA
KRAJNYÁK ZSUZSANNA
ORBÁN CSABA
OSVÁTH RICHÁRD
PÁLOS PÉTER paralimpiai bajnok
RÁCZKÓ GITTA
SORS TAMÁS paralimpiai bajnok
SZABÓ NIKOLETT DIÁNA
SZÁVAI CSABA
SZEKERES PÁL paralimpiai bajnok, miniszteri biztos
TÓTH TAMÁS
VERECZKEI ZSOLT paralimpiai bajnok
ZÁMBÓ DIÁNA

...ÉS A SEGÍTŐK

ARANYOSI PÉTER férfi asztaliteniszezők szövetségi kapitánya
DR. BEJEK ZOLTÁN
KOVÁCS IVÁN vívó világbajnok
RAMOCSA GÁBOR
DR. SÓS CSABA úszók szövetségi kapitánya
SZELEINÉ TÓTH ILDIKÓ

EPILÓGUS

Rokonok

Feri nagypapa

Feri nagypapámra élénken emlékszem, nyolcéves voltam, amikor meghalt nálunk. Ekkor már hosszasan ott lakott, szüleim ápolták. Édesanyám 1978-ban egyik reggel, azt mondta:
- Édesapám meghalt, meg akarod nézni?
- Igen.
És megnéztem.

Emlékszem otthon a székben ülve sokat focizott velem a kisszobában. Én pedig hol jobbra, hol balra vetődtem a labdákért.
Amíg jobban volt, minden hétvégén mentünk hozzá anyával Iszkázra. Ahogyan leszálltunk a buszról, már integetett a kertkapuban, és én futottam hozzá. Ha pedig haza indultunk, szintén a buszmegállóból visszanézve, integetett nekünk, egészen addig, amíg csak láttuk a távolodó buszról.
Volt egy csészéje, amiben nekem gyűjtötte a 10-20 forintos fémpénzeket, ennek mindig nagyon örültem. Nagy kertje volt, ahol Csöpi kutyával sokat játszottam. Ott „vezettem" autót először, fia Béla bácsi ölében.
A vonaton pedig - ha jött hozzánk - mindenkinek eldicsekedett, hogy neki van a legokosabb unokája.

Róza nagymama

Sajnos csak elmondás alapján hallottam róla, öt évvel születésem előtt halt meg. Azt - amikor szüleim beszéltek róla - hallottam, hogy dolgos, szorgalmas, szépasszony volt. De talán ezért is fontos ez a könyv, hogy megismerjem milyen is volt.

Bözsi nagymama

Rá jól emlékszem. Huszonnyolc éves koromban halt meg. Egy hét leforgása alatt ment el. Még sütött nekem süteményt, és hoztam magammal Pestre, amikor szüleim közölték a hírt.
Nagyon szorgalmas, kemény asszony volt. Állandóan dolgozni láttam. Középiskolában hetente, a főiskolán, és később - amikor Pestre kerültem -, általában kéthetente mentem el hozzá. Ilyenkor mindig készült, nagyon várt. Süteményt sütött, és rengeteg mindent küldött nekünk szüleimmel, amije volt. Húst, tojást, gyümölcsöt, mindenféle jót.
Rengeteget piacozott Cellben. Apa, előző nap behozta a szőlőt, tojást, egyebeket, és ő eladta. Jó érzéke volt hozzá. Általában bejött utána hozzánk, és emlékszem egyszer odaadta az egész aznapi keresményét, mind a 70 forintot! Ami nagy pénz volt akkor egy gyereknek.

Jóska nagypapám

Papa tizenöt éves koromban halt meg. Vele is sok emlékem van. Ezek többsége a munkához kötődik. Vezette a teheneket, amíg én a szekéren ültem, kaszált, művelte a szőlőt, minden falusi munkában részt vett. Ő nagyon mosolygós volt, és persze szívta a Munkás nevű, nagyon erős cigarettát.

Keresztmamám

Bözsi mama testvére gyakran megfordult mamámnál. Egy nap többször is átment hozzá. Mama mindenét megosztotta vele. Élete utolsó éveiben egyedül élt, gyermeke nem született. Gyakran átmentünk hozzá apával, segítettünk neki, és ilyenkor megkínált a nagyon finom diós tortájából, amiben ujjnyi vastag krém volt.

Jóska bácsi

Bözsi mamám öccse még él. Jóska bácsi 91 éves. Ma, ha elmegyünk Mihályfára, rendszeresen be szoktunk hozzá köszönni. Szeretettel fogad minket, megcsodálja gyermekeimet.

Befejezés

A „Nincs akadály” című könyvem bemutatóján kaptam kérdésként:
- Minek érzed magad, rendőrnek vagy írónak?
Nem tudom rá a választ. Csak azt tudom, hogy teszem a dolgom. Dolgozom, reggelente tornászom, heti egy alkalommal ötven percet futok - ami fejleszti az akaratot, és kitartásra nevel -, gyermekeimmel, szüleimmel foglalkozok, élem a magánéletem, és könyvet írok. Boldogan, nyugodtan, elégedetten…
Évekkel ezelőtt egy interjúban megkérdezték Fitos József volt labdarúgótól, hogy elégedett-e pályafutásával. Azt nyilatkozta, hogy nem volt olyan kimagasló képessége, mint Détári Lajos világválogatottnak, és így ő Görögországban „csak” egy közép csapatban tudott játszani, de a képességeihez mérten, kihozta magából a maximumot, így elégedett, boldog ember.
Én is így vagyok ezzel.

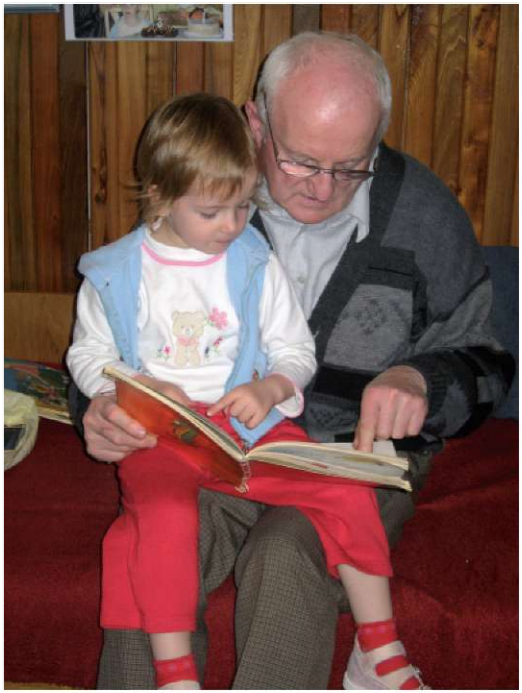

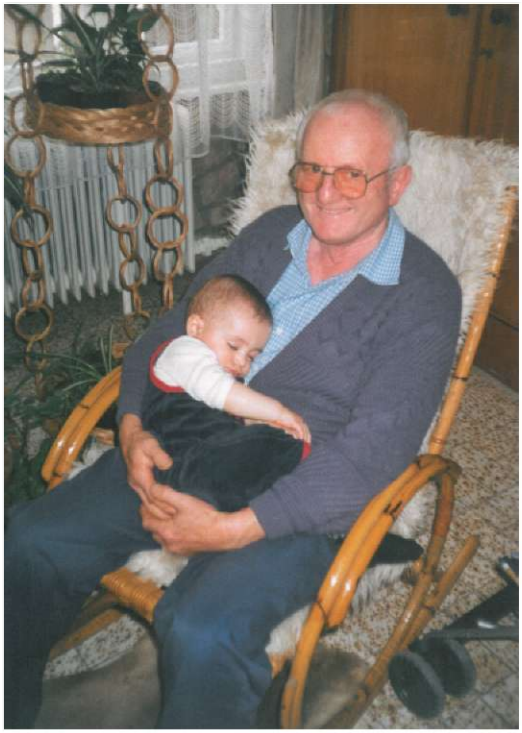

BRASIL

Az igazi misszió

A-827

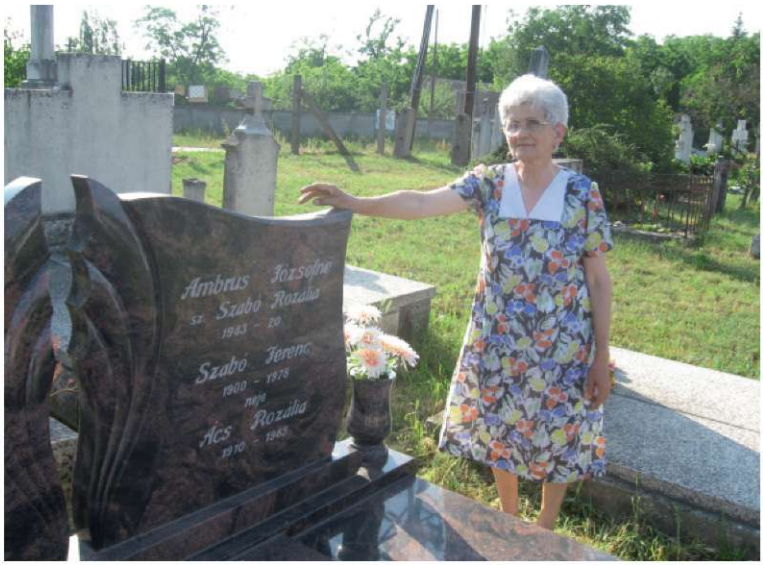
Ambrus József
sz. Szabó Rozália
1943 - 20
Szabó Ferenc
1900 - 1978
neje
Ács Rozália
1910 - 1965

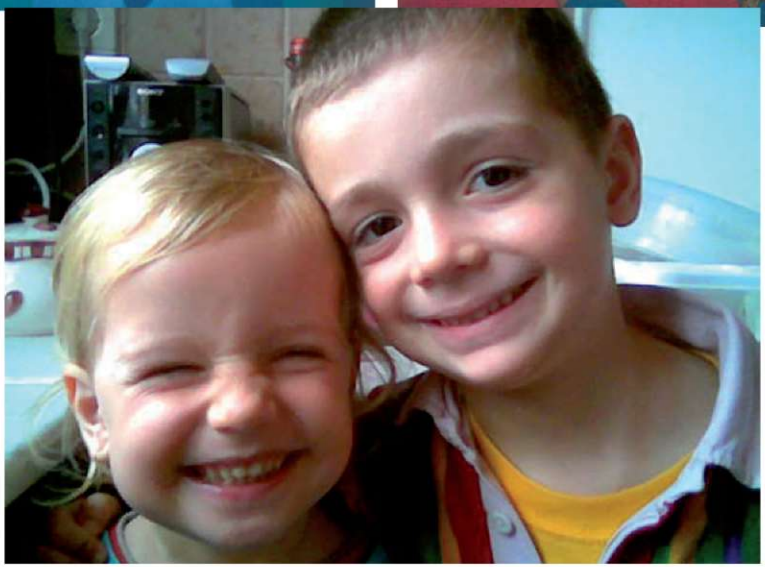

D&G
DOLCE & GABBANA
SPORT CLUB

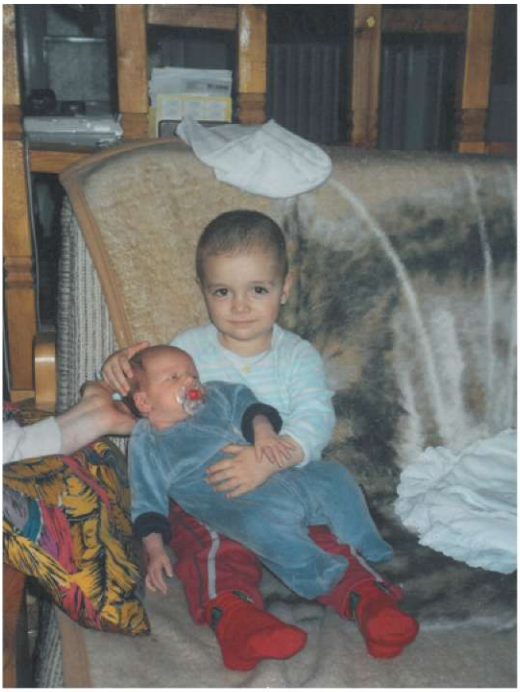

BAHAMAS

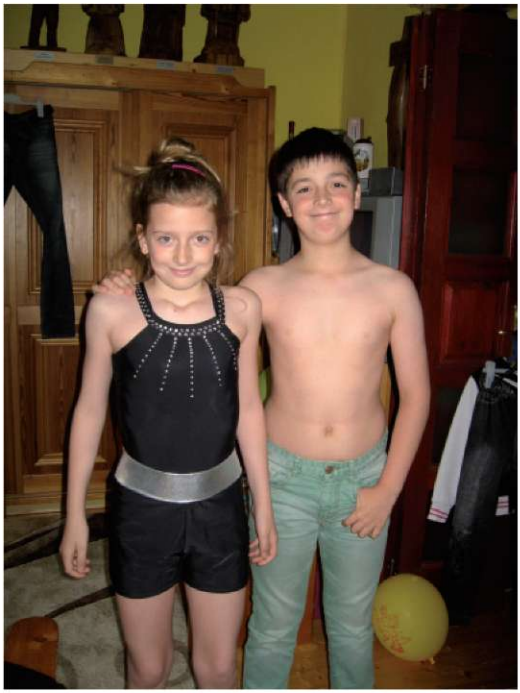

Emotion Pets
Candy

AZ IGAZI KOMMANDÓ

Just for fun
DIESEL

LAND

VÁROSLIGETI MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA TANULÓI 2012

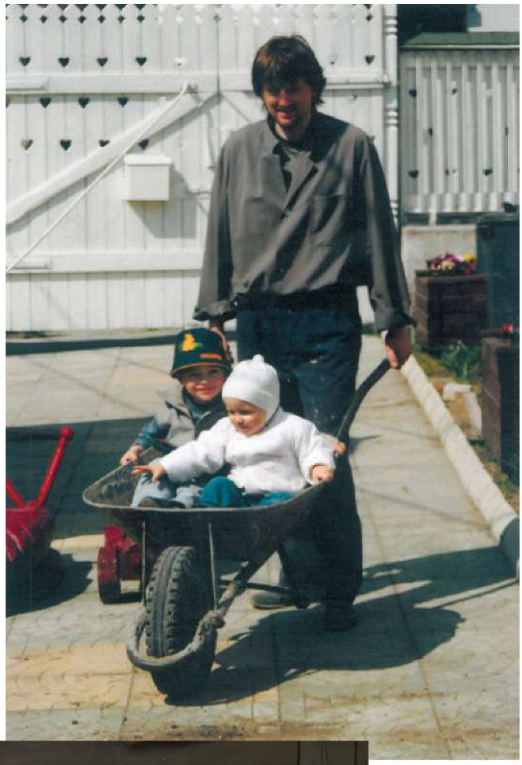

Coca-Cola